

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

УДК 351/354:005.591.6:[006-029:3]:332.146.2

ГОРДІЄНКО ВОЛОДИМИР ВОЛОДИМИРОВИЧ

ДИСЕРТАЦІЯ
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ РОЗРОБКОЮ ТА ВТІЛЕННЯМ СОЦІАЛЬНИХ
СТАНДАРТИВ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

28 Публічне управління та адміністрування

281 Публічне управління та адміністрування

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

В.В. Гордієнко

Науковий керівник – **Омельяненко Віталій Анатолійович**, доктор економічних наук, професор

Суми – 2026

АНОТАЦІЯ

Гордієнко В.В. Інноваційні підходи до вдосконалення публічного управління розробкою та втіленням соціальних стандартів в контексті сталого розвитку. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування. – Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, Суми, 2026.

Зміст анотації

Дисертація присвячена теоретико-методичному обґрунтуванню та розробці інноваційних підходів до вдосконалення організаційного механізму публічного управління процесами розробки та імплементації соціальних стандартів в Україні в умовах реалізації цілей сталого розвитку. Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю трансформації традиційних моделей соціальної політики, їхньої адаптації до нових соціально-економічних реалій, спричинених кризовими явищами, глобалізаційними викликами, цифровою трансформацією та регіональними диспропорціями.

У першому розділі дисертації сформовано теоретичне підґрунтя дослідження. Визначено сутність соціальних стандартів як інструменту реалізації соціальної політики в системі публічного управління. Здійснено історико-генетичний аналіз становлення концепції соціальних стандартів у світовій практиці та визначено етапи їх розвитку в Україні. Детально досліджено діючу нормативно-правову базу, що регламентує процес формування та реалізації соціальних стандартів, виявлено її фрагментарність, недостатню цілісність та відставання від сучасних соціально-економічних реалій. Поглиблено аналіз існуючих моделей публічного управління соціальною сферою, виявлено ключові проблеми: слабку регіональну адаптацію стандартів, невідповідність їх реальним потребам населення, низький рівень залучення громадян до процесу прийняття рішень. Окремо

проаналізовано міжнародний досвід країн ЄС та Канади щодо системи соціальних стандартів, із визначенням можливостей їх адаптації в умовах українських реалій.

Другий розділ спрямований на розробку і обґрунтування інноваційних підходів до вдосконалення публічного управління в цій сфері. Поглиблено розглянуто новітні моделі цифрової трансформації публічних сервісів та інноваційного адміністрування соціальних послуг. Обґрунтовано і розроблено концепцію «Соціального стандарту 4.0», що передбачає цифрову персоналізацію соціальних стандартів, широке застосування аналітики великих даних, суспільну участь через відкриті платформи та гнучку адаптацію стандартів до індивідуальних і регіональних потреб. Детально проаналізовано механізми впровадження універсальних базових соціальних послуг як нової архітектури соціальної політики, що мінімізує адміністративні бар'єри й гарантує рівний доступ громадян до соціальної підтримки. Також висвітлено перспективи застосування публічно-приватного партнерства у сфері розроблення та імплементації соціальних стандартів із урахуванням потенціалу цифрових інновацій, стартап-підходів та соціального підприємництва. Значну увагу приділено моделюванню організаційно-аналітичного механізму управління, який забезпечує постійний моніторинг, оцінку ефективності та гнучке коригування соціальних стандартів відповідно до змін у соціальному середовищі.

Третій розділ присвячено галузевій апробації запропонованих підходів у специфічній сфері фізичної культури і спорту як важливому сегменті соціальної політики сталого розвитку. У розділі проведено діагностику сучасного стану доступності спортивних послуг в Україні, виявлено значні територіальні диспропорції, проаналізовано чинні стандарти в цій сфері та їх відповідність сучасним вимогам інклюзивності й сталості. На основі міжрегіональних порівнянь розроблено пропозиції щодо регіональної адаптації стандартів фізичної культури та спорту. Окрему увагу приділено використанню цифрових технологій, зокрема створенню електронних

платформ доступу до спортивних послуг, персоналізованих сервісів для розвитку фізичної активності населення, а також впровадженню інновацій в освітню і тренерську підготовку у сфері спорту. Запропоновано модель розвитку спортивної інфраструктури через інклюзивні ініціативи, громадські проекти та публічно-приватне партнерство, що відповідає сучасним світовим тенденціям сталого розвитку суспільства.

Наукова новизна дослідження.

Основний науковий результат дисертаційної роботи полягає в розвитку теоретико-методичних засад удосконалення організаційного механізму публічного управління розробленням та імплементацією соціальних стандартів на основі актуальних інноваційних інструментів. Дослідження формує науково обґрунтовані підходи до підвищення ефективності сучасної соціальної політики через впровадження сучасних моделей публічного управління, що забезпечують адаптивність та інклюзивність соціальних стандартів у контексті сталого розвитку.

Основні результати дисертаційного дослідження, що визначають її наукову новизну, полягають у наступному:

вперше

розроблено концепцію інклюзивних соціальних стандартів, що включає ключові напрями їх формування, індикатори оцінки інклюзивності, регіоналізацію та локалізацію як аспекти прикладного втілення, основні принципи їх реалізації, та інноваційний підхід до розроблення соціальних стандартів «Соціальний стандарт 4.0», що базується на інтеграції цифрових технологій, суспільного залучення та персоналізованих рішень для створення гнучких, адаптивних і ефективних соціальних стандартів та дозволяє сформувати справедливе соціальне середовище, в якому громадяни можуть реалізувати свій потенціал, й підтримує сталий розвиток суспільства в цілому;

удосконалено

універсальну модель публічного управління розробкою соціальних стандартів, що враховує баланс між державною участю, відповідальністю

громадян і підтримкою традиційних соціальних структур та також дозволяє забезпечити гнучкість і стійкість соціальних стандартів через принцип субсидіарності, соціальне партнерство, інноваційні підходи та прогресивний перерозподіл ресурсів;

науково-методичний підхід до розробки соціальних стандартів, що враховує актуальні соціально-економічні аспекти соціуму, забезпечує інтеграцію соціальної політики з економічними можливостями країни та міжнародними зобов'язаннями, а також включає механізм постійного моніторингу та оцінки ефективності стандартів, та дозволяє підвищити прозорість, інклюзивність та адаптивність процесу розроблення соціальних стандартів, роблячи соціальну політику більш гнучкою та відповідною актуальним соціально-економічним викликам, зокрема в умовах політичної нестабільності та демографічних змін;

організаційно-аналітичний механізм розробки соціальних стандартів, що ґрунтується на інтеграції інституційної координації, активного залучення соціальних партнерів та використанні науково-обґрунтованих аналітичних підходів до оцінки соціально-економічної ситуації, враховує різноманіття соціально-економічних умов в різних регіонах України, забезпечуючи регіональну адаптацію соціальних стандартів та надання гнучкої реакції на місцеві виклики, та дозволяє створити систему органів та установ, що забезпечує ефективне управління соціальними стандартами, зокрема через постійний моніторинг, оцінку та коригування їхнього впровадження відповідно до змін у соціальній та економічній ситуації, що в свою чергу підвищує ефективність і стійкість соціального забезпечення на всіх рівнях;

підхід до інноваційного забезпечення розроблення соціальних стандартів, що передбачає імплементацію стратегічних векторів, орієнтованих на цифрову трансформацію державного управління, розвиток публічно-приватного партнерства, інклюзивність та доступність соціальних стандартів, сталий розвиток та екологічні проекти, використання штучного інтелекту та аналітики великих даних, а також інноваційні соціальні моделі та пілотні

проекти, що дозволяє забезпечити комплексний, адаптивний та динамічний підхід до оновлення соціальних стандартів, що враховує сучасні виклики та можливості, які виникають унаслідок технологічних змін і соціально-економічних трансформацій;

науково-методичний підхід до управління соціальними стандартами шляхом розроблення та впровадження рамки універсальних базових соціальних послуг, що включає багаторівневе управління, інтеграцію цифрових технологій для моніторингу й організації надання послуг, адаптацію до регіональних особливостей, сприяє підвищенню ефективності, соціальної справедливості та стійкості системи й передбачає гарантування кожному громадянину доступу до ключових соціальних послуг незалежно від економічного статусу, що дозволяє перейти від традиційних моделей, що базуються на перевірці доходів або інших складних критеріях, до універсальної системи, яка мінімізує бюрократичні бар'єри та адміністративні витрати;

дістало подальшого розвитку

науково-методичний підхід до визначення особливостей публічного управління розробленням соціальних стандартів, що враховує баланс між економічними можливостями та соціальними потребами, інклюзивність участі зацікавлених сторін і врахування міжнародних зобов'язань та дозволяє забезпечити комплексний підхід до вирішення соціальних питань, який відповідає вимогам прав людини, соціальної справедливості та сталого розвитку суспільства;

особливості публічного управління та соціальної стандартизації в сфері фізичної культури і спорту та практичні рекомендації щодо їх удосконалення через використання цифрових технологій та персоналізованих платформ, впровадження інклюзивних ініціатив та доступності спортивної інфраструктури, інновацій в освіті та підготовці спортивних фахівців, пропаганди здорового способу життя через медіа та соціальні мережі, а також інновацій в публічному управлінні, що дозволяє більш ефективно

реалізовувати завдання сфери фізичної культури і спорту в контексті сталого розвитку.

Ключові слова: соціальні стандарти, публічне управління, інклюзивність соціальних стандартів, інноваційні проєкти, сталий розвиток, соціальні послуги.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. **Гордієнко В. В.** Публічне управління в сфері розроблення соціальних стандартів: основні особливості та напрями удосконалення. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 10. <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.10.14>

2. Омеляненко В. А., **Гордієнко В. В.** Інноваційні проєкти у публічному управлінні розробкою та імплементацією соціальних стандартів. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2024. № 9. <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2024-9-10307>

Особистий внесок здобувача: розроблено рекомендації щодо реалізації інноваційних проєктів у сфері публічного управління розробкою та імплементацією соціальних стандартів.

3. **Гордієнко В. В.** Проблеми та перспективи публічного управління розробкою соціальних стандартів в умовах сучасних викликів. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2024. № 42. С. 44–48. <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.42.7>

4. Омеляненко В. А., **Гордієнко В. В.** Публічне управління розробленням інклюзивних соціальних стандартів: концептуальні основи проєктування, цифрові трансформації та регіональні аспекти. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2025. № 1. <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2025-1-10636>

Особистий внесок здобувача: узагальнено тенденції публічного управління розробленням інклюзивних соціальних стандартів.

Публікації у наукових виданнях іноземних держав

5. Omelyanenko V., **Hordiienko V.**, Nosachenko O. Public management of socio-economic standarts development: institutional and innovation design framework. *Scientific Journal of Polonia University*. 2024. № 66 (5). pp. 176–186. <https://doi.org/10.23856/6619>

Особистий внесок здобувача: запропоновано рекомендації щодо удосконалення публічного управління в сфері соціально-економічної стандартизації.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Omelyanenko V., **Hodriienko V.** Innovations in social standards development: advancing equity and progress. Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices: Materials of International Scientific and Practical Conference (April 21-22, 2023) / Gen. Edit. Olha Prokopenko, Aleksander Sapiński, Tallinn: Teadmus OÜ, 2023. pp. 22–23.

Особистий внесок здобувача: запропоновано інноваційні рішення для впровадження при розробці соціальних стандартів.

7. **Гордієнко В.В.** Соціальні стандарти в сфері фізичної культури і спорту: проблеми реалізації та перспективні інноваційні інструменти. Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 26 травня 2023 р.). Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2023. С. 163–165.

8. Омеляненко В., **Гордієнко В.** Регіоналізація соціальних стандартів в контексті вирішення проблем сталого розвитку. Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю заснування Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (м. Суми, 31 травня – 01 червня 2024 року). У 2-х томах. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. Т. 2. С. 306–309.

Особистий внесок здобувача: визначено можливості удосконалення розробки соціальних стандартів в контексті регіонального підходу.

9. **Гордієнко В.** Концепція інклюзивності соціальних стандартів. Міжнародний онлайн-форум «Траєкторії інновацій: від науки до практики». Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань. 2024. URL: <https://iidskt.org.ua/wp-content/uploads/HordiienkoV2024.pdf>

10. Омеляненко В., **Гордієнко В.** Публічне управління соціальним проєктуванням. Теорія і практика сучасної економіки: матеріали XXV Міжнародної науково-практичної конференції: 22 жовтня 2024 р. / відп. ред. Р. В. Манн; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: ЧДТУ, 2024. С. 44–46.

Особистий внесок здобувача: визначено особливості публічного управління проєктування соціальних стандартів.

11. **Гордієнко В.В.** Особливості розроблення інноваційних соціальних стандартів. Економіка, інноватика та сучасні бізнес-технології: актуальні проблеми та розвиток: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (м. Суми, 27–28 травня 2024 року). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. С. 59–60.

ABSTRACT

Hordiienko V.V. Innovative Approaches to Improving Public Administration by Developing and Implementing Social Standards in the Context of Sustainable Development. – Qualifying scientific work in manuscript form.

Dissertation for the Doctor of Philosophy degree in specialty 281 Public Management and Administration – Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, Sumy, 2026.

Abstract content

The dissertation is devoted to the theoretical and methodological substantiation and development of innovative approaches to improving the organizational mechanism of public management of the processes of development and implementation of social standards in Ukraine in the context of the implementation of sustainable development goals. The relevance of the research topic is due to the need to transform traditional models of social policy, their adaptation to new socio-economic realities caused by crisis phenomena, globalization challenges, digital transformation and regional disparities.

The first section of the dissertation forms the theoretical basis of the study. The essence of social standards as a tool for implementing social policy in the public administration system is determined. A historical and genetic analysis of the formation of the concept of social standards in world practice is carried out and the stages of their development in Ukraine are determined. The current regulatory framework that regulates the process of forming and implementing social standards is studied in detail, revealing its fragmentation, insufficient integrity and lagging behind modern socio-economic realities. An in-depth analysis of existing models of public management in the social sphere was conducted, and key problems were identified: weak regional adaptation of standards, their inconsistency with the real needs of the population, and a low level of citizen involvement in the decision-

making process. The international experience of the EU and Canada regarding the system of social standards was separately analyzed, with the identification of opportunities for their adaptation in the conditions of Ukrainian realities.

The second section is aimed at developing and substantiating innovative approaches to improving public management in this area. The latest models of digital transformation of public services and innovative administration of social services were examined in depth. The concept of "Social Standard 4.0" was substantiated and developed, which provides for digital personalization of social standards, widespread use of big data analytics, public participation through open platforms, and flexible adaptation of standards to individual and regional needs. The mechanisms for implementing universal basic social services as a new architecture of social policy that minimizes administrative barriers and guarantees equal access of citizens to social support are analyzed in detail. The prospects for the application of public-private partnership in the development and implementation of social standards are also highlighted, taking into account the potential of digital innovations, startup approaches and social entrepreneurship. Considerable attention is paid to modeling an organizational and analytical management mechanism that ensures constant monitoring, assessment of effectiveness and flexible adjustment of social standards in accordance with changes in the social environment.

The third section is devoted to the sectoral testing of the proposed approaches in the specific field of physical culture and sports as an important segment of the social policy of sustainable development. The section diagnoses the current state of accessibility of sports services in Ukraine, reveals significant territorial disparities, analyzes current standards in this area and their compliance with modern requirements of inclusivity and sustainability. Based on interregional comparisons, proposals have been developed for regional adaptation of physical culture and sports standards. Particular attention has been paid to the use of digital technologies — in particular, the creation of electronic platforms for access to sports services, personalized services for the development of physical activity of the population, as well as the introduction of innovations in educational and coaching training in the

field of sports. A model for the development of sports infrastructure through inclusive initiatives, public projects and public-private partnerships has been proposed, which corresponds to modern global trends in sustainable development of society.

Scientific novelty of the research.

The main scientific result of the dissertation work is the development of theoretical and methodological principles for improving the organizational mechanism of public administration by developing and implementing social standards based on relevant innovative tools. The research forms scientifically based approaches to increasing the effectiveness of modern social policy through the implementation of modern public administration models that ensure adaptability and inclusiveness of social standards in the context of sustainable development.

The main results of the dissertation research, which determine its scientific novelty, are as follows:

for the first time, the concept of inclusive social standards has been developed, which includes key areas of their formation, indicators of inclusivity assessment, regionalization and localization as aspects of applied implementation, the main principles of their implementation, and an innovative approach to the development of social standards "Social Standard 4.0", which is based on the integration of digital technologies, public engagement and personalized solutions to create flexible, adaptive and effective social standards and allows for the formation of a fair social environment in which citizens can realize their potential and supports the sustainable development of society as a whole;

improved

a universal model of public management of the development of social standards, which takes into account the balance between state participation, citizen responsibility and support for traditional social structures and also allows for the flexibility and sustainability of social standards through the principle of subsidiarity, social partnership, innovative approaches and progressive redistribution of resources;

a scientific and methodological approach to the development of social standards, which takes into account current socio-economic aspects of society, ensures the integration of social policy with the country's economic capabilities and international obligations, and also includes a mechanism for continuous monitoring and assessment of the effectiveness of standards, and allows for increased transparency, inclusiveness and adaptability of the process of developing social standards, making social policy more flexible and responsive to current socio-economic challenges, in particular in conditions of political instability and demographic changes;

an organizational and analytical mechanism for developing social standards, based on the integration of institutional coordination, active involvement of social partners and the use of scientifically sound analytical approaches to assessing the socio-economic situation, takes into account the diversity of socio-economic conditions in different regions of Ukraine, ensuring regional adaptation of social standards and providing a flexible response to local challenges, and allows for the creation of a system of bodies and institutions that ensures effective management of social standards, in particular through constant monitoring, assessment and adjustment of their implementation in accordance with changes in the social and economic situation, which in turn increases the effectiveness and sustainability of social security at all levels;

an approach to innovative support for the development of social standards, which involves the implementation of strategic vectors focused on the digital transformation of public administration, the development of public-private partnerships, inclusiveness and accessibility of social standards, sustainable development and environmental projects, the use of artificial intelligence and big data analytics, as well as innovative social models and pilot projects, which allows for a comprehensive, adaptive and dynamic approach to updating social standards, taking into account modern challenges and opportunities arising from technological changes and socio-economic transformations;

an approach to managing social standards through the development and

implementation of a framework of universal basic social services, which includes multi-level governance, integration of digital technologies for monitoring and organizing service provision, adaptation to regional specificities, contributes to increasing the efficiency, social justice and sustainability of the system and provides for guaranteeing every citizen access to key social services regardless of economic status, which allows moving from traditional models based on income testing or other complex criteria to a universal system that minimizes bureaucratic barriers and administrative costs;

further developed

a scientific and methodological approach to determining the features of public management by developing social standards, which takes into account the balance between economic opportunities and social needs, the inclusiveness of stakeholder participation and the consideration of international obligations and allows for a comprehensive approach to addressing social issues that meets the requirements of human rights, social justice and sustainable development of society;

features of public administration and social standardization in the field of physical culture and sports and practical recommendations for their improvement through the use of digital technologies and personalized platforms, the implementation of inclusive initiatives and accessibility of sports infrastructure, innovations in education and training of sports professionals, the promotion of a healthy lifestyle through media and social networks, as well as innovations in public administration, which allows for more effective implementation of the tasks of the field of physical culture and sports in the context of sustainable development.

Keywords: social standards, public administration, inclusiveness of social standards, innovative projects, sustainable development, social services.

LIST OF AUTHOR'S PUBLICATIONS

Research works, in which the main scientific results of the thesis are published

Articles in professional scientific journals of Ukraine

1. **Hordiyenko V. V.** Public administration in the field of development of social standards: main features and areas of improvement. *Public administration: improvement and development*. 2024. No. 10. <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.10.14>

2. Omelyanenko V. A., **Hordiyenko V. V.** Innovative projects in public administration of development and implementation of social standards. *Public administration and national security*. 2024. No. 9. <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2024-9-10307H>

Applicant's personal contribution: recommendations have been developed for the implementation of innovative projects in the field of public management of the development and implementation of social standards.

3. **Hordiyenko V. V.** Problems and prospects of public administration of development of social standards in the conditions of modern challenges. *Public administration and governance in Ukraine*. 2024. No. 42. P. 44–48. <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.42.7>

4. Omelyanenko V. A., **Hordiyenko V. V.** Public management of the development of inclusive social standards: conceptual foundations of design, digital transformations and regional aspects. *Public administration and national security*. 2025. No. 1. <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2025-1-10636>

Applicant's personal contribution: summarizes trends in public management in the development of inclusive social standards.

Articles in a foreign journal

5. Omelyanenko V., **Hordiienko V.**, Nosachenko O. Public management of socio-economic standards development: institutional and innovation design framework. *Scientific Journal of Polonia University*. 2024. № 66 (5). pp. 176–186. <https://doi.org/10.23856/6619>

Applicant's personal contribution: recommendations are proposed for improving public administration in the field of socio-economic standardization.

Research works, which certify the approbation of the materials of the thesis

6. Omelyanenko V., **Hodriienko V.** Innovations in social standards development: advancing equity and progress. Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices: Materials of International Scientific and Practical Conference (April 21-22, 2023) / Gen. Edit. Olha Prokopenko, Aleksander Sapiński, Tallinn: Teadmus OÜ, 2023. pp. 22–23.

Applicant's personal contribution: innovative solutions have been proposed for implementation in the development of social standards.

7. **Hodriienko V.V.** Social standards in the field of physical culture and sports: implementation problems and promising innovative tools. Realities and prospects of building a legal state in Ukraine and the world: materials of the VI International Scientific and Practical Conference (Sumy, May 26, 2023). Sumy: Publishing house of Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, 2023. P. 163–165.

8. Omelyanenko V., **Hodriienko V.** Regionalization of social standards in the context of solving sustainable development problems. Realities and prospects of building a legal state in Ukraine and the world: materials of the VII International Scientific and Practical Conference dedicated to the 100th anniversary of the founding of Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko (Sumy, May 31 – June 01, 2024). In 2 volumes. Sumy: Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, 2024. Vol. 2. P. 306–309.

Applicant's personal contribution: opportunities for improving the development of social standards in the context of a regional approach have been identified.

9. **Hodriienko V.** The concept of inclusiveness of social standards. International online forum "Innovation trajectories: from science to practice". Institute of Innovation Development Strategies and Knowledge Transfer. 2024. URL: <https://iidskt.org.ua/wp-content/uploads/HordiienkoV2024.pdf>

10. Omelyanenko V., **Hodriienko V.** Public management of social design. Theory and practice of modern economy: materials of the XXV International scientific and practical conference: October 22, 2024 / editor-in-chief R. V. Mann; Ministry of Education and Science of Ukraine, Cherkasy. State Technological University. Cherkasy: ChDTU, 2024. P. 44–46.

Applicant's personal contribution: the features of public administration in designing social standards are identified.

11. **Hodriienko V. V.** Features of the development of innovative social standards. Economics, innovation and modern business technologies: current problems and development: materials of the VII International Scientific and Practical Conference dedicated to the 100th anniversary of the Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko (Sumy, May 27–28, 2024). Sumy: Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, 2024. pp. 59–60.

ЗМІСТ

ВСТУП	20
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА ПРОБЛЕМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ РОЗРОБЛЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ.....	31
1.1 Визначення сутності та ролі соціальних стандартів в контексті сталого розвитку.....	31
1.2 Аналіз особливостей публічного управління в сфері розроблення соціальних стандартів.....	43
1.3 Основні проблеми в сфері розроблення та втілення соціальних стандартів.....	64
1.4 Аналіз моделей публічного управління реалізації соціальної політики та розроблення соціальних стандартів	75
Висновки до розділу 1	92
РОЗДІЛ 2. ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ РОЗРОБКОЮ ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЄЮ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ.....	98
2.1 Напрями удосконалення публічного управління в сфері розроблення та імплементції соціальних стандартів.....	98
2.2 Інноваційні проєкти в сфері публічного управління розроблення соціальних стандартів.....	112
2.3 Перспективні інноваційні рішення для публічного управління розробленням соціальних стандартів.....	120
2.4 Публічне управління розробленням інклюзивних соціальних стандартів.....	133
Висновки до розділу 2	144

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ СТАНДАРТИЗАЦІЇ В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ	147
3.1 Соціальні стандарти в сфері фізичної культури і спорту та їх роль в контексті сталого розвитку	147
3.2 Особливості публічного управління та соціальної стандартизації в сфері фізичної культури і спорту	156
3.3 Міжрегіональні порівняння як основа формування інклюзивних соціальних стандартів в сфері фізичної культури і спорту	175
3.4 Пропозиції та рекомендації щодо впровадження інновацій в системі публічного управління розроблення та втіленням соціальних стандартів в сфері фізичної культури і спорту	181
Висновки до розділу 3	204
ВИСНОВКИ	211
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	217
ДОДАТКИ	238

ВСТУП

Актуальність дослідження. Удосконалення публічного управління в сфері розроблення соціальних стандартів є актуальним через зростаючі виклики, пов'язані зі змінами в економічній та соціальній сферах. В умовах постійних криз, нерівномірного економічного розвитку регіонів, демографічних змін і зростання соціальних очікувань, традиційні механізми управління не завжди ефективно реагують на потреби суспільства. Тому необхідно запроваджувати нові підходи, які забезпечать гнучкість, адаптивність та рівномірність соціального захисту, підвищуючи якість життя населення і сприяючи соціальній справедливості.

Проблематика удосконалення соціальних стандартів, соціальної політики та публічного управління в контексті сучасних викликів розглядається в науковій літературі з різних підходів.

Інституційні засади управління соціальною політикою та соціальними стандартами аналізуються у працях Балабана С.М., Приходченко Л., Гасюка І.Л. Скуратівський В., Трощинський В., Ситник П. пропонують загальну концепцію державної політики у соціогуманітарній сфері. Методологічні та структурні основи формування соціальної політики досліджують Криштанович М.Ф., Балтачєєва Н.Б., Фролова В.М., Богуш Л.Г., які висвітлюють зв'язок між політикою сталого розвитку та соціальними орієнтирами. Пирога І.С. та Пирога С.С. розглядають соціальні стандарти як базовий елемент соціальної політики. Актуальність адаптації соціальних послуг до нових умов місцевого самоврядування розглядається у працях Бойка А.І., Гаврилюк О.В., Федоренко Г.О., Іваній О.М., Мануїлова К.В., Ольшанський О.В. які акцентують на нових можливостях та ризиках у сфері публічного управління при децентралізації. Європейський та міжнародний досвід впровадження соціальних стандартів представлений дослідженнями Барсукова А.В., Весельської Л.А., Ільчук Л.І., Верланова С., Кудряченка А.І., Тищенко О., які вивчають європейські моделі соціального розвитку та

можливості їх імплементації в Україні. Правові аспекти функціонування соціальних стандартів розкриті у працях Клименка А.Л., Чорної Є.В., Кошової С.П., Передерій О.С., які підкреслюють значення міжнародно-правових норм та угод у формуванні національного законодавства. Питання гарантування та підвищення якості життя через впровадження соціальних стандартів висвітлюють Баранова Н., Поляк Н., Євсєєва О.О., Жуковська А.Ю., Головня О.М., Щербата Г.М. Значення громадських ініціатив та інституцій у сфері соціальних послуг розкриває Левченко П.О., який аналізує взаємодію держави та громадянського сектору. Окремий напрямок складають праці, присвячені публічному управлінню сферою спорту та фізичної культури, зокрема з точки зору впровадження інноваційних підходів: Блащак І., Дорофєєва Т.І., Качан О.А., Пристинський В.М., Цьось А.

Розглянуті джерела демонструють багатовимірність проблематики соціальних стандартів, охоплюючи аспекти державного управління, теоретико-методологічні засади, міжнародний досвід, фінансування та соціальну стратифікацію. Огляд наукових та аналітичних публікацій свідчить про мультидисциплінарний характер досліджень соціальних стандартів та публічного управління. Актуальними залишаються питання інституціоналізації соціальної політики, адаптації європейського досвіду, дієвої децентралізації, ролі громадськості та впровадження інновацій. Це створює підґрунтя для формування нових моделей публічного управління соціальною сферою у контексті сталого розвитку та посткризового відновлення. Для ефективного впровадження соціальних стандартів в Україні необхідні як законодавчі зміни, так і фінансові та управлінські реформи, що дозволять забезпечити відповідність міжнародним стандартам. Проведений аналіз наявних досліджень і публікацій показав, що завдання розроблення й наукового теоретико-методичного обґрунтування соціальних стандартів України у сучасних умовах потребує подальших наукових досліджень. Актуальність зазначеної проблематики обумовила вибір теми дисертаційного дослідження, його мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тематика дисертаційного дослідження корелює з глобальними цілями сталого розвитку, визначеними Порядком денним ООН до 2030 року, та пріоритетами розвитку України, визначеними Національною економічною стратегією України до 2030 року в частині підвищення рівня життя та соціальних стандартів, Стратегією людського розвитку України в частині розвитку соціальної інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, Державною стратегією регіонального розвитку до 2027 року в частині балансування соціальних стандартів між регіонами, Стратегією сталого розвитку України до 2030 року в частині забезпечення належного рівня соціального захисту і справедливості як складових сталого розвитку, а також Указом Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року».

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри бізнес-економіки та адміністрування Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка за темою «Стратегічні аспекти трансформації публічного управління та адміністрування в Україні» (№ д/р 0121U113610). В межах даної теми здобувачем визначено інноваційний інструментарій удосконалення публічного управління розробленням соціальних стандартів.

Мета дослідження – провести системний аналіз організаційно-аналітичного механізму публічного управління процесом розроблення та втіленням соціальних стандартів, визначити ефективні інноваційні підходи та сучасні інструменти, розробити практичні рекомендації щодо оптимізації організаційного механізму з урахуванням принципів сталого розвитку, соціальної інклюзивності та справедливості, а також забезпечення моніторингу, оцінки результативності й адаптивності впроваджених механізмів, здійснити апробацію розроблених підходів на прикладі соціальної стандартизації у сфері фізичної культури і спорту як ілюстрації універсальності авторської методики.

Для досягнення мети у дисертаційному дослідженні вирішено такі

завдання:

- провести теоретичний аналіз сутності соціальних стандартів і визначити їхню роль у забезпеченні сталого розвитку;
- дослідити особливості публічного управління у сфері розроблення соціальних стандартів, зокрема механізми їх розроблення та реалізації;
- узагальнити основні проблеми у розробленні та впровадженні соціальних стандартів, включаючи нормативно-правові, організаційні та фінансові аспекти;
- проаналізувати існуючі моделі публічного управління реалізацією соціальної політики та розробленням соціальних стандартів;
- визначити напрями удосконалення публічного управління розробленням та імплементацією соціальних стандартів;
- запропонувати інноваційні рішення для удосконалення механізмів публічного управління соціальними стандартами;
- дослідити підходи до розроблення інклюзивних соціальних стандартів та їх вплив на соціальну рівність;
- здійснити галузеву апробацію дослідження на прикладі сфери фізичної культури і спорту шляхом визначення особливостей публічного управління та формування пропозицій щодо удосконалення соціальних стандартів у контексті сталого розвитку.

Об’єкт дослідження – суспільні трансформації у сфері соціальної стандартизації та процеси їх публічного управління на державному та регіональному рівнях.

Предмет дослідження – інституційно-організаційний механізм та інструментарій (управлінські, цифрові, аналітичні, комунікаційні) удосконалення публічного управління соціальними стандартами, включно з процесами оновлення, впровадження та адаптації інноваційних підходів у контексті сталого розвитку.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення науки публічного

управління, концепції сталого розвитку, теорії соціальної політики, нормативно-правові підходи до стандартизації в соціальній сфері, сучасні напрями інституційного аналізу, цифрової трансформації та інноваційного менеджменту у публічному секторі. Для забезпечення комплексного, міждисциплінарного та прогностично-орієнтованого характеру дослідження було використано систему взаємодоповнюючих методів, серед яких: системний підхід – для інтегрального аналізу процесів формування та реалізації соціальних стандартів у публічному управлінні як частини загальнонаціональної політики сталого розвитку; структурно-функціональний аналіз – при дослідженні ролей, функцій та повноважень різних суб'єктів публічного управління (центрального, регіонального та місцевого рівнів), що беруть участь у розробці та впровадженні соціальних стандартів; інституційний аналіз – для виявлення особливостей взаємодії формальних та неформальних інститутів у процесі соціальної стандартизації, оцінки їхньої ефективності та взаємозалежності; порівняльно-аналітичний метод (компаративістика) – при вивченні міжнародного досвіду країн ЄС, Канади, Скандинавії з розробки соціальних стандартів та механізмів їх адаптації до українських реалій; моделювання – при побудові концептуальної моделі «Соціальний стандарт 4.0» як інноваційного формату адаптивної, цифрової та інклюзивної соціальної політики; SWOT-аналіз – для визначення сильних і слабких сторін, можливостей та загроз, пов'язаних із чинною системою соціальної стандартизації в Україні; метод соціального прогнозування – при обґрунтуванні перспектив впровадження універсальних базових соціальних послуг в умовах цифровізації, демографічного старіння та регіональних диспропорцій; контент-аналіз – у процесі дослідження змісту нормативно-правових актів, стратегічних документів, аналітичних доповідей щодо формування та реалізації соціальних стандартів; критичний дискурс-аналіз – для виявлення ідеологічного підґрунтя формування політик соціальної справедливості та інтерпретації соціальних стандартів як елементу соціального контракту; логіко-семантичний аналіз – для уточнення

категоріального апарату дослідження; метод типологізації – для систематизації існуючих моделей соціальних стандартів за рівнем інклюзивності, цифровізації, механізмами управління та формами участі громадськості; метод експертного опитування – для збору думок практиків, науковців та представників органів місцевого самоврядування щодо перспектив удосконалення системи соціальних стандартів в Україні; метод багатокритеріального аналізу – для оцінки ефективності управлінських рішень у сфері соціальної стандартизації з урахуванням економічних, соціальних, регіональних та етичних параметрів; метод інтерв'ювання та фокус-груп – для збору якісних даних про сприйняття громадянами та представниками громадського сектору поточних соціальних стандартів і очікувань щодо їх вдосконалення.

Застосування цього комплексу методів дозволило здійснити всебічне дослідження проблематики вдосконалення публічного управління соціальними стандартами, сформувані інноваційні підходи до їх адаптації в умовах сталого розвитку та забезпечити високий рівень валідності отриманих наукових результатів.

Інформаційно-фактологічною базою дослідження є: законодавчі й нормативні документи України, статистична і аналітична інформація, наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників та зібрана особисто автором інформація

Наукова новизна дослідження. Основний науковий результат дисертаційної роботи полягає в розвитку теоретико-методичних засад удосконалення організаційного механізму публічного управління розробленням та імплементацією соціальних стандартів на основі актуальних інноваційних інструментів. Дослідження формує науково обґрунтовані підходи до підвищення ефективності сучасної соціальної політики через впровадження інноваційних моделей публічного управління, що забезпечують адаптивність та інклюзивність соціальних стандартів у контексті сталого розвитку.

Основні результати дисертаційного дослідження, що визначають її наукову новизну, полягають у наступному:

вперше

розроблено концепцію інклюзивних соціальних стандартів, що включає ключові напрями їх формування, індикатори оцінки інклюзивності, регіоналізацію та локалізацію як аспекти прикладного втілення, основні принципи їх реалізації, та інноваційний підхід до розроблення соціальних стандартів «Соціальний стандарт 4.0», що базується на інтеграції цифрових технологій, суспільного залучення та персоналізованих рішень для створення гнучких, адаптивних і ефективних соціальних стандартів та дозволяє сформувати соціальне середовище, в якому громадяни можуть реалізувати свій потенціал, й підтримує сталий розвиток суспільства в цілому;

удосконалено

універсальну модель публічного управління розробкою соціальних стандартів, що враховує баланс між державною участю, відповідальністю громадян і підтримкою традиційних соціальних структур та також дозволяє забезпечити гнучкість і стійкість соціальних стандартів через принцип субсидіарності, соціальне партнерство, інноваційні підходи та прогресивний перерозподіл ресурсів;

науково-методичний підхід до розробки соціальних стандартів, що враховує актуальні соціально-економічні аспекти соціуму, забезпечує інтеграцію соціальної політики з економічними можливостями країни та міжнародними зобов'язаннями, а також включає механізм постійного моніторингу та оцінки ефективності стандартів, та дозволяє підвищити прозорість, інклюзивність та адаптивність процесу розроблення соціальних стандартів, роблячи соціальну політику більш гнучкою та відповідною актуальним соціально-економічним викликам, зокрема в умовах політичної нестабільності та демографічних змін;

організаційно-аналітичний механізм розробки соціальних стандартів, що ґрунтується на інтеграції інституційної координації, активного залучення

соціальних партнерів та використанні науково-обґрунтованих аналітичних підходів до оцінки соціально-економічної ситуації, враховує різноманіття соціально-економічних умов в різних регіонах України, забезпечуючи регіональну адаптацію соціальних стандартів та надання гнучкої реакції на місцеві виклики, та дозволяє створити систему органів та установ, що забезпечує управління соціальними стандартами, зокрема через постійний моніторинг, оцінку та коригування їхнього впровадження відповідно до змін у соціальній та економічній ситуації, що в свою чергу підвищує ефективність і стійкість соціального забезпечення на всіх рівнях;

науково-методичний підхід до інноваційного забезпечення розроблення соціальних стандартів, що передбачає імплементацію стратегічних векторів, орієнтованих на цифрову трансформацію державного управління, розвиток публічно-приватного партнерства, інклюзивність та доступність соціальних стандартів, сталий розвиток та екологічні проекти, використання штучного інтелекту та аналітики великих даних, а також інноваційні соціальні моделі та пілотні проекти, що дозволяє забезпечити комплексний, адаптивний та динамічний підхід до оновлення соціальних стандартів, що враховує сучасні виклики та можливості, які виникають унаслідок технологічних змін і соціально-економічних трансформацій;

науково-методичний підхід до управління соціальними стандартами шляхом розроблення та впровадження рамки універсальних базових соціальних послуг, що включає багаторівневе управління, інтеграцію цифрових технологій для моніторингу й організації надання послуг, адаптацію до регіональних особливостей, сприяє підвищенню ефективності, соціальної справедливості та стійкості системи й передбачає гарантування кожному громадянину доступу до ключових соціальних послуг незалежно від економічного статусу, що дозволяє перейти від традиційних моделей, що базуються на перевірці доходів або інших складних критеріях, до універсальної системи, яка мінімізує бюрократичні бар'єри та адміністративні витрати;

дістали подальшого розвитку

науково-методичний підхід до визначення особливостей публічного управління розробленням соціальних стандартів, що враховує баланс між економічними можливостями та соціальними потребами, інклюзивність участі зацікавлених сторін і врахування міжнародних зобов'язань та дозволяє забезпечити комплексний підхід до вирішення соціальних питань, який відповідає вимогам прав людини, соціальної справедливості та сталого розвитку суспільства;

науково-методичний підхід до визначення особливостей публічного управління та соціальної стандартизації в сфері фізичної культури і спорту та практичні рекомендації щодо їх удосконалення через використання цифрових технологій та персоналізованих платформ, впровадження інклюзивних ініціатив та доступності спортивної інфраструктури, інновацій в освіті та підготовці спортивних фахівців, пропаганди здорового способу життя через медіа та соціальні мережі, а також інновацій в публічному управлінні, що дозволяє реалізовувати завдання сфери фізичної культури і спорту в контексті сталого розвитку.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані результати і практичні рекомендації формують методичну основу для удосконалення публічного управління в соціальній сфері через розроблення соціальних стандартів. До результатів, що мають найбільше практичне значення, належать:

сформовані науково-методичні рекомендації до інноваційного забезпечення розроблення соціальних стандартів;

сформовані науково-методичні рекомендації щодо удосконалення публічного управління та соціальної стандартизації в сфері фізичної культури і спорту.

Результати дисертаційної роботи використано у проєктній та дослідницькій діяльності Інституту стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань (довідка № 38 від 9.12.2024 р.), у діяльності Брацлавської

селищної ради (2024 р.), а також у навчальному процесі Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка Міністерства освіти і науки України при розробленні матеріалів навчально-методичного комплексу з дисциплін «Цифрова трансформація публічного управління» та «ІКТ в управлінні соціально-економічними системами» (довідка № 604 від 04.03.2025 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові розробки, положення, висновки та рекомендації є результатом самостійно проведеного автором дослідження щодо інноваційного інструментарію удосконалення публічного управління розробленням та реалізації соціальних стандартів. Внесок автора в колективно опубліковані праці конкретизовано в списку публікацій.

Апробація результатів дослідження. Отримані результати дослідження, висновки та пропозиції обговорювалися й схвалені на Міжнародній конференції «Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices» (м. Таллінн, 21–22 квітня 2023 р.), Міжнародному онлайн-форумі «Траєкторії інновацій: від науки до практики» (м. Київ, травень 2024 р.), XXV Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика сучасної економіки» (м. Черкаси, 22 жовтня 2024 р.), VII Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 100-річчю Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Економіка, інноватика та сучасні бізнес-технології: актуальні проблеми та розвиток» (м. Суми, 27–28 травня 2024 р.), VI Міжнародній науково-практичній конференції «Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі» (м. Суми, 26 травня 2023 р.), VII Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 100-річчю заснування Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка «Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі» (м. Суми, 31 травня – 1 червня 2024 р.).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковані в 11 наукових працях, серед яких 4 статті – у наукових фахових виданнях, 1 стаття – в іноземному науковому виданні, 6 публікацій – у матеріалах наукових

конференцій. Загальний обсяг публікацій – 6,8 д.а., з яких особисто здобувачеві належать 4,3 д.а.

Обсяг і структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, які викладено на 185 сторінках друкованого тексту. Матеріали дисертації містять 19 таблиць та 11 рисунків, які наведено на 33 сторінках. Список використаних джерел із 194 найменувань наведено на 21 сторінці, 3 додатки – на 17 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 254 сторінки.

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА ПРОБЛЕМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ РОЗРОБЛЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ

1.1 Визначення сутності та ролі соціальних стандартів в контексті сталого розвитку

Соціальний вимір сталого розвитку є критичним компонентом, що визначає життєздатність і стійкість суспільства в майбутньому. Соціальний аспект сталого розвитку включає не лише доступ до освіти, охорони здоров'я чи економічних можливостей, але й орієнтований на створення соціально справедливих умов для кожного індивіда, незалежно від його соціального стану, статі, віку тощо. Важливою складовою є забезпечення рівних прав та можливостей для всіх членів суспільства, що сприяє стабільності та розвитку.

Для держави соціальний вимір сталого розвитку є основою збереження соціальної стабільності, мирного співіснування й розвитку національного потенціалу. Публічне управління у цьому контексті виконує вирішальну роль. Саме через публічне управління розробляються та впроваджуються стратегії, що забезпечують рівність у доступі до ресурсів, зменшують нерівність і сприяють ефективному використанню соціальних інвестицій.

Важливість публічного управління полягає в тому, що воно визначає пріоритети та напрямки соціально-економічного розвитку, встановлює правові норми і забезпечує моніторинг їх виконання. Завдяки цьому, держави можуть гарантувати стійкість соціальних програм і досягнення поставлених цілей. Наприклад, соціальна політика України, орієнтована на покращення життя всіх верств населення через програми підтримки сімей, безробітних, пенсіонерів та осіб з обмеженими можливостями, є яскравим прикладом реалізації соціальних цілей сталого розвитку.

Таким чином, соціальний вимір сталого розвитку і публічне управління, яке його підтримує, є невід'ємними елементами успішної трансформації

суспільства. Вони разом створюють умови для благополуччя громадян, забезпечують захист прав і свобод й сприяють створенню гнучкого та сталого суспільства.

На рис. 1.1 представлено механізм державного управління соціальним розвитком, що є багатокomпонентною системою, яка об'єднує різні складові задля досягнення стійкого соціального прогресу.

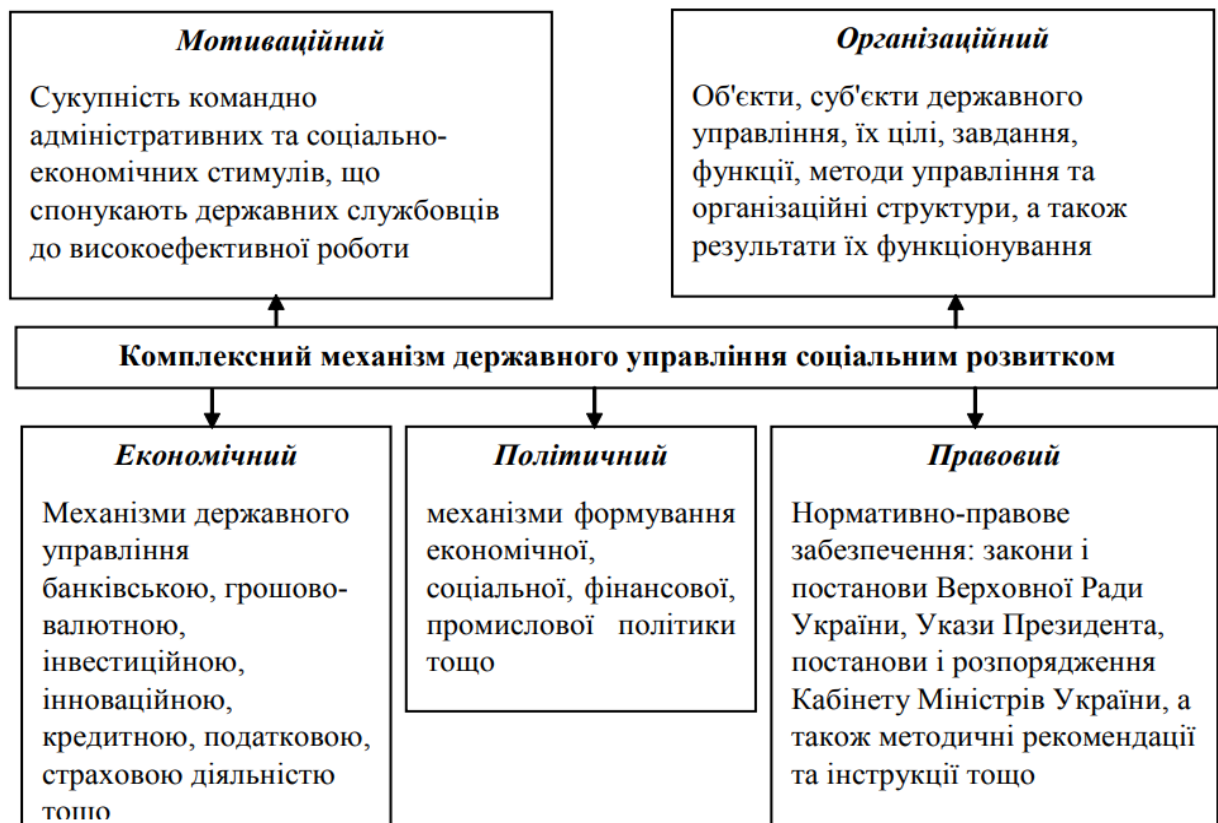

Рис. 1.1. Комплексний механізм державного управління соціальним розвитком

Джерело: [188]

Центральне місце у вказаному на рис. 1.1 механізмі займають мотиваційні та організаційні чинники. Мотиваційна компонента забезпечує стимулювання публічних управлінців до високоефективної діяльності, спираючись на поєднання командно-адміністративних та соціально-економічних стимулів. Це дозволяє спрямувати їх зусилля на досягнення спільних цілей, підвищуючи

ефективність управління на всіх рівнях.

Організаційний компонент охоплює об'єкти та суб'єкти державного управління, визначає їхні цілі, завдання, функції та методи роботи. Він також враховує організаційні структури й результати їх функціонування, що створює ґрунт для ефективної взаємодії різних рівнів управління. Таким чином, організаційний підхід сприяє систематизації та координації управлінських процесів, роблячи їх більш структурованими та орієнтованими на результат.

Ці два компоненти взаємодіють із трьома іншими важливими підсистемами – економічною, політичною та правовою.

Економічний компонент забезпечує підтримку управлінських рішень через регулювання банківської, грошово-валютної, інвестиційної, інноваційної, кредитної, податкової та страхової діяльності. Це дозволяє використовувати економічні важелі задля досягнення соціальних цілей та стимулювання розвитку. Політичний компонент відображає механізми формування економічної, соціальної, фінансової та промислової політики, що є необхідними для створення узгоджених стратегій національного розвитку та підтримки соціальних стандартів.

Правовий компонент забезпечує нормативно-правову основу, яка включає закони та постанови Верховної Ради, укази Президента, а також постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України. Цей компонент також охоплює методичні рекомендації та інструкції, що регулюють процеси державного управління. Нормативно-правове забезпечення створює основу для стабільного та прозорого функціонування державного механізму в межах закону, а також захищає права й інтереси громадян.

Таким чином, комплексний механізм публічного управління соціальним розвитком можемо визначити як складну систему, що поєднує мотиваційні, організаційні, економічні, політичні та правові аспекти. Взаємодія цих елементів дозволяє забезпечити стабільне зростання соціальних стандартів, досягти високих показників соціального добробуту та забезпечити відповідальність державних органів перед суспільством. Для ефективного

функціонування цієї системи необхідною є критеріально-аналітична база, яка формується на основі соціальних стандартів.

Стойка А. [172, С. 230-231] відзначає, що метою соціальної політики у довготривалій перспективі є наближення рівня та якості життя населення до стандартів постіндустріального суспільства, досягнутих на основі науково-технічної революції; у середньостроковому періоді – досягнення докризового рівня і якості життя, властивого стандартам споживання; на даний момент – забезпечення умов соціального та фізичного виживання людей, запобігання соціальному вибуху. Досягнення довготривалої стратегічної мети пов'язано з формуванням середнього класу, забезпеченням високих життєвих стандартів, високого рівня якості життя (рис. 1.2).

Щербата Г.М. [192, С. 136] відзначає, що одним із основних завдань оптимізації сучасної соціальної політики є прискорення процесу стандартизації, тобто приведення у відповідність стандартів країни, особливо соціальних, до міжнародних.

Перша група соціальних стандартів була розроблена в 1961 р. у вигляді Європейської соціальної Хартії, яка присвячена захисту соціальних прав. Основні положення Хартії зосереджені на стандартизації соціальних прав, включаючи право на працю, соціальний захист, права працівників-мігрантів, доступ до медичної допомоги та соціальних послуг.

У загальному вигляді соціальні стандарти включають дві ключові сфери:

1. Стандартизація соціальних прав, що передбачає регулювання базових соціальних прав: на працю, освіту, професійні умови та колективні договори. Також охоплює права вразливих груп, як-от діти, підлітки, особи похилого віку, інваліди, сім'ї, та працівники-мігранти. Це створює правову основу для забезпечення достойного рівня життя та захисту соціальних прав цих груп.

2. Розробка соціальних стандартів рівня життя, що визначають мінімальні умови, які мають бути гарантовані державою для підтримки рівня добробуту населення.

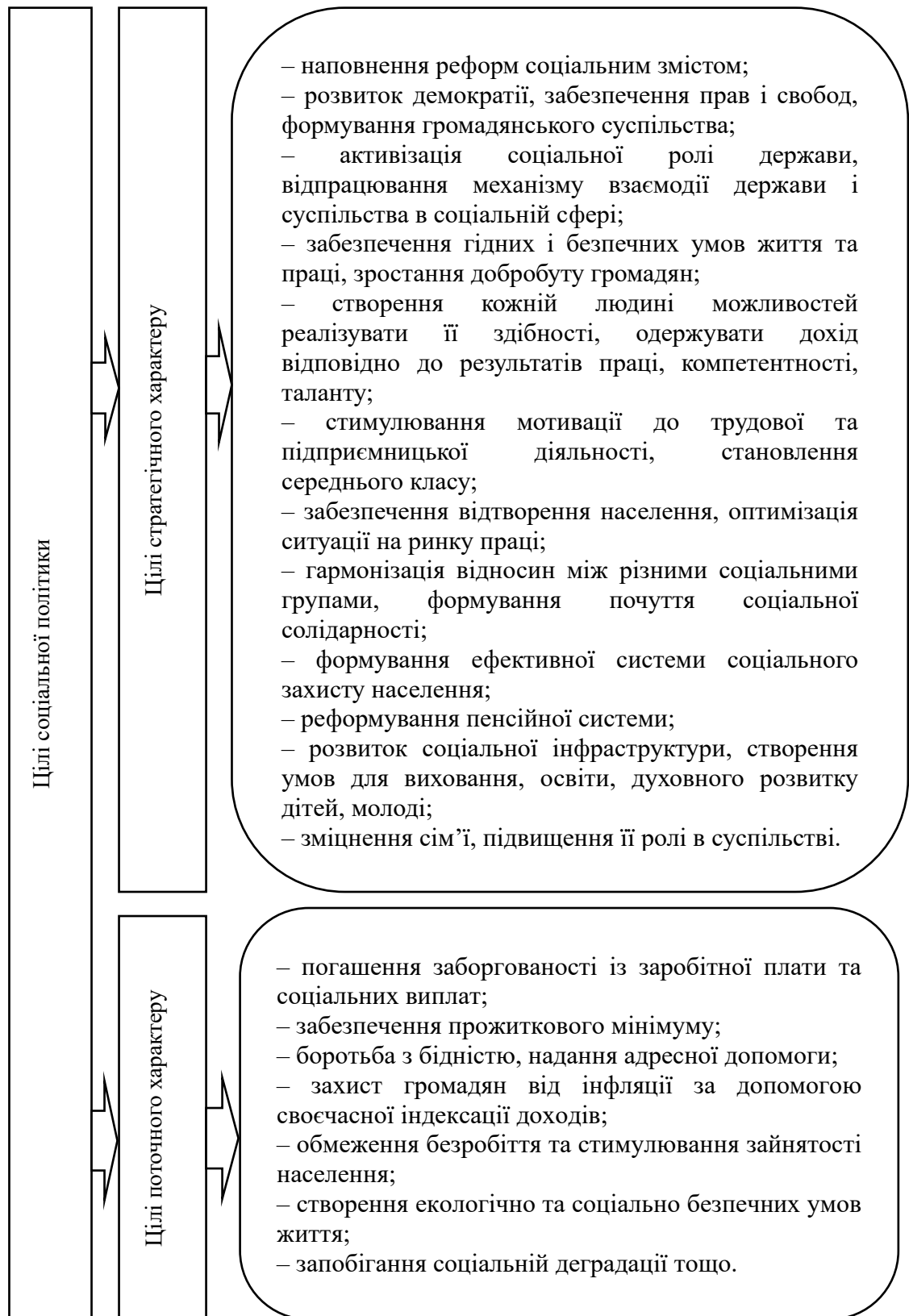

Рис. 1.2. Цілі соціальної політики

Джерело: складено автором на основі [172, С. 231]

Осауленко О.Г. і Новікова О.Ф. визначають рівень життя як складну інтегральну соціально-економічну категорією, яка комплексно виражає самопочуття населення, його матеріальний добробут, соціально-побутові умови, рівень задоволення не тільки матеріальних, але й соціальних та духовних потреб [168; 169].

Початком використання соціальних стандартів в Україні є:

- прийняття у 2000 р. Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії»;
- впровадження у 2000 р. в практику соціального управління прожиткового мінімуму;
- прийняття у 2001 р. Бюджетного кодексу, де передбачено використання формули для обчислення міжбюджетних трансфертів;
- затвердження у 2002 р. Державного класифікатору соціальних стандартів та нормативів;
- впровадження від 2002 р. окремих елементів програмно-цільового методу в бюджетний процес.

Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» визначає державні соціальні стандарти як «встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами соціальні норми і нормативи або їх комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій» [73].

Соціальний стандарт соціальної держави визначається «сукупністю уявлень, виражених у вигляді раціонального (середнього) рівня споживання індивідом певного набору благ, який більшою частиною суспільства вважається прийнятним і справедливим» [147, С. 98].

Лопушняк Г. С. [104, С. 497] пропонує під державними соціальними стандартами розуміти «встановлені основним стратегічним документом держави соціальні індикатори, які відображають достойний рівень та якість життя населення». У цьому контексті можна стверджувати, що соціальні стандарти повинні відображати бажаний рівень життя громадян кожної

конкретної країни на певному етапі її розвитку. Ці стандарти не можуть бути універсальними для всіх країн, оскільки кожна нація має свої власні уявлення про те, що є гідним рівнем життя для її населення. Наприклад, соціальні норми щодо доходів, прийняті в одній країні, можуть виглядати як символ розкоші в іншій, або, навпаки, як ознака бідності.

У юридичній літературі державні соціальні стандарти визначаються як «встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами фактори та основні вимоги до якості та рівня життя населення, що гарантуються Конституцією країни і базуються на системі науково-обґрунтованих норм і нормативів та показниками їх виміру» [176; 177].

Іншими словами, соціальні стандарти можемо розглядати як набір мінімальних (оптимальних) вимог або критеріїв, що забезпечують захист соціальних прав громадян та регулюють рівень соціального забезпечення в суспільстві (Додаток Б, табл. Б.1).

На думку Клименко А.Л., соціальні стандарти, з одного боку, становлять собою міру визнаних державою соціально-економічних потреб громадянина, а з другого – економічні можливості останньої в забезпеченні його соціальних прав [87, С. 59].

Насібова О. В. [119, С. 378] підкреслює, що стандарт – це те, до чого необхідно прагнути, тобто найвищий рівень, й відзначає наявність протиріччя в одночасному наповненні поняття «стандарт» у законодавчій базі протилежним змістом щодо його ролі у суспільному розвитку. З одного боку, соціальний стандарт – це визначальний орієнтир соціальної політики, а з іншого – величина, за допомогою якої визначається обсяг необхідних ресурсів для задоволення певного рівня забезпеченості та потреб населення.

Відповідно до Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні» [73] державні соціальні стандарти і нормативи встановлюються з метою:

– визначення механізму реалізації соціальних прав та державних соціальних гарантій громадян, визначених Конституцією України;

- визначення пріоритетів державної соціальної політики щодо забезпечення потреб людини в матеріальних благах і послугах та фінансових ресурсів для їх реалізації;

- визначення та обґрунтування розмірів видатків Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів, соціальних фондів на соціальний захист і забезпечення населення та утримання соціальної сфери.

Фролова В.М. [183, С. 103] визначає основні цілі встановлення державних соціальних стандартів:

- «удосконалення механізму реалізації основних конституційних прав громадян;

- соціальний захист населення і задоволення найважливіших потреб людини в матеріальних благах та соціальних послугах;

- визначення видів гарантованих соціальних виплат і послуг за рахунок бюджетів всіх рівнів та державних позабюджетних фондів;

- забезпечення соціальної стабільності та сталого розвитку суспільства;

- збереження єдиного соціального простору країни на основі вирівнювання умов доступності споживання матеріальних благ та послуг у різних регіонах України;

- забезпечення доступності соціальних послуг для громадян;

- підвищення якості соціальних послуг і контроль за їх забезпеченням;

- управління діяльністю установ та організацій, що здійснюють реалізацію державних мінімальних стандартів;

- вдосконалення позабюджетних відносин;

- концентрація фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках соціальної політики».

Відповідно до матеріалу Міністерства соціальної політики України за сферою застосування розрізняються такі види державних соціальних стандартів і нормативів [62]:

- «державні соціальні стандарти у сфері доходів населення (для

визначення розмірів державних соціальних гарантій у сфері оплати праці, виплат за обов'язковим державним соціальним страхуванням, права на отримання інших видів соціальних виплат і державної соціальної допомоги та їхніх розмірів, а також визначення пріоритетності напрямів державної соціальної політики);

– державні соціальні нормативи у сфері надання соціальних послуг (для визначення розмірів державних гарантій соціальної підтримки осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах);

– державні соціальні нормативи у сфері житлово-комунального обслуговування (для визначення державних гарантій щодо надання житлово-комунальних послуг та розмірів плати за житло і житлово-комунальні послуги, які забезпечують реалізацію конституційного права громадянина на житло);

– державні соціальні нормативи у сфері транспортного обслуговування та зв'язку (норми забезпечення транспортом загального користування, показники якості транспортного обслуговування і норми забезпечення населення послугами зв'язку);

– державні соціальні стандарти у сфері охорони здоров'я (перелік та обсяг гарантованого рівня медичної допомоги громадянам у державних і комунальних закладах охорони здоров'я, нормативи надання медичної допомоги, показники якості надання медичної допомоги, нормативи пільгового забезпечення окремих категорій населення лікарськими засобами та іншими спеціальними засобами, нормативи забезпечення стаціонарною медичною допомогою, нормативи забезпечення медикаментами державних і комунальних закладів охорони здоров'я, нормативи санаторно-курортного забезпечення, нормативи забезпечення харчуванням у державних і комунальних закладах охорони здоров'я);

– державні соціальні нормативи у сфері забезпечення на-вчальними закладами (перелік та обсяг послуг, що надаються державними і комунальними закладами дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти, нормативи граничного наповнення класів, груп та співвідношення

вихованців, учнів, студентів і педагогічних працівників у навчальних закладах, норми матеріального забезпечення навчальних закладів та додаткових видів соціального і матеріального забезпечення учнів);

– державні соціальні нормативи у сфері обслуговування закладами культури (перелік та обсяг безоплатних послуг, які надаються населенню закладами, підприємствами, організаціями та установами культури, показники якості надання населенню послуг закладами, підприємствами, організаціями та установами культури, нормативи забезпечення населення закладами, підприємствами, організаціями та установами культури);

– державні соціальні нормативи у сфері обслуговування закладами фізичної культури та спорту (перелік та обсяг безоплатних послуг, які надаються населенню закладами фізичної культури, спорту, а також дитячо-юнацькими спортивними школами, нормативи забезпечення населення закладами фізичної культури та спорту);

– державні соціальні нормативи у сфері побутового обслуговування, торгівлі та громадського харчування (нормативи забезпечення населення побутовими послугами, показники якості надання побутових послуг; нормативи забезпечення торговельною площею та місцями у закладах громадського харчування; показники якості та безпеки товарів і послуг підприємств громадського харчування».

Таким чином, державні соціальні стандарти і нормативи охоплюють широкий спектр життєвих сфер, забезпечуючи мінімально гарантований рівень соціального захисту для громадян. Вони спрямовані на створення умов для гідного рівня життя, забезпечення доступності базових соціальних послуг та підтримки у складних життєвих обставинах. Соціальні стандарти виконують важливу роль у встановленні соціальної справедливості, сприяють зниженню нерівності та підтримують стабільність суспільства. Завдяки чітким критеріям і нормативам, закладеним у державних соціальних стандартах, досягається систематизація та контроль за якістю соціальних послуг, що надаються населенню, а також забезпечується конституційне право громадян

на належний рівень соціального захисту й добробуту.

Фролова В. М. [183, С. 101] робить акцент на процесному підході і розглядає соціальну стандартизацію у взаємозв'язку з використанням соціальних нормативів, що традиційно характеризуються багатофункціональним застосуванням. Вони можуть бути критеріями різних порівнянь, визначення соціальних рейтингів та оцінювання ступеня досягнення необхідного рівня життя. Зазвичай соціальні нормативи є основою для бюджетного планування, коли визначається частка фінансових ресурсів, що буде витрачена на покриття витрат на соціальні послуги. Також авторка в контексті розроблення соціальних стандартів розглядає їх в розрізі соціальних технологій, які розглядає як [183, С. 100-101]:

- «спеціально організовану галузь знань про способи і процедури оптимізації життєдіяльності людини в умовах зростаючої взаємозалежності, динаміки і оновлення суспільних процесів;

- спосіб здійснення діяльності на основі її раціонального розчленування на процедури і операції з їх подальшою координацією і синхронізацією й вибору оптимальних засобів, методів їх виконання;

- метод управління соціальними процесами, що забезпечує систему їх відтворення у певних параметрах: якості, властивості, обсяги, цілісності діяльності тощо;

- інноваційну систему методів виявлення і використання прихованих потенціалів соціальної системи отримання оптимального соціального результату при найменших управлінських витратах».

Провідним завданням соціальної технології є «виявлення закономірностей оптимальної самоорганізації і управління соціально-економічними процесами, використання їх з метою створення сприятливих умов життєдіяльності людей» [183, С. 101].

Тому формування політики сучасної держави в умовах сталого розвитку можливе лише за умови технологізації, що передбачає максимально ефективно та раціональне використання ресурсів і фінансів для підтримки та реалізації

соціальних стандартів.

Соціальний стандарт є складним і багатогранним терміном, який охоплює широку сферу соціальних технологій, націлених на оптимізацію умов життя людей, підвищення якості соціальних послуг та забезпечення соціальної стабільності. Як зазначає Фролова В.М. [183], соціальна стандартизація пов'язана з процесним підходом, у якому соціальні нормативи відіграють ключову роль, адже вони виступають як критерії оцінки соціального розвитку, інструменти бюджетного планування, а також показники рівня життя.

На основі вищевикладеного з позицій публічного управління соціальні стандарти пропонуємо визначити як інституційно закріплену систему нормативно визначених вимог, параметрів і орієнтирів, що відображають суспільно визнаний мінімум соціальних благ та послуг, спрямованих на забезпечення гідної якості життя, соціальної справедливості й рівності, а також виступають інструментом реалізації та координації державної соціальної політики, механізмом регуляції взаємодії між органами влади, інститутами громадянського суспільства та економічними акторами у процесі формування та підтримання сталого розвитку.

У контексті публічного управління розробка та впровадження соціальних стандартів є складним завданням, оскільки потребує використання інноваційних соціальних технологій, які повинні не лише відповідати сучасним потребам, але й враховувати динамічні зміни в суспільстві та цілі сталого розвитку. Це вимагає від органів влади комплексного підходу, що передбачає раціоналізацію процесів, координацію між різними рівнями управління та вибір оптимальних методів для досягнення максимального соціального ефекту при мінімальних витратах.

1.2 Аналіз особливостей публічного управління в сфері розроблення соціальних стандартів

Удосконалення публічного управління розроблення соціальних стандартів є актуальним через зростаючі виклики, пов'язані зі змінами в економічній та соціальній сферах. В умовах постійних криз, нерівномірного економічного розвитку регіонів, демографічних змін і зростання соціальних очікувань, традиційні механізми управління не завжди ефективно реагують на потреби суспільства. Тому необхідно запроваджувати нові підходи, які забезпечать гнучкість, адаптивність та рівномірність соціального захисту, підвищуючи якість життя населення і сприяючи соціальній справедливості.

Огляд літератури з удосконалення публічного управління розробкою соціальних стандартів вказує на необхідність інтеграції міжсекторальної співпраці та соціальних інновацій для вирішення сучасних викликів соціального забезпечення. Одним із ключових аспектів вдосконалення управління є міжсекторальна співпраця, яка включає державний, приватний і громадський сектори для забезпечення сталого соціального розвитку. Наприклад, Becker та Smith підкреслюють необхідність залучення різних секторів для спільного вирішення соціальних проблем, зокрема таких як розробка соціальних стандартів, що дозволяє залучати нові ресурси та знання [1].

Clarke і Crane наголошують на важливості міжсекторальних партнерств для системних змін, що є критично важливим у контексті розробки соціальних стандартів, де зміни в одній сфері можуть мати вплив на інші [3].

Інший аспект, розглянутий у літературі, пов'язаний з роллю соціальних інновацій у процесі вдосконалення публічного управління.

Європейська Комісія у своїх дослідженнях зазначає, що соціальні інновації дозволяють впроваджувати нові підходи в сферу соціальних стандартів, забезпечуючи більш гнучкі та адаптивні системи [6]. Franz, Hochgerner та Howaldt акцентують увагу на тому, що соціальні інновації

можуть стати ключовим чинником у вирішенні соціальних проблем, оскільки вони залучають громадянське суспільство до процесу розробки та впровадження соціальних стандартів [7].

Механізми соціальних інновацій також підкреслюють важливість включення громадян та реалізації колективних дій до процесу прийняття рішень. Moulaert та його колеги досліджують, як колективна дія та соціальне навчання можуть сприяти трансформації соціальних стандартів через нові моделі співпраці між державними органами та громадянами [12]. Це підтверджує необхідність створення платформ для діалогу, які будуть використовуватись для оцінки та вдосконалення соціальних стандартів.

Інноваційні підходи до розробки соціальних стандартів також вимагають врахування умов, в яких відбуваються соціальні зміни. Vadrot підкреслює важливість критичного переосмислення цих умов, зокрема, у світлі змін, викликаних кризами, такими як економічні та соціальні виклики останньої декади [19]. З огляду на це, Wedel пропонує впровадження інноваційних стратегій в управління для подолання криз, що також є актуальним у контексті розробки соціальних стандартів [20].

Загалом, сучасна література вказує на важливість впровадження інноваційних підходів у публічне управління соціальними стандартами, які передбачають міжсекторальну співпрацю, соціальні інновації та активну участь громадськості. Такий підхід дозволяє створювати більш гнучкі, адаптивні та ефективні системи соціального забезпечення, що відповідають сучасним викликам.

На основі соціальних стандартів визначаються розміри основних соціальних гарантій: мінімальних розмірів заробітної плати та пенсії за віком, інших видів соціальних виплат і допомоги. Державні соціальні стандарти обов'язково враховуються при розробці програм економічного і соціального розвитку.

Грицай І. [57, С. 60] відзначає, що теоретичні основи розроблення соціальних стандартів включають різноманітні підходи та концепції, що

розвиваються в межах соціальних наук, філософії та правознавства. Ці підходи та концепції є фундаментом розроблення та реалізації ефективних політик і програм соціального захисту, спрямованих на забезпечення соціальної справедливості та гарантування гідного життя для всіх громадян.

Тищенко О.В. [176] у дослідженні наводить ретроспективу розроблення соціальних стандартів. На законодавчому рівні вперше стандарти соціального забезпечення були визначені Загальною декларацією прав людини, прийнятою і проголошеною Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948, згідно з якою кожна людина має право на такий життєвий рівень (включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування), який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, й право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини; материнство і дитинство дають право на особливе піклування і допомогу (ст. 25). Таким чином, були закладені підвалини соціальних стандартів, на яких має базуватися політика держав – членів ООН. 28.06.1952 Міжнародна організація праці прийняла Конвенцію «Про мінімальні норми соціального забезпечення» № 102, якою встановлювались мінімальні норми соціального забезпечення, що має вагомим значення для встановлення державних соціальних стандартів та гарантій. Протягом тривалого часу вказана Конвенція не була ратифікована Україною. Лише нещодавно Законом України «Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення» № 102 від 16.03.2016 № 1024-VIII держава Україна нарешті взяла на себе зобов'язання щодо виконання положень цього програмного у сфері соціального забезпечення документа. Принцип покращання стандартів соціального забезпечення також покладено в основу Європейського кодексу соціального забезпечення, прийнятого Радою Європи 16.04.1964. З огляду на це соціальна політика держави повинна стати дієвим функціонально значимим інструментарієм для впровадження ефективного соціального забезпечення населення. Добробут населення держави, підвищення життєвого рівня є тими

чинниками, котрі вказують на соціально-правове становище громадян держави і на реалізацію принципу справедливості у сфері соціального забезпечення.

Розробка соціальних стандартів є важливим і складним процесом, який має особливий характер через кілька ключових факторів. Ці фактори відображають вплив соціальних стандартів на економіку, суспільне благополуччя, правову систему та функціонування державних інститутів:

1. Розробка соціальних стандартів є основою для *гарантування соціальних прав громадян*. Вони охоплюють ключові аспекти життя, такі як мінімальна заробітна плата, пенсії, соціальні виплати, стандарти охорони здоров'я та освіти. Соціальні стандарти мають відповідати сучасним потребам суспільства, забезпечуючи гідний рівень життя для всіх громадян незалежно від їхнього соціального статусу, місця проживання чи інших факторів.

У цьому контексті особливість процесу полягає в тому, що розробка соціальних стандартів не може бути суто технічним або економічним завданням. Вона повинна ґрунтуватися на концепції прав людини та враховувати міжнародні зобов'язання держави, такі як Конвенції ООН і Міжнародної організації праці. Соціальні стандарти визначають, які соціальні гарантії держава повинна надавати своїм громадянам, і виконують важливу роль у реалізації соціальної справедливості.

На відміну від національних норм, міжнародні стандарти мають більш складну структуру формування. Вони повинні відображати не лише поточні тенденції розвитку правових систем різних країн, а й передбачати майбутні перспективи й прогрес у сфері прав людини на глобальному рівні. Міжнародні стандарти завжди відображають потреби й напрямки соціального прогресу, пов'язані із загальнолюдським статусом особистості. Коли міжнародний стандарт знаходить закріплення у нормативно-правовому акті, він набуває юридичної сили. Навіть елемент, що спочатку не мав правового характеру, може стати правовим через включення його до норм та легалізацію з боку міжнародних організацій і національних правотворчих органів [87, С. 59].

Існують два підходи до встановлення державних соціальних стандартів,

згідно з якими соціальні нормативи розділяються на дві основні групи [183, С. 104].

Перша група включає стандарти, спрямовані на забезпечення мінімальних соціальних гарантій. До них відносяться: прожитковий мінімум для різних груп населення, мінімальна заробітна плата, мінімальний розмір пенсій, основні види соціальної допомоги, а також нормативи забезпечення безоплатними освітніми та медичними послугами, норми соціального обслуговування людей з інвалідністю, літніх людей, дітей, які залишилися без опіки батьків, та інших соціально вразливих груп.

Друга група охоплює «раціональні» (середні) стандарти, що відображають реальний рівень соціального забезпечення та добробуту в суспільстві. До цієї групи відносяться, наприклад, середній рівень заробітної плати, середній розмір пенсій, середній рівень житлового забезпечення, середній дохід на одну особу, а також середні показники якості життя.

З точки зору публічного управління, встановлення державних соціальних стандартів є ключовим інструментом забезпечення справедливості, прозорості та стабільності у соціальній політиці. Мінімальні соціальні стандарти гарантують базовий рівень добробуту для всіх громадян, створюючи єдині підходи до соціальної підтримки, що знижує ризик соціальної напруги та забезпечує рівний доступ до базових послуг незалежно від регіону або економічного стану громади.

Раціональні або середні стандарти, у свою чергу, надають органам влади індикатори для оцінки соціально-економічного розвитку та якості життя населення, дозволяючи визначати слабкі місця й ефективніше розподіляти ресурси. Це сприяє більш точному плануванню соціальних програм і бюджетів й встановленню реалістичних цілей для підвищення якості життя. Для місцевого самоврядування такі стандарти стають орієнтиром у прийнятті рішень щодо розвитку інфраструктури, підтримки вразливих груп, а також стимулюють відповідальність за дотримання загальнодержавних соціальних норм.

Важливим також є аспект, визначений Кривцовою М.С. [93], яка відзначає, що при визначенні сутності соціальних стандартів необхідно з одного боку, визначити стандарт через його сутність та результати, що очікуються в процесі упорядкування життєдіяльності людини, з іншого – через реалізацію на практиці шляхом розробки та впровадження нових (оновлених) стандартних елементів, структур, методик.

2. Баланс між економічними можливостями та соціальними потребами. Розробка соціальних стандартів традиційно знаходиться на перетині економічної ефективності та соціальної відповідальності. Держава повинна забезпечувати такі соціальні стандарти, які відповідають економічним можливостям країни, але водночас задовольняють мінімальні потреби громадян.

Цей баланс часто стає ключовою проблемою, оскільки невиправдане підвищення соціальних стандартів може призвести до перевантаження державного бюджету або зростання податкового тиску на бізнес. Водночас занижені стандарти можуть призвести до погіршення якості життя, соціальної несправедливості та соціальних протестів. Таким чином, особливість процесу полягає в тому, що держава повинна шукати компроміси між економічними ресурсами та соціальними вимогами, використовуючи наукові підходи для обґрунтування рівнів соціальних стандартів.

З точки зору публічного управління табл. 1.1 демонструє процес реалізації соціальної політики через встановлення і коригування основних соціальних стандартів – прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати, та мінімальних пенсій. Це інструменти, що використовуються державою для підтримки рівня життя різних категорій населення, зокрема найуразливіших груп, та забезпечення економічної стабільності.

Прожитковий мінімум (ПМ) – це базовий стандарт, на основі якого визначаються інші соціальні виплати. Поступове підвищення ПМ у таблиці свідчить про індексацію соціальних виплат, необхідну для компенсації зростання вартості життя. Залежно від категорій населення (діти, працездатні

особи, особи, які втратили працездатність), ПМ коригується, що дає можливість більш точно відобразити потреби різних соціальних груп.

Розмір мінімальної заробітної плати визначається у відсотках до прожиткового мінімуму для працездатних осіб, що є важливим інструментом для встановлення нижньої межі оплати праці та зменшення бідності серед працюючого населення. Її підвищення сприяє покращенню рівня життя, стимулює економічну активність і забезпечує базові права на працю.

Мінімальні пенсії визначаються як для осіб, які втратили працездатність, так і для тих, хто має певний страховий стаж та досяг відповідного віку. Це базове соціальне забезпечення є важливим для запобігання бідності серед людей похилого віку. Підвищення пенсій, особливо для тих, хто має повний страховий стаж, підтримує справедливість і стимулює участь у системі соціального страхування.

Складніша структура пенсій для різних вікових груп: В таблиці представлена градація мінімальних пенсій за віком і страховим стажем, що враховує специфічні потреби громадян різного віку. Пенсії для старших осіб (75 років і старше) мають вищий відсоток до ПМ, що демонструє соціальну політику, спрямовану на підвищення підтримки найстарших категорій населення.

В таблиці 1.1 наведені показники, що демонструють, який відсоток прожиткового мінімуму покриває мінімальна заробітна плата або пенсія для кожної категорії. Це співвідношення дозволяє державі оцінювати, наскільки соціальні виплати наближаються до реальних потреб населення і наскільки ефективно бюджетні кошти розподіляються на підтримку соціально вразливих груп.

Узагальнюючи, з погляду публічного управління, таблиця відображає прагнення держави до поступового підвищення соціальних стандартів, підтримки купівельної спроможності громадян і реагування на економічні зміни для забезпечення стабільності і добробуту.

Базові соціальні стандарти України

	2022 рік					2023 рік	2024 рік			
	з 1 січня	з 1 березня	з 1 липня	з 1 жовтня	з 1 грудня	з 1 січня	з 1 березня	з 1 січня	з 1 березня	з 1 квітня
Прожитковий мінімум (ПМ) в розрахунку на місяць на одну особу	2393		2508		2589	2589		2920		
для дітей віком до 6 років	2100		2201		2272	2272		2563		
для дітей віком від 6 до 18 років	2618		2744		2833	2833		3196		
для працездатних осіб	2481		2600		2684	2684		3028		
для осіб, які втратили працездатність	1934		2027		2093	2093		2361		
Мінімальна заробітна плата	6500		6500	6700	6700	6700		7100		8000
(у % до ПМ для працездатних осіб)	262,0		250,0	257,7	249,6	249,6		234,5		264,2
Мінімальна пенсія	1934		2027		2093	2093		2093	2361*	
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	100,0		100,0		100,0	100,0		88,6	100,0	
Мінімальна пенсія для осіб, які мають повний страховий стаж (30/35 років) віком від 65 років	2600		2600	2680	2680	2680	3120	3120		3200
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	134,4		128,3	132,2	128,0	128,0	149,1	132,1		135,5
віком від 60 до 65 років	2200	2300	2300		2300	2300	2760	2760		
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	113,8	118,9	113,5		109,9	109,9	131,9	116,9		
Мінімальна пенсія для осіб, які мають страховий стаж 20/25 років віком від 75 років	2500		2500		2500	2500	3000	3000		
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	129,3		123,3		119,4	119,4	143,3	127,1		
від 80 років	2600		2600		2600	2600	3120	3120		
(у % до ПМ для осіб, які втратили працездатність)	134,4		128,3		124,2	124,2	149,1	132,1		

3. *Комплексність соціальних питань.* Розробка соціальних стандартів є надзвичайно складним завданням через комплексність соціальних питань, які необхідно враховувати. Соціальні стандарти охоплюють широкий спектр сфер, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальний захист, житлові умови, зайнятість тощо. Кожна з цих сфер має свої специфічні виклики, і соціальні стандарти повинні бути розроблені таким чином, щоб вони враховували як потреби окремих галузей, так і взаємозв'язки між ними.

Наприклад, встановлення соціальних стандартів у сфері охорони здоров'я може бути пов'язане з визначенням мінімального рівня доступу до медичних послуг, фінансування лікарень, програм вакцинації тощо. Водночас стандарти у сфері освіти можуть передбачати вимоги до рівня фінансування шкіл, якості навчальних програм та підготовки вчителів. Кожен із цих напрямків вимагає специфічних підходів та експертних знань.

4. *Вплив на соціальну політику та стійкість суспільства.* Соціальні стандарти є основою формування соціальної політики держави. Саме вони визначають напрями розвитку соціальних програм, розподілу ресурсів та підтримки населення вразливих груп. Відтак сформульовані соціальні стандарти за умови ефективності вироблення та імплементації сприяють стійкості суспільства та його соціальній інтеграції.

Варто підкреслити, що соціальні стандарти повинні бути гнучкими та адаптуватися до змін у суспільстві, економіці та демографії. Наприклад, у періоди економічних криз або демографічних змін (старіння населення, міграційні процеси) необхідно переглядати соціальні стандарти, щоб відповідати новим викликам і забезпечувати ефективне соціальне забезпечення для різних верств населення. Це підвищує роль соціальних стандартів як інструменту забезпечення соціальної рівності та стабільності.

5. *Участь зацікавлених сторін та соціальне партнерство.* Розробка соціальних стандартів є інклюзивним процесом, що потребує участі багатьох зацікавлених сторін (ними є не лише державні органи, а й громадські організації, профспілки, роботодавців, експертів, наукові інституції та самих

громадян – табл. 1.2). Тому соціальне партнерство та механізми участь громадян у процесі формування соціальних стандартів робить цей процес відкритим, прозорим та демократичним.

Таблиця 1.2

Інституційна архітектура управління соціальними стандартами

Рівень / актор	Основні інституції / учасники	Функції у сфері соціальних стандартів	Механізми партнерства та взаємодії
Загальнодержавний рівень	Міністерство соціальної політики України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України	<ul style="list-style-type: none"> - розробка державної політики у сфері соціальних стандартів; - нормативно-правове закріплення стандартів (закони, постанови, концепції); - формування національних цільових програм; - координація міжвідомчої взаємодії 	Міжвідомчі робочі групи, консультації з бізнес-асоціаціями, громадськими радами, міжнародними партнерами
Регіональний рівень	Обласні державні адміністрації, обласні ради, регіональні департаменти соціального захисту	<ul style="list-style-type: none"> - адаптація державних стандартів до регіональних особливостей; - моніторинг їх реалізації; - розробка регіональних програм підтримки населення 	Партнерство з місцевими громадськими організаціями, професійними спілками, освітніми та науковими установами
Місцевий рівень	Органи місцевого самоврядування (міські, сільські, селищні ради), ЦНАПи	<ul style="list-style-type: none"> - надання послуг населенню відповідно до соціальних стандартів; - збір даних для моніторингу; - впровадження локальних ініціатив 	Громадські слухання, партисипативне бюджетування, місцеві публічно-приватні партнерства
Громадянське суспільство	Громадські організації, профспілки, волонтерські об'єднання	<ul style="list-style-type: none"> - адвокація інтересів вразливих груп; - громадський контроль за дотриманням стандартів; - надання додаткових послуг 	Соціальні проекти, моніторингові ініціативи, участь у розробці політики
Бізнес	Соціально відповідальні компанії, бізнес-асоціації	<ul style="list-style-type: none"> - фінансова та організаційна підтримка соціальних програм; - розвиток корпоративної соціальної відповідальності (КСВ); - створення робочих місць із дотриманням трудових стандартів 	Публічно-приватне партнерство, соціальні інвестиції, програми КСВ
Міжнародний рівень	ЄС, ООН, Міжнародна організація праці, донорські організації	<ul style="list-style-type: none"> - надання технічної та фінансової допомоги; - розробка методологічних орієнтирів і рекомендацій; - залучення до оцінки та моніторингу 	Спільні програми, грантові проекти, імплементація міжнародних стандартів

Джерело: узагальнено автором

Вказана особливість полягає у тому, що участь різних сторін допомагає забезпечити справедливий розподіл соціальних ресурсів й врахувати різні інтереси та потреби. Наприклад, профспілки можуть представляти інтереси

працівників у процесі розробки стандартів праці, а громадські організації можуть висловлювати позицію вразливих груп населення. Така інклюзивність процесу є важливою для підтримки соціального миру та довіри до держави.

6. Міжнародні зобов'язання та глобальні тенденції. При розробці соціальних стандартів в умовах глобалізації не можна ігнорувати міжнародний контекст. Багато соціальних стандартів визначаються міжнародними організаціями, такими як ООН, Міжнародна організація праці (МОП), ЄС тощо. Країни, що прагнуть бути частиною міжнародної спільноти, зобов'язані адаптувати свої соціальні стандарти до міжнародних вимог та рекомендацій.

Наприклад, стандарт прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати, доступу до охорони здоров'я чи освіти часто визначаються міжнародними організаціями, і держави повинні враховувати ці стандарти під час розробки національних соціальних норм. Це особливо важливо для України, яка прагне європейської інтеграції і зобов'язана дотримуватися соціальних стандартів ЄС.

7. Складність моніторингу та оцінки. Процес розробки соціальних стандартів включає не лише їхнє формування, але й постійний моніторинг і оцінку ефективності. Важливим аспектом цього процесу є вимірювання реального впливу соціальних стандартів на життя громадян і національну економіку. В свою чергу моніторинг потребує наявності відповідних статистичних даних, наукових досліджень і системи зворотного зв'язку з населенням. Особливість процесу моніторингу полягає в тому, що соціальні стандарти повинні бути гнучкими і відповідати актуальним умовам. Це вимагає інституційного забезпечення регулярних переглядів та оновлення соціальних норм, що є важливою частиною публічної соціальної політики.

Суть публічного управління соціальними стандартами полягає у встановленні, забезпеченні та контролі мінімальних соціальних гарантій, які держава зобов'язана надавати своїм громадянам для забезпечення гідного рівня життя. Це один з основних інструментів соціальної політики, який спрямований на зменшення соціальної нерівності, підтримку найвразливіших

верств населення та забезпечення стабільності в суспільстві.

На основі вищевикладеного можемо виділити такі ключові аспекти публічного управління розроблення та втілення соціальних стандартів:

1. *Визначення соціальних стандартів*: соціальні стандарти включають мінімальні норми, що стосуються доходів, рівня життя, умов праці, медичного обслуговування, освіти, соціальних виплат тощо. Публічне управління полягає у тому, щоб забезпечити розроблення чітких критеріїв і параметрів, за якими держава визначає ці стандарти відповідно до економічних можливостей та соціальних потреб.

2. *Розроблення політики та регулювання*: управління соціальними стандартами здійснюється через створення нормативно-правової бази, яка визначає соціальні гарантії, мінімальні заробітні плати, пенсії, допомогу безробітним, підтримку сімей тощо. Ця база формується на основі законів, державних програм та постанов уряду.

3. *Реалізація та забезпечення стандартів*: держава через органи публічного управління (міністерства, соціальні служби та місцеві адміністрації) впроваджує механізми реалізації цих стандартів на всіх рівнях від національного до місцевого. Це включає в себе забезпечення фінансування соціальних виплат, впровадження програм підтримки населення та доступу до соціальних послуг.

4. *Контроль та моніторинг*: важливою частиною публічного управління є контроль за дотриманням соціальних стандартів. Це забезпечує прозорість і підзвітність влади перед громадянами. Держава проводить моніторинг, щоб гарантувати, що роботодавці виконують свої обов'язки щодо виплати заробітних плат та надання соціальних гарантій, а також забезпечує, щоб громадяни мали доступ до якісних послуг.

5. *Адаптація та оновлення*: соціальні стандарти мають бути гнучкими і відповідати змінам у суспільстві та економіці. Публічне управління полягає також у постійному оновленні стандартів для того, щоб вони відповідали сучасним умовам. Це може включати індексацію виплат відповідно до рівня

інфляції або зміну критеріїв визначення мінімальних доходів для населення.

6. *Роль інноваційного забезпечення:* в сучасних умовах важливою частиною публічного управління соціальними стандартами є впровадження інновацій. Це може включати цифрові платформи для надання соціальних послуг, використання даних для моніторингу рівня бідності або створення нових програм підтримки для різних груп населення. Інноваційний підхід дозволяє підвищити ефективність управління та зробити його більш прозорим і доступним.

Отже, суть публічного управління соціальними стандартами можемо визначити як процес, що орієнтований на забезпечити гідного рівня життя населення через регулювання та реалізацію соціальних гарантій, підтримуючи баланс між економічними можливостями держави та потребами суспільства.

У ЄС розробка соціальних стандартів у сфері соціального захисту населення є кроком до уніфікації підходів до соціальної політики. Це в свою чергу створює спільні права на певному рівні для всіх громадян ЄС. Цей процес може стати як прогресом, так і викликом, залежно від обраного політичного та економічного курсу. Проте встановити максимальний рівень соціального захисту складно, оскільки це обмежує перспективи для безперервного розвитку та вдосконалення соціальних умов для громадян. Натомість мінімальні стандарти соціального захисту визначити легше, оскільки вони не тільки сприяють сталому розвитку, а й запобігають деградації соціальної сфери, забезпечуючи мінімально прийнятний рівень добробуту.

На рис. 1.3 представлено міжнародні та міжурядові угоди, конвенції, декларації й хартії, які регулюють соціальну політику.

Рис. 1.3 включає основні документи, такі як Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права, Конвенції Міжнародної організації праці, Європейську соціальну хартію, а також Європейський кодекс соціального страхування. Ці документи гарантують права на житло, охорону здоров'я, освіту, зайнятість, соціальний захист і недискримінацію.

Нормативно-правова база забезпечення публічної соціальної політики на

міжнародному рівні складається з важливих міжнародних угод та конвенцій, що встановлюють зобов'язання держав щодо гарантування прав громадян.

Рис. 1.3. Міжнародна нормативно-правова база забезпечення публічної соціальної політики

Джерело: [111, С. 40]

Наприклад, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, прийнятий ООН у 1966 році, визначає зобов'язання держав дотримуватись прав на працю, соціальний захист, освіту та культурний розвиток. Крім того, міжнародні угоди, такі як «Конвенція про права дитини», «Конвенція про рівну оплату праці», а також Європейська соціальна хартія, гарантують права на житло, медичні послуги, освіту та соціальну безпеку. Такі міжнародні документи є основою для розробки та вдосконалення соціальних стандартів, що забезпечують належний рівень життя для всіх громадян. Україна, ратифікувавши ці документи, взяла на себе зобов'язання

забезпечувати та контролювати реалізацію цих прав на національному рівні, що є важливим аспектом публічного управління та розвитку соціальної політики.

Встановлення мінімальних стандартів вимагає досягнення спільної мети – забезпечення високого рівня соціального захисту для всіх громадян ЄС, а також узгодження бачення, яке визначає мінімальні орієнтири. Це завдання є непростим, особливо з урахуванням постійного розширення ЄС та значних відмінностей між країнами-членами за рівнем життя та пріоритетами систем соціального захисту. Такі мінімальні стандарти часто розробляються на основі єдиних мінімальних показників, що можуть сприйматися як загроза для високорозвинених національних систем деяких країн. Для економічно сильніших членів ЄС прийняття мінімальних соціальних стандартів також є способом підтримки конкурентоспроможності через стимулювання зростання рівня життя в менш розвинених країнах, запобігаючи так званому «соціальному демпінгу». З іншого боку, ці мінімальні стандарти можуть тиснути на країни з нижчим рівнем соціального розвитку, якщо встановлені занадто високо.

Прийняття мінімальних стандартів соціального захисту в ЄС є інструментом протидії бідності та соціальній ізоляції. У доповіді для міністра охорони здоров'я та соціального розвитку Фінляндії, експерти Д. Пітер та Дж. Ніклесс [18] запропонували низку напрямів, що можуть орієнтувати соціальну політику Європи. Напрями, які можна гнучко регулювати, включають: запровадження базових соціальних прав; використання мінімальних соціальних стандартів; розвиток концепції соціальної якості; використання фінансових стимулів ЄС; встановлення спільних цілей; розробку стандартизованої термінології та розвиток європейського соціального федералізму.

З погляду публічного управління, формування соціальних стандартів у ЄС відображає прагнення до забезпечення основних соціальних прав, підвищення якості життя та мінімізації соціальної нерівності серед громадян. Підтримка

країн із нижчим рівнем соціальної захищеності сприяє зменшенню нерівності, водночас збільшуючи стабільність і згуртованість у регіоні.

Розглядаючи методи розробки мінімальних стандартів, що гарантують кожному мешканцю Європи базовий рівень соціального захисту, Д. Пітер і Дж. Ніклесс [18] виокремлюють три ключові напрями:

1. Гармонізація національного законодавства. ЄС визначає обов'язкові стандарти, яких мають дотримуватися всі країни-члени та адаптувати їх до своїх внутрішніх законів. Першочерговим завданням є вибір відповідного рівня гармонізації. Серед можливих варіантів автори розглядають наступні:

- мінімальна гармонізація: встановлює базовий рівень захисту, який країни можуть покращувати на власний розсуд, надаючи додаткові гарантії;
- стандартна гармонізація: передбачає фіксований рівень захисту, який не дозволяється збільшувати;
- абсолютна гармонізація: встановлює єдиний рівень соціального захисту для всього ЄС, без урахування національних відмінностей;
- відносна гармонізація: бере до уваги економічні та соціальні відмінності між державами;
- консервативна (антирегресивна) гармонізація: спрямована на запобігання зниженню існуючих рівнів захисту в країнах ЄС.

2. Визначення оптимального мінімального рівня захисту, що враховуватиме різний рівень соціального забезпечення в кожній державі та забезпечить дотримання загального європейського стандарту.

ЄС запроваджує певний рівень соціального захисту, який може забезпечуватися через механізм субсидування, що компенсує недоліки внутрішніх систем соціального захисту в країнах-членах. Це може розглядатися як свого роду «перестраховування» для громадян, що не отримують достатньої підтримки від національних систем. Проте така схема має певні ризики: спонукає окремі країни до зменшення обсягів соціального захисту, може сприяти шахрайству через складність контролю, а також ускладнює оцінку таких послуг, як безкоштовне шкільне харчування чи оплата проїзду в

громадському транспорті.

3. Напрямок узгодження дій об'єднує гармонізацію законів і фінансові гарантії з погодженими заходами між ЄС та державами-членами. Це означає, що країни не лише адаптують своє законодавство до мінімальних стандартів ЄС, а й отримують додаткову підтримку та субсидії для забезпечення цих стандартів на практиці.

З погляду публічного управління ці напрями формування соціальних стандартів є важливими для забезпечення основних прав громадян, зменшення соціальних розривів і підтримки стабільності в регіоні. Гармонізація соціальних стандартів у ЄС сприяє підвищенню рівня життя, а також створює умови для соціальної солідарності та інтеграції.

Основні положення підходів соціального захисту багато в чому схожі та, на нашу думку, ґрунтуються на двох концепціях соціальної підтримки, що з'явилися ще у ХХ ст.: страховій концепції Бісмарка та концепції перерозподілу Беверіджа.

Страхова концепція спрямована на захист працівників від втрати доходу у випадку безробіття, непрацездатності або звільнення, забезпечуючи стабільність доходів протягом життя. І внески, і виплати в рамках цієї системи залежать від рівня заробітку, а фінансування програм відбувається за рахунок преміальних внесків, спільно керованих профспілками та роботодавцями.

На відміну від неї, перерозподільча концепція охоплює усіх громадян. Вона надає допомогу як «останню надію» для працівників без достатнього страхового захисту, домогосподарств без джерела доходу та тих, хто працює, але не має достатнього заробітку. Основна увага зосереджується на підтримці від бідності: виплати мають характер допомоги та забезпечують мінімальну гарантію доходу.

Третя концепція – концепція заощаджень – є альтернативною. Обов'язкові заощадження можуть забезпечити соціальний захист як додатковий до пенсійного, а також від непередбачених ситуацій, таких як безробіття, непрацездатність і хвороби. Виплати залежать від накопичень обов'язкових

заощаджень кожної особи. Характерним прикладом є модель соціального захисту у Сінгапурі.

Ідеальною вважається модель, де домінує концепція перерозподілу, що дозволяє виділяти значну частку ресурсів на соціальну допомогу і підтримку сімей, залишаючи менше для соціального страхування. Протилежна модель характерна для країн зі страховою концепцією. Так, у Німеччині та меншою мірою у Нідерландах переважають принципи страхування, тоді як у Великобританії та частково у Данії та Швеції – принципи перерозподілу. Важливо зазначити, що хоча система страхування забезпечує відносно високі виплати для обмежених груп, а концепція допомоги гарантує мінімальні виплати для широких верств населення, загальні витрати у відсотках від ВВП в обох моделях значно не різняться.

Кожна з розглянутих концепцій має свої переваги і виклики в забезпеченні соціального захисту, а їх поєднання дозволяє країнам адаптувати соціальну політику відповідно до своїх національних особливостей і економічного потенціалу.

Підходи до організації соціального захисту, зокрема страхова, перерозподільча та заощаджувальна концепції, відіграють вирішальну роль у формуванні системи соціального захисту населення в рамках публічного управління. Оскільки соціальна політика є невід'ємною частиною державного управління, важливо враховувати переваги та виклики кожного підходу при розробці ефективних механізмів підтримки громадян у різних життєвих ситуаціях.

Страхова модель соціального захисту, яка бере свій початок з німецької моделі Бісмарка, фокусується на створенні умов для самозабезпечення працівників у випадках безробіття, тимчасової непрацездатності чи звільнення. Ця модель є основою соціальної політики у багатьох європейських країнах і передбачає, що внески в систему сплачують працівники та роботодавці. У рамках державного управління страхова модель дозволяє підвищити відповідальність та стабільність системи через спільне

фінансування і забезпечення. Це також формує основу для довгострокової стійкості соціальних програм, оскільки кожен учасник отримує відповідну допомогу, пропорційну його внескам.

Для урядів важливим аспектом є створення системи державного контролю над органами, що керують страховими фондами, зокрема через установи, що регулюють їхню діяльність та забезпечують прозорість. Це дозволяє зменшити ризики маніпуляцій та зловживань, що може покращити загальну довіру громадян до держави.

Перерозподільча концепція (концепція Бевериджа) набирає все більшого значення в сучасних умовах через її спрямованість на надання підтримки всім громадянам без винятку. Основна мета цієї моделі – забезпечити мінімальний гарантований дохід і підтримку людям, які не мають інших джерел доходу або опинилися у важкому матеріальному становищі. Цей підхід акцентує увагу на забезпеченні базових прав людини, серед яких є право на гідне життя.

У контексті публічного управління, перерозподільча модель дозволяє урядам не лише боротися з бідністю, але й знижувати соціальну нерівність, що сприяє стабільності в суспільстві. Встановлення базових стандартів соціального захисту вимагає від урядів значних бюджетних ресурсів і прозорої системи розподілу допомоги, що досягається через відповідне фінансування соціальних програм та регулярний аудит. Перерозподільча концепція також є інструментом запобігання соціальній ізоляції та забезпечення доступу до соціальних послуг для вразливих груп населення.

Концепція обов'язкових заощаджень – відносно новий підхід, який використовується у ряді країн, зокрема в Сінгапурі. Суть концепції полягає у формуванні індивідуальних накопичувальних фондів, з яких громадяни можуть отримати ресурси у випадку втрати роботи, хвороби або на пенсію. Такі фонди є результатом обов'язкових заощаджень, де держава бере на себе роль гаранта стабільності та доступності цих коштів.

З точки зору публічного управління, ця концепція є перспективною, оскільки забезпечує державний контроль над індивідуальними соціальними

фондами, а також мінімізує бюджетне навантаження на державу у сфері соціальної підтримки. Водночас, концепція заощаджень вимагає розробки ефективного механізму управління та інвестування накопичених коштів, щоб забезпечити їхню збереженість та примноження в довгостроковій перспективі.

Ідеальною стратегією соціального захисту у публічному управлінні може бути комбінація цих трьох підходів, яка дозволить врахувати різноманітні потреби громадян та забезпечити гнучкість у фінансуванні соціальної політики. Для державних органів важливо оцінити та адаптувати відповідні компоненти цих моделей до специфіки національної економіки та соціальних пріоритетів. Взаємодія страхового, перерозподільного та накопичувального механізмів дозволить створити систему, яка гнучко реагує на виклики, одночасно забезпечуючи базові потреби населення і стимулюючи економічне зростання.

Інтеграція цих підходів у соціальну політику дозволяє досягти більшої рівності, знижує ризик соціальних конфліктів, підвищує конкурентоспроможність держави на міжнародному рівні та сприяє сталому розвитку, що є ключовою ціллю публічного управління.

Механізм розроблення соціальних стандартів в Україні має кілька ключових етапів, які спрямовані на забезпечення соціального захисту населення відповідно до економічних можливостей держави. Цей механізм передбачає взаємодію державних органів, наукових інституцій, громадських організацій та міжнародних партнерів. Основні етапи та компоненти цього процесу представлені на рис. 1.4.

Відповідно до Наказу Міністерства соціальної політики України від 16.05.2012 № 282 «Про затвердження Порядку розроблення державного стандарту соціальної послуги» стандарт розробляється у п'ять етапів:

1. Розробка проекту Стандарту здійснюється на підставі законів та інших нормативно-правових актів, базується на аналізі вітчизняного та міжнародного досвіду щодо надання соціальної послуги, що стандартизується, із залученням за потреби громадських об'єднань, благодійних, релігійних організацій, у тому

Рис. 1.4. Основні етапи та компоненти механізму розроблення соціальних стандартів в Україні

Джерело: розроблено автором

числі об'єднань надавачів та отримувачів соціальних послуг, науковців тощо.

2. Публікація та громадське обговорення проекту Стандарту здійснюються з метою вивчення громадської думки та його доопрацювання з

урахуванням наданих зауважень.

3. Апробація проекту Стандарту проводиться з метою визначення можливості його подальшого практичного застосування. Для цього визначаються терміни та перелік надавачів соціальних послуг, у яких проходитиме апробація проекту Стандарту.

4. Доопрацювання проекту Стандарту за результатами апробації. За результатами апробації проект Стандарту переглядається та доопрацьовується у строк, що не перевищує трьох місяців.

5. Погодження та затвердження. Проект Стандарту погоджується із заінтересованими органами та затверджується центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері соціального захисту населення.

Упровадження Стандарту здійснюється шляхом його опублікування центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері соціального захисту населення та впровадження надавачами соціальних послуг, на яких поширюється дія цього Стандарту.

Перегляд Стандарту здійснюється з урахуванням фінансово-економічної ситуації в Україні, вимог законодавства та за результатами моніторингу виконання впровадженого Стандарту.

За результатами здійсненого моніторингу впровадження Стандарту готуються пропозиції щодо його перегляду (в разі потреби).

1.3 Основні проблеми в сфері розроблення та втілення соціальних стандартів

Проблеми в сфері розроблення та впровадження соціальних стандартів часто виникають через недосконалість механізмів публічного управління соціальним розвитком (рис. 1.5).

Зокрема, недостатня координація між різними державними органами, відсутність чіткої стратегії втілення соціальних норм та стандартів, а також обмеженість ресурсів для їх реалізації значно ускладнюють процес ефективного впровадження цих стандартів. Крім того, інколи спостерігається низька здатність адаптувати політики до швидко змінюваних соціальних потреб, що призводить до невідповідності між встановленими стандартами та реальними вимогами суспільства.

Рис. 1.5. Проблеми, які взаємопов'язані із дією механізмів державного управління соціальним розвитком

Джерело: [188]

На рис. 1.5 представлено п'ять основних механізмів державного управління соціальним розвитком та відповідні проблеми, що обмежують їх ефективність.

Політичний механізм має проблему недостатньої реалізації соціальних

функцій держави в межах визначених законодавством параметрів, що призводить до неефективного розподілу бюджетних коштів і упущених можливостей для покращення соціального захисту.

Правовий механізм стикається з труднощами через заплутану та надто розгалужену систему надання соціальних пільг, що ускладнює доступ до необхідної допомоги. Організаційний механізм вказує на брак ефективної системи кадрового забезпечення, що обмежує здатність державних і місцевих органів впроваджувати соціальні програми.

Економічний механізм має проблему у вигляді відсутності стимулів для приватного сектора інвестувати в соціальну сферу, що гальмує її розвиток.

Мотиваційний механізм характеризується низькою інвестиційною привабливістю соціальних сфер, що стримує потенційних інвесторів від вкладення ресурсів у цю галузь.

Наведені проблеми вказують на необхідність системного підходу до вдосконалення кожного з механізмів для досягнення ефективного управління соціальним розвитком.

Проблеми в сфері соціальних стандартів України мають як економічний, так і організаційно-правовий характер. Жуковська А.Ю. [71, С. 187] зазначає, що українській системі державних соціальних стандартів і соціальних гарантій притаманні низка концептуальні, нормативно-правові та фінансові недоліки.

В рамках Національного опитування щодо сприйняття і обізнаності населенням соціальної політики в Україні (2024р., Міністерство соціальної політики України, Київська школа економіки, Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ) в Україні) оцінюючи ефективність системи соціальної підтримки в Україні в контексті задоволення нею потреб громадян, 22% респондентів зазначили, що вона є ефективною, майже половина (48%) – неефективною, нейтральну оцінку надали чверть респондентів (24%). Результати національного опитування щодо сприйняття і обізнаності населенням соціальної політики в Україні представлено на рис. 1.6.

На основі проведеного аналізу узагальнимо ключові виклики, що

формується на етапі розроблення соціальних стандартів:

1. Низький рівень початкової орієнтації соціальних стандартів. Євсєєва О. О. [68, С. 376] підкреслює, що соціальна політика України здебільшого ґрунтується на соціальних мінімумах, а не на стандартах, які забезпечували б комплексний підхід до розв'язання соціальних проблем. Соціальні мінімуми, розроблені в 1990-х рр., застаріли і більше не відображають реальних потреб. Соціальний стандарт, на відміну від мінімуму, є гарантією певного рівня та якості життя, що держава зобов'язується забезпечити у встановлені строки. Для цього потрібно розробити науково обґрунтовану соціальну стратегію України, яка відповідала б сучасним викликам.

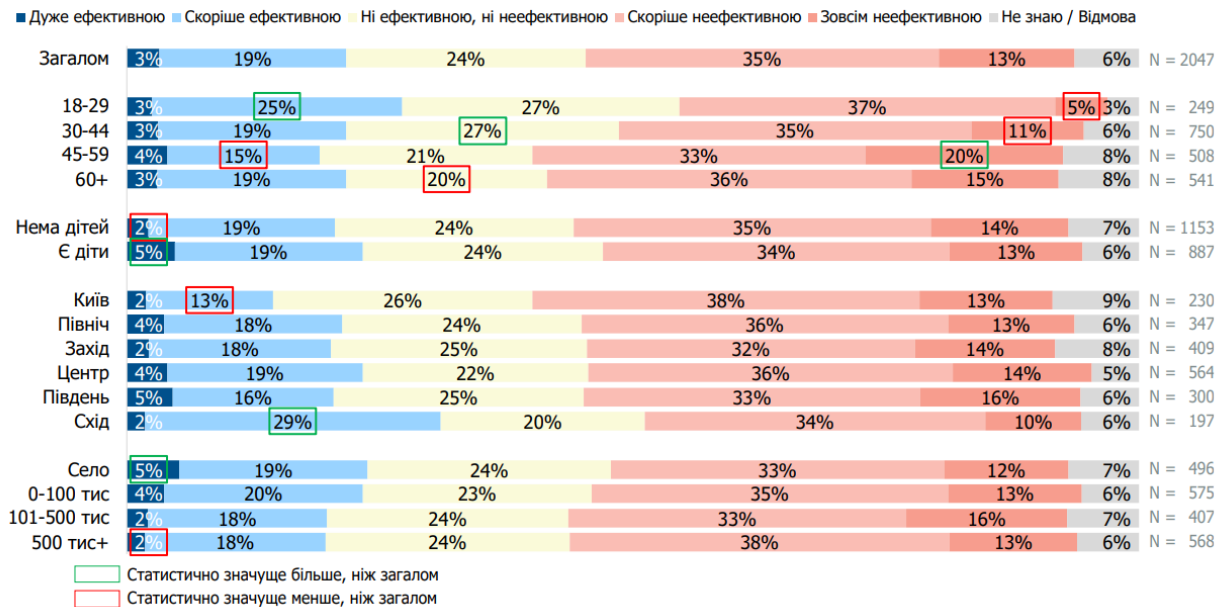

Рис. 1.6. Ефективність задоволення потреб людей системою соціальної підтримки

Джерело: [120]

Мінімальний прожитковий мінімум та розміри соціальних виплат не відповідають реальним потребам населення. Через це багато громадян залишаються за межею бідності, особливо вразливі категорії, такі як пенсіонери, інваліди та багатодітні сім'ї. Загалом в умовах криз та збурень в соціальній сфері склалася ситуація, яку можна охарактеризувати такими

негативними тенденціями:

- нестійка динаміка реальних доходів населення;
- високий рівень диференціації різних соціальних груп за розміром доходів;
- значна частина домашніх господарств з доходами нижче ніж прожитковий мінімум.

Клименко А.Л. [87, С. 60-61] відзначає, що параметри конституційно декларованої соціальної держави, орієнтованої на створення умов для гідного рівня життя кожному, не можуть обмежуватися державними мінімальними соціальними стандартами. Автор, узагальнивши базові підходи до визначення соціальних стандартів з нормативно-правої точки зору, відзначає поширеність думки про важливість застосування в сучасний період «системно-змістовних характеристик економічного й соціального законодавства та його співвідношення з основоположними конституційними принципами й вищими правовими цінностями».

2. Недостатнє фінансове забезпечення. Соціальна сфера України відчуває хронічну нестачу фінансових ресурсів, що призводить до зниження якості соціальних послуг, недостатньої матеріальної підтримки та тривалих затримок у виплатах. Бюджетні обмеження часто зумовлені економічною нестабільністю та військовими витратами.

Нерідко недостатнє виділення державою ресурсів перешкоджає повній реалізації конституційних гарантій у сферах освіти, житла, охорони здоров'я, освіти, культури. Тривалий час залишалася проблема багатьох регіонів і муніципальних утворень як несплачена винагорода працівникам бюджетної сфери. За таких умов значення зазначених питань можна зменшити шляхом виділення з бюджетів різних рівнів додаткових ресурсів на вирішення найактуальніших завдань соціальної політики.

Дослідження сформованого механізму управління соціальним розвитком [183, С. 106-107] показало, що соціальні стандарти використовуються насамперед як інструменти управління фінансами, а не як

соціальні орієнтири. Це пов'язано, перш за все, з чинними методиками державного соціального стандартизації, які орієнтовані на правове регулювання пріоритетних соціальних стандартів і нормативів як державних мінімальних соціальних стандартів. Мінімальні соціальні стандарти в Україні визначаються законами країни або рішеннями виконавчих органів державної влади суб'єктів України. Ці стандарти забезпечують кожному громадянину доступ до певного рівня соціальних гарантій.

Бюджетний кодекс України закріпив соціальні стандарти як засіб реалізації бюджетної політики. У реальних життєвих ситуаціях набір соціальних норм і стандартів з різних показників використовується для створення бюджетів на різних рівнях. Ці норми відіграють вирішальну роль у забезпеченні конституційних прав громадян. Ці норми є обов'язком держави перед різними групами населення і повинні фінансуватися за рахунок державних фінансових ресурсів. Проте розмір соціальних нормативів, встановлених державою, у багатьох випадках визначається без достатніх підстав і переглядається залежно від темпів інфляції та наявних фінансових ресурсів. Одночасно спостерігається загальна тенденція до розширення їх сфери дії та зниження рівня наданих ними гарантій.

3. Недосконалість системи пенсійного забезпечення. Пенсійна система потребує реформ, оскільки пенсії є низькими, а пенсійний вік постійно зростає, що створює додаткове навантаження на працюючих громадян і викликає соціальну напругу. Солідарна система, яка функціонує в Україні, не відповідає сучасним викликам через демографічні зміни.

4. Непрозорість та корупція. У сфері надання соціальних послуг нерідко спостерігається непрозорість процедур, зловживання з боку чиновників та недостатній контроль за розподілом ресурсів. Це призводить до неефективного використання державних коштів і нерівномірного доступу до допомоги.

5. Відсутність систематичних реформ. Соціальна політика часто не є послідовною, і прийняті закони або реформи не завжди впроваджуються повною мірою через зміну політичного курсу чи відсутність підтримки з боку

уряду. Це гальмує процес створення дієвої системи соціального захисту.

Євсєєва О. О. [68, С. 376] відзначає, що основою формування системи державних соціальних стандартів і нормативів з метою забезпечення визначених Конституцією України прав та соціальних гарантій достатнього життєвого рівня для кожного громадянина, повинні стати:

- урахування вимог норм міжнародних договорів України у сфері соціального захисту і трудових відносин;
- законодавче встановлення найважливіших державних соціальних стандартів і нормативів;
- забезпечення диференційованого за соціально-демографічними ознаками підходу до визначення нормативів;
- наукова обґрунтованість норм споживання;
- забезпечення прозорості та громадського контролю при їхньому визначенні та застосуванні.

6. Демографічні виклики. Зниження народжуваності та старіння населення створюють додатковий тиск на соціальну систему, особливо в контексті пенсійного забезпечення та соціальних виплат.

7. Вплив війни та кризи переселенців. Збройний конфлікт і велика кількість внутрішньо переміщених осіб додатково ускладнюють розробку соціальних стандартів. Потреби ветеранів, переселенців та інших вразливих категорій громадян вимагають перегляду пріоритетів соціальної політики та значного збільшення витрат на соціальні програми.

В свою чергу розроблення соціальних стандартів в Україні стикається з низкою проблем, які впливають на якість і ефективність соціального захисту населення. Ось основні з них:

1. Відсутність чіткого методологічного підходу. Наразі в Україні відсутній єдиний підхід до формування соціальних стандартів, що базується на наукових дослідженнях і реальних потребах населення. Процеси визначення прожиткового мінімуму, мінімальних зарплат та пенсій часто не враховують реальних витрат громадян на житло, харчування, охорону здоров'я

та освіти.

2. Політична нестабільність. Зміни в політичному керівництві призводять до непослідовності реалізації соціально-економічних реформ. Часто нові політичні сили переглядають або призупиняють впровадження попередніх ініціатив, що ускладнює формування стійкої системи соціальних стандартів.

3. Відсутність належного моніторингу та оцінки. Розроблені соціальні стандарти часто не піддаються регулярному аналізу та оцінці на предмет ефективності та відповідності потребам населення. Відсутність адекватного моніторингу ускладнює коригування політики відповідно до змін у соціально-економічній ситуації.

В Україні бракує системи моніторингу, що відображала б повну картину соціально-економічного становища, динаміку розвитку суспільства, а також громадську думку щодо соціальних реформ. Відсутність таких даних ускладнює оцінку потреб та пріоритетів суспільства. Різноманітність і комплексність соціальних стандартів життя підкреслюють необхідність створення універсальної системи соціальної експертизи. Це має включати постійний моніторинг соціальних стандартів та їх переосмислення з позиції соціальної безпеки. Особливо важливо визначити мінімальні соціальні стандарти, які держава зможе гарантувати і підтримувати [144].

В Україні дійсно бракує комплексного підходу до дослідження різних аспектів рівня життя, який би охоплював не лише показники доходів, а й інші важливі економічні ресурси, такі як майнові та житлові можливості. Це актуальне завдання, оскільки різні верстви населення мають суттєво відмінний доступ до матеріальних ресурсів, що обумовлює неоднорідність рівня життя.

Існує необхідність у розширенні критеріїв оцінки, які б виходили за рамки суто фінансових показників. Один із таких критеріїв – ресурсна забезпеченість, що допомагає врахувати додаткові фактори формування добробуту домогосподарств. Простий перелік цих елементів без відповідного врахування зазначених характеристик може призвести до викривленого

уявлення про рівень життя населення. Це підкреслює важливість системного підходу у визначенні реального рівня життя, який враховує не лише сукупність майна і доходів, але й різноманітні умови та якість цих ресурсів. Таким чином, для всебічного розуміння соціально-економічного стану громадян України потрібна вдосконалена система соціальної експертизи та регулярний моніторинг, що дозволить державі розробляти ефективні політики для підтримки населення на всіх рівнях.

Загалом для вимірювання рівня життя населення можна виділити три основні групи методик [192, С. 139].

Перша група включає підходи, що базуються на офіційних соціально-економічних даних державної статистики, таких як рівень заробітної плати, доходів громадян, ВВП на душу населення, офіційні межі малозабезпеченості та бідності, а також показники здоров'я та освіти. Опитування тут використовуються для деталізації, вони допомагають зрозуміти структуру витрат домогосподарств, рівень задоволеності населення та його очікування щодо умов життя. Ця методика дає змогу отримати статистично обґрунтовані дані про середній рівень добробуту в суспільстві, проте має обмеження, оскільки не завжди відображає реальні умови життя. Це зумовлено, зокрема, тим, що значна частина населення може мати доходи, які не відображаються в офіційній статистиці або є нерегулярними.

В умовах сьогоденної економічної ситуації можливості використання лише соціально-економічних показників є досить обмеженими. Через велику кількість незареєстрованих безробітних та нерегулярну виплату заробітних плат ці показники не здатні повністю відобразити справжній рівень життя населення.

Друга група методик базується на опитуваннях, що спрямовані на визначення рівня доходів та споживання. Такі підходи передбачають ототожнення доходів із фактичним споживанням. Це актуально, коли велика частина населення отримує незадекларовані доходи. Хоча такий підхід допомагає оцінити реальні умови життя і виявити можливості покращення

добробуту, він має обмежене практичне застосування, оскільки отримані дані є лише оціночними і не можуть бути основою для планування соціальних заходів. Це також показує проблеми в соціально-економічному розвитку, коли спостерігається розрив між доходами та реальним споживанням.

Зазвичай такі методи використовуються в країнах, що розвиваються, або для малозабезпечених груп населення, і їхнє застосування до аналізу рівня життя в Україні може призводити до завищення його показників. Незважаючи на це, ситуація в Україні, де доходи часто не забезпечують навіть основні потреби, певною мірою виправдовує застосування таких підходів.

Третя група методик дозволяє здійснювати міжнародні порівняння рівня життя. До 90-х рр. ХХ ст. не існувало узагальнених показників для глобального порівняння життєвих умов. ООН щорічно публікує «Звіт про розвиток людини» з індексом людського розвитку (ІЛР), що показує рівень соціально-економічного розвитку країн у контексті світових тенденцій. ІЛР, базуючись на тих самих вихідних даних, що й методики першої групи, використовує скориговані значення для світових показників, і таким чином відображає ефективність соціально-економічного розвитку країни на фоні загальних змін у світі.

Проведений аналіз цих груп дозволив визначити орієнтири розвитку системи моніторингу та оцінювання ефективності соціальних стандартів. Поєднання офіційної статистики з даними соціологічних досліджень найкраще відображає ефективність соціального захисту. Соціологічний підхід дозволяє розглядати потреби та інтереси людей, зокрема вищі соціальні потреби, та уточнювати статистичні дані, додаючи до них інформацію про спектр потреб. Низька ефективність сучасної соціальної політики пояснюється її орієнтацією на підтримку базового рівня життя, а не якості, зосереджуючись на первинних потребах суспільства. Державні показники здебільшого відображають лише рівень життя, а не його якість [192, С. 141].

4. Невідповідність міжнародним стандартам. Хоча Україна ратифікувала багато міжнародних документів, таких як конвенції МОП та Європейська

соціальна хартія, їх впровадження в національну систему соціальних стандартів є повільним та неповним. Це зумовлює різницю між українськими та європейськими стандартами соціального захисту, що ускладнює євроінтеграційні процеси.

Наведені проблеми призводять до ситуації, коли в Україні соціальна складова сталого розвитку залишається досить проблемною. Це обумовлено рядом факторів, таких як недостатній рівень соціальних стандартів, їхній розрив з реальними потребами населення, а також відсутність ефективних механізмів моніторингу та оцінки результативності впроваджених соціальних програм. Складність адаптації соціальних стандартів до змінюваних економічних реалій та міжнародних зобов'язань також ставить під сумнів їхню здатність забезпечувати справедливість та рівність у доступі до соціальних послуг. Крім того, проблема недостатньої участі громадян та інших зацікавлених сторін у розробці та реалізації соціальних стандартів створює ризики для збереження соціальної напруги та нерівності між різними групами населення. Відсутність реальної інтеграції соціальних стандартів в економічну політику країни не дозволяє забезпечити їх стійкість у довгостроковій перспективі.

Невизначеність у політиці щодо соціального захисту та соціальної інтеграції, а також високий рівень корупції в сфері соціальних послуг ще більше ускладнюють ситуацію. Це створює перешкоди для справедливого перерозподілу ресурсів, що негативно позначається на рівні життя найбільш вразливих груп населення, таких як пенсіонери, люди з обмеженими можливостями, безробітні та внутрішньо переміщені особи.

У результаті ці проблеми створюють бар'єри для повноцінного соціального розвитку, що, в свою чергу, впливає на загальну соціальну стабільність, ефективність економічної політики та якість життя громадян.

1.4 Аналіз моделей публічного управління реалізації соціальної політики та розроблення соціальних стандартів

У різних соціальних практиках за кордоном існує ряд моделей соціальної держави з відповідними механізмами публічного управління.

У 1990 р. Еспінг-Андерсен опублікував свою працю, яка привела до кращого розуміння соціальної політики [5]. Його теорії були класифіковані як ліберальні, континентально-європейські та скандинавські, що відповідно представляють й різні підходи до управління. Класифікація заснована на урахуванні принципів доступності, ступеня охоплення населення і перерозподілу доходів у системах соціального забезпечення. Важливим аспектом є визначення ступеня впливу політичних сил (партій, рухів, органів державної влади) на ці процеси.

Вивчаючи світовий досвід побудови моделі соціальної держави та соціальної політики, можна впевнено стверджувати [81]:

- по-перше, соціальна політика та соціальна стратегія, її розвиток залежить насамперед від форми політичної системи та політичного режиму, тобто функціонування демократичної публічної влади зі стійкими прогресивними традиціями;

- по-друге, напрями та стратегічні пріоритети соціальної політики та соціальної стратегії залежать від економічного розвитку держави та її спроможності реалізовувати соціальні програми, що забезпечують гідне життя суспільства;

- по-третє, просте копіювання досвіду провідних держав світу щодо соціальної політики та соціальної стратегії, моделі соціальної держави без урахування національних особливостей, менталітету, культурної та політичної спадщини призведе до руйнування системи соціального забезпечення та банкрутство самої держави. Тому Україні слід враховувати позитивні напрацювання світового досвіду соціальної політики та екстраполювати їх на суспільну практику, враховуючи наші традиції та економічні можливості;

- по-четверте, від іноземних моделей змішаної соціальної політики та соціальної стратегії соціал-демократична модель загалом і, зокрема, її регіональні типи, такі як шведська (скандинавська соціальна модель, німецька модель) соціальна ринкова економіка, в якій більшість мають яскраво виражену соціальну спрямованість. Певною мірою вони пов'язані з українськими суспільними традиціями, в яких важливе місце посідають ідеї соціальної справедливості та безпеки;

- по-п'яте, стратегія соціальної політики ні в якому разі не повинна ґрунтуватися на популістських рішеннях керівництва держави залежно від виборчого процесу. Перш за все, слід враховувати постійний розвиток промисловості та сервісного сектору, а отже збільшення видатків на розвиток соціальної сфери.

Ліберальна модель соціальної політики робить сильний наголос на правах і свободах особистості, водночас визнаючи відповідальність уряду за реалізацію програм соціального забезпечення.

Він ґрунтується на поширеній впевненості в ефективності ринкового регулювання та наявності налагодженої системи приватної філантропії. Його становлення відбувалося в умовах панування приватної власності, ринкових відносин і впливу ліберальної трудової етики. Ця модель широко використовується в Австралії, США, Канаді, Великій Британії та Японії. Успіх ліберальної моделі спирався на мінімальне втручання держави у ринкову взаємодію й обмежене застосування державного регулювання. У ВВП державний сектор економіки займає порівняно невелику частку. Основний вплив на суспільство здійснюють не державні інституції, а приватні благодійні організації, створені для різних цілей (етнічні, релігійні та інші). Ця модель передбачає, що держава повинна пропонувати соціальний захист лише найбільш знедоленим членам суспільства. Інші люди відповідають за свій добробут. У питаннях особистого добробуту, особливо в соціальному контексті, наголос робиться на власних діях та ініціативах індивіда, а не на залежності виключно від держави.

У цій моделі соціальна підтримка громадян здійснюється через розвинені системи страхування з мінімальним втручанням держави. Конфлікти між підприємцями та найманими працівниками щодо соціального захисту вирішуються насамперед через профспілки.

Ліберальна модель надає пріоритет адресній соціальній допомозі найбільш уразливим верствам населення, посилює ідею страхування у фінансуванні соціальних програм і збільшує залежність від особистих коштів для покриття соціальних послуг. Державний бюджет фінансує лише ті послуги, що прямо зазначені в переліку мінімальних гарантій. Матеріальна допомога надається лише за наявності поважних причин і доказів, що підтверджують її необхідність.

Ліберальна модель соціальної політики фокусується на правах та свободах особистості, водночас підкреслюючи відповідальність держави у забезпеченні основних соціальних гарантій. Ця модель виходить з переконання в ефективності ринкових механізмів, а також наявності розвинутої системи приватної філантропії. Її становлення було можливим завдяки умовам домінування приватної власності, вільного ринку та впливу ліберальної трудової етики. Прикладами країн, де така модель знайшла широке застосування, є Австралія, США, Канада, Велика Британія та Японія.

Основний принцип ліберальної моделі полягає в тому, що держава обмежує своє втручання в економічні процеси, залишаючи більшу частину соціального захисту на відповідальність громадських, приватних і благодійних організацій. Державний сектор займає лише невелику частку в економіці, тоді як основна роль у суспільному житті належить саме приватним благодійним організаціям, створеним для підтримки етнічних, релігійних та інших специфічних соціальних груп. Такий підхід передбачає, що соціальний захист державою надається лише найбільш знедоленим громадянам, тоді як інші члени суспільства повинні покладатися на власні сили та ініціативи.

Система соціального захисту в межах ліберальної моделі побудована на принципах індивідуальної відповідальності та мінімального державного

втручання. Важливу роль у забезпеченні соціальних гарантій відіграють різні види страхування, що створюють фінансовий резерв на випадок непередбачених обставин. У разі виникнення конфліктів між роботодавцями та працівниками щодо умов соціального захисту, їхнє врегулювання здійснюється переважно через профспілки, а не державні структури, що надає додаткові можливості для захисту прав працівників без надмірного державного втручання.

Ключовим аспектом ліберальної моделі є адресний характер соціальної допомоги. Соціальні програми орієнтовані передусім на підтримку тих, хто найбільше потребує допомоги, тоді як інші мають більше можливостей для самостійного забезпечення свого добробуту. Фінансування соціальних послуг за рахунок державного бюджету обмежується лише переліком базових гарантій, чітко визначених законодавством. Матеріальна допомога надається лише в разі наявності вагомих причин і документальних доказів необхідності цієї підтримки, що обґрунтовує мінімальне втручання держави і підвищує відповідальність громадян за власний добробут.

Таким чином, ліберальна модель соціальної політики відображає підхід, при якому головний акцент ставиться на особистій ініціативі та відповідальності за власне життя, зберігаючи при цьому базові гарантії для найуразливіших груп населення. Ця модель, яка історично формувалася в умовах ринкової економіки, передбачає значну роль приватного сектору у вирішенні соціальних питань і обмежене втручання держави, що дозволяє громадянам більше контролювати та відповідати за власне соціальне забезпечення.

У ліберальній моделі соціальної політики розробка соціальних стандартів проходить з акцентом на обмеженій ролі держави та максимальному залученні ринкових механізмів і приватних організацій. Публічне управління в цій системі виконує радше регуляторну і координуючу роль, ніж безпосередньо забезпечувальну. Держава створює базові нормативні вимоги, але залишає значну частину соціального захисту на відповідальність індивідів і приватних

організацій.

Уряд встановлює лише основні соціальні стандарти, що забезпечують мінімальний рівень допомоги для найбільш уразливих груп населення. Замість розгорнутої мережі соціальних програм, держава підтримує адресну допомогу для тих, хто не може самостійно забезпечити свої потреби. Державні інституції, таким чином, переважно координують та регулюють діяльність приватних благодійних організацій, страхових компаній і недержавних фондів, які виконують більшість соціальних функцій.

У публічному управлінні соціальною політикою за ліберальною моделлю значна увага приділяється приватній філантропії та ринковим стимулам. Наприклад, держава може стимулювати приватні компанії та організації до соціальної підтримки через податкові пільги або інші фінансові заохочення, що дозволяє їм розвивати власні соціальні програми. Завдяки цьому, функція держави зосереджується на контролі за дотриманням встановлених стандартів і на забезпеченні мінімальних гарантій, залишаючи решту соціального забезпечення на ринкові механізми.

Таким чином, у ліберальній моделі публічне управління спрямоване на підтримку адресної допомоги і стимулювання приватного сектору до соціальної відповідальності, одночасно обмежуючи масштаб державного втручання і зберігаючи незалежність ринкових механізмів.

Континентально-європейська або консервативна модель соціальної політики є характерною для країн, де ринкова економіка має соціальну орієнтацію. Ця модель широко застосовується в таких державах, як Німеччина, Австрія, Італія, Франція, Нідерланди, і ґрунтується на міцному правовому підґрунті для регулювання соціального забезпечення. Її історія сягає повоєнного періоду, коли Християнсько-демократична партія Німеччини втілила основні принципи цієї системи в «Дюссельдорфських принципах», серед яких ключовими були «природне право на роботу», «соціальне страхування як база соціальної безпеки» та «соціальна допомога для малозабезпечених з державних фондів поза системою страхування».

Головний акцент континентально-європейської моделі полягає у колективній відповідальності, де окремий підприємець більше не несе соціальної відповідальності самостійно, а стає частиною обов'язкової корпоративної системи, яка контролюється державою. В країнах даної моделі створюються корпоративні системи соціального захисту, що діють на рівні підприємств. Соціальне партнерство між роботодавцями та профспілками стає інструментом для узгодження інтересів і запобігання соціальним конфліктам. Завдяки цьому підходу досягається вищий рівень соціальної стабільності й захищеності працівників.

Континентально-європейська модель передбачає сильний вплив держави у питаннях соціальної підтримки, де бюджетні витрати на соціальні програми часто відповідають розмірам внесків працівників та роботодавців. Уряд активно підтримує систему страхування як основу соціального захисту, завдяки чому розмір соціальної допомоги прив'язується до трудового стажу та сплачених страхових внесків. Наприклад, у Німеччині соціальні видатки зростали впродовж другої половини ХХ ст., досягнувши майже 30% ВВП на початку 1980-х. Це демонструє значні державні вкладення в соціальний добробут, хоча в умовах економічних криз видатки можуть бути скорочені.

Важливим елементом цієї моделі є «самоврядні» страхові каси, що контролюються роботодавцями та профспілками. Вони відіграють вагомий роль у регулюванні соціального забезпечення працівників, визначаючи розмір виплат, що залежать від виробничого стажу, рівня внесків та віку працівника. Це дає можливість забезпечити громадян підтримкою у випадку безробіття, а для працівників старшого віку, як правило, період отримання допомоги з безробіття є тривалішим.

Слід відзначити, що континентально-європейська модель має яскраво виражену стратифікацію, де соціальні виплати й пільги різняться залежно від соціального статусу та доходів. Це особливо помітно у Франції, де політика соціальної підтримки відображає глибокий поділ суспільства на різні соціальні шари. Загалом, у континентально-європейській моделі держава бере на себе

провідну роль у розподілі соціальних ресурсів, що дає змогу забезпечувати населення необхідною допомогою, зберігаючи стабільність і соціальний порядок.

У континентально-європейській моделі соціальної політики розробка соціальних стандартів спирається на глибоку правову основу та активне соціальне партнерство між державою, роботодавцями та профспілками. Держава задає ключові параметри соціального захисту через законодавчі акти, які регулюють такі важливі сфери, як мінімальна заробітна плата, пенсійне забезпечення, допомога з безробіття та інші базові види соціальної підтримки. Ці нормативні акти встановлюють гарантовані мінімальні стандарти, яких повинні дотримуватися всі учасники системи.

Соціальні стандарти в цій моделі визначаються шляхом активних переговорів між урядом, профспілками та представниками роботодавців. Саме через цей механізм відбувається узгодження інтересів усіх сторін і забезпечується збалансованість соціального захисту. Роботодавці та працівники обговорюють і коригують стандарти залежно від економічних можливостей та соціальних потреб суспільства, що дозволяє враховувати зміни в економічній ситуації, вимоги ринку праці та рівень життя населення.

Крім того, така модель забезпечує значний рівень автономії для профспілок та страхових кас, які самостійно управляють фондами соціального страхування. Це підходить для випадків безробіття або тимчасової непрацездатності, коли виплати прив'язані до трудового стажу та розміру сплачених внесків. Розподіл ресурсів здійснюється під контролем держави, але з опорою на обов'язкову участь роботодавців і працівників у фінансуванні соціальних програм.

Таким чином, у континентально-європейській моделі соціальні стандарти є результатом поєднання правових зобов'язань і соціального партнерства, що дає змогу забезпечити високий рівень соціального захисту і стабільності для громадян.

Соціально-демократична модель соціальної політики (скандинавський

підхід) виразно підкреслює активну роль держави у забезпеченні добробуту для всіх громадян. На відміну від ліберального підходу, де відповідальність за соціальний захист лежить переважно на кожному індивідуально, ця модель втілює ідею «солідарності» – спільної відповідальності суспільства за кожного з його членів. Така соціальна політика стала невід'ємною частиною країн Північної Європи, як-от Швеція, Данія, Норвегія, Фінляндія, а також певною мірою Нідерланди і Швейцарія, де уряд вбачає свою місію у створенні умов для економічної і соціальної стабільності.

Скандинавський підхід базується на кількох фундаментальних принципах, що керують розробкою соціальних стандартів. Перший принцип полягає в рівній цінності всіх людей незалежно від віку, статі чи продуктивності праці. На відміну від інших систем, що можуть ставити вищі вимоги до працездатних громадян, тут наголошується, що "слабші" елементи суспільства, включно з пенсіонерами, інвалідами та іншими вразливими групами, повинні мати доступ до таких самих соціальних гарантій, як і решта населення.

Держава в скандинавських країнах не просто гарантує соціальний захист на законодавчому рівні, а й надає послуги в усіх ключових сферах (охорона здоров'я, освіта, соціальне забезпечення), роблячи їх доступними для всіх громадян. Важливо, що ця модель не лише задовольняє потреби соціально уразливих верств, а й створює рівні можливості для їхнього розвитку. Наприклад, усі громадяни мають рівний доступ до якісної освіти, що згодом дає змогу всім бажаючим знайти оплачувану роботу і стати самозабезпеченими. Це суттєво знижує соціальну нерівність і забезпечує стійкість суспільства в цілому.

У сфері публічного управління соціальна політика в межах цієї моделі має на меті підтримку повної зайнятості і зниження розшарування за доходами. Держава активно фінансує соціальні програми з бюджету, що формується завдяки високим податкам, особливо на доходи. Рівень податкових відрахувань у таких країнах, як Швеція, Данія і Фінляндія, є одним із найвищих у світі, що

дозволяє урядам забезпечувати безкоштовні послуги і підтримувати високі стандарти соціального захисту. Ці податкові надходження йдуть, зокрема, на фінансування трансферних платежів, які спрямовані на підтримку найменш захищених верств суспільства. Прогресивна податкова система створює можливості для постійного перерозподілу національного доходу, що сприяє досягненню більшої соціальної рівності.

Скандинавська модель також передбачає активне співробітництво держави з профспілками та організаціями роботодавців, що сприяє регулюванню трудових відносин на національному рівні. Це дозволяє мінімізувати соціальні конфлікти і забезпечувати стабільність у сфері праці, регулюючи, наприклад, мінімальні ставки заробітної плати і умови праці. Профспілки грають ключову роль у відстоюванні інтересів працівників, а їх співпраця з державними органами допомагає забезпечити широке охоплення соціальними програмами.

Ще однією важливою рисою цієї моделі, на нашу думку, є орієнтація на досягнення виробничої демократії, що включає участь працівників у процесах прийняття рішень. Це забезпечує не лише економічний розвиток, а й соціальну справедливість, адже кожен працівник відчуває себе цінним членом колективу і суспільства. Уряди скандинавських країн також впроваджують політику перекваліфікації, щоб люди могли змінювати професію й зберігати роботу навіть в умовах економічних змін. Такий підхід дозволяє досягти не лише високого рівня зайнятості, а й ефективного використання трудових ресурсів.

Загалом соціально-демократична модель втілює ідею національної солідарності і громадянської відповідальності, де кожен громадянин вважається важливою частиною суспільства. Це сприяє створенню міцного соціального фундаменту, на якому базується стабільність держави.

У соціально-демократичній моделі розробка соціальних стандартів є централізованим процесом, у якому домінує державний апарат. В основу цього підходу покладено ідею колективної відповідальності за добробут громадян, де уряд відіграє ключову роль у гарантуванні соціального захисту. Держава в

цій моделі діє як основний організатор та координатор соціальних ініціатив, забезпечуючи фінансування та контроль за дотриманням стандартів через національний бюджет, який формується за рахунок прогресивної системи оподаткування.

На державному рівні соціальні стандарти розробляються з урахуванням принципів рівності та справедливості, що визначає їх спрямованість на захист найбільш вразливих груп населення. Ключовим завданням є створення універсальних гарантій, які забезпечують кожного громадянина базовим рівнем добробуту, незалежно від їхніх соціально-економічних можливостей. Держава встановлює такі стандарти в сферах охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення і трудових відносин. Цей процес відбувається через парламентське обговорення, а також за участю профспілок і організацій роботодавців, що сприяє балансуванню інтересів усіх сторін.

Відзначимо, що в моделі, наприклад у Швеції, чітко визначено, за який конкретний напрям соціальної політики відповідає певний суспільний інститут (табл. 1.3).

Інституційні елементи публічного управління у розробленні та впровадженні соціальних стандартів включають досвід розвинених країн, де важлива роль надається державним програмам, правовим та організаційним механізмам, а також залученню громадськості. Наприклад, у Франції держава впроваджує програми соціальної підтримки через Міністерство соціальних відносин і солідарності та Міністерство охорони здоров'я, що забезпечує централізоване управління соціальними послугами. Соціальні послуги охоплюють сфери охорони здоров'я, освіти, правосуддя та професійної підготовки, а принцип децентралізації відіграє важливу роль, оскільки громадські організації беруть участь у наданні послуг, працюючи спільно з державними установами.

Таблиця 1.3

Напрями та інститути соціальної політики Швеції

Напрями соціальної політики	Відповідальний інститут
1. Гарантія доходу	
1.1. Політика на ринку праці: на робочому місці, перекваліфікація, трудова адаптація і реабілітація тощо	Держава, незалежні страхові компанії
1.2. Соціальне страхування: медичне страхування, батьківське страхування, народна пенсія, страхування від нещасних випадків на роботі	Держава
1.3. Підтримка під час проходження військової служби	Держава
1.4. Соціальна допомога	Місцеві органи
2. Покращання оточуючого середовища	
2.1. Підтримка оточуючого природного середовища	Держава, місцеві органи
2.2. Захист здоров'я: підтримка гігієни, контроль якості продуктів і води, діагностика здоров'я населення	Місцеві органи
2.3. Житлова політика: субсидування будівництва, підтримка сімей із дітьми, пенсіонерів, інвалідів	Держава, місцеві органи
2.4. Сімейна політика: допомога на дітей, шкільні обіди, сімейна допомога тощо	Держава, місцеві органи
2.5. Регулювання дозвілля: парки, спортивні майданчики, басейни тощо	Місцеві органи
3. Догляд (піклування)	
3.1. Піклування при хворобах: хвороби тіла, психічні захворювання, піклування про інвалідів, реабілітація	Регіональні органи
3.2. Соціальні служби: догляд за дітьми, молоддю, людьми похилого віку	Місцеві органи
3.3. Кримінальний нагляд	Держава
4. Захист трудового середовища	
4.1. Трудова екологія: виробнича санітарія	Держава
4.2. Трудове законодавство	Держава
4.3. Регулювання часу відпочинку	Держава
4.4. Захист зайнятості	Держава

Джерело: [58, С. 97]

Німеччина застосовує принцип субсидіарності, за яким держава втручається лише там, де громадські організації не здатні виконати певні завдання. Це забезпечує тісну співпрацю між державними і громадськими організаціями, що працюють у сферах соціального страхування та допомоги

сім'ям. Соціальні послуги включають підтримку для осіб з обмеженими можливостями, неповнолітніх, а також сімей із дітьми, що перебувають у складних життєвих обставинах. У Німеччині законодавчо закріплено соціальне страхування та допомогу сім'ям, а законодавчі акти встановлюють правила надання матеріальної допомоги, доступ до соціального житла та соціальних послуг.

Досвід розвинених країн показує, що організація надання соціальних послуг часто передбачає як державне, так і громадське управління з чітким розподілом обов'язків і контролем якості. Це створює можливість ефективного надання соціальних послуг і забезпечує високий рівень соціального захисту для сімей та вразливих груп населення.

На основі дослідження [105] нами виокремлено інституційні компоненти, що стосуються публічного управління розробленням та моніторингу соціальних стандартів, може включати приклади з різних країн для вивчення їх підходів та визначення найкращих практик. Розглянемо ключові компоненти системи публічного управління розробленням та впровадженням соціальних стандартів у Великобританії, Італії та США:

1. Контрольні та регуляторні органи. Наприклад, у Великобританії функціонує Національна комісія зі стандартів соціального обслуговування, що реєструє та контролює установи, які надають соціальні послуги. Вона забезпечує належне функціонування закладів для догляду за дітьми, літніми людьми та особами з інвалідністю. Італія має законодавчі норми, що регулюють систему соціального захисту (Закон № 328 від 2000 р.), та положення щодо рівності і захисту окремих груп населення. Основною роллю таких органів є забезпечення якості послуг та прозорості.

2. Оцінка ефективності соціальних послуг. У Великобританії для оцінки ефективності надавачів соціальних послуг застосовується система з 50 показників, що поділені на п'ять розділів, включаючи витрати, якість послуг, ефективність та рівний доступ. Це допомагає оцінити результативність діяльності надавачів, сприяє прозорості та підвищує якість послуг.

3. Регіональні та місцеві програми соціального захисту. В Італії законодавча система соціального захисту забезпечує інтегровану підтримку у вигляді послуг для матерів, батьків та осіб, які доглядають за людьми з інвалідністю. Це відповідає концепції соціальних стандартів на різних рівнях уряду.

4. Децентралізація у розподілі соціальних програм. У США система соціального захисту децентралізована. Різні програми фінансуються на федеральному, державному та місцевому рівнях, що дозволяє органам місцевого самоврядування адаптувати послуги відповідно до потреб місцевих громад. Державна підтримка включає соціальне страхування та допомогу на основі бюджетного фінансування, що відображає динамічний та багаторівневий підхід до соціального захисту.

5. Роль некомерційних організацій та приватного сектору. У США значну роль у соціальному захисті відіграють приватні та неприбуткові організації, як, наприклад, Американський Червоний Хрест та Лютеранська соціальна служба. Ці організації надають різні соціальні послуги та співпрацюють з державою в питаннях соціального забезпечення.

Таким чином, інституційні компоненти, що підтримують публічне управління соціальними стандартами, охоплюють регуляторні органи, оцінювання ефективності, децентралізовані системи розподілу ресурсів і послуг, а також інтеграцію державного і приватного секторів. Кожна з цих складових має важливе значення для досягнення високої якості, доступності та ефективності соціальних послуг.

Управління наданням соціальних послуг покладається на державні та місцеві органи влади. Вони забезпечують дотримання стандартів та якість послуг. Державна система контролює, щоб кожен громадянин мав доступ до освіти, медичних послуг та соціального страхування, шляхом створення мережі установ, що надають ці послуги на безоплатній або пільговій основі. Окрім цього, уряд реалізує перерозподільчі заходи, завдяки яким податкові надходження спрямовуються на підтримку незахищених верств населення, що

забезпечує соціальну рівність і стабільність.

Розробка соціальних стандартів у соціально-демократичній моделі відзначається високою прозорістю та врахуванням громадської думки. Регулярний моніторинг і зворотний зв'язок від населення дозволяють державі вчасно коригувати політику, роблячи її чутливою до змінних потреб громадян. Цей підхід підтримує довіру суспільства до уряду і забезпечує ефективність соціального захисту, оскільки базується на принципах взаємодії, солідарності та підзвітності публічної влади.

Товт О. В. [179] розглядає розроблення соціальних стандартів Швеції з інституційної точки зору, що є системним підходом, орієнтований на створення сприятливих умов для розвитку соціальної сфери, стимулювання економічної активності та забезпечення високого рівня життя населення. Зокрема, прикладом успішної соціально орієнтованої економіки є Швеція, яка завдяки комплексним інституційним механізмам забезпечила тривалу соціально-економічну стабільність і стала символом «держави добробуту».

Швеція втілює принципи високої соціальної захищеності та активної участі держави у регулюванні економіки, що підвищує конкурентоспроможність країни та забезпечує сталий розвиток. Інституційний підхід до формування шведської моделі державного регулювання полягає у збалансованому поєднанні ринкових і державних механізмів.

Однією з ключових особливостей шведської моделі є високий рівень інтеграції науки, освіти та виробництва, який став основою для формування інноваційної економіки. Це дозволяє державним інститутам ефективно співпрацювати з приватним сектором, утворюючи науково-виробничі системи, що функціонують на засадах взаємодоповнення великих та малих підприємств. Такий підхід забезпечує високий рівень соціальної захищеності населення, підтримуючи, водночас, продуктивну зайнятість та конкурентоспроможність.

В Україні, навпаки, існують значні труднощі у впровадженні аналогічних соціальних стандартів. Попри наявність природних ресурсів та прагнення до

соціальної політики, рівень соціальної підтримки залишається недостатнім. На відміну від шведської соціально орієнтованої моделі (рис. Б.1), в Україні існує дисбаланс між рівнем соціальної підтримки і якістю праці, що негативно впливає на мотивацію працівників та розвиток підприємництва. Це призводить до нестачі матеріальної зацікавленості та гальмує розвиток інноваційних ініціатив.

Шведська модель демонструє, що соціальні стандарти, базовані на соціальному діалозі, є ефективним способом забезпечення економічної стабільності та високого рівня життя населення. Держава регулює доходи і розподіл капіталу, здійснює контроль над робочою силою та цінами. Водночас висока частка податкових доходів, що перерозподіляється на соціальні витрати, сприймається шведським суспільством як необхідний внесок для забезпечення соціальної захищеності. Результатом таких заходів є майже повна зайнятість та високий рівень соціальної захищеності.

Проте, шведська модель також мала свої виклики, коли у 90-х рр. ХХ ст. відбулося сповільнення темпів економічного зростання. Це стало приводом для певної корекції соціальної політики, що включала скорочення соціальних витрат і зниження податків для стимулювання інвестицій. Подібні адаптаційні заходи дозволили Швеції зберегти економічну стабільність та уникнути тривалих криз.

Таким чином, шведська модель, яка орієнтується на забезпечення повної зайнятості, соціальної захищеності та інноваційного розвитку, виступає як приклад для України, де соціальні стандарти ще не досягли подібного рівня розвитку. Інституційний підхід до формування соціальних стандартів вимагає глибоких реформ в економіці та соціальній політиці, спрямованих на забезпечення мотивації до праці, стимулювання інноваційної діяльності та зміцнення середнього класу, що є основою соціально відповідального суспільства.

Кожна з трьох моделей соціальної політики (ліберальна, соціально-демократична та консервативна) має свої підходи до публічного управління

розробкою соціальних стандартів, і кожна пропонує унікальні переваги.

У ліберальній моделі пріоритет надається індивідуальній відповідальності за добробут. Держава обмежується мінімальним втручанням, залишаючи більшість соціальних послуг ринку. Такий підхід сприяє динамічному і гнучкому розвитку економіки, але водночас не завжди забезпечує доступні послуги для малозабезпечених верств населення.

Консервативна модель віддає перевагу ролі сім'ї та традиційних соціальних інститутів у підтримці добробуту. Держава забезпечує лише базовий рівень захисту. Модель зосереджена на збереженні соціальної ієрархії і стабільності, однак може спричиняти нерівність між різними соціальними групами через недостатній рівень державної підтримки й прив'язку до сімейних обов'язків.

Соціально-демократична модель вирізняється активною роллю держави в забезпеченні універсальних соціальних стандартів, що базуються на принципах рівності та солідарності. В моделі соціальний захист розглядається як суспільне благо, а держава гарантує всім громадянам доступ до якісних соціальних послуг, таких як освіта, охорона здоров'я і соціальне страхування. Завдяки прогресивній податковій системі і перерозподілу доходів, ця модель забезпечує більш рівні умови для всіх громадян, ефективно знижує рівень бідності та підтримує високі соціальні стандарти.

Серед цих підходів найкращим з точки зору публічного управління розробкою соціальних стандартів, на нашу думку, є соціально-демократичний. Він забезпечує максимальне охоплення і підтримку всіх верств населення, дозволяє гнучко реагувати на потреби громадян і гарантує ефективне управління соціальною політикою. Така модель робить соціальний захист справді загальнодоступним, мінімізуючи соціальне напруження і сприяючи економічній стабільності.

Універсальна модель публічного управління розробкою соціальних стандартів поєднує найкращі аспекти ліберальної, соціально-демократичної та консервативної моделей, забезпечуючи гнучкість і стійкість у розробці

соціальних стандартів. Модель передбачає баланс між державною участю, відповідальністю громадян і підтримкою сімей та традиційних соціальних структур. На нашу думку, вона має будуватися на таких ключових принципах:

1. Державна підтримка і регулювання. Держава гарантує базовий рівень соціальних стандартів, що охоплює життєво важливі послуги (охорона здоров'я, освіта, пенсійне забезпечення, підтримка малозабезпечених). Однак, вона зберігає гнучкість, щоб адаптувати стандарти відповідно до економічної ситуації та потреб суспільства. Державне регулювання і нагляд здійснюються з урахуванням прозорості і підзвітності, що дозволяє зменшувати корупційні ризики.

2. Принцип субсидіарності. Відповідно до даного принципу, питання соціального захисту і підтримки вирішуються на найнижчому можливому рівні. Місцеві органи влади активно залучаються до розробки і реалізації соціальних стандартів, що відповідають специфічним потребам громад і дозволяють враховувати локальні особливості. Це сприяє децентралізації та підвищує ефективність використання ресурсів.

3. Соціальне партнерство і участь громадян й громад. Модель передбачає активну участь громадських організацій, профспілок, бізнесу та самих громадян у процесі формування та впровадження соціальних стандартів. Такий підхід дозволяє враховувати інтереси різних груп і підтримує солідарність між ними, створюючи умови для соціальної рівності та справедливості.

4. Стимулювання відповідальності громадян та бізнесу. Модель забезпечує державну підтримку, але також стимулює громадян до власної соціальної відповідальності та економічної активності. Соціальні стандарти розробляються таким чином, щоб мотивувати до працевлаштування, перекваліфікації та розвитку навичок, підвищуючи здатність громадян самостійно забезпечувати себе і свої сім'ї.

5. Інноваційний підхід до соціальних послуг. Використання цифрових технологій, автоматизація процесів, інновації у сфері соціальних послуг

дозволяють підвищити їх доступність і якість. Наприклад, цифрові платформи можуть оптимізувати надання допомоги, реєстрацію заяв, доступ до послуг охорони здоров'я. Це робить систему соціального захисту більш гнучкою і адаптивною до викликів сучасності.

6. Прогресивне оподаткування і смарт-перерозподіл. Важливою складовою цієї моделі є прогресивна система оподаткування, яка спрямована на фінансування соціальних стандартів. Це дозволяє державі ефективно перерозподіляти ресурси для підтримки найбільш вразливих верств населення, зберігаючи економічні стимули для бізнесу та громадян.

7. Оцінка ефективності та моніторинг. Впровадження системи оцінки ефективності та моніторингу, що охоплює як кількісні, так і якісні показники, дозволяє своєчасно коригувати соціальні стандарти відповідно до змін у суспільстві та економіці. Відгуки громадян і дані щодо результатів реалізації програм допомагають адаптувати стандарти до реальних потреб.

Універсальна модель орієнтує публічне управління на сталий розвиток через реалізацію активної ролі громадян і місцевих громад, орієнтуючись на створення сталих умов для соціального розвитку та економічного зростання. Такий підхід робить соціальну політику більш інклюзивною і доступною, одночасно підтримуючи баланс між економічною ефективністю і соціальною справедливістю.

Висновки до розділу 1

Соціальний вимір сталого розвитку є критичним компонентом, що визначає життєздатність і стійкість суспільства в майбутньому. Соціальний аспект сталого розвитку включає не лише доступ до освіти, охорони здоров'я чи економічних можливостей, але й орієнтований на створення соціально справедливих умов для кожного індивіда, незалежно від його соціального стану, статі, віку тощо. Важливою складовою є забезпечення рівних прав та можливостей для всіх членів суспільства, що сприяє стабільності та розвитку.

Важливість публічного управління полягає в тому, що воно визначає пріоритети та напрямки соціально-економічного розвитку, встановлює правові норми і забезпечує моніторинг їх виконання. Завдяки цьому, держави можуть гарантувати стійкість соціальних програм і досягнення поставлених цілей. Наприклад, соціальна політика в Україні, яка орієнтована на покращення життя всіх верств населення через програми підтримки сімей, безробітних, пенсіонерів та осіб з обмеженими можливостями, є яскравим прикладом реалізації соціальних цілей сталого розвитку.

Механізм публічного управління соціальним розвитком є складною системою, що поєднує мотиваційні, організаційні, економічні, політичні та правові аспекти. Взаємодія цих елементів дозволяє забезпечити стабільне зростання соціальних стандартів, досягти високих показників соціального добробуту та забезпечити відповідальність державних органів перед суспільством. Для ефективного функціонування цієї системи необхідною є критеріально-аналітична база, яка формується на основі соціальних стандартів. Соціальні стандарти можемо розглядати як набір мінімальних (оптимальних) вимог або критеріїв, що забезпечують захист соціальних прав громадян та регулюють рівень соціального забезпечення в суспільстві.

Соціальні стандарти охоплюють широкий спектр життєвих сфер, забезпечуючи мінімально гарантований рівень соціального захисту для громадян. Вони спрямовані на створення умов для гідного рівня життя, забезпечення доступності базових соціальних послуг та підтримки у складних життєвих обставинах.

Соціальні стандарти виконують важливу роль у встановленні соціальної справедливості, сприяють зниженню нерівності та підтримують стабільність суспільства. Завдяки чітким критеріям і нормативам, закладеним у державних соціальних стандартах, досягається систематизація та контроль за якістю соціальних послуг, що надаються населенню, а також забезпечується конституційне право громадян на належний рівень соціального захисту й добробуту.

Соціальний стандарт є складним і багатогранним терміном, який охоплює широку сферу соціальних технологій, націлених на оптимізацію умов життя людей, підвищення якості соціальних послуг та забезпечення соціальної стабільності.

Розробка соціальних стандартів є складним і багатогранним процесом, що вимагає поєднання технічних, політичних і соціальних аспектів. Успішне впровадження цих стандартів забезпечує підвищення якості життя населення, сприяє соціальній стабільності, економічному зростанню та зміцнює довіру до інститутів влади. У контексті публічного управління розробка та впровадження соціальних стандартів є складним завданням, оскільки потребує використання інноваційних соціальних технологій, які повинні не лише відповідати сучасним потребам, але й враховувати динамічні зміни в суспільстві та цілі сталого розвитку. Це вимагає від органів влади комплексного підходу, що передбачає раціоналізацію процесів, координацію між різними рівнями управління та вибір оптимальних методів для досягнення максимального соціального ефекту при мінімальних витратах.

Удосконалення публічного управління розроблення соціальних стандартів є актуальним через зростаючі виклики, пов'язані зі змінами в економічній та соціальній сферах. В умовах постійних криз, нерівномірного економічного розвитку регіонів, демографічних змін і зростання соціальних очікувань, традиційні механізми управління не завжди ефективно реагують на потреби суспільства. Тому необхідно запроваджувати нові підходи, які забезпечать гнучкість, адаптивність та рівномірність соціального захисту, підвищуючи якість життя населення і сприяючи соціальній справедливості.

Огляд літератури з удосконалення публічного управління розробкою соціальних стандартів вказує на необхідність інтеграції міжсекторальної співпраці та соціальних інновацій для вирішення сучасних викликів соціального забезпечення. Одним із ключових аспектів вдосконалення управління є міжсекторальна співпраця, яка включає державний, приватний і громадський сектори для забезпечення сталого соціального розвитку.

Суть публічного управління соціальними стандартами полягає у встановленні, забезпеченні та контролі мінімальних соціальних гарантій, які держава зобов'язана надавати своїм громадянам для забезпечення гідного рівня життя. Це один з основних інструментів соціальної політики, який спрямований на зменшення соціальної нерівності, підтримку найвразливіших верств населення та забезпечення стабільності в суспільстві.

Проблеми в сфері розроблення та впровадження соціальних стандартів часто виникають через недосконалість механізмів публічного управління соціальним розвитком. Зокрема, недостатня координація між різними державними органами, відсутність чіткої стратегії втілення соціальних норм та стандартів, а також обмеженість ресурсів для їх реалізації значно ускладнюють процес ефективного впровадження цих стандартів. Крім того, інколи спостерігається низька здатність адаптувати політики до швидко змінюваних соціальних потреб, що призводить до невідповідності між встановленими стандартами та реальними вимогами суспільства.

Розробка соціальних стандартів є критично важливим аспектом публічного управління, який відіграє вирішальну роль у забезпеченні справедливого доступу до основних послуг і підвищенні загального добробуту суспільства. У сучасному складному та динамічному світі уряди стикаються з дедалі більшим тиском щодо створення та підтримки соціальних стандартів, які задовольняють потреби різноманітних груп населення, враховуючи економічні обмеження та соціальну справедливість. Публічне управління в цьому контексті охоплює не лише встановлення цих стандартів, але й механізми їх впровадження, моніторингу та постійного вдосконалення.

Соціальні стандарти охоплюють широкий спектр сфер, включно з охороною здоров'я, освітою, зайнятістю, житлом та соціальним забезпеченням. Вони виступають орієнтирами для формування публічної політики й управління, допомагаючи зменшити нерівність і сприяючи соціальній єдності. Процес розробки соціальних стандартів, однак, є не лише технічним завданням, а й політичним процесом, який передбачає взаємодію

різних зацікавлених сторін, включно з державними органами, громадянським суспільством і міжнародними організаціями. Публічні управлінці повинні орієнтуватися у цьому складному середовищі інтересів, залишаючись при цьому зосередженими на суспільному блазі.

Одним із ключових викликів у розробці соціальних стандартів є забезпечення того, щоб вони відображали цінності й потреби суспільства, для якого створені. Це потребує створення дієвих механізмів для залучення громадськості та проведення консультацій, що дозволяють громадянам висловлювати свої погляди на політики, які впливають на їхнє життя. Громадське залучення гарантує, що соціальні стандарти базуються на місцевих реаліях і матимуть більшу підтримку серед населення. Воно також сприяє побудові довіри до урядових інституцій і формує відчуття відповідальності серед громадян.

Крім того, розробка соціальних стандартів має бути гнучкою й адаптованою до змінних обставин. Суспільства є динамічними, і потреби населення можуть швидко змінюватися у відповідь на економічні, екологічні чи соціальні виклики. Публічні управлінці повинні бути готовими до регулярного перегляду та оновлення соціальних стандартів, щоб гарантувати їхню актуальність і ефективність. Це потребує впровадження управлінської структури, яка дозволяє здійснювати постійну оцінку та враховувати відгуки як від постачальників послуг, так і від одержувачів.

Міжнародне співробітництво також відіграє значну роль у розробці соціальних стандартів. Багато країн звертаються до міжнародних організацій, таких як ООН чи Всесвітня організація охорони здоров'я, для отримання рекомендацій щодо найкращих практик у таких сферах, як охорона здоров'я, трудові права та соціальний захист. Ці організації пропонують рамкові підходи, які можна адаптувати до місцевих умов, одночасно просуваючи глобальні стандарти у сфері прав людини й соціальної справедливості. Для публічних управлінців основний виклик полягає у балансуванні між прийняттям міжнародних стандартів і врахуванням специфічних потреб та

умов своєї країни.

Управління розробкою соціальних стандартів також тісно пов'язане з питанням розподілу ресурсів. Уряди повинні вирішувати, як розподілити обмежені фінансові ресурси так, щоб максимізувати соціальні вигоди й мінімізувати витрати. Це потребує ретельного планування та координації між різними секторами й рівнями влади, а також здатності пріоритезувати потреби. Ефективні публічні управлінці мають володіти навичками бюджетування, фінансового аналізу та стратегічного планування, щоб гарантувати раціональне використання ресурсів і забезпечення довгострокової стійкості соціальних стандартів.

Серед цих підходів найкращим з точки зору публічного управління розробкою соціальних стандартів, на нашу думку, є соціально-демократичний. Він забезпечує максимальне охоплення і підтримку всіх верств населення, дозволяє гнучко реагувати на потреби громадян і гарантує ефективне управління соціальною політикою. Така модель робить соціальний захист справді загальнодоступним, мінімізуючи соціальне напруження і сприяючи економічній стабільності.

Універсальна модель публічного управління розробкою соціальних стандартів поєднує найкращі аспекти ліберальної, соціально-демократичної та консервативної моделей, забезпечуючи гнучкість і стійкість у розробці соціальних стандартів. Ця модель передбачає баланс між державною участю, відповідальністю громадян і підтримкою сімей та традиційних соціальних структур.

РОЗДІЛ 2

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ РОЗРОБКОЮ ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЄЮ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ

2.1 Напрями удосконалення публічного управління в сфері розроблення та імплементації соціальних стандартів

Удосконалення публічного управління в сфері розроблення та імплементації соціальних стандартів є ключовим аспектом забезпечення ефективної соціальної політики України. В умовах постійних змін у суспільстві, що викликані економічними, політичними та соціальними трансформаціями, важливою стає необхідність адаптації управлінських механізмів до нових викликів. Ефективне публічне управління у цій сфері сприяє не лише підвищенню якості життя громадян, але й забезпеченню стабільності та сталого розвитку суспільства в цілому. Тому, на сьогодні, вдосконалення підходів до створення та реалізації соціальних стандартів є важливим завданням для досягнення соціальної справедливості та рівності, а також основою для впровадження різноманітних інноваційних рішень.

На основі аналізу праць [68, С. 376-378; 91. С. 71; 176, С. 102] можемо відзначити, що для забезпечення планомірної інтеграції держави у співтовариство ЄС та запровадження в Україні соціальних стандартів ЄС відповідно до ратифікованої Верховної Радою України Європейської соціальної хартії необхідно активізувати роботу з наступних напрямків:

– удосконалення та приведення у відповідність із міжнародними нормами і стандартами національних соціальних стандартів, насамперед тих, що стосуються питань оплати праці, пенсійного забезпечення, загальнообов'язкового державного соціального страхування, надання соціальної допомоги сім'ям з дітьми та малозабезпеченим сім'ям;

– прискорення розроблення державних соціальних стандартів на нормативів у сферах здійснення соціальної роботи з дітьми, молоддю та

різними категоріями сімей, навчальними закладами, закладами охорони здоров'я, житлово-комунального обслуговування, обслуговування закладами культури, транспорту та зв'язку;

– моніторинг чинного законодавства щодо соціальних стандартів та внести зміни до нього в напрямку посилення статусу Державного класифікатора соціальних стандартів і нормативів;

– визначити поняття та показники якості надання соціальних послуг шляхом змін до Закону України «Про соціальні послуги»;

– передбачити обчислення та перерахування розміру пенсій за єдиним базовим принципом шляхом змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»;

– переглянути положення про обсяги безоплатних соціальних послуг, які повинні відповідати державним стандартам соціального обслуговування, шляхом змін до Закону України «Про соціальні послуги»;

– доповнити переліком платних послуг, які надаються населенню, Державний класифікатор соціальних стандартів та нормативів;

– провести зміни інших нормативно-правових актів в контексті вилучення показника «рівень забезпечення прожиткового мінімуму» як такого, що не відповідає Конституції України;

– внести науково обґрунтовані зміни до Методики визначення прожиткового мінімуму, затвердженої наказом Міністерства праці та соціальної політики, Міністерства економіки та Державного комітету статистики України;

– розробка та законодавче затвердження цілісної системи соціальних стандартів, в якій прожитковий мінімум стане лише вихідною базою, на яку будуть нарощуватися інші, більш високі життєві стандарти для різних соціальних прошарків населення України;

– вдосконалити процес державного прогнозування економічного і соціального розвитку, прогнозування повинно базуватися на об'єктивних статистичних даних рівня життя населення, це сприятиме розробці переліку

обґрунтованих заходів, спрямованих на реалізацію соціального забезпечення громадян держави;

- удосконалення методики визначення розміру прожиткового мінімуму та розміру мінімальної заробітної плати;

- застосування соціальних стандартів і перехід від постатейного до подушного фінансування витрат на соціальні потреби, що дасть змогу значно підвищити ефективність використання коштів, які спрямовуються на соціальний розвиток;

- науково обґрунтоване визначення розмірів витрат бюджетів усіх рівнів та соціальних фондів на соціальний захист і соціальне забезпечення населення, а також утримання соціальної сфери;

- встановлення головних критеріїв якості послуг згідно соціальних стандартів;

- визначення на основі соціальних стандартів раціональних потреб й умов проведення реформи адміністративно-територіального устрою України, критеріїв утворення адміністративно-територіальної одиниці (існування повного набору бюджетних установ, що надають соціальні послуги, їх завантаженість на рівні, передбаченому відповідними соціальними стандартами);

- формування чітких стандартів надання послуг з метою значно коректніше оцінити фінансування багатьох видів діяльності соціальної сфери та прискорити їх реформування;

- регулярні перегляд і доповнювання Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження мінімальних державних стандартів якості соціальних послуг» для забезпечення відповідності державних соціальних стандартів чинній нормативно-правовій базі та реальним соціально-економічним умовам, а також ситуації з наданням соціальних послуг;

- забезпечення інформаційної відкритості і прозорості моніторингу фактичного розміру прожиткового мінімуму шляхом широкого оприлюднення

щомісячних результатів розрахунків такого розміру та забезпечення можливості його коригування залежно від показників рівня життя в Україні;

- розробка та запровадження Національної стратегії соціальних реформ та розвитку законодавства про соціальне забезпечення;

- формування Національної концепції імплементації європейських соціальних стандартів;

- запровадження європейської та наукової соціально-правової експертизи проектів нормативно-правових актів про соціальне забезпечення;

- посилення ефективності та доступності механізмів реалізації, гарантування, правової охорони права на соціальний захист (соціальне забезпечення), інших тісно пов'язаних із ним прав;

- розробка та підтримка дієвої системи соціальних стандартів та соціальних гарантій;

- розробка, суспільне обговорення, громадські експертизи проекту Кодексу про соціальне забезпечення на основі міжнародних та європейських соціальних стандартів, досягнень провідних шкіл соціального права;

- гармонізація державного управління з питань соціальної політики;

- посилення інституційної взаємодії уповноважених органів державної влади, інститутів громадянського суспільства з питань ухвалення та дотримання Кодексу про соціальне забезпечення;

- забезпечення механізмів ухвалення актів внутрішнього законодавства виключно на основі кодифікованого закону про соціальне забезпечення (Кодексу про соціальне забезпечення);

- запровадження постійного моніторингу дотримання законодавства про соціальне забезпечення;

- запровадження публічної звітності уповноважених владних інституцій щодо дотримання соціальних прав.

В контексті удосконалення публічного управління в соціальній сфері Передерій О.С. [145] окремо виділяє роль положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що, на думку дослідника, встановлюють унікальний зміст

заходів соціальної політики для досягнення європейських соціальних стандартів в Україні. Ці заходи інтегрують найкращі риси трьох основних соціальних систем ЄС: континентальної, англосаксонської та скандинавської, що робить їх важливими орієнтирами для розвитку соціальної сфери в Україні. Соціальна політика ЄС, яка має більш ніж п'ятдесятирічний досвід, виділяє низку показників для оцінки ефективності соціальних стандартів, таких як тривалість життя, рівень освіти, народжуваність, старіння населення та трудові ресурси. Ці показники є основою формування єдиного правового підґрунтя, на яке повинна орієнтуватися Україна в процесі селективного впровадження соціальних стандартів ЄС. Угода закріплює такі правові положення, які є основоположними для функціонування системи державного управління та слугують правовими інноваціями для України.

Преамбула Угоди наголошує, що захист і збереження спільних соціальних цінностей є абсолютним пріоритетом для розвитку відносин між Україною та ЄС. Основою цих цінностей є повага до життя, прав і свобод особистості, захист прав національних меншин, заборона дискримінації та повага до людської гідності, що відповідає соціальній політиці ЄС, яка ґрунтується на справедливості та підвищенні якості життя. Бюджет ЄС значною мірою (40%) спрямований на соціальні витрати, що підкреслює важливість цього напрямку. Впровадження європейських стандартів соціальної політики відбувається через адаптацію положень, як-от Директива Ради № 79/7/ЄЕС, яка регулює рівні права для чоловіків і жінок у соціальному забезпеченні, охоплюючи все працездатне населення, включно з самозайнятими особами. Впровадження цього принципу в Україні допоможе удосконалити національну систему соціального забезпечення та підтримати рівні можливості для всіх громадян.

Крім того, Угода підкреслює важливість соціальної відповідальності державної політики щодо майбутніх поколінь. Підтримка сім'ї та молоді через програми соціальної допомоги, включно з досвідом ЄС, є важливим елементом. Сьогодні соціальна підтримка України з боку ЄС також є реакцією на військову агресію, що спричинила значні гуманітарні та економічні виклики

для України. ЄС надає Україні значну фінансову допомогу, і в перспективі країна планує активно брати участь у реалізації європейської соціальної політики. Особливу увагу Угода приділяє питанням соціальної політики в цивільному ядерному секторі, спрямованої на мінімізацію наслідків Чорнобильської катастрофи. Національне законодавство має вдосконалюватися з урахуванням цих аспектів для забезпечення здоров'я наступних поколінь. Відповідно до Угоди, соціальні стандарти також охоплюють такі питання, як недопустимість дискримінації та підтримка чесної та етичної торгівлі, що сприяє гідній праці, підвищенню зайнятості та соціальному захисту. Сприяння корпоративній соціальній відповідальності, зокрема дотримання принципів соціальної відповідальності за стандартами Глобального договору ООН, є також важливим компонентом.

У підсумку, реалізація соціальних стандартів ЄС в Україні передбачає перехід до європейської моделі соціальної політики з посиленням ролі держави в соціальній сфері. Це сприятиме поступовій інтеграції в європейську систему соціального захисту, посиленню координації між національними системами та полегшенню процесу адаптації для українського суспільства на шляху до європейської інтеграції.

Для вирішення цих проблем потрібні комплексні реформи, включаючи підвищення фінансування, боротьбу з корупцією, інтеграцію європейських стандартів і створення більш гнучкої системи соціального забезпечення.

Якщо розглядати організаційно-аналітичний механізм публічного управління розробкою соціальних стандартів, важливо зосередитися на структурованих етапах і інституційній взаємодії. Такий механізм передбачає інтеграцію різних організаційних та аналітичних елементів, що забезпечують ефективність процесу розробки соціальних стандартів. Розглянемо ключові компоненти цього механізму:

1. Інституційна координація та партнерство. З точки зору розроблення та актуалізації соціальних стандартів доцільним є створення постійно діючого міжвідомчого органу, який включатиме представників різних міністерств

(соціальної політики, охорони здоров'я, фінансів, економіки) та організацій громадянського суспільства, що дозволить забезпечити інтегроване прийняття рішень щодо соціальних стандартів. При функціонуванні міжвідомчого органу важливим є активне залучення соціальних партнерів, таких як профспілки, роботодавці, неурядові організації та інші громадські об'єднання, до процесу розробки стандартів. Це дозволить забезпечити узгодженість між інтересами держави, бізнесу та населення.

2. Аналіз соціально-економічної ситуації має здійснюватися через створення (активізацію) діяльності науково-дослідних центрів і think-tanks для проведення глибокого аналізу соціально-економічної ситуації в країні та її регіонах. Сфера аналітики включає аналіз доходів населення, рівня безробіття, демографічних змін та інших факторів, що впливають на соціальні стандарти. Проактивне управління стандартами передбачає використання макроекономічних прогнозів, що розробляються на основі даних від наукових установ та державних органів. Це дозволить створити прогностичні моделі для врахування можливих ризиків і змін в економіці при розробці соціальних стандартів.

3. Системний підхід до розробки стандартів. Першим етапом є збір пропозицій від органів влади, експертів та соціальних партнерів щодо необхідності зміни соціальних стандартів. Ці пропозиції повинні базуватися на актуальних даних про рівень життя населення, а також враховувати регіональні та галузеві особливості. Перш ніж затвердити нові стандарти, необхідно проводити оцінку їхнього впливу на різні верстви населення та економіку в цілому. Це дозволить мінімізувати негативні наслідки та збалансувати інтереси різних груп.

4. Модернізація нормативно-правової бази. На основі результатів аналітичних досліджень та рекомендацій необхідно здійснювати постійне оновлення нормативно-правової бази щодо соціальних стандартів. Важливо передбачити гнучкі механізми їхньої адаптації до швидких змін у соціально-економічній ситуації. Впровадження чітких і прозорих процедур

затвердження, моніторингу та перегляду соціальних стандартів допоможе знизити можливі затримки та неефективність в адміністративних процесах.

5. Моніторинг і оцінка. В контексті забезпечення дієвості стандартів необхідно створити постійно діючу систему моніторингу, що дозволить аналізувати виконання соціальних стандартів в режимі реального часу. Важливою складовою цього процесу є зворотний зв'язок від громадян і соціальних партнерів щодо якості надання соціальних послуг. Періодична оцінка ефективності чинних соціальних стандартів на основі показників якості життя населення, рівня соціальної забезпеченості та економічних показників дозволить коригувати стандарти у випадку виявлення відхилень або неефективності.

6. Регіоналізація соціальних стандартів. Впровадження механізму регіональної адаптації соціальних стандартів відповідно до специфіки кожного регіону важлива для врахування різних соціальних та економічних умов у різних областях країни. Передача частини функцій розробки та впровадження соціальних стандартів на місцевий рівень дозволить регіонам оперативніше реагувати на місцеві виклики та проблеми.

7. Управління змінами та комунікаційна стратегія. Впровадження змін до соціальних стандартів має супроводжуватися чітким планом управління змінами, що включатиме етапи впровадження, розподіл ресурсів, підготовку кадрів та комунікацію з громадськістю. Розробка комунікаційної стратегії, яка дозволить громадянам отримувати інформацію про нові або змінені соціальні стандарти має включати інформаційні бюлетені, зустрічі з громадськістю та публічні обговорення.

8. Розвиток кадрового потенціалу. Важливим елементом організаційно-аналітичного механізму є підготовка спеціалістів з публічного управління, які будуть відповідати за розробку, впровадження та моніторинг соціальних стандартів. Потрібні програми підвищення кваліфікації, що враховують сучасні вимоги до управлінської діяльності в соціальній сфері. Постійні експертні групи, до складу яких входитимуть експерти – економісти,

соціологи, правознавці, які мають аналізувати ситуацію й надавати уряду рекомендації для адаптивних змін соціальної політики.

Організаційно-аналітичний механізм розробки та впровадження соціальних стандартів має низку важливих переваг. По-перше, він забезпечує структурованість та системність у процесі формування соціальних норм, що підвищує ефективність їхнього впровадження. Завдяки цьому підходу вдається створити чітку систему взаємодії між різними інститутами та організаціями. Це сприяє більш скоординованій роботі на державному рівні. По-друге, механізм передбачає регіональну адаптацію соціальних стандартів, що дозволяє враховувати специфіку різних регіонів країни. Це важливо, оскільки соціально-економічні умови в різних регіонах можуть суттєво відрізнятись, і завдяки такій адаптації забезпечується рівномірний соціальний захист населення.

Крім того, організаційно-аналітичний механізм створює міцну аналітичну базу для прийняття рішень. Постійний аналіз соціально-економічних умов, моніторинг виконання встановлених стандартів та оцінка їхньої ефективності дозволяють оперативно реагувати на зміни в економічному та соціальному середовищі. Це гарантує, що соціальні стандарти не будуть застарілими, а будуть гнучкими та адаптивними до нових викликів. Таким чином, цей механізм сприяє формуванню такої системи соціальних стандартів, яка одночасно враховує економічні реалії та відповідає реальним потребам суспільства, роблячи соціальне забезпечення більш справедливим і стійким.

Розробка соціальних стандартів в Україні повинна враховувати основні тенденції адміністративно-правового регулювання соціального обслуговування, властиві ряду зарубіжних країн. До них відносяться постійне розширення спектра соціальних послуг, особлива увага до обслуговування дітей, особливо дітей з інвалідністю та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також перенесення багатьох соціальних функцій з центральних органів на місцеві органи самоврядування. У країнах з розвиненими системами соціального обслуговування активно взаємодіють державні органи

з громадськими організаціями, що забезпечує рівний розвиток суб'єктів надання соціальних послуг незалежно від форми власності. Важливим аспектом є посилення гарантування прав громадян у сфері соціального обслуговування через контрольну діяльність держави [105, С. 114-115].

Зарубіжний досвід таких країн, як Франція, Німеччина, Великобританія, Італія та США, підтверджує, що соціальна сфера є пріоритетним напрямом державної політики, зокрема, через надання соціальних послуг сім'ям і особам, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Для вдосконалення соціальних стандартів в Україні доцільно розробляти механізми надання соціальних послуг, орієнтуючись на особливості отримувачів послуг. Зокрема, важливо вдосконалювати механізми соціального супроводу сімей, які потрапили у складні життєві обставини, здійснювати науковий аналіз наявної системи соціального захисту, зокрема щодо виявлення нових шляхів її удосконалення.

Відповідно до загальноєвропейських тенденцій, доцільно сприяти активізації громадських організацій у сфері соціального обслуговування, визначаючи чіткі правові основи для взаємодії державних і недержавних інституцій. Це включає регулювання їх координації, а також правовий статус громадських організацій та їх представників, які займаються наданням соціальних послуг.

Соціальне партнерство при впровадженні організаційно-аналітичного механізму розроблення соціальних стандартів є ключовим, оскільки воно забезпечує взаємодію між державою, роботодавцями, профспілками та агентами громадянського суспільства у процесі формування соціальних гарантій. Цей підхід дозволяє сформуванню балансу інтересів різних сторін, забезпечити прозорість процесу стандартизації, а також підвищити ефективність соціальних стандартів, орієнтуючи їх на реальні потреби і запити суспільства.

У контексті розроблення соціальних стандартів соціальне партнерство відіграє кілька важливих функцій. По-перше, воно дає можливість урахувати

інтереси різних груп населення. Взаємодія між державними органами, які формують політику, роботодавцями, які надають робочі місця, і профспілками, що захищають права працівників, сприяє більш реалістичному визначенню мінімальних стандартів у сфері оплати праці, соціального захисту та доступу до послуг. Таким чином, процес встановлення стандартів стає менш централізованим і більше відповідає реаліям ринку праці та соціального життя. По-друге, соціальне партнерство забезпечує механізм контролю за виконанням встановлених стандартів. Профспілки та громадські організації можуть здійснювати моніторинг дотримання роботодавцями соціальних стандартів, а також взаємодіяти з державними структурами для оперативного вирішення проблем. Це підвищує відповідальність учасників процесу та сприяє зменшенню ризиків соціальної несправедливості.

Крім того, соціальне партнерство стимулює розвиток інноваційних підходів у розробленні стандартів. У процесі обговорень різні сторони можуть пропонувати нові ідеї щодо вдосконалення соціальних механізмів, адаптації їх до викликів сучасного суспільства. Зокрема, це стосується використання цифрових технологій для моніторингу та забезпечення доступності соціальних послуг. Таким чином, соціальне партнерство у розробленні соціальних стандартів є необхідним інструментом для підвищення їх ефективності та забезпечення рівності в суспільстві. Через активну співпрацю різних соціальних груп цей процес стає більш прозорим, інклюзивним і здатним швидко реагувати на зміни в економічному та соціальному середовищі.

Оскільки розробка соціальних стандартів є особливим процесом через свою комплексність, необхідність збалансування соціальних потреб і економічних можливостей, залучення широкого кола зацікавлених сторін, а також дотримання міжнародних зобов'язань. Соціальні стандарти виконують критично важливу роль у забезпеченні соціальної справедливості, інтеграції суспільства та стабільності держави. Їх розробка вимагає як ґрунтовного аналізу соціально-економічних умов, так і участі різних соціальних груп, що робить цей процес важливим елементом публічного управління.

Для ефективної розробки соціальних стандартів необхідно запровадити комплексний підхід, який би включав економічні реформи, боротьбу з корупцією, науково обґрунтоване планування та впровадження міжнародних норм. Удосконалення процесу розробки соціальних стандартів і публічного управління цим процесом вимагає всебічного підходу, який враховує як технологічні, так і соціальні аспекти.

Однією з ключових складових є впровадження цифрових інструментів та рішень, які можуть радикально змінити підходи до управління соціальними стандартами. Цифровізація дозволяє автоматизувати складні процеси збору, обробки та аналізу даних. Це сприяє створенню сучасних платформ, які спрощують моніторинг відповідності стандартам і виявляють проблемні зони в режимі реального часу. Наприклад, системи моніторингу можуть виявляти невідповідності між рівнем соціальної підтримки та фактичними потребами окремих регіонів, що дозволяє оперативно реагувати на ситуацію.

Крім автоматизації, цифрові інструменти створюють можливості для розвитку електронних послуг. Вони забезпечують громадянам спрощений доступ до соціальних програм і допомог. Мобільні додатки, веб-портали й онлайн-сервіси можуть суттєво зменшити бюрократичні перешкоди і підвищити ефективність отримання соціальних пільг. Це особливо важливо для вразливих верств населення, таких як люди з інвалідністю або пенсіонери, які можуть мати труднощі з доступом до державних установ. Цифрові рішення дозволяють вирівняти цей доступ і зробити його прозорим та оперативним.

Не менш важливим аспектом є партнерство з громадянським суспільством і бізнесом. Сьогодні для ефективного управління соціальними стандартами недостатньо використовувати виключно державні ресурси. Важливу роль відіграє залучення неурядових організацій, соціальних підприємств та приватних компаній. Ці структури мають глибоке розуміння локальних потреб і можуть допомогти адаптувати стандарти до реальних умов. Наприклад, бізнес може інвестувати в соціальні ініціативи, спрямовані на поліпшення умов життя працівників, а громадські організації можуть виступати в ролі

посередників між державою та вразливими групами населення, відстоюючи їхні права та забезпечуючи виконання соціальних стандартів.

Удосконалення соціальних стандартів також потребує їхньої гнучкості. Державні органи повинні мати можливість оперативно змінювати або переглядати стандарти, залежно від соціальних чи економічних викликів. Наприклад, під час кризових ситуацій, таких як війна або пандемія, вимоги до соціального забезпечення можуть швидко змінюватися, і стандарти мають бути адаптовані до нових умов. Регулярний перегляд цих стандартів з урахуванням реалій та потреб населення дозволить підтримувати їхню актуальність та ефективність. Це передбачає постійну аналітичну роботу та співпрацю з науковими інституціями для виявлення нових тенденцій і викликів.

Моніторинг і оцінка ефективності впровадження соціальних стандартів є ще одним важливим елементом удосконалення. Важливо створити систему індикаторів і показників, за якими можна оцінити, наскільки успішно виконуються соціальні стандарти і який вплив вони мають на суспільство. Впровадження таких індикаторів дозволить не тільки контролювати виконання програм, але й швидко коригувати їх, якщо вони не досягають поставлених цілей. Для цього можна використовувати дані від різних суб'єктів: державних установ, громадських організацій, бізнесу та безпосередньо від громадян. Це також створює основу для більш прозорого та відповідального управління соціальними стандартами.

Інклюзивність є невід'ємною частиною процесу розробки і впровадження соціальних стандартів. Усі соціальні програми та стандарти повинні бути розроблені таким чином, щоб враховувати потреби різних груп населення, зокрема вразливих категорій. Це включає людей з інвалідністю, літніх людей, представників національних меншин та інших груп, які можуть стикатися з додатковими перешкодами у доступі до соціальних послуг. Інтеграція принципів інклюзії повинна бути пріоритетом на всіх етапах – від розробки стандартів до їх впровадження та моніторингу результатів.

Успішна реалізація соціальних стандартів також залежить від підготовки

кадрів у сфері публічного управління. Постійне навчання та підвищення кваліфікації державних службовців є ключовим фактором для забезпечення ефективного функціонування системи соціального забезпечення. Фахівці мають бути знайомі з сучасними підходами до управління соціальними проектами, зокрема із використанням новітніх технологій, таких як аналітичні інструменти на основі великих даних або штучного інтелекту. Це дозволить їм краще орієнтуватися у викликах, які постають перед системою соціальних стандартів, і знаходити інноваційні рішення для їхнього вирішення.

Інновації відіграють особливу роль в удосконаленні управління соціальними стандартами. Використання таких технологій, як великі дані (Big Data) та штучний інтелект, може значно підвищити ефективність процесів прогнозування та оцінки потреб населення. Прогнозні моделі на основі даних допоможуть точніше визначити, в яких регіонах чи категоріях населення необхідно підвищувати рівень соціальної підтримки, а також виявляти потенційні соціальні ризики.

Соціальні стандарти є основою для забезпечення мінімального рівня добробуту громадян, гарантують доступ до охорони здоров'я, освіти та соціального захисту, і знижують соціальну нерівність. Вони допомагають підтримувати стабільність суспільства, підвищують довіру до державних інститутів та сприяють розвитку людського капіталу, важливого для економічного зростання.

Однак в Україні існують серйозні проблеми у сфері соціальних стандартів, серед яких низький рівень соціальних виплат, недостатнє фінансування, корупція, недосконалість пенсійної системи, політична нестабільність та демографічні виклики. Війна і криза переселенців додатково загострюють ситуацію, зокрема через необхідність перегляду пріоритетів соціальної політики. Для вирішення цих проблем потрібні комплексні реформи, включаючи підвищення фінансування, інтеграцію європейських стандартів, боротьбу з корупцією та цифровізацію соціальних процесів. Важливо забезпечити гнучкість і адаптивність стандартів для швидкого

реагування на зміни в суспільстві, а також залучення громадянського суспільства та бізнесу до їх розробки. Регулярний моніторинг та оцінка ефективності соціальних програм допоможуть підтримувати їхню актуальність, забезпечуючи рівний доступ до послуг для всіх категорій населення.

2.2 Інноваційні проєкти в сфері публічного управління розроблення соціальних стандартів

Інновації відіграють ключову роль у формуванні соціальних стандартів, адже вони сприяють трансформації суспільства та створюють нові можливості для поліпшення якості життя. Сучасний світ швидко змінюється, і соціальні стандарти, що визначають рівень добробуту громадян, повинні йти в ногу з цими змінами. Інноваційні рішення стають важливим інструментом у забезпеченні соціальної справедливості, підвищенні доступності послуг, покращенні умов праці та захисті прав населення.

На рис. 2.1 представлено інноваційну модель соціальної держави в контексті публічного управління, акцентуючи на принципах, функціях і механізмах, що сприяють соціальному розвитку.

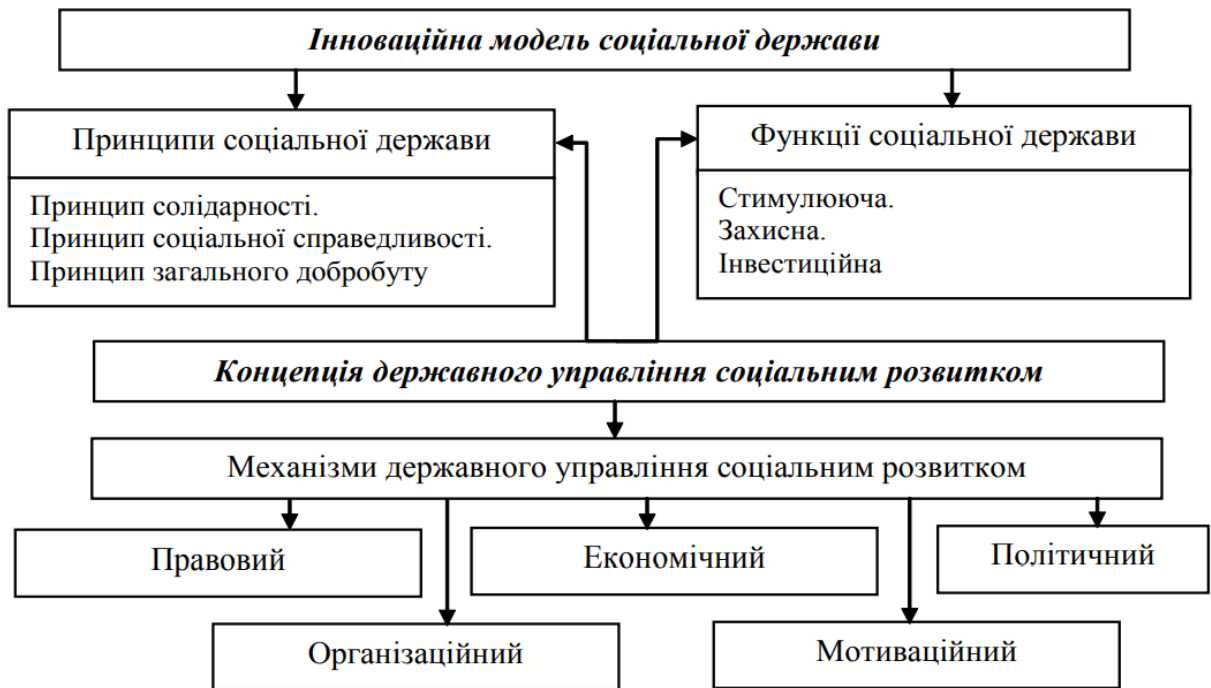

Рис. 2.1. Концепція державного управління соціальним розвитком

Джерело: [188, С. 118]

Принципи соціальної держави формують базу для підтримки соціальної єдності й добробуту громадян. Вони включають принцип солідарності, який відображає важливість взаємодопомоги; принцип соціальної справедливості, що забезпечує рівні можливості для всіх; і принцип загального добробуту, що спрямований на покращення якості життя населення. Функції соціальної держави в моделі включають стимулюючу, захисну та інвестиційну. Стимулююча функція підтримує соціальні ініціативи, спрямовані на розвиток суспільства; захисна функція забезпечує безпеку та соціальний захист громадян; інвестиційна функція сприяє вкладенню в суспільний розвиток, зокрема в освіту та охорону здоров'я.

На основі моделі, представленій на рис. 2.1, можемо розробити концепцію публічного управління соціальним розвитком, яка реалізується через різні механізми публічного управління. Ці механізми поділяються на правовий, економічний, політичний, організаційний та мотиваційний, що дозволяє здійснювати комплексний підхід до соціального розвитку. Правовий механізм забезпечує законодавчу підтримку, економічний (фінансування та

стимулювання), політичний (узгодження інтересів), організаційний — (структуризація процесів), а мотиваційний (заохочення активної участі громадян у розробленні та впровадженні інновацій).

Таким чином, наведена модель підкреслює важливість цілісного та системного підходу до публічного управління, спрямованого на підтримку соціальних стандартів та всебічний сталий розвиток суспільства.

Однією з найбільш помітних сфер, де інновації змінюють процеси публічного управління розробленням та імплементацією соціальних стандартів, є технології. Вплив інновацій на соціальні стандарти не обмежується лише технологічними аспектами. Інновації в соціальній політиці також відіграють важливу роль у забезпеченні справедливості та рівних можливостей для всіх громадян. Нові підходи до соціального захисту, такі як безумовний базовий дохід або гарантовані мінімальні стандарти життєзабезпечення, відкривають нові перспективи для подолання бідності та соціальної нерівності. Ці ініціативи, що базуються на інноваційних соціальних моделях, сприяють створенню інклюзивного суспільства, де кожна людина має право на гідне життя незалежно від соціально-економічного статусу.

Таким чином, інновації потенційно можуть відігравати фундаментальну роль у формуванні та розвитку соціальних стандартів, сприяючи адаптації суспільства до нових викликів і можливостей. Вони дозволяють забезпечити більш високий рівень життя, підвищити соціальну справедливість та рівень добробуту населення. Впровадження інноваційних підходів у всі сфери соціальної політики є ключем до створення стійкого та справедливого суспільства майбутнього, де соціальні стандарти відповідають потребам.

На рис. 2.2 показано стратегічні вектори інноваційного забезпечення розроблення соціальних стандартів повинні враховувати сучасні виклики та можливості, що виникають завдяки технологічним змінам та соціально-економічним трансформаціям.

Рис. 2.2. Стратегічні вектори інноваційного забезпечення публічного управління розробленням та імплементацією соціальних стандартів

Джерело: розроблено автором

В табл. 2.1 узагальнено кейси використання інновацій для розроблення та втілення соціальних стандартів.

Таблиця 2.1

Узагальнені кейси використання інновацій для розроблення та втілення соціальних стандартів

Сфера інновацій	Країна	Інструмент	Реалізація	Ефект
Державне управління та соціальні послуги (підвищення ефективності надання послуг, зміна соціальних стандартів в бік більшої доступності й прозорості, зниження корупції)				
Організація управління	Естонія	Система електронного уряду	Громадяни мають змогу отримувати соціальні пільги, подавати заяви на допомогу, сплачувати податки, брати участь у виборах і навіть створювати бізнес онлайн	Підвищення соціальних стандартів через розширення доступу до необхідних послуг для всіх громадян
Розподіл ресурсів	Грузія	Цифрові платформи	Прозорі системи для розподілу соціальних ресурсів та допомоги	Зниження рівня корупції, підвищення стандартів життя
Освіта (трансформація підходу до освіти, створення нових стандартів)				
Освітній процес	Індія	Програми дистанційного навчання	Завдяки інтернету та платформам для онлайн-навчання доступ до якісної освіти розширюється для людей у віддалених регіонах або для тих, хто не може відвідувати традиційні навчальні заклади	Підвищення освітніх стандартів
Охорона здоров'я (підвищення стандартів лікування та догляду за пацієнтами)				
Надання медичних послуг	США, Великобританія, Ізраїль	Телемедицина	Пацієнти можуть отримати консультації лікарів без необхідності фізично відвідувати клініки, що розширює доступ до медичних послуг для людей з обмеженою мобільністю або у віддалених регіонах	Підвищення стандартів надання медичних послуг
Надання медичних послуг	Південна Корея	Штучний інтелект і великі дані	Використання технологій штучного інтелекту та великих даних у прогнозуванні епідемій, як це було зроблено в під час пандемії COVID-19	Вчасне реагування на кризові ситуації, зниження навантаження на медичні

				установи, підвищення загальних стандартів
4. Соціальна інклюзія та захист вразливих груп (вирішення питань соціальної нерівності, інтеграції вразливих груп населення у суспільство)				
Технології для людей з обмеженими можливостями	США	Сучасні цифрові рішення, (голосові помічники, програми для людей з порушеннями зору або слуху)	Технології розпізнавання мовлення допомагають людям із вадами слуху взаємодіяти з іншими і полегшують їх доступ до послуг та ринку праці	Підвищення соціальної інтеграції
Соціальні програми	Різні країни	Платформи на основі штучного інтелекту для надання соціальних послуг людям із психічними розладами	Віртуальні консультанти можуть допомогти знизити навантаження на традиційні соціальні служби, надаючи негайну допомогу тим, хто її потребує	Підвищення соціальної інтеграції
Пенсійне забезпечення та соціальний захист (трансформація систем соціального захисту та пенсій у бік більшої ефективності та прозорості)				
Система соціальних виплат	Швеція, Фінляндія , Норвегія	Автоматизова ні системи для розрахунку та надання соціальних виплат	Дозволяють точно і без помилки розподіляти державну допомогу та пенсії	Підвищення прозорості, зниження ризиків шахрайства та затримок у виплатах

Джерело: узагальнено автором

Імплементация інноваційних векторів та відповідних інноваційних проектів у процесі розроблення та втілення соціальних стандартів – це багаторівневий та динамічний процес, який вимагає залучення новітніх технологій, участі громадян та адаптації до сучасних викликів. Алгоритм реалізації цих векторів можна уявити як послідовний, циклічний процес, що поєднує аналіз, планування, впровадження, моніторинг і постійне вдосконалення стандартів.

Перший етап починається з ідентифікації ключових соціальних потреб і викликів, які нові інноваційні стандарти мають вирішити. Для цього необхідно

активно використовувати технології аналізу великих даних та штучного інтелекту для збору інформації про реальні потреби громадян. Це допоможе точно визначити прогалини в існуючих соціальних стандартах і дозволить краще зрозуміти, де найбільше потрібні зміни. Наприклад, аналітика може виявити, що певні групи населення мають обмежений доступ до соціальних послуг або що рівень виплат не відповідає інфляції.

Наступним кроком є розроблення конкретних рішень на основі інноваційних векторів. Цей етап потребує інтеграції цифрових рішень, таких як платформи електронного урядування, які спрощують доступ громадян до соціальних послуг, зменшують бюрократію та підвищують прозорість процесу. Впровадження таких платформ дозволить громадянам швидше та ефективніше отримувати соціальні послуги, зменшуючи час на подання заявок, збір документів та очікування рішень від державних органів. Цифрові рішення допоможуть оптимізувати роботу державних органів, зменшивши навантаження на службовців і підвищивши їх продуктивність.

На цьому етапі важливою є участь громадськості. Платформи відкритих даних та цифрові консультаційні механізми дозволять громадянам брати участь у процесі розробки соціальних стандартів. Платформи сприяють більшій прозорості та підзвітності, допомагають зібрати важливий зворотний зв'язок, що підвищить ефективність рішень. Інтерактивні платформи зворотного зв'язку можуть допомогти більш оперативно реагувати на нові виклики та коригувати стандарти відповідно до потреб суспільства.

Ключовим моментом у цьому процесі є тестування запропонованих інновацій. Пілотні проекти є важливим інструментом для оцінки ефективності нових соціальних стандартів та їх впливу на різні групи населення. Це дозволяє виявити потенційні проблеми на ранніх етапах і провести необхідні коригування перед масштабним впровадженням. Наприклад, можна протестувати електронні системи виплат у певних регіонах або для певних груп населення.

Після успішного тестування інноваційних рішень розпочинається їх

широкомасштабне впровадження. На цьому етапі відбувається масштабування рішень, які пройшли випробування в пілотних проектах, до національного рівня. Цей процес включає адаптацію законодавчої бази, яка забезпечить правову підтримку нових стандартів, та створення інституційної інфраструктури, необхідної для їх реалізації. Наприклад, впровадження стандартів цифрових послуг потребує навчання кадрів та забезпечення громадян доступом до цифрових інструментів.

Моніторинг і контроль є необхідними складовими для забезпечення успішної імплементації інноваційних векторів. Після впровадження нових соціальних стандартів важливо встановити систему регулярного моніторингу та оцінки результатів. Це дозволить своєчасно виявляти недоліки та коригувати стандарти відповідно до змінюваних умов. Системи аналітики на основі великих даних та штучного інтелекту допоможуть ефективно контролювати вплив нових стандартів на соціально-економічну ситуацію в країні та рівень добробуту громадян.

Крім того, необхідно розробити механізми зворотного зв'язку з громадянами, які дадуть змогу отримувати їхні відгуки та пропозиції щодо роботи нових соціальних стандартів. Це сприятиме підвищенню ефективності впровадження та дозволить оперативно реагувати на виклики.

Останнім, але не менш важливим етапом є постійне вдосконалення соціальних стандартів. Впроваджені стандарти повинні постійно переглядатися та оновлюватися з урахуванням нових технологій, соціальних змін та економічних умов. Це циклічний процес, де кожен етап повертається до аналізу нових викликів, розроблення інноваційних рішень, їх тестування та масштабування. Інновації у сфері соціальних стандартів повинні адаптуватися до змінних умов і потреб суспільства, забезпечуючи стійкість і відповідність сучасним викликам.

Інновації є ключовими для публічного управління розробленням та імплементацією соціальних стандартів, оскільки вони дозволяють створювати ефективніші, гнучкіші та прозоріші механізми надання соціальних послуг.

Впровадження інноваційних технологій, таких як цифрові платформи та штучний інтелект, сприяє зменшенню бюрократії, покращенню доступу громадян до соціальних послуг і підвищенню якості управлінських процесів. Інновації також дозволяють прогнозувати соціальні потреби населення, що дає змогу своєчасно реагувати на виклики, забезпечуючи адаптивність соціальних стандартів до змін у суспільстві. Імплементация стратегічних векторів інноваційного забезпечення соціальних стандартів – це динамічний процес, що поєднує аналіз, цифрові рішення, участь громадян, пілотування, масштабування та постійний моніторинг. Інтеграція інновацій дозволяє створювати гнучку та ефективну систему соціального забезпечення, яка відповідає сучасним викликам і потребам населення.

2.3 Перспективні інноваційні рішення для публічного управління розробленням соціальних стандартів

У сфері публічного управління розробка соціальних стандартів є ключовим завданням, яке потребує інноваційних підходів для задоволення зростаючих потреб суспільства. Одним із комплексних інноваційних рішень у цій галузі може стати створення інтегрованої, орієнтованої на дані системи соціального забезпечення, яка використовуватиме цифрові технології та міжсекторальну співпрацю для підвищення оперативності, ефективності та справедливості соціальних стандартів.

Основою цієї інновації є розробка цілісної системи, яка використовує сучасну аналітику даних для оптимізації надання соціальних послуг. Завдяки цьому публічні управлінці зможуть докорінно змінити підходи до розробки, впровадження та моніторингу соціальних стандартів. Наприклад, стає можливим аналізувати величезні обсяги даних, отриманих із різних соціальних секторів (охорона здоров'я, освіта, житлове забезпечення, зайнятість), забезпечуючи глибше розуміння потреб окремих осіб і громад. Це дозволить

персоналізувати соціальні послуги, забезпечуючи спрямування ресурсів туди, де вони найбільше потрібні, що підвищить загальну ефективність соціальних стандартів.

Підхід, заснований на даних, також відкриває можливості для більш проактивного подолання нерівності. Одним із постійних викликів у розробці соціальних стандартів є забезпечення підтримки для маргіналізованих та вразливих груп населення. Завдяки збору даних у режимі реального часу за допомогою IoT-пристроїв та цифрових платформ публічні управлінці зможуть відстежувати та контролювати надання послуг у різних демографічних групах, ідентифікуючи прогалини та зони недоопрацювань. Такий підхід дозволить не лише забезпечити справедливість соціальних стандартів, а й зробити їх достатньо гнучкими для адаптації до змін у суспільстві, таких як демографічні зміни, економічні кризи чи екологічні катастрофи.

Рішення про впровадження такої системи також вимагатиме переосмислення структури управління та надання послуг. Традиційно розробка та впровадження соціальних стандартів були ізольованими процесами, коли різні профільні відомства працювали незалежно, що часто призводило до неефективності та дублювання обов'язків. Запропонована інновація потребуватиме інтегрованого підходу, в межах якого різні державні установи та постачальники соціальних послуг співпрацюватимуть у єдиній системі. Це передбачає створення міжсекторальних партнерств не лише між державними органами, а й з приватним сектором, неурядовими організаціями та громадськими об'єднаннями. Завдяки спільному використанню даних і ресурсів ці актори зможуть колективно сприяти розробці більш комплексних і оперативних соціальних стандартів.

На нашу думку, реалізація цього підходу стане значним кроком у напрямку створення соціальної системи, здатної гнучко реагувати на виклики сучасності, одночасно підвищуючи рівень справедливості та доступності соціальних послуг.

Крім того, така комплексна інновація передбачає значний рівень

залучення громадян до процесу розробки соціальних стандартів. Одним із ключових недоліків багатьох існуючих моделей є обмежена участь громадян у формуванні політик, які безпосередньо впливають на їхнє життя. Використовуючи цифрові платформи, уряди могли б створити канали для постійного зворотного зв'язку з громадянами, що дозволило б їм висловлювати свої занепокоєння, повідомляти про неефективність та пропонувати покращення. Така модель участі зробить соціальні стандарти більш прозорими та інклюзивними, водночас сприяючи підвищенню довіри між громадянами та державними інституціями. Посилена довіра, у свою чергу, може стимулювати більш активну участь громадян, створюючи зворотний зв'язок, що підвищує якість і актуальність соціальних стандартів.

Ще одним важливим аспектом цієї інновації є створення механізмів для оперативного коригування соціальних стандартів. Соціальні проблеми рідко залишаються статичними; економічні кризи, пандемії чи природні катастрофи можуть швидко порушити соціальну структуру, зробивши окремі стандарти неадекватними або застарілими. У традиційній моделі перегляд соціальних стандартів є повільним і бюрократичним процесом, що часто залишає вразливі групи населення без належної підтримки на тривалий період. Однак за допомогою цифрової, орієнтованої на дані системи уряд може розробити адаптивні соціальні стандарти, які оновлюються в реальному часі відповідно до змін у суспільних умовах. Це дозволить публічним управлінцям швидко й ефективно реагувати на кризи, забезпечуючи, щоб заходи соціального захисту залишалися актуальними.

Відзначимо, що впровадження такої комплексної системи не обійдеться без викликів. Одним із головних питань є конфіденційність і безпека даних. З огляду на величезний обсяг персональних даних, що збираються й аналізуються, урядам необхідно забезпечити надійний захист від витоків інформації та її зловживання. Це вимагатиме розробки суворих правових рамок та інвестування у сучасні засоби кібербезпеки. Іншою проблемою є цифровий розрив. Ефективність системи залежить від широкого доступу до

цифрових технологій, але багато маргіналізованих груп можуть не мати необхідної цифрової грамотності чи інфраструктури для повноцінного користування платформами. Тому ця інновація повинна супроводжуватися значними інвестиціями в ініціативи цифрової інклюзії, щоб усі громадяни могли скористатися перевагами системи.

Інноваційним рішенням у сфері публічного управління соціальними стандартами може бути створення рамки універсальних базових соціальних послуг (стандартів) (УБСП). Ця рамка передбачатиме гарантію доступу кожного громадянина до базового набору необхідних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, житло та соціальний захист, незалежно від їхнього економічного статусу, завдяки переосмисленню підходів до розподілу ресурсів та організації надання послуг.

Фролова В.М. [183, С. 102] відзначає, що у рамках соціальної стандартизації як державні *мінімальні соціальні стандарти можуть використовуватися такі види соціальних нормативів і норм:*

- нормативи (норми) номенклатури об'єктів соціальної стандартизації (асортимент, перелік, набір тощо);
- нормативи (норми) якості об'єктів соціальної стандартизації (обсяг у натуральному або вартісному виразі);
- норми якості об'єктів соціальної стандартизації;
- нормативи часу надання об'єктів соціальної стандартизації (граничні терміни обслуговування, періодичність тощо);
- нормативні співвідношення об'єктів соціальної стандартизації.

Для визначення державних мінімальних стандартів в Україні у сфері освіти, охорони здоров'я, культури та інших послуг було б правомірним поняття стандарту також пов'язувати з дозволеною до застосування технологією, що забезпечує певну якість обслуговування.

В цьому контексті підхід УБСП стане відходом від існуючих моделей, що базуються на перевірці доходів або інших складних критеріях. Замість цього універсальна система забезпечить доступ усіх громадян, незалежно від їхніх

доходів, до мінімального стандарту необхідних послуг. Це значно спростить адміністрування соціальних послуг, скоротить бюрократичне навантаження та забезпечить, щоб жоден громадянин не залишився поза системою. До того ж, орієнтація на послуги, а не на пряму фінансову допомогу, сприятиме довгостроковому соціальному та економічному розвитку, а не лише короткостроковому зменшенню бідності (рис. 2.3).

Таким чином, упровадження як цифрових адаптивних стандартів, так і універсальних соціальних послуг може стати важливим етапом у реформуванні соціальної системи, яка буде більш справедливою, ефективною й адаптивною до сучасних викликів.

Впровадження рамки УБСП вимагатиме цілісного перегляду того, як уряди планують, фінансують і надають соціальні послуги. Традиційно соціальні стандарти були фрагментованими між різними департаментами й агентствами, кожне з яких працює за власними критеріями та метриками ефективності. Універсальний підхід передбачає інтеграцію цих послуг у межах єдиної системи управління, що забезпечить скоординовану та ефективну систему надання послуг. Це може включати створення центрального агентства або цифрової платформи для управління й моніторингу надання послуг у різних секторах, таких як охорона здоров'я та освіта, що дозволить спростити процес ухвалення рішень і розподілу ресурсів.

Модель УБСП, що передбачає гарантування кожному громадянину доступу до ключових послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальний захист і житло, має численні аналоги в розвинених країнах. Ці приклади демонструють, як різні держави адаптували власні соціальні системи для забезпечення справедливості, соціальної згуртованості та рівного доступу до життєво необхідних ресурсів. Однак, незважаючи на спільну мету, підходи до реалізації цих систем варіюються залежно від політичного контексту, економічного розвитку та історичних традицій.

Модель рамки універсальних базових соціальних послуг (стандартів)	Управління	<ul style="list-style-type: none"> • центральний координаційний орган (Національна агенція УБСП), що відповідає за стратегічне планування, нормативну базу, розподіл ресурсів і моніторинг • регіональні центри для адаптації політик до місцевих умов, забезпечення інклюзивності та швидкого реагування на локальні потреби • локальні офіси для безпосередньої роботи з громадянами, управління запитами та надання послуг на місцях
	ІТ-екосистема	<ul style="list-style-type: none"> • єдина інформаційна платформа УБСП для реєстрації, управління запитами та моніторингу доступу до послуг • цифрові ID громадян, які дозволяють отримувати персоналізовані послуги, вести історію запитів і відслідковувати якість обслуговування • системи штучного інтелекту для аналізу даних і прогнозування потреб, таких як зростання запиту на медичні послуги чи освітні програми • інструменти моніторингу в реальному часі для виявлення проблем у наданні послуг
	Участь громадян	<p>Громадські ради при кожному рівні управління для консультацій щодо розробки та реалізації програм.</p> <p>Онлайн-форуми та платформи для обговорення, де громадяни можуть висловлювати свої пропозиції або скарги.</p> <p>Оцінка громадського задоволення, яка збирається через опитування та аналітичні інструменти, дозволяє оперативно реагувати на проблеми.</p>
	Фінансова модель	<p>Публічно-приватні партнерства (PPP) для залучення інвестицій у розвиток інфраструктури, цифрових технологій і програм навчання персоналу.</p> <p>Цільові фонди для соціальних інновацій, які підтримують впровадження нових підходів до вирішення соціальних проблем.</p> <p>Міжнародна допомога у випадках реалізації моделі в країнах, що розвиваються, особливо на етапах запуску системи.</p>
	Моніторинг	<p>Індикатори якості послуг, такі як доступність, своєчасність, рівень задоволення громадян.</p> <p>Системи збору та аналізу даних для оцінки впливу соціальних програм на рівень добробуту населення.</p> <p>Аудити з боку незалежних організацій для гарантування прозорості фінансових потоків і управління.</p>
	Модульність	<p>Модулі для окремих секторів (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист) можуть впроваджуватися поетапно.</p> <p>Можливість масштабування для різних рівнів розвитку економіки, від локальних ініціатив до національної програми.</p> <p>Адаптація під специфічні виклики, такі як демографічні зміни чи кризові ситуації.</p>

Рис. 2.3. Модель рамки універсальних базових соціальних послуг (стандартів)

Джерело: розроблено автором

Архітектура моделі універсальних базових соціальних послуг (УБСП), показана на рис. 2.3, є амбітним і комплексним підходом, що дозволяє перетворити соціальну політику на більш ефективну, справедливу й інклюзивну систему. Її сутність полягає в інтеграції основних компонентів соціального захисту, освіти, охорони здоров'я та інших базових послуг у єдину структуру, здатну реагувати на сучасні виклики суспільства, адаптуватися до різноманітних контекстів і забезпечувати гідний рівень життя для кожного громадянина.

Основою архітектури є багаторівневе управління, що дозволяє координувати надання послуг на всіх адміністративних рівнях. Від центрального уряду до місцевих органів влади розробляється чітка вертикаль, яка забезпечує стратегічне планування, розподіл ресурсів і моніторинг ефективності. У цьому контексті ключову роль відіграє національний координаційний орган, що розробляє нормативну базу і стандарти, які враховують регіональні особливості. Наприклад, у регіонах зі значним рівнем урбанізації може бути пріоритетним розвиток цифрових платформ для соціального обслуговування, тоді як у віддалених сільських районах потрібні мобільні центри з надання послуг на місцях.

Цифровізація відіграє центральну роль у цій моделі. Використання єдиної інформаційної платформи дозволяє забезпечити прозорість і доступність процесів. Громадяни можуть реєструвати запити на послуги, відстежувати їх статус та отримувати персоналізовані рішення. Наприклад, у секторі охорони здоров'я це може включати автоматичне записування на прийом до лікаря або отримання рецептів онлайн, що особливо важливо для людей з обмеженою мобільністю. Аналіз даних за допомогою штучного інтелекту та аналітичних інструментів дозволяє державним органам прогнозувати потреби у послугах, таких як зростання попиту на психічну підтримку в умовах кризи, що стало актуальним у багатьох країнах під час пандемії COVID-19.

Фінансова модель УБСП будується на принципах стійкості й справедливості. Прогресивне оподаткування, залучення приватного сектору через партнерства та використання міжнародної допомоги створюють основу

для ефективного фінансування. У практичному вимірі це може виглядати як співфінансування проектів зі створення інфраструктури — наприклад, лікарень чи навчальних центрів, що реалізуються за підтримки великих корпорацій в обмін на податкові пільги. Важливим елементом є також підтримка інновацій через спеціальні фонди, що сприяють впровадженню нових підходів до вирішення соціальних проблем, таких як програми з навчання цифровій грамотності для людей похилого віку.

Окремої уваги заслуговує механізм громадської участі. Для забезпечення адаптивності системи громадяни активно залучаються до процесу управління, мають змогу висловлювати свої думки й оцінювати якість послуг. Це створює двосторонній зв'язок між державою та суспільством, посилюючи довіру і підзвітність. Наприклад, громадські ради можуть аналізувати ефективність місцевих програм підтримки молодіжного підприємництва і надавати рекомендації щодо їх оптимізації.

Ключовим викликом архітектури УБСП є забезпечення рівного доступу до послуг. Це особливо актуально для віддалених або депресивних регіонів, де доступ до інтернету, медичних закладів або освітніх центрів може бути обмеженим. У таких умовах модель передбачає розвиток мобільної інфраструктури, що забезпечує надання послуг безпосередньо на місцях, таких як медичні огляди чи тренінги для вразливих груп населення. Одним із прикладів успішного вирішення цього питання є програми мобільних клінік у країнах, що розвиваються, які дозволили суттєво знизити рівень дитячої смертності через доступність базової медичної допомоги.

Моніторинг і оцінка ефективності моделі є важливими елементами її стійкості. Впровадження індикаторів якості послуг, таких як своєчасність та рівень задоволення громадян, дозволяє своєчасно виявляти недоліки та коригувати політики. Наприклад, у сфері освіти це може включати аналіз успішності учнів у школах, які отримують фінансування від держави, з подальшим розробленням програм підтримки для відстаючих навчальних закладів.

Архітектура УБСП є унікальним інструментом для побудови суспільства, що базується на принципах справедливості, стійкості та рівності. Її впровадження є складним і ресурсомістким процесом, але довгострокові переваги, зокрема зменшення нерівності, підвищення соціальної згуртованості та економічної стабільності, роблять цю модель стратегічним напрямком для сучасних держав. У контексті України, де післявоєнна відбудова вимагає нових підходів до соціального захисту, архітектура УБСП може стати ключовим механізмом для відновлення довіри до держави та побудови стійкого суспільства.

Скандинавські країни є прикладом держав, які максимально наблизилися до принципів УБСП. У таких країнах, як Швеція, Норвегія та Данія, концепція соціального добробуту базується на універсалізмі, де основна увага приділяється забезпеченню рівних можливостей для всіх громадян. Відповідно до цієї моделі, послуги в галузі охорони здоров'я, освіти та соціального захисту фінансуються переважно за рахунок податків і надаються на високому рівні незалежно від доходу чи соціального статусу громадян. Система охорони здоров'я у Швеції, наприклад, забезпечує всім громадянам доступ до медичних послуг із незначними витратами на основі прогресивного оподаткування. Такі програми охоплюють навіть найбільш вразливі групи населення, гарантуючи не лише медичну допомогу, але й підтримку під час відпусток по догляду за дітьми чи старшими родичами.

Освіта також є важливим компонентом універсального підходу в скандинавських країнах. Наприклад, Фінляндія демонструє унікальну модель, що забезпечує безкоштовний доступ до якісної освіти, включаючи вищу. Уряд фінансує навчальні заклади на основі потреб громади, а не доходів окремих громадян, що значно зменшує нерівність. Такий підхід сприяє високій соціальній мобільності, даючи змогу кожній людині реалізувати свій потенціал.

Паралелі з УБСП можна знайти у Німеччині, яка має міцну систему соціального страхування. Ця модель, хоч і не є повністю універсальною,

інтегрує ключові принципи доступності та справедливості. Німецька система охорони здоров'я базується на обов'язковому страхуванні, що охоплює більшість громадян, а також дозволяє субсидувати страхові внески для людей із низьким доходом. Подібний підхід спостерігається у сфері соціального захисту, де громадяни отримують фінансову підтримку у випадках безробіття, інвалідності або інших кризових ситуацій.

Особливої уваги заслуговує досвід Канади, де система охорони здоров'я втілює універсальні принципи, пропонуючи базовий рівень медичних послуг для всіх громадян і резидентів. Канадська модель фінансується урядом через податки, при цьому доступ до послуг є безкоштовним на момент надання. Це дозволяє уникнути фінансового навантаження на громадян у кризових ситуаціях, забезпечуючи соціальну безпеку навіть у складних економічних умовах.

Водночас у Великій Британії діє Національна служба охорони здоров'я (NHS), яка також слугує прикладом універсальної системи, спрямованої на забезпечення доступу до базових послуг для кожного громадянина. NHS фінансується з державного бюджету, а її послуги охоплюють широкий спектр медичних потреб – від профілактики до лікування. Однак британська модель стикається з викликами, такими як зростання попиту та обмеженість ресурсів, що свідчить про важливість постійного вдосконалення навіть найуспішніших систем.

Ще один приклад можна знайти у Сингапурі, де діє унікальна модель соціального забезпечення, яка поєднує державні ініціативи з особистими заощадженнями. В основі цієї системи лежить Центральний резервний фонд (CPF), який дозволяє громадянам накопичувати кошти для покриття медичних витрат, житла та пенсійного забезпечення. Хоча система Сингапуру покладається на значну частку індивідуальної відповідальності, вона забезпечує базовий рівень соціального захисту для всіх громадян через державні субсидії та контрольовані витрати.

Соціальні стандарти у Франції також близькі до принципів УБСП. Тут

уряд гарантує доступ до безкоштовної освіти, субсидованого житла та високоякісної медичної допомоги. Особливістю французької моделі є акцент на захисті трудових прав, що втілюється у вигляді довготривалих оплачуваних відпусток, допомоги по безробіттю та щедрих пенсій. Ця модель підкреслює важливість поєднання соціального захисту з економічною стабільністю.

Розвинені країни демонструють, що реалізація принципів універсальних базових соціальних послуг можлива через різні підходи, кожен з яких враховує специфіку національного контексту. Однак усі ці системи мають спільну мету – забезпечення доступності ключових послуг для кожного члена суспільства. Вони також підтверджують, що універсалізація соціальних стандартів сприяє зменшенню нерівності, підвищенню соціальної згуртованості та довгостроковій стійкості суспільства. Уроки цих країн можуть стати орієнтиром для впровадження моделі УБСП у глобальному масштабі, особливо в умовах зростаючих соціальних викликів.

Однією з основних переваг цієї моделі є здатність вирішувати проблему нерівності у доступі до соціальних послуг. У багатьох країнах якість послуг, таких як освіта, охорона здоров'я та житло, тісно пов'язана з доходами та географічним розташуванням: заможніші особи та міські райони отримують кращі послуги, ніж бідніші верстви населення чи сільські території. Рамка УБСП стандартизує якість цих послуг у всіх регіонах, гарантуючи, що кожен має доступ до однакового рівня підтримки, незалежно від свого соціально-економічного статусу. Це також допоможе зменшити регіональні диспропорції, сприятиме соціальній згуртованості та запобігатиме подальшій маргіналізації вразливих груп населення.

Ця модель також дозволить публічним управлінцям зосередитися на профілактичних заходах замість реактивних відповідей на соціальні виклики. Забезпечуючи універсальний доступ до якісної освіти, охорони здоров'я та соціального захисту з раннього віку, модель УБСП сприятиме зменшенню довгострокової залежності від систем соціального забезпечення. Наприклад, гарантований доступ до комплексної медичної допомоги може запобігти

хронічним захворюванням, які часто призводять до фінансових труднощів, тоді як універсальний доступ до освіти допоможе майбутнім поколінням здобути навички, необхідні для сталого працевлаштування. Такий акцент на ранньому втручанні та універсальному доступі допоможе розірвати цикл бідності та зменшити загальні державні витрати на соціальну допомогу в довгостроковій перспективі.

Для фінансування такої комплексної системи уряди можуть розглянути моделі прогресивного оподаткування, коли заможніші громадяни та корпорації сплачують більшу частину коштів, необхідних для підтримки системи. Це не лише забезпечить фінансову стійкість рамки УБСП, але й сприятиме більшій соціальній справедливості через перерозподіл багатства в інтересах усього суспільства.

Додатково, публічно-приватне партнерство може бути використане для підвищення ефективності та якості надання послуг. Приватні компанії могли б вносити свій вклад через надання технологічного та операційного досвіду, покращуючи результати у таких сферах, як охорона здоров'я чи освіта.

Для успішного впровадження моделі УБСП необхідно буде подолати традиційну ізольованість між відомствами. Розробка інтегрованої системи вимагатиме співпраці між усіма учасниками процесу, включаючи урядові структури, приватний сектор, громадські організації та місцеві громади. Це створить уніфіковану платформу, яка сприятиме прозорому й ефективному управлінню соціальними послугами, забезпечуючи, щоб ресурси використовувалися максимально ефективно.

Громадська участь стане вирішальним чинником успіху моделі УБСП. Одним із основних викликів під час реалізації такої системи буде здобуття підтримки суспільства й політиків, особливо серед заможніших верств населення, які можуть сприймати універсальний доступ як загрозу своїм привілеям. Для подолання цього урядам потрібно буде організувати широкі консультації з громадськістю та інформаційні кампанії, щоб пояснити переваги універсальної моделі послуг. Слід акцентувати увагу на її здатності створювати

справедливіше та стійкіше суспільство.

Державні менеджери також можуть розробити механізми партисипативного управління, які дозволять громадянам надавати зворотний зв'язок щодо якості послуг, забезпечуючи адаптивність системи до їхніх потреб. Наприклад, громадяни можуть брати участь у моніторингу послуг через онлайн-платформи або громадські ради, що сприятиме підвищенню прозорості та довіри до системи.

Однією з ключових інновацій у межах УБСП є використання цифрових платформ для оптимізації надання послуг. Завдяки цифровізації соціальних послуг уряди можуть значно спростити доступ громадян до таких сфер, як охорона здоров'я, освіта та соціальний захист. Це мінімізує потребу у фізичних відвідуваннях державних установ, роблячи систему більш ефективною.

Цифрові платформи можуть також використовуватися для моніторингу надання послуг у реальному часі, дозволяючи державним менеджерам швидко виявляти недоліки або неефективність і вчасно вносити корективи.

Незважаючи на численні переваги, модель УБСП зіткнеться з низкою значних викликів.

Першим із них є забезпечення рівного доступу до цифрових платформ. Забезпечення справедливого доступу до цифрових послуг, особливо в сільській місцевості чи серед недостатньо забезпечених верств населення, є критичним завданням. Урядам доведеться інвестувати в розвиток цифрової інфраструктури, зокрема у розширення доступу до інтернету та програми підвищення цифрової грамотності, щоб усі громадяни могли повною мірою скористатися перевагами системи.

Хоча універсальний доступ до послуг у довгостроковій перспективі зменшить адміністративні витрати, первісне впровадження такої системи вимагатиме значних початкових інвестицій. Зокрема, це стосується створення необхідної інфраструктури, цифрових платформ і навчання державних менеджерів для ефективного управління новою системою. Для успіху УБСП необхідно переконати ключові групи зацікавлених сторін у її перевагах.

Водночас залучення приватного сектору через державно-приватні партнерства може допомогти подолати частину фінансових і технологічних викликів.

Впровадження моделі УБСП може стати потужним інструментом для створення більш справедливого, адаптивного й ефективного суспільства. Завдяки інтеграції цифрових рішень і громадської участі ця система зможе забезпечити не лише рівний доступ до базових послуг, але й сприяти соціальній згуртованості, економічній стабільності та стійкості держави перед викликами сучасного світу.

2.4 Публічне управління розробленням інклюзивних соціальних стандартів

Інклюзивність соціальних стандартів є надзвичайно актуальною в сучасних умовах через необхідність забезпечення рівних можливостей і доступу до базових послуг для всіх членів суспільства, незалежно від їхніх соціальних, економічних, фізичних чи інших особливостей. У світі, який постійно змінюється і стикається з численними викликами, такими як зростаюча нерівність, старіння населення, внутрішні та міжнародні міграційні потоки, питання інклюзивності набувають особливої гостроти.

Суспільство, яке прагне сталого розвитку, не може ігнорувати потреби вразливих груп, таких як люди з інвалідністю, малозабезпечені сім'ї, діти, люди похилого віку або внутрішньо переміщені особи. Інклюзивні соціальні стандарти дозволяють створювати умови для повноцінної інтеграції цих груп у суспільне життя, що сприяє їхньому добробуту та реалізації потенціалу. Окрім того, така підхід знижує соціальну напругу, посилює соціальну згуртованість і сприяє економічному розвитку, адже всі громадяни отримують можливість брати участь у життєдіяльності суспільства.

В умовах глобальних трансформацій, таких як цифровізація та зміна підходів до соціальної політики, інклюзивність стає невід'ємною частиною

ефективної системи соціальних стандартів. Цей принцип дає змогу адаптувати соціальні механізми до різноманітних потреб населення та враховувати специфіку регіональних, культурних та економічних умов. Інклюзивність є не лише етичним зобов'язанням, але й стратегічною необхідністю для побудови справедливого та стійкого суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій засвідчує увагу дослідників до проблем інклюзії соціальних стандартів, зокрема забезпечення рівного доступу до соціальних послуг, трансформації освітньої сфери та формування безбар'єрного середовища [170; 171]. Науковці аналізують організаційно-методичні аспекти діяльності інклюзивно-ресурсних центрів [140] та розробляють концепції трансферної політики у соціальній сфері [69]. Значну увагу приділено питанням соціального захисту осіб з інвалідністю, особливо в умовах конфліктів [151; 107]. Дослідження також охоплюють аспекти управління розвитком соціально-економічних стандартів та інноваційні рішення для громад. Міжнародний досвід із впровадження інклюзивної політики є ще одним важливим фокусом досліджень [124].

Проведений аналіз вітчизняних досліджень показав, що невирішеним питанням є визначення напрямків удосконалення розробленням соціальних стандартів на засадах інклюзивності.

Інклюзивність соціальних стандартів визначимо як концепцію, що передбачає створення таких соціальних норм і політик, що сприяють забезпеченню рівних прав і можливостей для всіх членів суспільства. Вона орієнтована на подолання соціальних бар'єрів, що можуть виникнути через різноманітність фізичних, соціальних, економічних або культурних характеристик людей. Інклюзивність передбачає врахування потреб різних верств населення, у тому числі тих, хто належить до вразливих груп (діти, старші люди, меншини, малозабезпечені верстви, ВПО та ін.).

На рис. 2.4 показано основні складові концепції інклюзивних соціальних стандартів.

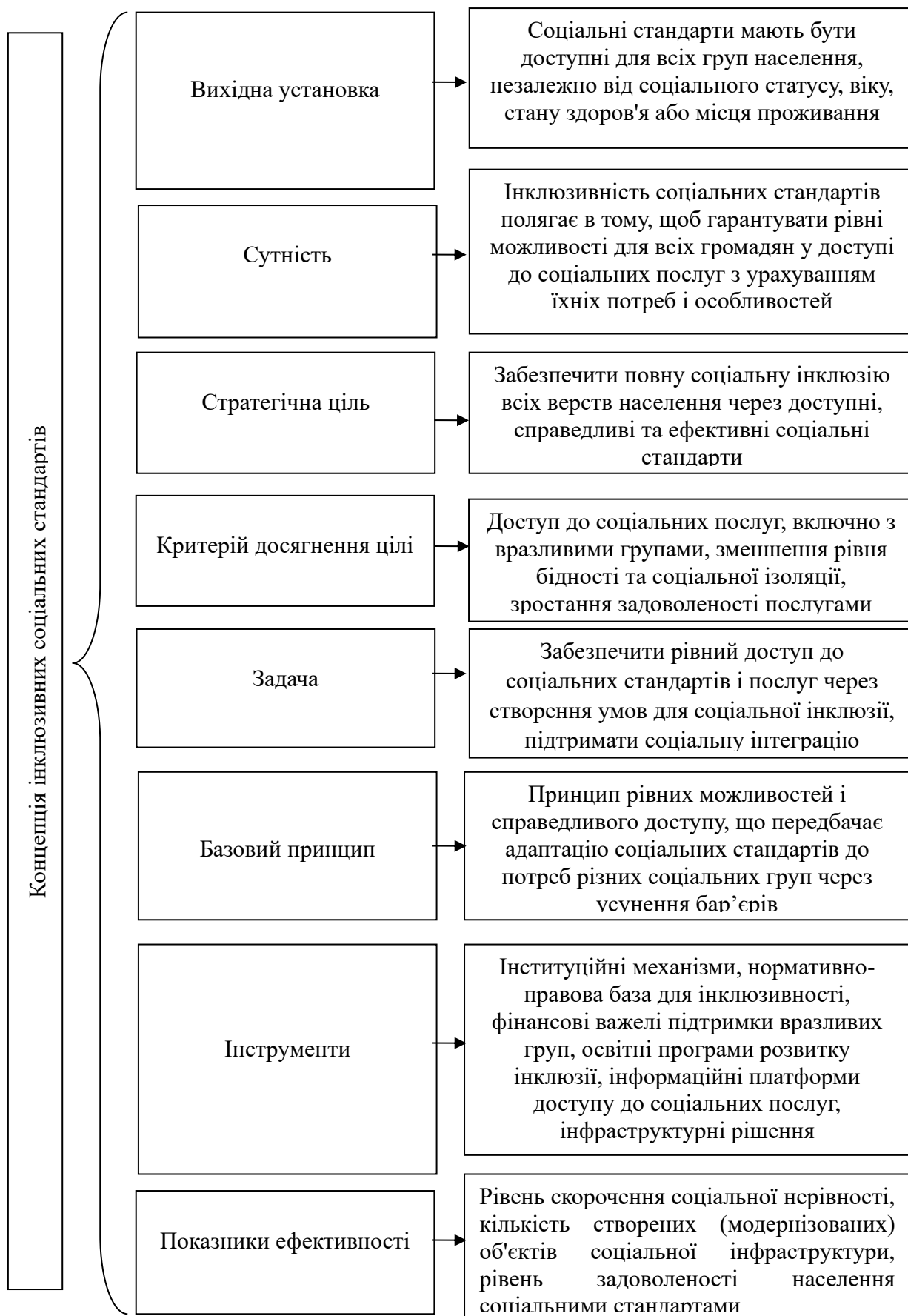

Рис. 2.4. Основні складові концепції інклюзивних соціальних стандартів

Джерело: розроблено автором

Оцінка інклюзивного соціального стандарту потребує використання відповідних індикаторів, які дозволяють вимірювати ступінь доступності, рівність можливостей та інтеграцію різних соціальних груп у систему соціального захисту та інфраструктури (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Індикатори оцінки інклюзивності соціальних стандартів

Оцінювання	Індикатор	Опис	Мета
Доступність соціальних послуг	Відсоток населення, яке має доступ до базових соціальних послуг (медичні, освітні, соціальні послуги)	Охоплення соціальними послугами різних верств населення, зокрема осіб з інвалідністю, літніх людей, внутрішньо переміщених осіб (ВПО), етнічних меншин та інших вразливих груп	Виявлення бар'єрів, які обмежують доступ до соціальних послуг для різних категорій громадян
Рівень бідності та економічної нерівності	Відсоток населення, яке проживає за межею бідності, або індекс Джині (рівень економічної нерівності).	Оцінка рівня матеріальної забезпеченості вразливих груп населення, включаючи сім'ї з низьким доходом, багатодітні родини та людей, які перебувають у складних життєвих обставинах	Визначення рівня економічної інклюзії та доступу до матеріальних ресурсів
Інклюзивність інфраструктури	Відсоток громадських місць, установ і транспорту, що є доступними для осіб з обмеженими можливостями	Оцінка фізичної доступності міської інфраструктури (наявність пандусів, ліфтів, тактильних плиток, адаптованого транспорту тощо)	Забезпечення безбар'єрного доступу до інфраструктури та суспільних ресурсів
Доступ до освіти	Відсоток дітей та молоді з вразливих груп, які мають доступ до інклюзивної освіти	Оцінка рівня інтеграції в освітній процес для всіх категорій дітей і молоді незалежно від їхнього соціального статусу чи фізичних можливостей	Підвищення рівня освіченості та можливостей для соціальної інтеграції через освіту
Соціальна інтеграція вразливих груп	Відсоток людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, етнічних меншин, які беруть активну участь у громадському житті	Оцінка рівня соціальної участі різних груп у житті громади через волонтерські ініціативи, культурні та освітні проекти	Вимірювання соціальної інтеграції та активної участі у місцевих ініціативах

Рівень зайнятості вразливих груп	Відсоток працевлаштованих серед людей з інвалідністю, ВПО, етнічних меншин та інших вразливих груп	Оцінка рівня доступу до ринку праці для різних категорій громадян, включаючи наявність адаптованих робочих місць	Забезпечення рівних можливостей для працевлаштування та економічної інтеграції
Доступ до медичних послуг	Відсоток населення, яке має доступ до медичних послуг незалежно від соціального статусу чи фізичних можливостей	Оцінка рівня медичного обслуговування для осіб з обмеженими можливостями, осіб похилого віку та інших вразливих груп	Гарантування рівного доступу до якісної медичної допомоги
Соціальна захищеність	Відсоток населення, яке отримує соціальну допомогу (пенсії, субсидії, соціальні виплати) відповідно до їхніх потреб	Оцінка ефективності системи соціальної допомоги для підтримки малозабезпечених або соціально незахищених категорій	Підтримка соціально вразливих категорій населення через цільову допомогу
Правова інклюзивність	Відсоток вразливих груп, які мають доступ до правових консультацій та захисту своїх прав	Оцінка доступу до правової допомоги для маргіналізованих груп (безкоштовна правова допомога, правові клініки)	Гарантування захисту прав усіх громадян, незалежно від їх соціального або економічного становища
Залучення громадян до процесів прийняття рішень	Відсоток населення, яке бере участь у громадських обговореннях, петиціях або виборах	Оцінка рівня участі населення у процесах прийняття рішень на місцевому рівні, особливо представників маргіналізованих груп	Забезпечення прозорості та участі громадян у прийнятті рішень щодо соціальної політики

Джерело: розроблено автором

Ці індикатори допоможуть всебічно оцінити ступінь інклюзивності соціальних стандартів і виявити прогалини в забезпеченні рівного доступу до ресурсів і послуг для всіх членів громади.

Регіоналізація та локалізація соціальних стандартів є ключовими процесами, що дозволяють адаптувати національні соціальні політики до специфіки окремих регіонів та громад. Ці процеси забезпечують більш гнучкий та адресний підхід до реалізації соціальних гарантій, що особливо важливо у різномірних країнах з великою територією, культурними,

економічними та соціальними відмінностями.

Регіоналізація – це процес адаптації соціальних стандартів на рівні окремих регіонів відповідно до їхніх особливостей. У кожному регіоні можуть бути свої соціально-економічні, демографічні, культурні та екологічні умови, які потребують унікальних підходів до формування та реалізації соціальної політики.

Однією з головних цілей регіоналізації є забезпечення справедливого розподілу ресурсів та можливостей у різних частинах країни. Національні соціальні стандарти часто встановлюються як загальні правила, але їх ефективність залежить від здатності регіонів адаптувати ці правила до своїх умов. Це може включати такі аспекти:

1. Регіони з різним рівнем економічного розвитку мають різні потреби щодо соціальних стандартів, таких як мінімальний рівень доходу чи доступ до працевлаштування.

2. Вікова структура населення, частка пенсіонерів, рівень урбанізації чи міграційні процеси відрізняються в різних регіонах, що впливає на соціальну політику.

3. У сільських і міських регіонах необхідні різні соціальні стандарти щодо охорони здоров'я, транспорту, освіти та соціальної інфраструктури.

Регіоналізація сприяє гнучкішій і більш ефективній реалізації соціальних стандартів. Наприклад, у промислово розвинених регіонах з високим рівнем зайнятості важливо фокусуватися на стандартах умов праці, безпеці на виробництві та захисті прав працівників. У той же час, для депресивних або сільських регіонів основний акцент може бути зроблений на забезпеченні базових соціальних послуг, таких як доступ до охорони здоров'я, освіти та допомоги вразливим верствам населення.

Локалізація соціальних стандартів – це ще глибший рівень адаптації на рівні окремих громад чи міст. На цьому рівні відбувається детальніша адаптація соціальної політики до потреб конкретних населених пунктів, з урахуванням їхніх унікальних соціальних, культурних і економічних реалій.

Інклюзивність реалізації соціальних стандартів означає практичне впровадження політик і заходів, що забезпечують доступність та ефективність соціальних послуг для всіх категорій населення, незалежно від їх соціальних, фізичних або економічних обмежень. Це включає інтеграцію підходів, які дозволяють уникнути дискримінації та забезпечують рівні можливості для всіх, особливо для вразливих груп.

Основні принципи інклюзивності в реалізації соціальних стандартів:

1. Доступність послуг. Соціальні послуги, такі як охорона здоров'я, освіта, соціальна допомога та житло, повинні бути доступними для всіх груп населення. Це означає усунення фізичних, економічних та інформаційних бар'єрів, які можуть перешкоджати доступу до цих послуг. Наприклад, використання цифрових платформ або спеціальних програм для людей з обмеженими можливостями.

2. Адаптація послуг до потреб різних груп. Реалізація соціальних стандартів повинна враховувати специфічні потреби різних груп, включаючи людей з інвалідністю, літніх людей, дітей, жінок, внутрішньо переміщених осіб (ВПО), біженців тощо. Це може включати спеціальні навчальні програми, адаптовані послуги охорони здоров'я, допомогу в працевлаштуванні та інші послуги.

3. Залучення громадськості до процесу прийняття рішень. Важливо, щоб під час розробки та впровадження соціальних стандартів враховувалась думка всіх соціальних груп, зокрема вразливих категорій. Ця участь допомагає забезпечити, що політики будуть відповідати реальним потребам населення.

4. Партнерство з недержавними організаціями та бізнесом. Для досягнення інклюзивності часто важливо співпрацювати з громадськими організаціями, що спеціалізуються на захисті прав вразливих груп, та бізнесом для спільної реалізації соціальних ініціатив.

5. Моніторинг та оцінка ефективності: Необхідно регулярно оцінювати, наскільки інклюзивно реалізуються соціальні стандарти. Це допоможе вчасно виявляти проблеми та здійснювати корекційні заходи для підвищення

ефективності.

Інклюзивність реалізації соціальних стандартів забезпечує соціальну інтеграцію та покращує якість життя всіх громадян, сприяючи соціальній згуртованості та економічній стабільності, особливо в умовах постконфліктного або кризового відновлення.

Інноваційний підхід до розроблення соціальних стандартів «Соціальний стандарт 4.0» базується на інтеграції цифрових технологій, суспільного залучення та персоналізованих рішень для створення гнучких, адаптивних і ефективних соціальних стандартів (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Інноваційний підхід до розроблення соціальних стандартів «Соціальний стандарт 4.0»

Складова	Характеристика
Діджиталізація соціальних стандартів	Розроблення інтерактивної цифрової платформи для моделювання соціальних стандартів, яка дозволяє оновлювати нормативи в режимі реального часу залежно від змін економічної ситуації чи потреб населення Використання блокчейн-технологій для забезпечення прозорості та довіри під час затвердження стандартів
Залучення громадян через краудсорсинг	Активне залучення громадян, експертів та громадських організацій для збору ідей та потреб за допомогою інтерактивних опитувань, фокус-груп або хакатонів Використання соціальних мереж та мобільних застосунків для реєстрації проблем і пропозицій, що сприяє ефективному моніторингу впровадження стандартів
Адаптивне управління	Адаптація соціальних стандартів до специфічних потреб вразливих груп (наприклад, дітей, літніх людей, осіб з інвалідністю) через систему соціального моделювання Персоналізація стандартів за допомогою AI-аналізу, що враховує регіональні, культурні та економічні особливості
Використання Big Data для прийняття рішень	Аналіз великих даних із державних установ, соціальних служб, медичних закладів та статистичних органів для визначення реальних потреб та точного формування стандартів
Динамічність стандартів	Перехід від жорстко регламентованих стандартів до динамічних орієнтирів, які можуть бути автоматично переглянуті залежно від поточних умов (наприклад, зміни рівня інфляції чи соціальних потреб)
Пілотні проекти та тестування	Запровадження інноваційних соціальних стандартів на локальному рівні через пілотні проекти в окремих громадах для тестування, доопрацювання та масштабування успішних практик

Джерело: розроблено автором

Підхід «Соціальний стандарт 4.0» сприятиме створенню сучасних, адаптивних та ефективних соціальних стандартів, що відповідатимуть реальним викликам і забезпечуватимуть сталий соціальний розвиток.

Інноваційний підхід до розроблення соціальних стандартів «Соціальний стандарт 4.0» ґрунтується на інтеграції цифрових технологій, суспільного залучення та персоналізованих рішень, що дозволяє створювати адаптивні та ефективні нормативи. Основною ідеєю підходу є діджиталізація процесу: інтерактивна цифрова платформа забезпечує моделювання та постійне оновлення соціальних стандартів у режимі реального часу, враховуючи зміни економічної ситуації та потреби населення. Використання блокчейн-технологій гарантує прозорість та довіру на всіх етапах розроблення. Цей підхід також акцентує увагу на активному залученні громадян до процесу шляхом краудсорсингу. Інтерактивні опитування, фокус-групи та інноваційні формати, такі як хакатони, дають змогу зібрати ідеї та пропозиції безпосередньо від суспільства. За допомогою соціальних мереж та мобільних застосунків можна оперативно реєструвати проблеми та відслідковувати реалізацію стандартів.

Особлива увага приділяється інклюзивній адаптації соціальних стандартів для вразливих груп, таких як діти, люди похилого віку чи особи з інвалідністю. Використання штучного інтелекту дає змогу персоналізувати стандарти, враховуючи регіональні, культурні та економічні особливості.

Ще одним ключовим елементом є застосування аналізу великих даних. Інформація зі статистичних баз, державних установ та соціальних служб допомагає точно визначати реальні потреби населення та формувати відповідні стандарти. Для досягнення динамічності стандартів пропонується запровадити гнучку систему перегляду нормативів, яка автоматично адаптується до змін умов, таких як рівень інфляції чи нові соціальні виклики.

Впровадження цього підходу рекомендується починати через пілотні проєкти на локальному рівні. Це дозволить протестувати нові стандарти, удосконалити їх та масштабувати найкращі практики для інших громад. Таким

чином, інноваційний підхід сприятиме створенню сучасних, та адаптивних соціальних стандартів, які відповідатимуть реальним потребам населення та сприятимуть сталому соціальному розвитку.

Ключові напрями формування інклюзивних соціальних стандартів полягають у створенні доступного та справедливого соціального середовища для всіх груп населення (рис. 2.5). Це включає розробку інституційних механізмів підтримки, удосконалення нормативно-правової бази, адаптованої до потреб вразливих верств суспільства, та запровадження інклюзивної інфраструктури, доступної для всіх. Важливим є фінансування програм соціального захисту, розширення освітніх можливостей, цифровізація послуг і впровадження інформаційних платформ для забезпечення прозорості й ефективності.

Фінансовий аспект інклюзивності соціальних стандартів спрямований на забезпечення доступу до базових послуг і підтримки для вразливих груп населення. Пільгове кредитування дозволяє малозабезпеченим сім'ям покращувати свої житлові умови чи розв'язувати інші соціально важливі питання. Фінансування державних і місцевих соціальних програм сприяє зниженню нерівності, тоді як адресна соціальна допомога забезпечує підтримку тим, хто її найбільше потребує.

Технологічний підхід до інклюзивності спрощує доступ до соціальних послуг завдяки інноваціям. Онлайн-платформи створюють зручний інтерфейс для отримання підтримки, а мобільні додатки дозволяють оперативно звертатися за допомогою. Використання штучного інтелекту в аналізі потреб підвищує ефективність роботи соціальних служб, а цифровізація даних спрощує адміністрування. Автоматизація процесів, включно із виплатами та пільгами, знижує ризики затримок та зловживань.

Рис. 2.5. Ключові напрями формування інклюзивних соціальних стандартів

Джерело: розроблено автором

Висновки до розділу 2

Удосконалення публічного управління в сфері розроблення та імплементації соціальних стандартів є ключовим аспектом забезпечення ефективної соціальної політики України. В умовах постійних змін у суспільстві, що викликані економічними, політичними та соціальними трансформаціями, важливою стає необхідність адаптації управлінських механізмів до нових викликів. Ефективне публічне управління у цій сфері сприяє не лише підвищенню якості життя громадян, але й забезпеченню стабільності та сталого розвитку суспільства в цілому. Тому, на сьогодні, вдосконалення підходів до створення та реалізації соціальних стандартів є важливим завданням для досягнення соціальної справедливості та рівності, а також основою для впровадження різноманітних інноваційних рішень.

На основі аналізу досліджень та публікацій відзначено, що для забезпечення планомірної інтеграції держави у співтовариство ЄС та запровадження в Україні соціальних стандартів ЄС відповідно до ратифікованої Верховною Радою України Європейської соціальної хартії необхідно активізувати роботу з ряду напрямків. Вони включають удосконалення та приведення у відповідність із міжнародними нормами і стандартами національних соціальних стандартів, насамперед тих, що стосуються питань оплати праці, пенсійного забезпечення, загальнообов'язкового державного соціального страхування, надання соціальної допомоги сім'ям з дітьми та малозабезпеченим сім'ям, моніторинг чинного законодавства щодо соціальних стандартів та внести зміни до нього в напрямку посилення статусу Державного класифікатора соціальних стандартів і нормативів, вдосконалити процес державного прогнозування економічного і соціального розвитку, прогнозування повинно базуватися на об'єктивних статистичних даних рівня життя населення, це сприятиме розробці переліку обґрунтованих заходів, спрямованих на реалізацію соціального забезпечення громадян держави тощо.

Організаційно-аналітичний механізм публічного управління розробкою соціальних стандартів передбачає інтеграцію різних організаційних та аналітичних елементів, що забезпечують ефективність процесу розробки соціальних стандартів. Організаційно-аналітичний механізм розробки та впровадження соціальних стандартів має низку важливих переваг. По-перше, він забезпечує структурованість та системність у процесі формування соціальних норм, що підвищує ефективність їхнього впровадження. Завдяки цьому підходу вдається створити чітку систему взаємодії між різними інститутами та організаціями, що сприяє більш скоординованій роботі на державному рівні. По-друге, механізм передбачає регіональну адаптацію соціальних стандартів, що дозволяє враховувати специфіку різних регіонів країни. Це важливо, оскільки соціально-економічні умови в різних регіонах можуть суттєво відрізнятися, і завдяки такій адаптації забезпечується рівномірний соціальний захист населення.

Інновації відіграють ключову роль у формуванні соціальних стандартів, адже вони сприяють трансформації суспільства та створюють нові можливості для поліпшення якості життя. Сучасний світ швидко змінюється, і соціальні стандарти, що визначають рівень добробуту громадян, повинні йти в ногу з цими змінами. Інноваційні рішення стають важливим інструментом у забезпеченні соціальної справедливості, підвищенні доступності послуг, покращенні умов праці та захисті прав населення.

Стратегічні вектори інноваційного забезпечення розроблення соціальних стандартів повинні враховувати сучасні виклики та можливості, що виникають завдяки технологічним змінам та соціально-економічним трансформаціям. До складу стратегічних векторів входять цифрова трансформація державного управління, інклюзивність та доступність соціальних стандартів, використання штучного інтелекту та великих даних, інноваційні соціальні моделі та пілотні проєкти, розвиток публічно-приватного партнерств, сталий розвиток та екологічні стандарт.

Імплементация інноваційних векторів та відповідних інноваційних

проектів у процесі розроблення та втілення соціальних стандартів – це багаторівневий та динамічний процес, який вимагає залучення новітніх технологій, участі громадян та адаптації до сучасних викликів. Алгоритм реалізації цих векторів можна уявити як послідовний, циклічний процес, що поєднує аналіз, планування, впровадження, моніторинг і постійне вдосконалення стандартів.

Інноваційним рішенням у сфері публічного управління соціальними стандартами може бути створення рамки універсальних базових соціальних послуг (стандартів) (УБСП). Ця рамка передбачатиме гарантію доступу кожного громадянина до базового набору необхідних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, житло та соціальний захист, незалежно від їхнього економічного статусу, завдяки переосмисленню підходів до розподілу ресурсів та організації надання послуг.

Архітектура моделі універсальних базових соціальних послуг (УБСП) є амбітним і комплексним підходом, що дозволяє перетворити соціальну політику на більш ефективну, справедливу й інклюзивну систему. Її сутність полягає в інтеграції основних компонентів соціального захисту, освіти, охорони здоров'я та інших базових послуг у єдину структуру, здатну реагувати на сучасні виклики суспільства, адаптуватися до різноманітних контекстів і забезпечувати гідний рівень життя для кожного громадянина.

Ключові напрями формування інклюзивних соціальних стандартів полягають у створенні доступного та справедливого соціального середовища для всіх груп населення. Це включає розробку інституційних механізмів підтримки, удосконалення нормативно-правової бази, адаптованої до потреб вразливих верств суспільства, та запровадження інклюзивної інфраструктури, доступної для всіх. Важливим є фінансування програм соціального захисту, розширення освітніх можливостей, цифровізація послуг і впровадження інформаційних платформ для забезпечення прозорості й ефективності.

РОЗДІЛ 3.

ПЕРСПЕКТИВНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ СТАНДАРТИЗАЦІЇ В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

3.1 Соціальні стандарти в сфері фізичної культури і спорту та їх роль в контексті сталого розвитку

Соціальні стандарти як інструмент публічного управління визначають базові вимоги до якості та доступності послуг, що забезпечують гідний рівень життя населення. У контексті сталого розвитку їх реалізація охоплює не лише сфери, що традиційно розглядаються, – охорона здоров'я, освіта чи соціальний захист, а й такі важливі напрями, як фізична культура і спорт, що прямо впливають на фізичне та психологічне благополуччя суспільства. Встановлення чітких нормативів та стандартів у цій сфері дозволяє формувати здоровий спосіб життя соціуму й зміцнювати соціальну згуртованість, поєднуючи розвиток спортивної інфраструктури з принципами екологічної та соціальної відповідальності.

Спорт і сталий розвиток тісно пов'язані. Це відображається у значущості спорту як засобу фізичної активності, а також як важливого інструмента для досягнення цілей сталого розвитку. В табл. 3.1 представлено взаємозв'язок між спортом й Цілями сталого розвитку. На основі розгляду табл. 3.1 можемо відзначити, що спорт сприяє сталому розвитку суспільства через підтримку здорового способу життя, забезпечення соціальної інтеграції, сприяння економічному розвитку й охороні навколишнього середовища. Таким чином, у сучасному світі, де наявний ряд проблем сталого розвитку (особливо проблеми екології, соціальної справедливості, економічної стабільності та інклюзивності) є дедалі важливішими, спорт має величезний потенціал підтримки цілісного підходу до сталого розвитку.

Загалом роль спорту пропонуємо розглянути на основі класичного визначення сталого розвитку. Відповідно до нього сталим є розвиток, що

задовольняє потреби сьогодення, не загрожуючи можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

Таблиця 3.1

Спорт у вимірі цілей сталого розвитку

Напрямок взаємодії	Ціль сталого розвитку (ЦСР)	Приклади ініціатив / проєктів	Очікувані ефекти
Розвиток фізичної активності населення	ЦСР 3: Здоров'я і благополуччя	Масові забіги, вуличні спортмайданчики, фітнес-програми в громадах	Покращення здоров'я, зниження захворюваності, активний спосіб життя
Соціальна інтеграція та інклюзія	ЦСР 10: Зменшення нерівності	Спорт для людей з інвалідністю, інклюзивні секції, змішані команди	Соціальна єдність, рівність можливостей, залучення маргіналізованих груп
Гендерна рівність у спорті	ЦСР 5: Гендерна рівність	Програми підтримки жінок у спорті, жіночі команди, лідерство у спорторганізаціях	Підвищення ролі жінок у спорті, зміна стереотипів, рівні умови участі
Екологічна відповідальність спортивних подій	ЦСР 13: Боротьба зі змінами клімату	Проведення еко-форумів, використання відновлюваної енергії на аренах, ресайклінг	Зменшення вуглецевого сліду, екопросвіта через спорт
Освіта і просвіта через спорт	ЦСР 4: Якісна освіта	Освітні кампанії про здоров'я, лідерські програми для молоді, спорт у школах	Формування навичок, розвиток характеру, командної роботи та відповідальності
Місцевий економічний розвиток	ЦСР 8: Гідна праця та економічне зростання	Створення спортивної інфраструктури, розвиток спорт-туризму, локальні події	Нові робочі місця, підтримка бізнесу, розвиток регіонів
Побудова миру та соціальної згуртованості	ЦСР 16: Мир, справедливість і сильні інститути	Міжнародні матчі дружби, спортивна дипломатія, програми примирення	Діалог культур, зниження конфліктності, просування ненасильства
Партнерства заради розвитку	ЦСР 17: Партнерство заради сталого розвитку	Співпраця НУО, бізнесу, держави у спортивних проєктах	Мобілізація ресурсів, трансфер технологій, ширше охоплення населення

Джерело: розроблено автором

Відтак сферу фізичної культури і спорту можемо розглядати як інструмент, який допомагає не лише досягати цілей, пов'язаних зі здоров'ям

та соціальною справедливістю, але також й розвивати економічні та екологічні напрямки. З одного боку, він забезпечує фізичне здоров'я як основу соціального та економічного розвитку, а з іншого – стимулює створення нових робочих місць, розвиток інфраструктури та підвищення економічної ефективності.

На нашу думку, однією з базових переваг спорту в контексті сталого розвитку є його здатність сприяти поліпшенню здоров'я населення. Спорт традиційно є провідним засобом профілактики ряду захворювань (ожиріння, серцево-судинні захворювання, цукровий діабет тощо) та психологічних розладів (депресія, тривожні стани тощо).

З позицій публічного управління пропонуємо розглянути ефекти фізичної культури і спорту для держави. На основі критерію здоров'я (ЦСР 3, зокрема підціль 3.4) фізичні навантаження покращують фізичне й психічне самопочуття людей, зменшують ризик захворювань. Це в свою чергу впливає на людський капітал як найважливіший актив держави через зменшення витрат на охорону здоров'я та підвищення продуктивності праці. Відзначимо, що спорт впливає на соціальний капітал через соціальну інтеграцію та залучення різних соціальних груп (зокрема осіб з особливими потребами) до активного соціального життя. З позицій публічного управління на локальному рівні відкриття спортивних майданчиків у депресивних районах або для незахищених груп населення надає рівні можливості для участі в спортивних заходах. В результаті підвищується соціалізація та знижується рівень соціальної ізоляції.

Роль спорту також можемо розглянути з позицій соціальної інклюзивності, що є важливим компонентом сталого розвитку. Спорт у цьому контексті можемо визначити як каталізатор, що здатен створювати рівні можливості. На рівні суспільства спортивні заходи та ініціативи можемо розглядати в якості інструментів подолання стереотипів, гендерної нерівності та дискримінації. Пропаганда спорту серед жінок, етнічних меншин, людей з обмеженими можливостями, дітей і підлітків із соціально незахищених родин

є одним із засобів досягнення соціальної рівності і зміцнення соціальної єдності.

Важливим є й економічний аспект спорту в рамках сталого розвитку, що охоплює не лише фінансування розвитку спортивної інфраструктури та підтримку спортивних подій, а й створення нових робочих місць (спортивна індустрія, туризм, виробництво спортивного обладнання, медичні послуги тощо). Спортивні події світового рівня (Олімпійські ігри, Чемпіонати світу тощо) сприяють залученню інвестицій, розвитку інфраструктури та покращенню іміджу країн. Це стимулює місцеві та національні економіки. Туризм, пов'язаний зі спортом (спортивний туризм, еко-туризм, активний відпочинок) сприяє розвитку локальних економік, генеруючи доходи і сприяючи відновленню і захисту природних ресурсів.

Важливим аспектом сталого розвитку спорту є його екологічний вимір. Спортивні події та інфраструктура мають значний вплив на навколишнє середовище. Будівництво спортивних об'єктів (стадіони, спортивні комплекси, інфраструктура для великих змагань) може призвести до значних змін у природному середовищі (використання ресурсів, забруднення води, повітря та ґрунтів тощо). Врахування екологічних аспектів при проектуванні та проведенні спортивних заходів є важливим для досягнення сталого розвитку. На нашу думку, в цій сфері важливим є дотримання принципів зеленої архітектури, використання відновлювальних джерел енергії, утилізації відходів, впровадження технологій енергозбереження на спортивних об'єктах.

Відзначимо також роль спорту й у вихованні екологічної свідомості населення. Спортивні заходи є майданчиком популяризації екологічних ініціатив (захист довкілля, збереження біорізноманіття, раціональне використання ресурсів). Спортивні клуби та організації можуть проводити екологічні акції, залучати своїх учасників до заходів з очищення територій, посадки дерев, організації збору відходів, що стимулює громадянську відповідальність за стан навколишнього середовища.

Таким чином, завдяки своїй популярності спорт може стати потужним

інструментом формування суспільних цінностей, підтримки сталого розвитку та інклюзивності. Для більш повного використання цього потенціалу, на нашу думку, важливим є механізми публічного управління, що дозволять імплементувати вказані інструменти в різноманітні програми розвитку.

З позицій публічного управління необхідно розглянути і міжнародний аспект. У глобальному масштабі спорт є складовою політики міжнародних організацій, зокрема ООН та МОК, що пропагують його для досягнення Цілей сталого розвитку.

Таким чином, спорт з позицій публічного управління розглядаємо не лише як засіб фізичної активності, але й як важливий інструмент досягнення ряду цілей сталого розвитку. Його потенціал для покращення здоров'я, підтримки соціальної інклюзивності, економічного зростання та охорони навколишнього середовища робить його важливим з точки зору формування сталих, соціально відповідальних й екологічно збалансованих суспільств.

Як для будь-якої суспільно орієнтованої функції для ефективного публічного управління в сфері спорту важливими є стандарти, які є цільовими орієнтирами для процесів управління. Вони визначають переліки послуг, критерії їх оцінювання та моніторингу.

Соціальні стандарти в сфері фізичної культури і спорту пропонуємо визначимо як сукупність вимог, що визначають рівень доступності, якості, безпеки та інклюзивності спортивних послуг для різних груп населення. В рамках авторського підходу зазначені стандарти мають важливу роль для розвитку спорту як соціального явища, що не тільки підтримує фізичне здоров'я, але й сприяє соціальній інтеграції, розвитку особистості, покращенню якості життя та формуванню загальнонаціональної культури.

З огляду на те, що спорт має величезний потенціал для формування суспільних цінностей, підтримки здорового способу життя, зниження рівня соціальної ізоляції та сприяння інтеграції різних соціальних груп, на нашу думку, й соціальні стандарти в цій сфері повинні забезпечувати рівні можливості для всіх людей, незалежно від їхнього віку, статі, фізичних

можливостей, соціального статусу чи місця проживання. На думку автора, створення таких стандартів дозволяє гарантувати, що спорт буде доступний кожному, хто хоче ним займатися, забезпечуючи здорову конкуренцію, розвиток фізичних можливостей і гармонійне поєднання спортивних та соціальних функцій.

Сутність соціальних стандартів у сфері спорту полягає в тому, що вони мають виконувати наступні завдання:

- встановлювати необхідний рівень забезпечення спортивними послугами;
- підтримувати інклюзивність спорту;
- стимулювати створення спортивних об'єктів, доступних для різних категорій громадян;
- сприяти створенню середовища, в якому кожен може знайти своє місце в спортивній діяльності.

З вищенаведеного бачимо, що стандарти охоплюють широкий спектр аспектів, починаючи від фізичної доступності спортивних об'єктів і закінчуючи соціальною рівністю у можливостях для участі в спортивних заходах (табл. 3.2). Зокрема, це питання доступу до тренувальних майданчиків, забезпечення спортивного інвентарю для дітей з особливими потребами, забезпечення рівних можливостей для жінок і чоловіків у різних спортивних дисциплінах, вирішення питання безпеки спортсменів, профілактики травматизму і забезпечення норм харчування для спортсменів.

На основі розділу 2 відзначимо, що однією з ключових особливостей соціальних стандартів у сфері спорту є необхідність реагувати на динамічні соціальні, економічні та технологічні умови (адаптивність). Це означає, що соціальні стандарти мають бути гнучкими і адаптуватися до нових викликів (технологічний прогрес, зміни в системі освіти, нові соціальні рухи та тренди), що впливають на сферу. Наприклад, розвиток цифрових технологій дозволяє впроваджувати нові методи тренувань і моніторингу фізичної підготовки, що має враховуватися в соціальних стандартах, сприяючи поліпшенню якості

спортивного процесу та інклюзивності.

Таблиця 3.2

Структура соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту

Вид / компонент соціального стандарту	Сфера охоплення	Характеристика / що включає
Фізичний компонент	Інфраструктура, простір, доступність, безпека	Безбар'єрне середовище, якість спортивного обладнання, фізичний доступ для всіх груп населення
Психосоціальний компонент	Психологічний комфорт, атмосфера взаємоповаги	Підтримка, запобігання булінгу, розвиток емоційного інтелекту, створення довірливого середовища
Освітній компонент	Інформування, навчання, розвиток знань і навичок	Тренінги, спортивне просвітництво, виховання лідерства, знання про здоровий спосіб життя
Інклюзивний компонент	Соціальна рівність і доступність для вразливих груп	Участь людей з інвалідністю, гендерна рівність, культурна чутливість
Етичний компонент	Поведінкові норми, цінності, кодекси етики	Повага до прав людини, справедливість, чесна гра, уникнення дискримінації
Організаційний компонент	Управління, підзвітність, участь громади	Прозорість прийняття рішень, залучення користувачів до формування програм
Екологічний компонент	Вплив на довкілля та екологічна свідомість	Екологічне проведення заходів, сортування сміття, сталий дизайн інфраструктури
Цифровий компонент	Цифрова інклюзія та інновації	Онлайн-доступ до занять, цифрова трансляція, адаптивні застосунки для спорту

Джерело: розроблено автором

Ще однією важливою цільовою особливістю стандартів є забезпечення безпеки та здоров'я спортсменів на всіх рівнях спорту. Стандарти в цій сфері мають охоплювати медичний супровід на тренуваннях та змаганнях, моніторинг фізичного стану, профілактику травм, створення умов для психологічного благополуччя спортсменів.

Спортивна діяльність, особливо професійна, має певні ризики. Тому важливо забезпечити належний рівень захисту як для професійних спортсменів, так і для любителів. Ці стандарти можуть бути особливо важливими для дітей, осіб з обмеженими можливостями, людей похилого віку

та тих, хто тільки починає займатися спортом. Забезпечення належної медичної допомоги, контролю за станом здоров'я і організація безпечних умов для тренувань та змагань є основою спортивної інфраструктури в будь-якому суспільстві.

Не менш важливими є соціальні стандарти, що спрямовані на популяризацію спорту серед різних соціальних груп. Оскільки спорт може стати інструментом соціалізації й інклюзії, ці стандарти повинні сприяти рівному доступу до спортивних послуг для всіх громадян. Це включає в себе популяризацію спорту серед жінок, дітей, осіб з інвалідністю, забезпечення рівних умов для участі в спортивних змаганнях незалежно від соціального статусу. Важливо створювати сприятливе середовище розвитку спорту на місцевому рівні, зокрема для тих, хто не має змоги відвідувати приватні спортивні клуби або витратити великі кошти на участь у спортивних заходах.

Інфраструктурний аспект також входить до елементів соціальних стандартів у сфері спорту. В цьому контексті вважаємо доцільним відзначити створення доступних спортивних об'єктів у міських та сільських районах, забезпечення необхідної кількості тренувальних майданчиків, басейнів, спортивних залів та відкритих майданчиків. Належне інфраструктурне забезпечення дозволить потенційно залучати більше людей до фізичної активності.

Отже, соціальні стандарти в сфері спорту в контексті тематики дослідження пропонуємо розглянути як важливу складовою частину національної соціальної політики, що забезпечує доступність і рівність у спорті, сприяє здоровому способу життя, дозволяє розвивати громадянське суспільство через фізичну активність та соціальну інтеграцію. На нашу думку, їх розробка має враховувати всі соціальні, культурні, економічні та технологічні аспекти, щоб максимально ефективно вирішувати завдання доступності та інклюзивності спорту для всіх верств населення. Важливо також, щоб ці стандарти не лише відповідали вимогам часу, але й сприяли створенню сприятливого середовища для фізичного і психологічного розвитку

кожної людини.

З огляду на важливість спорту та фізичної активності як права людини, органи публічного управління мають удосконалювати механізми розробки й впровадження відповідних стандартів. Блащак І. [28] відзначає, що важливим елементом публічного управління фізичною культурою та спортом є стейкхолдери та їх співпраця із органами публічної влади та місцевого самоврядування. Відтак спортивні стандарти, на нашу думку, мають враховувати міжсекторальну взаємодію, тобто залучати відомства освіти й охорони здоров'я до соціальної політики.

З позицій публічного управління та враховуючи особливості розроблення соціальних стандартів, представлені в розділі 1, визначимо цільову спрямованість стандартів в сфері фізичної культури і спорту:

- розробка мінімальних стандартів фізичної активності в навчальних закладах, що спрямовані на забезпечення регулярних спортивних занять для учнів та студентів, сприяючи їхньому фізичному та психічному здоров'ю;

- інтеграція фізичної активності в політику охорони здоров'я: заохочення активного способу життя серед усіх вікових груп, включаючи програми для людей похилого віку, людей з інвалідністю та інших соціально вразливих груп;

- розвиток спортивної інфраструктури для реалізації права на спорт, зокрема на місцевому рівні;

- моніторинг і оцінювання виконання стандартів з метою аналізу результатів та внесення коректив за необхідності.

Таким чином, створення стандартів і політик у сфері спорту та фізичної активності є важливим напрямом для системи публічного управління, орієнтованого на суспільний добробут і розвиток соціального капіталу країни.

3.2 Особливості публічного управління та соціальної стандартизації в сфері фізичної культури і спорту

Публічне управління у сфері фізичної культури і спорту набуває особливої актуальності в сучасних умовах, коли здоров'я нації як основа людського капіталу є стратегічним пріоритетом для держави. Ефективність у цій сфері впливає на розвиток фізичного і морального стану громадян, формування здорового способу життя та підвищення якості життя. Ефективне публічне управління сферою фізичної культури і спорту сприяє не лише оздоровленню населення, але й забезпечує розвиток спортивної інфраструктури, популяризацію спорту серед молоді, підтримку професійних спортсменів й інтеграцію в міжнародне спортивне середовище.

Балабан С.М. [24] визначає публічне управління сферою фізичної культури і спорту як цілеспрямовану систематичну діяльність уповноважених органів публічної адміністрації, а також інших суб'єктів, наділених делегованими владними повноваженнями, спрямовану на реалізацію спортивного законодавства, надання адміністративно-спортивних послуг, здійснення публічного контролю за виконанням означених заходів суб'єктами фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності. На думку автора, публічне адміністрування сферою фізкультури і спорту – це «регламентована законами та іншими правовими актами діяльність публічної адміністрації, а також інших суб'єктів, наділених делегованими владними повноваженнями, спрямована на реалізацію спортивного законодавства, дотримання його учасниками норм фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності та приведення сфери фізичного виховання і спорту до міжнародних стандартів» [24].

Публічне адміністрування сферою фізичної культури і спорту за засноване на системі органів публічної влади (органи державної влади та місцевого самоврядування), самоврядних організацій й органів громадського самоврядування. Вони здійснюють цілеспрямований вплив на відповідну сукупність правовідносин, що виникають у зв'язку з реалізацією кожним

громадянином права на заняття фізичною культурою і спортом (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Категорії соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту

Категорія стандарту	Ціль / принцип	Приклади впровадження в соціальних стартапах	Очікуваний соціальний ефект
Інклюзивність	Забезпечення рівного доступу до занять спортом для всіх соціальних груп	Розробка програм для людей з інвалідністю, гендерно-чутливі тренування, доступні локації	Соціальна згуртованість, подолання дискримінації
Безпечне середовище	Захист учасників та тренерів від травм, психологічного тиску та насилля	Використання міжнародних стандартів захисту дітей у спорті, тренінги з етики, контроль умов занять	Підвищення довіри, мінімізація ризиків, збереження здоров'я
Екологічна відповідальність	Мінімізація негативного впливу на довкілля	Використання вторинних матеріалів, енергозбереження в спортзалах, кампанії «зелений спорт»	Екопросвіта, сталий розвиток громад
Соціальна користь як мета бізнесу	Пріоритет не прибутку, а позитивного впливу на громади	Модель соціального підприємництва, реінвестування прибутку в розвиток доступу до спорту	Зростання соціального капіталу, розширення можливостей для вразливих груп
Якість послуг та програм	Відповідність міжнародним стандартам фізичного виховання та фітнесу	Сертифіковані тренери, стандартизовані методики тренувань, контроль ефективності програм	Гарантія результативності та безпеки для користувачів
Участь громади	Залучення локальних жителів до проєктування, реалізації та оцінки	Проведення опитувань, ко-дизайн тренувальних просторів, створення волонтерських програм	Посилення громадської активності, довгострокова підтримка ініціатив
Прозорість і підзвітність	Відкритість фінансової та програмної діяльності	Регулярні звіти перед донорами та громадою, відкриті бюджети, публічні оцінки впливу	Підвищення довіри з боку партнерів, користувачів і громади
Цифрова доступність	Розширення охоплення через цифрові рішення	Онлайн-платформи з відеотренуваннями, мобільні додатки для занять, дистанційне консультування	Інклюзія жителів віддалених громад, дітей, людей з обмеженою мобільністю

Джерело: розроблено автором

Балабан С.М. [24] також наводить характерні ознаки сфери фізичної культури та спорту як об'єкта публічного адміністрування:

1) публічний характер, що зумовлений метою фізичної культури і спорту, а саме формування, збереження та зміцнення здоров'я громадян, підвищення працездатності і збільшення тривалості активного життя, профілактики захворювань, сприяння досягненню фізичної і духовної досконалості людини, утвердженню міжнародного спортивного авторитету;

2) невід'ємний зв'язок з іншими галузями (освітою, культурою та ін.), що складають окремий напрям публічного адміністрування соціально-культурною сферою держави;

3) наявність у межах галузі адміністративного права окремої підгалузі, а саме адміністративно-спортивного права;

4) регулювання фізкультурно-спортивних відносин як нормами адміністративного, так і трудового, цивільного, фінансового права;

5) суб'єкти відносин, якими є різноманітні органи адміністрування та інші суб'єкти фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності;

6) безпосередня орієнтація на світові та європейські стандарти розвитку фізкультурно-спортивного руху;

7) взаємозв'язок суб'єктів фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності з великою кількістю державних органів, які здійснюють види контролю (санітарний, екологічний та ін.) їх функціонування.

З позицій публічного управління відзначимо, що доступ до спорту (фізична активність та фізичне виховання) є загальним правом людини, закріпленим Декларацією ООН про права дитини (ООН, 1959 р.), Міжнародною хартією фізичного виховання і спорту (ЮНЕСКО, 1978 р.), Конвенцією про права дитини (ООН, 1990 р.), Олімпійською хартією (Олімпійський огляд, 1998 р.), Женевською конвенцією (1949 р.). Також до джерел секторального права можемо віднести численні міжнародні, регіональні та національні зобов'язання. Попри ці зобов'язання, право на спорт досить часто називають «забутих правом» (ООН, 2005 р.). Відтак

публічні управлінці з точки зору національних інтересів мають гарантувати, щоб воно не залишалось таким.

Першочерговою для розроблення соціальних стандартів є відповідна національна політика. На нашу думку, уряд має формувати спортивну політику, що:

- 1) сприятиме вдосконаленню програм шкільної фізичної активності;
- 2) приділятиме більше уваги спорту в рамках національної політики охорони здоров'я;
- 3) сприятиме більш інклюзивній участі населення у спорті;
- 4) координуватиме взаємодію між різними суб'єктами (місцевими, національними та міжнародними) з метою забезпечення розвитку спорту в різних сферах.

Незважаючи на більш універсальний характер національної політики в сфері фізичної культури і спорту, відзначимо наявність значних відмінностей між країнами. Наприклад, дослідження Кейма та де Конінга (2014) в 11 африканських країнах показало, що, незважаючи на наявність у всіх країнах базової спортивної політики, між країнами існують значні диференціації. Автори підкреслюють, що наявність політики не завжди означає її ефективну реалізацію. Зокрема ефективні системи моніторингу успіху політики часто відсутні. Крім того, лише в незначній кількості країн існують спеціалізовані інститути – міністерства спорту. Спорт часто перебуває у підпорядкуванні інших міністерств, таких як освіта або охорона здоров'я. Це спричиняє додаткові відмінності між країнами та є однією з причин розбіжностей у ступені, в якому спортивна політика узгоджується із загальною політикою розвитку.

Окремо розглянемо міжнародні аспекти публічного управління в сфері фізичної культури і спорту. Для цілей даного дослідження визначимо міжнародну політику як систему норм, що реалізується через правила, конвенції, договори, плани дій та інші зобов'язання, які приймають країни, спортивні федерації й інші органи для координації спільних дій. Зазначені

норми можуть мати юридичну силу або не мати її, але часто формуються міжурядовими організаціями, робочими групами та мережами. Прикладами є Міжурядовий комітет ЮНЕСКО з фізичного виховання та спорту (CIGEPS) і підрозділ Секретаріату Співдружності «Спорт для розвитку та миру».

Існує ряд прикладів політик, що захищають право громадян на заняття спортом. Одним із перших міжнародних документів, що поєднав фізичну активність та освіту, є «Декларація прав дитини», опублікована у 1959 р. Згодом, у 1978 р. Міжнародна хартія фізичного виховання і спорту проголосила доступ до фізичного виховання основоположним правом. Ці документи є свого роду макростандартами, на які орієнтуються країни, розробляючи національні програми фізичної активності й освіти.

У 1989 р. Конвенція про права дитини закріпила право дітей на ігри та фізичну активність, ставши найбільш широко ратифікованою міжнародною угодою про права людини. Відтоді подібні документи публікувалися з метою підтримки розвитку розуміння важливості цього права. Наприклад, право дітей на гру та навколишнє середовище гарантує, що ігри й фізична активність розглядаються як основне право дітей у всьому світі. У контексті публічного управління це передбачає створення національних стандартів, які б забезпечували доступ дітей до безпечних і доступних місць для занять спортом та ігровою активністю.

Окрім визнання спорту як права, в освітніх програмах багатьох країн значну увагу приділяють фізичному вихованню як основі розвитку звички займатися спортом протягом життя. За даними Всесвітнього дослідження шкільного фізичного виховання, проведеного ЮНЕСКО, більшість країн мають законодавчі вимоги або загальну практику включення фізичного виховання до шкільної програми. Проте між країнами існують суттєві відмінності в якості та обсягах фізичного виховання. В різних країнах законодавство відрізняється, тому доступ до якісного фізичного виховання може бути нерівномірним, а в деяких державах час, відведений на фізичну активність, навіть скорочується. Це підкреслює потребу в розробці ефективних

національних стандартів, що мають регламентувати мінімальні вимоги до якості та доступності фізичного виховання в школах, включаючи інклюзивність та розвиток спорту для всіх.

Під егідою ЮНЕСКО підготовлено «Керівництво щодо забезпечення якості фізичного виховання для політиків», що слугує інструментом для посилення імплементації фізичного виховання в національну політику.

Розглянемо й міжгалузевий аспект публічного управління в сфері фізичного виховання і спорту. В 1922 році Міжнародна організація праці підписала угоду про співпрацю з Міжнародним олімпійським комітетом. Це власне було першою спробою систематично використовувати спорт для розвитку суспільства. В рамках ООН співробітники гуманітарних організацій використовували потенціал спорту для поліпшення умов життя жертв конфліктів і стихійних лих. Однак до недавнього часу спорт як основний інструмент гуманітарних програм недооцінювався і рідко системно використовувався.

Таким чином, для більш ефективної інтеграції спорту в політику розвитку, публічні органи управління, на нашу думку, мають розробляти стандарти, які б регулювали роль спорту в різних гуманітарних програмах, зокрема у програмах психологічної реабілітації та соціальної адаптації. Це є особливо актуально в умовах України. Такі стандарти мають регламентувати підходи до організації спортивних подій у зонах конфлікту, забезпечення інфраструктури для занять спортом у громадах, які постраждали від стихійних лих або конфліктів, а також сприяти розвитку міжнародної співпраці у цій сфері.

Міжнародна хартія фізичного виховання і спорту ЮНЕСКО (1978 р.) розглядається як важливий етап у політиці спорту та розвитку, і вона стала одним з ключових стандартів для публічних управлінців у сфері розробки соціальних стандартів. Хартія проголосила фізичне виховання і спорт найважливішим елементом навчання протягом життя. Особливу увагу Хартія приділяє захисту етичних та моральних цінностей, необхідності досліджень та оцінювання, а також важливості задоволення індивідуальних та суспільних

потреб. Хартія також вперше закріпила тезу, що «заняття фізичним вихованням та спортом є фундаментальним правом для всіх». Це положення стало основою для Конвенції про права дитини 1989 р., яка затвердила право дітей на ігри.

Визнання важливості спорту досягло ще більшого значення до кінця ХХ ст., коли у 1997 р. Європейська комісія під час обговорення Амстердамського договору підкреслила, що спорт відіграє соціальну роль, особливо у формуванні ідентичності та об'єднанні людей. Включення спорту в соціальні стандарти з огляду на ці документи дозволяє урядам активно використовувати спорт як інструмент соціальної інтеграції та згуртування.

У 2001 р. при розширенні концепції розвитку за допомогою спорту, Генеральний секретар ООН Кофі Аннан призначив спеціального радника з питань спорту на благо розвитку і миру. Це дозволило розширити партнерські зв'язки між організаціями ООН та спортивним сектором, а також стало кроком до створення Управління ООН з питань спорту на благо розвитку і миру (UNOSDP). Управління працює над розробкою стандартів, того, як спорт може підтримувати зусилля з досягнення соціальних і гуманітарних цілей, таких як інтеграція, здоров'я та освіта.

Спорт визнаний інструментом підтримки глобальних зусиль з досягнення Цілей розвитку тисячоліття. У 2002 р. ООН створила цільову групу для розвитку спорту як інструменту сприяння миру. У 2005 р. оголошено Міжнародний рік спорту і фізичного виховання. Відтоді спорт почали активно просувати як один з елементів соціальних стандартів, зокрема як інструмент для підвищення рівня охорони здоров'я, освіти, соціальної єдності та інтеграції. Це має особливе значення для країн, що розробляють національні програми розвитку спорту і фізичної культури з метою посилення соціальної інтеграції.

У 2015 р. в рамках Порядку денного до 2030 р., що містить Цілі сталого розвитку, спорт названий «стимулятором розвитку». Попри певні розчарування, що спорт не був включений до конкретних цілей, це вважалось важливим кроком на шляху до визнання його як інструменту соціального

розвитку. Вказані зміни дають можливість органам публічного управління в контексті розробки соціальних стандартів ще активніше використовувати спорт в якості платформи для вирішення соціальних і гуманітарних завдань.

Залучення спорту як засобу досягнення соціальних цілей – це значна складова для забезпечення добробуту громадян, формування ідентичності, зміцнення суспільної єдності та соціальної справедливості, що є важливими цілями для сучасних соціальних стандартів у системі публічного управління.

У процесі реалізації Цілей розвитку тисячоліття Співтовариство Commonwealth Advisory Body on Sport (CABOS) здобуло репутацію одного з лідерів у формуванні політики у сфері спорту та розвитку. У 2006 р. для сприяння цій політиці створено Консультативний орган, що надає консультативну підтримку країнам-членам щодо спортивної політики. Це є основою для міжурядової координації та розробки рекомендацій, які допомагають урядам враховувати спорт як інструмент соціального та економічного розвитку.

Особлива увага до соціальних стандартів в управлінні спортом зросла після 2012 р., коли Співтовариство організувало зустріч експертів для створення керівних принципів використання спорту задля миру та розвитку. Ці принципи застосовуються не лише в країнах-членах, а й мають міжнародний характер, бо охоплюють питання прав людини, послідовності політики та чесності у спорті. Це сформувало основу для урядів, що розробляють стратегії й стандарти, орієнтовані на інклюзивність та соціальну справедливість через спорт.

У планах Співтовариства йдеться не лише про інтеграцію спорту в суспільні процеси, але й про конкретний внесок у досягнення Цілей сталого розвитку. У 2017 р. на Шостій міжнародній конференції міністрів та високопосадовців, відповідальних за фізичне виховання і спорт (MINEPS VI), було затверджено План дій, що став основним міжнародним документом для всіх країн, які прагнуть задіяти спорт для досягнення сталих соціальних цілей. План містить 10 ЦСР і 36 пов'язаних завдань, де спорт має найбільший

потенціал для досягнення позитивних змін, включаючи сприяння здоров'ю, гендерній рівності, миротворчій діяльності та інклюзивній освіті.

План дій спирається на три основні напрями політики:

1. Інклюзивний доступ до спорту для всіх через забезпечення можливостей займатися спортом незалежно від соціальних чи економічних обмежень як основи створення рівних можливостей у суспільстві.

2. Внесок спорту в сталий розвиток і мир, в межах якого спорт розглядається в якості засобу підтримки миротворчих ініціатив, розвитку соціальної інтеграції та зміцнення соціальної згуртованості.

3. Захист цілісності спорту через створення механізмів протидії корупції, допінгу та іншим проявам нечесної гри, що важливо для збереження довіри суспільства до спорту.

Для урядів країн-членів Співтовариства ці підходи створюють керівні рамки, що інтегрують спорт у соціальні стандарти, закріплені у політиці сталого розвитку. Водночас це є складним завданням, особливо для країн, що формують систему публічного управління. Використання спорту як інструменту розвитку вимагає координації між урядовими структурами, громадянським суспільством та приватним сектором. Додатково необхідним є включення стандартів спорту до національних стратегій охорони здоров'я, освіти та інклюзії. Кожна країна має адаптувати ці стандарти до своїх потреб та наявних ресурсів, забезпечуючи сталість і відповідність стандартів місцевим реаліям.

Щодо України до сучасні виклики, включаючи соціальну поляризацію та проблеми доступу до спорту, особливо в умовах війни або конфліктів, вимагають нових підходів до публічного управління в сфері фізичної культури і спорту. На нашу думку, спорт потенційно є важливим соціальним механізмом, що здатен забезпечити інтеграцію, психологічну підтримку й розвиток соціальних навичок. Відтак інтеграцію спорту у систему соціальних стандартів варто розглядати в якості стратегічного інструменту державної політики, спрямованої на підвищення якості життя, згуртування громади та

зміцнення суспільних цінностей. На основі цього сформулюємо завдання публічного управління через необхідність впровадження національних та міжнародних стандартів розвитку спорту як компоненти сталого розвитку, що сприяє досягненню соціальних, економічних та екологічних цілей для побудови гармонійного суспільства. Завдання уряду полягає в тому, щоб визначити, як спорт може сприяти досягненню цілей розвитку, і розробити політику, яка відповідає цим завданням. Це передбачає розвиток партнерських відносин між різними секторами (охорона здоров'я, освіта та соціальний розвиток), що дозволить інтегрувати спорт у комплексний підхід до покращення якості життя громадян.

Відзначимо, що ситуація в сфері ефективності національних політик є досить динамічною. Деякі країни, які були провідними з позицій розвитку спортивної політики, зменшили свою активність, тоді як інші держави посіли лідируючі позиції. Це свідчить про те, що важливою є адаптація публічного управління та соціальних стандартів з метою врахування соціальних та економічних реалій та забезпечення сталості спортивних політик.

Розглянемо приклади ефективної реалізації стандартів спорту для розвитку у різних країнах:

1. Починаючи з 2013 р., Японія розглядає спорт як інструмент розвитку, особливо після отримання права на проведення Олімпійських і Паралімпійських ігор 2020 р. в Токіо. Проект «Спорт для завтрашнього дня» Японського спортивного агентства та Міністерства закордонних справ спрямований на популяризацію спорту серед понад 20 млн людей у 100 країнах. Основні напрями проекту включають:

- 1) сприяння культурному обміну та розвитку міжнародних відносин через спортивні заходи;
- 2) Академія підготовки лідерів у спорті для навчання майбутніх лідерів у галузі спорту для зміцнення інституційного потенціалу;
- 3) Глобальне посилення антидопінгових заходів.

2. З 2009 р. Австралія реалізує міжнародні ініціативи розвитку спорту,

зокрема Тихоокеанське спортивне партнерство (охоплює Фіджі, Науру, Папуа-Нову Гвінею, Самоа, Тонга та Вануату). Програма зосереджена на усуненні факторів ризику для здоров'я, таких як недостатня фізична активність, а також на боротьбі з нерівністю, що виникає щодо жінок, дівчат та осіб з інвалідністю.

У 2016 р. уряд Австралії розширив програму, створивши Азійське спортивне партнерство, що реалізується в багатьох країнах Азії з метою покращення поведінки, пов'язаної зі здоров'ям, сприяння інклюзивній участі та підтримки позитивних соціальних змін, включаючи миротворчість.

Австралія активно співпрацює з Міжнародною платформою спорту для розвитку та бере участь у міжнародних партнерствах для інтеграції спорту у розвиток суспільства.

3. У Німеччині спорт для розвитку розглядається як пріоритетний напрямок співробітництва в цілях розвитку. Країна активно співпрацює з приватним сектором та неурядовими організаціями при реалізації проєктів, що мають на меті досягнення таких цілей, як охорона здоров'я, освіта, запобігання насильству, інклюзивність та гендерна рівність.

Програма Німеччини «1000 шансів для Африки» спрямовує зусилля на розвиток охорони здоров'я, забезпечення рівного доступу до освіти, запобігання насильству та забезпечення гендерної рівності. Окрім Африки, німецькі проєкти працюють у Бразилії, Афганістані, на Палестинських територіях та в Колумбії. Уряд Німеччини акцентує увагу на створенні стратегічних партнерств та розвитку експертизи у сфері спорту для розвитку, що забезпечує сталість і ефективність реалізованих програм.

На основі розглянутих проєктів та ініціатив можемо підсумувати, що ефективне публічне управління у сфері спорту має водночас враховувати як локальні особливості, так й інтегрувати міжнародні стандарти для досягнення соціально-економічних цілей. Партнерство з різними секторами економіки та суспільства, інклюзивність, гендерна рівність, доброчесність і прозорість є тими принципами, що мають бути закладені у національні стратегічні документи та плани дій.

Горбенко О.В. та Корнієнко І.Г. [51, С. 239–241] відзначають, що чинниками кризи фізкультурно-спортивного руху є:

- невідповідність існуючого «спортивного» законодавства сучасним потребам;
- нерозвиненість інфраструктури для фізкультурно-оздоровчої діяльності у виробничій, освітній та соціальній сферах, яка не відповідає потребам громадян;
- недосконала централізована система підготовки національних збірних команд; низький рівень фінансового та матеріально-технічного забезпечення дитячо-юнацького та резервного спорту;
- низький рівень наукового забезпечення розвитку фізичної культури і спорту; недостатнє фінансування наукових досліджень (менше 0,5% видатків державного бюджету на фізичну культуру і спорт);
- недостатня популяризація здорового способу життя, спорту серед дітей, підлітків та резервістів;
- незадовільна матеріально-технічна інфраструктура: показник забезпеченості спортивними залами на 10 000 жителів у 2-3 рази вищий, ніж у розвинених країнах; показник забезпеченості плавальними басейнами - у 30 разів вищий; понад 80% стадіонів не відповідають сучасним вимогам;
- недостатнє фінансування (в середньому 0,6% виділяється з державного бюджету і 2% з місцевих бюджетів); слабе залучення позабюджетних коштів і низький рівень інвестицій;
- відсутня діяльність з випуску та проведення спортивних лотерей, які є основним джерелом фінансування спорту в багатьох європейських країнах;
- неефективна система професійної підготовки та підвищення кваліфікації, низька заробітна плата, недостатня кількість інструкторів з фізкультури (1 інструктор з фізкультури на 600 українців).

На думку авторів [141], показники якості надання фізкультурно-спортивних послуг не містять оціночної спрямованості, несуть в собі лише недосконалий норматив наповнюваності закладів фізичної культури і спорту,

не дозволяють в правовому полі захистити справедливість та створити споживачам послуг умов для їх соціального і правового захисту у сфері. Крім того, відсутність конкретних показників якості фізкультурно-спортивних послуг унеможлиблює підтримання конкурентного середовища при виробленні і наданні фізкультурно-спортивних послуг та нівелює орієнтири на сучасні міжнародні стандарти у сфері фізичної культури і спорту.

У дослідженні Цьось А. [185, С. 167] акцентує увагу на тому, що у «Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 р.» відзначена потреба у розробленні державних стандартів у сфері фізичної культури і спорту з метою встановлення норм і нормативів для надання послуг у сфері фізичної культури і спорту та запровадженні нових механізмів залучення населення до доступних і високоякісних фізкультурно-оздоровчих послуг з урахуванням специфіки видів рухової діяльності. Водночас Державні соціальні стандарти визначені лише в частині соціальних нормативів у сфері обслуговування закладами фізичної культури та спорту (перелік та обсяг безоплатних послуг, які надаються населенню закладами фізичної культури, спорту, а також дитячо-юнацькими спортивними школами, нормативи забезпечення населення закладами фізичної культури та спорту). Вчений відзначає потенціал застосування міжнародних стандартів якості серії ISO 9000 для удосконалення управління сферою фізичної культури і спорту, включаючи місцевий рівень.

Дорофєєва Т. І. [65, С. 57-58] на основі дослідження публічного адміністрування у сфері розвитку спорту на місцевому рівні відзначає, що варто розглядати учасників цього процесу як систему, що включає всі залучені державні та громадські організації, а також окремих осіб, діяльність яких спрямована на підтримку спортивних ініціатив у громадах. З огляду на сучасні стандарти, які регулюють управлінські практики в Україні, дослідницею особливо виділяється стандарт ISO 9001:2008, прийнятий як ДСТУ ISO 9001:2009 («Системи управління якістю. Вимоги»), що встановлює критерії управління якістю. Він може застосовуватися як для внутрішніх потреб

організацій, так і для цілей сертифікації чи контрактних відносин, сприяючи підвищенню ефективності послуг, які надаються кінцевому споживачу.

Державний соціальний стандарт у сфері фізичної культури і спорту є важливою складовою національної політики у галузі здоров'я, освіти та соціального розвитку.

Стандарт визначає мінімально необхідний рівень забезпечення громадян послугами з фізичної культури та спорту, доступними кожному незалежно від місця проживання, віку чи соціального статусу.

Характеристика цього стандарту, наведена в табл. 3.4, є орієнтиром оцінювання ефективності публічного регулювання у сфері зміцнення здоров'я населення, формування здорового способу життя та розвитку масового і професійного спорту.

У контексті формування національних стандартів, на нашу думку, особливої уваги заслуговує досвід країн ЄС у сфері фізичної культури і спорту. Порівняння з європейськими підходами дозволяє виявити актуальні орієнтири для вдосконалення державного соціального стандарту в Україні, зокрема щодо змісту, критеріїв та результатів фізичного виховання.

У 2018 р. представниками європейських країн за підтримки Європейської асоціації фізичного виховання (EFQPE) визначено європейські межі якісного фізичного виховання. Вони декларують стандарт-орієнтований підхід до фізичного виховання учнів і студентів. Також запропоновано критерії їх відповідності визначеним компетентностям у русі, соціальній взаємодії, фізичній активності за результатами опанування ними предмета «Фізичне виховання». EFQPE визначено такі стандарти фізично освіченої особи:

Стандарт 1. Фізично освічена особа володіє знаннями, навичками, компетентністю та ставленням, необхідними для демонстрації компетентності в різноманітних рухових навичках та моделях рухів, розумінні важливості щодо компетентності руху та її внеску в ефективне та радісне залучення до різних фізичних проявів активності протягом усього життя.

Таблиця 3.4

Схема Державного соціального стандарту у сфері фізичної культури і спорту

Критерій	Характеристика
Загальна мета	встановлює вимоги до показників необхідного забезпечення потреб населення в умовах для занять фізичною культурою і спортом та отриманні фізкультурно-спортивних послуг.
Об'єкти Стандарту	умови перебування населення в закладах та фізкультурно-спортивні послуги, що надаються цими закладами.
Складові Стандарту	нормативи забезпечення населення закладами фізичної культури і спорту; перелік, зміст та обсяги фізкультурно-спортивних послуг; вимоги до надання фізкультурно-спортивних послуг.
Соціальні норми і нормативи у сфері фізичної культури і спорту	<p>забезпечення дітей та молоді віком від 6 до 18 років дитячо-юнацькими спортивними школами з розрахунку один заклад на 3000 дітей та молоді цього віку, але не менше одного закладу на одну адміністративно-територіальну одиницю (район, місто, у тому числі спеціального статусу, республіканського, обласного та районного значень, райони у містах, селища міського типу);</p> <p>забезпечення центрами фізичного здоров'я населення з розрахунку не менше одного центру на одну адміністративно-територіальну одиницю (район, місто, район у місті), у тому числі всеукраїнського, республіканського та обласного значення;</p> <p>забезпечення центрами фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю з розрахунку не менше одного центру на адміністративно-територіальну одиницю (район, місто), у тому числі всеукраїнського, республіканського та обласного значення;</p> <p>забезпечення спортивними клубами та фізкультурно-оздоровчими закладами з розрахунку один заклад на 5 тис. населення;</p> <p>нормативи забезпечення штатними одиницями закладів, що надають фізкультурно-оздоровчі та спортивні послуги;</p> <p>норми забезпечення спортивних шкіл усіх типів спортивними спорудами, спортивним обладнанням та інвентарем загального користування, в тому числі з урахуванням потреб осіб з інвалідністю, вихованців та тренерів спортивним одягом, спортивним спеціальним взуттям, спортивним інвентарем індивідуального призначення і терміни його використання для участі у навчально-тренувальному процесі, спортивних заходах та спортивних змаганнях;</p> <p>норми забезпечення закладів фізичної культури і спорту: басейнами (з розрахунку 450 м² дзеркала води на 10 тис. населення. площинними спортивними спорудами (з розрахунку 5000 м² на 10 тис. населення. Загальна площа площинних спортивних споруд розраховується прямо пропорційно до кількості населення однієї адміністративно-територіальної одиниці);</p> <p>нормативи витрат на одного вихованця дитячо-юнацької спортивної школи;</p> <p>норми наповнюваності груп відділень з видів спорту та режим навчально-тренувальної роботи;</p>

	норматив мінімального віку зарахування до навчальних груп з видів спорту.
Перелік послуг, що надаються дитячо-юнацькими спортивними школами усіх типів	організація та проведення навчально-тренувальних занять вихованців дитячо-юнацьких спортивних шкіл в обсязі відповідно до навчальних програм з видів спорту; проведення та забезпечення участі у спортивних заходах та спортивних змаганнях відповідно до навчальних програм з видів спорту та до затвердженого Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України на поточний рік; послуги з оздоровлення вихованців дитячо-юнацьких спортивних шкіл; надання у користування власних спортивних споруд, обладнання та інвентарю загального призначення.
Перелік послуг, що надаються центрами фізичного здоров'я населення	організація та проведення масових спортивних заходів та спортивних змагань; здійснення інформаційно-пропагандистської та видавничої діяльності з питань фізичної культури і спорту та здорового способу життя; проведення семінарів, тренінгів, конференцій з питань фізичної культури та масового спорту, здорового способу життя; облаштування місць для занять фізичною культурою і масовим спортом за місцезнаходженням та в місцях масового відпочинку; надання у користування спортивного інвентарю та спорядження; надання консультацій щодо здорового способу життя.
Перелік послуг, що надаються центрами фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю	залучення осіб з інвалідністю до занять фізичною культурою, спортом та фізкультурно-спортивною реабілітацією; організація та проведення спортивних заходів та спортивних змагань з видів спорту осіб з інвалідністю; організація та проведення спортивних заходів та спортивних змагань з фізкультурно-спортивною реабілітації; соціальний захист спортсменів з інвалідністю та їх тренерів; проведення семінарів, конференцій з питань розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю та їх фізкультурно-спортивною реабілітації; сприяння підвищенню кваліфікації фахівців для фізкультурно-спортивною та реабілітаційної роботи з особами з інвалідністю на регіональному рівні; організація та проведення спортивних заходів та спортивних змагань, передбачених Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України.
Перелік послуг, що надаються спортивними клубами та фізкультурно-оздоровчими закладами	проведення спортивних та фізкультурно-оздоровчих занять; організація та проведення фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань, а також спортивних заходів та спортивних змагань з фізкультурно-спортивною реабілітації; надання консультацій з питань фізичної культури і спорту; проведення семінарів, конференцій, тренінгів з питань фізичної культури і спорту.
Вимоги до надання послуг з фізичної культури і спорту	безпека для життя та здоров'я людей, дотримання вимог санітарного законодавства, правил протипожежної безпеки, заходів з безпеки праці, попередження травматизму та нещасних випадків; захист від будь-яких форм експлуатації, насильства з боку тренерів

	та інших працівників закладів фізичної культури і спорту; користування матеріально-технічною базою, що перебуває у власності закладів фізичної культури і спорту.
Показники якості послуг з фізичної культури і спорту	<p>Основними показниками якості послуг з фізичної культури і спорту, що надаються дитячо-юнацькими спортивними школами, є: відсоток дітей та молоді від 6 до 18 років, залучених до занять у дитячо-юнацьких спортивних школах, від кількості дітей та молоді цього віку, які проживають на відповідній території; відсоток вихованців дитячо-юнацьких спортивних шкіл, що увійшли до складу збірних команд.</p> <p>Основними показниками якості послуг з фізичної культури і спорту, що надаються центрами фізичного здоров'я населення, є: відсоток населення, охопленого масовими спортивними заходами та спортивними змаганнями, що проживають на відповідній території; відсоток населення, що займається фізкультурно-оздоровчими заняттями за місцем проживання та в місцях масового відпочинку, яке проживає на відповідній території; кількість консультацій, наданих населенню центрами фізичного здоров'я населення.</p> <p>Основними показниками якості послуг з фізичної культури і спорту, що надаються центрами фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, є: співвідношення кількості осіб з інвалідністю, залучених до занять фізичною культурою, спортом та фізкультурно-спортивною реабілітацією, із загальною кількістю осіб з інвалідністю відповідних нозологій, що проживають на відповідній території; співвідношення кількості осіб з інвалідністю, залучених до занять у дитячо-юнацьких спортивних школах осіб з інвалідністю, із загальною кількістю осіб з інвалідністю відповідних нозологій, що проживають на відповідній території; співвідношення кількості осіб з інвалідністю, залучених до занять фізкультурно-спортивною реабілітацією, із загальною кількістю осіб з інвалідністю відповідних нозологій, що проживають на відповідній території.</p> <p>Основними показниками якості послуг з фізичної культури і спорту, що надаються спортивними клубами та фізкультурно-оздоровчими закладами, є: відсоток населення, залученого до систематичних занять фізичною культурою і спортом, що проживає на відповідній території; кількість проведених фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань; кількість осіб, які отримали безоплатні послуги з фізичної культури і спорту, що проживають на відповідній території; кількість наданих консультацій з питань фізичної культури і спорту.</p>
Критерії моніторингу та контролю якості послуг	<p>відповідність обсягу та змісту отриманої послуги;</p> <p>ступінь покращення емоційного, психологічного, фізичного стану отримувачів послуг;</p> <p>економічна ефективність послуг;</p> <p>опитування про якість отриманих послуг.</p>

Джерело: складено автором на основі Державного соціального стандарту у сфері фізичної культури і спорту (Наказ Міністерства молоді та спорту України № 1 від 28.03.2013)

Стандарт 2. Фізично освічена особа володіє знаннями, навичками, компетентністю та ставленням, необхідними для розуміння важливості регулярних фізичних навантажень, досягнення та підтримання фізичного зміцнення здоров'я через активність і фітнес протягом усього життя.

Стандарт 3. Фізично освічена особа володіє знаннями, навичками, компетентністю та ставленням, необхідними для розуміння важливості приймання їжі, особистої гігієни та контролю стресу для підвищення ефективності оздоровчої фізичної активності та її внеску в добробут.

Стандарт 4. Фізично освічена особа володіє знаннями, навичками, компетентністю та ставленням, необхідними для розуміння важливості реалістичної самооцінки та прояву відповідальної особистої та соціальної поведінки, яка поважає себе та інших, аби позитивно взаємодіяти та ефективно співпрацювати.

Стандарт 5. Фізично освічена особа володіє знаннями, навичками, компетентністю та ставленням, необхідними для розуміння важливості систематизації, планування, виконання та оцінки стратегій, застосування знань із концепцій, принципів, стратегії і тактики, що пов'язані з рухом, працездатністю та управлінням здоровим життям.

У сучасних умовах публічне управління у сфері фізичної культури і спорту потребує системного переосмислення регуляторної та координуючої функцій. Одним із ключових механізмів забезпечення якості, безпечності, інклюзивності та ефективності діяльності є формування й актуалізація соціальних стандартів. В табл. 3.4 систематизовано основні завдання публічного управління в цьому контексті, визначено пріоритетні напрями дії та очікувані соціальні результати.

Таким чином, соціальні стандарти можемо визначити не лише як інструмент уніфікації вимог до інфраструктури, персоналу та змісту послуг, а також й як орієнтир формування сучасної етичної та правової культури у сфері фізичної культури і спорту. На думку автора, завдання публічного управління у сфері стандартизації фізичної культури і спорту охоплюють досить широкий

спектр дій (розробка нормативної бази, моніторинг якості, впровадження етичних принципів у спортивне середовище).

Таблиця 3.4

Завдання публічного управління у сфері стандартизації фізичної культури і спорту

Напрямок	Завдання	Очікуваний результат
Нормативно-правове регулювання	Розробка, оновлення та гармонізація національних стандартів із міжнародними	Єдність вимог до якості послуг, підвищення довіри та правової визначеності
Інституційне забезпечення	Формування органів/структур для розробки, впровадження та моніторингу стандартів	Ефективне управління процесами стандартизації, координація між суб'єктами
Якість та безпека послуг	Установлення критеріїв щодо кваліфікації кадрів, безпеки інфраструктури, медичного контролю	Підвищення рівня захисту учасників, запобігання травмам та неякісному обслуговуванню
Інклюзивність і доступність	Розробка стандартів для занять спортом осіб з інвалідністю, дітей, літніх людей	Забезпечення рівного доступу, розширення охоплення
Етичні норми та соціальна відповідальність	Впровадження стандартів поведінки, антидискримінаційних політик, принципів чесної гри	Створення безпечного і толерантного середовища у спорті
Моніторинг і контроль якості	Запровадження системи сертифікації, оцінювання закладів та програм, аудитів	Прозорість, підзвітність, підвищення довіри громадськості
Інформаційно-просвітницька діяльність	Поширення знань про стандарти, роз'яснювальна робота серед громад, тренерів, освітян	Підвищення обізнаності, підтримка впровадження стандартів на місцевому рівні

Джерело: розроблено автором

Комплексна реалізація даних завдань дозволяє створити умови для безпечної, доступної, результативної та соціально відповідальної участі населення у фізкультурно-спортивній активності. Відтак, на нашу думку, системна стандартизація, підкріплена інституційною спроможністю й публічною прозорістю є важливою передумовою формування сучасної державної політики у сфері фізичної культури, здатної відповідати на виклики відновлення, інклюзії та сталого розвитку.

3.3 Міжрегіональні порівняння як основа формування інклюзивних соціальних стандартів в сфері фізичної культури і спорту

З урахуванням результатів, викладених в підрозділі 2.4, міжрегіональні порівняння, на думку автора, є корисними для оцінювання ефективності імплементації соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту. Ці порівняння забезпечують комплексний та багатофакторний аналіз результативності державної політики з урахуванням наближеності до кінцевого споживача. Такий підхід, на нашу думку, дозволяє:

- проаналізувати різні чинники, що впливають на реалізацію цих стандартів у різних регіонах;
- виявляти варіації в доступі до ресурсів;
- виявляти рівні зацікавленості громадськості;
- оцінювати якість впровадження.

Завдяки використанню підходу можливо визначити регіони, що демонструють приклад високих стандартів, виявити наявні диспропорції й сформулювати стратегії для вирівнювання відмінностей між регіонами.

Варіативність між регіонами можемо пояснити відмінностями у доступних економічних ресурсах, демографічних показниках та інфраструктурних можливостях, тому важливо враховувати локальні особливості. Наприклад, великі міські центри з більш значним фінансуванням можуть пропонувати ширші можливості для занять спортом та кращу інфраструктуру, ніж віддалені сільські місцевості. Міжрегіональні порівняння дозволяють оцінити, як дані відмінності впливають на ефективність відповідних соціальних стандартів. Також вони дозволяють виявити регіональні нерівності у доступі до якісної спортивної інфраструктури, кваліфікованих тренерів або інших аспектів соціальних стандартів.

Окрім цього, міжрегіональний підхід є важливим для оцінювання впливу соціальних стандартів у сфері фізичної культури та спорту на суспільство. Він дозволяє визначити кореляції між спортивними стандартами і різними

соціально-економічними показниками (рівень здоров'я населення, рівень злочинності, рівень залучення молоді до активного способу життя тощо). Порівняння таких показників допомагає показати соціальні переваги реалізації ефективних стандартів, що в свою чергу допомагає обґрунтувати потреби у стабільному (збільшеному) фінансуванні галузі та/або підтримці спортивних ініціатив.

Крім того, міжрегіональні порівняння дозволяють використовувати кількісні методи (наприклад, кореляційно-регресійний аналіз, метод аналізу мережеских процесів тощо), щоб дати об'єктивну оцінку різним аспектам соціальних стандартів. Завдяки цьому можемо отримати деталізоване розуміння факторів, які найбільш значно впливають на успішність (або обмеження) поточних стандартів. Такі кількісні оцінки допомагають формулювати обґрунтовані рекомендації стратегічного планування. Це у майбутньому дозволить побудувати більш збалансовану та ефективну політику у сфері фізичної культури і спорту в Україні.

Щоб надати більш детальне пояснення використання методу аналізу мережеских процесів (ANP) для оцінювання ефективності соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту України, наведемо детальний опис етапів розрахунку та числові результати на кожному етапі.

Метод ANP починається з визначення критеріїв, що оцінюють соціальні стандарти у сфері фізичної культури і спорту.

В якості основних нами було обрано чотири критерії:

1. Доступність інфраструктури (кількість спортивних об'єктів, доступних для населення);
2. Якість спортивних програм (рівень організації та ефективність програм для різних вікових груп);
3. Рівень залучення населення (відсоток населення, яке бере участь у спортивних заходах);
4. Економічні фактори (вартість участі, витрати на утримання інфраструктури тощо).

Для кожного з цих критеріїв експертами встановлено порівняльні оцінки за шкалою від 1 до 9. В результаті сформовано матрицю парних порівнянь, значення в якій будуть нормалізовано, щоб отримати вагові коефіцієнти (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Матриця парних порівнянь

Критерій	Доступність інфраструктури	Якість програм	Рівень залучення	Економічні фактори
Доступність інфраструктури	1	5	7	3
Якість спортивних програм	0.2	1	6	0.5
Рівень залучення населення	0.14	0.17	1	0.25
Економічні фактори	0.33	2	4	1

Джерело: розраховано автором на основі оцінок експертів

Щоб отримати ваги критеріїв, нормалізуємо значення в кожному стовпці матриці (табл. 3.5). З цією метою всі значення в кожному стовпці діляться на суму значень у стовпці. Отримана нормалізована матриця представлена в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Нормалізована матриця

Критерій	Доступність інфраструктури	Якість програм	Рівень залучення	Економічні фактори
Доступність інфраструктури	0.65	0.56	0.41	0.48
Якість спортивних програм	0.13	0.11	0.35	0.08
Рівень залучення населення	0.09	0.02	0.06	0.04
Економічні фактори	0.13	0.31	0.24	0.39

Джерело: розраховано автором на основі оцінок експертів

Далі для кожного критерію обчислюємо середнє значення по рядку, щоб отримати ваговий коефіцієнт. Вагові коефіцієнти можуть бути інтерпретовані як відсотки значущості кожного критерію:

– доступність інфраструктури – 40%;

- якість програм – 20%;
- рівень залучення населення – 15%;
- економічні фактори – 25%.

На наступному етапі вибираємо регіони, для яких проводиться оцінка за кожним критерієм. Оцінки проводяться експертами на основі відповідності соціальним стандартам: 0 означає найнижчу відповідність, 1 – найвищу. Для розрахунків розглянемо три регіони (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Оцінювання критеріїв за регіонами

Критерій	Сумська область	Полтавська область	Чернігівська область
Доступність інфраструктури	0.6	0.8	0.5
Якість програм	0.7	0.6	0.9
Рівень залучення	0.5	0.7	0.8
Економічні фактори	0.4	0.6	0.5

Джерело: розраховано автором на основі оцінок експертів

Проведемо розрахунок підсумкової ефективності альтернатив за допомогою супер матриці ANP. Для кожного регіону обчислюємо загальну оцінку ефективності з урахуванням вагових коефіцієнтів критеріїв.

Підсумкові розрахунки для кожного регіону:

Сумська область: 0.64

Полтавська область: 0.73

Чернігівська область: 0.71

Результати оцінок свідчать про те, що Полтавська область має найвищий показник ефективності (0.73), за нею йде Чернігівська область (0.71), а Сумська область показала найнижчу ефективність (0.64). Це дозволяє зробити висновок, що Полтавська область краще відповідає встановленим соціальним стандартам у сфері фізичної культури та спорту. Відповідно, для покращення соціальних стандартів в інших регіонах можна орієнтуватися на успішні практики й особливості даного регіону.

Вказані результати можуть допомогти у плануванні заходів і розподілі ресурсів для підвищення ефективності спортивної сфери в інших регіонах.

На основі розрахунків ефективності соціальних стандартів у сфері фізичної культури та спорту можемо сформулювати ряд рекомендацій для публічного управління.

Перша рекомендація пов'язана з балансом між уніфікацією та адаптацією соціальних стандартів на основі регіональних потреб. Стандарти у сфері фізичної культури і спорту мають враховувати унікальні потреби кожного регіону. Виявлені міжрегіональні відмінності, отримані за допомогою аналізу, свідчать про те, що централізовані стандарти можуть бути менш ефективними в регіонах з різними рівнями розвитку спортивної інфраструктури. Публічне управління в свою чергу має сприяти гнучкості стандартів та їх адаптації. Це дозволить врахувати як регіональні особливості, так і потреби локальних громад.

Наступний аспект пов'язаний із розподілом ресурсів на основі результатів ефективності. Регулятори (органи місцевого самоврядування) можуть використовувати результати розрахунків для встановлення пріоритетів фінансування. Пріоритезація, на нашу думку, дозволить збільшити підтримку менш розвинених регіонів (регіонів із недостатньо розвиненою інфраструктурою). Це забезпечить баланс якості та доступності послуг фізичної культури і спорту для всіх громадян.

Для забезпечення постійного вдосконалення соціальних стандартів у сфері фізичної культури та спорту пропонуємо створити систему регулярного моніторингу їх реалізації. Даний процес має бути структурованим та базуватись на кількісних індикаторах. Індикатори мають вимірювати ключові аспекти ефективності (кількість охоплених програмами фізичної активності людей, рівень задоволеності населення, показники здоров'я та соціальної інтеграції тощо). Моніторинг дозволить виявляти проблемні зони та оперативно вживати заходів для корекції.

Для ефективної реалізації соціальних стандартів рекомендуємо посилити координацію між різними рівнями влади, включаючи обласні та місцеві адміністрації. Множина можливих форматів співпраці сприяє обміну

передовими практиками й сприяє використанню інноваційних підходів у різних регіонах. Можливо створити єдину інформаційну платформу обміну даними, що дозволить оцінювати рівень реалізації стандартів та оперативно реагувати на проблеми.

Важливим аспектом є залучення населення до процесу розробки та перегляду соціальних стандартів. Врахування думок громадян й обговорення результатів розрахунків підвищує рівень довіри і підтримки стандартів серед населення. Громадські обговорення можуть включати відкриті форуми, онлайн-опитування та інші методи залучення, що сприятимуть адаптації стандартів до потреб та очікувань громадян.

Розвиток сфери фізичної культури та спорту потребує кваліфікованих кадрів, які розуміють як сучасні соціальні стандарти й кращі практики їх імплементації, так і потреби різних соціальних груп. Важливим завданням публічного управління, на нашу думку, є інвестування в сучасні навчальні програми для підготовки тренерів, інструкторів та управлінського персоналу.

Цифрові технології надзвичайно корисні для підтримки соціальних стандартів у сфері фізичної культури та спорту. Для розроблення та підтримки втілення соціальних стандартів з урахуванням пропозицій, викладених в розділі 2, на нашу думку, доцільно розробити цифрові платформи для відстеження фізичної активності населення, створення онлайн-курсів з фізичної підготовки. Важливим функціоналом таких платформ має стати моніторинг та оцінка показників здоров'я громадян. Використання цифрових інновацій важливе для підвищення доступності послуг фізичної культури та спорту, зокрема в умовах обмеженого доступу до спортивної інфраструктури.

Оцінювання ефективності соціальних стандартів показує, що однією з основних проблем є залучення населення до активного способу життя. Для усунення цієї проблеми необхідно приділяти увагу розробленню програм, що стимулюватимуть фізичну активність шляхом проведення масових спортивних заходів, соціальних кампаній, організації спортивних клубів на рівні громад. Ці заходи допоможуть підвищити популярність здорового

способу життя й збільшити рівень участі населення в спортивних активностях.

Ефективне публічне управління вимагає постійного вдосконалення на основі доказової бази. Залучення наукових установ до проведення досліджень та розроблення управлінських рішень дозволяє отримати достовірну інформацію щодо впливу соціальних стандартів на різні соціальні та економічні аспекти. Це допоможе виявляти довгострокові наслідки впровадження стандартів та адаптувати їх відповідно до динамічних умов.

Застосування міжнародного досвіду критично важливе для управління розроблення та імплементацією соціальних стандартів. Доцільно вивчати успішні практики інших країн і адаптувати їх до національних умов. В цьому контексті відзначимо залучення іноземних експертів, обмін досвідом з міжнародними спортивними організаціями та участь у міжнародних конференціях.

Таким чином, наведені рекомендації, сформовані на основі розрахунків ефективності соціальних стандартів у сфері фізичної культури та спорту, дозволяють сформулювати комплексний підхід до розвитку цієї сфери. Вони забезпечують одночасне оптимальне використання ресурсів та ефективне управління, що сприятиме покращенню здоров'я населення та розвитку спорту в Україні.

3.4 Пропозиції та рекомендації щодо впровадження інновацій в системі публічного управління розроблення та втіленням соціальних стандартів в сфері фізичної культури і спорту

Розробка та впровадження соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту є важливою складовою стратегічного розвитку національної політики у напрямку здоров'я нації. Відтак, на думку автора, інновації в цій сфері здатні лише підвищити доступність та ефективність спортивних програм й створити інклюзивне середовище для різних соціальних груп. У цьому

контексті виділимо основні блоки інновацій, які, на нашу думку, можуть стати основою удосконалення публічного управління у сфері фізичної культури і спорту.

Один з найбільш перспективних напрямів інновацій, що відповідає поточними трендам удосконалення публічного управління, – це ***впровадження цифрових технологій для розробки соціальних стандартів***. Сучасні мобільні додатки та інтерактивні платформи здатні як залучати громадян до регулярних занять спортом, так і здійснювати персоналізований підхід до кожного користувача. Наприклад, розробка онлайн-платформ, що дозволяють користувачам отримувати індивідуальні рекомендації щодо фізичних навантажень, тренувань, планувати харчування та відпочинок на основі їхнього здоров'я й фізичних можливостей. Інтеграція таких технологій у систему соціальних стандартів дозволить охопити ширшу аудиторію, зокрема людей з обмеженими можливостями, й сприяти формуванню звички здорового способу життя у різних вікових групах.

Крім того, мобільні додатки можуть інтегруватися з різними функціональними технологіями (фітнес-трекери, смарт-годинники, браслети), що дозволить більш точно відстежувати прогрес та оптимізувати тренувальні процеси. Завдяки постійному моніторингу фізичних параметрів користувачі можуть отримувати своєчасні рекомендації та попередження про можливі проблеми зі здоров'ям. Це сприяє більш ефективному управлінню спортивними навантаженнями і покращує загальний стан фізичного здоров'я громадян.

Наступний блок інновацій стосується ***інклюзивності спорту та доступності спортивної інфраструктури***. Розвиток інклюзивних програм, що враховують потреби людей з різними фізичними можливостями, є важливим кроком до забезпечення рівного доступу до фізичної активності, особливо в контексті сучасних та майбутніх реалій України.

Соціальні стандарти повинні передбачати не лише створення доступних спортивних майданчиків, але й розробку спеціальних програм для людей з

обмеженими можливостями, включно з адаптованими тренуваннями, спеціалізованими курсами та реабілітаційними програмами. Це дозволить інтегрувати людей з інвалідністю у суспільне життя та стимулюватиме їх до активної участі у спортивних заходах. В цій сфері інновації можуть бути пов'язані й з адаптацією спортивної інфраструктури (модернізація спортивних майданчиків, створення спеціальних зон для людей з обмеженими можливостями, забезпечення інклюзивного доступу до спортивного обладнання). Важливим етапом, на нашу думку, є **адаптація програм навчання для тренерів та фізіотерапевтів**, щоб вони могли працювати з людьми з різними потребами, зокрема з людьми з інвалідністю.

Розвиток інновацій включає **реформування освітніх програм для підготовки фахівців**, здатних працювати за новими вимогами часу. Програми навчання для тренерів, фізіотерапевтів та спортивних менеджерів повинні орієнтуватися на сучасні технології, інтердисциплінарний підхід та інклюзивні методики. Важливо підготувати фахівців, які володіють як базовими спортивними знаннями, так й розуміють, як саме застосовувати інноваційні технології, здатні створювати безпечне і комфортне середовище для різних соціальних груп.

Навчальні курси повинні включати теми, присвячені використанню смарт-технологій для моніторингу фізичного стану спортсменів, методиками тренувань людей похилого віку та осіб з особливими потребами, розвитку психофізичних компетенцій для підвищення мотивації до занять спортом. Такі освітні інновації дозволяють покращити професіоналізм фахівців й забезпечити більш високий рівень обслуговування користувачів спортивних послуг.

Пропаганда здорового способу життя через мас-медіа та соціальні мережі є наступними блоком інновацій. В умовах сучасного інформаційного суспільства використання медіа-платформ для поширення інформації про важливість фізичної активності є надзвичайно ефективним. Соціальні мережі та популярні медіа-канали можуть стати майданчиком створення та підтримки

спортивних трендів, організації цифрових кампаній на підтримку здорового способу життя. Окрім того, широке використання відео-уроків, онлайн-занять, блогів та спортивних челенджів допоможе залучити до спорту нові аудиторії та надасть можливість людям з різних регіонів та соціальних груп брати участь у спортивних ініціативах.

Впровадження таких ініціатив допоможе сприяти як популяризації спорту, так й формуванню суспільної культури здоров'я. Це дозволяє створити активну комунікацію між різними групами населення, об'єднуючи людей різного віку та соціального статусу навколо спільної мети – покращення фізичного стану та загального благополуччя.

В кінцевому рахунку, для ефективного впровадження соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту важливим є **створення підтримуючої публічної політики**. Вона включає розробку та реалізацію законодавчих ініціатив, що регулюють доступ до спортивних послуг, і створення механізмів для фінансування інклюзивних спортивних програм. Державні установи мають також активно підтримувати ініціативи на місцевому рівні (розвиток громадських спортивних майданчиків, сприяння розвитку масового спорту серед молоді та пенсіонерів, створення нових форм партнерства між державними та приватними структурами для розвитку спортивної інфраструктури).

Таким чином, інновації в розробці соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту є важливим кроком до формування більш здорового, активного та інклюзивного суспільства. Вони дозволяють забезпечити рівний доступ до спортивних послуг для всіх категорій населення, а також сприяють створенню сприятливих умов для розвитку фізичної культури в країні.

В табл. 3.8 нами узагальнено перелік груп інновацій для розробки та впровадження соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту.

Перелік груп інновацій для розробки та впровадження соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту

Група інновацій	Інноваційні рішення
Цифрові технології та персоналізовані платформи	<p>Розробка мобільних додатків для персоналізованих тренувань і рекомендацій.</p> <p>Інтеграція мобільних додатків з носимими технологіями (фітнес-трекери, смарт-годинники).</p> <p>Використання великих даних та алгоритмів машинного навчання для створення індивідуальних програм тренувань.</p> <p>Впровадження онлайн-платформ для віртуальних тренувань та реабілітаційних програм.</p> <p>Використання віртуальної реальності (VR) для тренувань та відновлення фізичних можливостей.</p>
Інклюзивні ініціативи та доступність спортивної інфраструктури	<p>Створення інклюзивних спортивних майданчиків та адаптованих спортивних зон для людей з обмеженими можливостями.</p> <p>Розробка спеціалізованих спортивних програм для людей з інвалідністю.</p> <p>Адаптація спортивного обладнання для використання людьми з різними фізичними можливостями.</p> <p>Впровадження інклюзивних освітніх програм для тренерів та фахівців з фізичної культури.</p> <p>Створення реабілітаційних спортивних програм для осіб з обмеженими можливостями.</p>
Інновації в освіті та підготовці спортивних фахівців	<p>Оновлення навчальних програм для підготовки тренерів, фізіотерапевтів та спортивних менеджерів з акцентом на інклюзивні методики.</p> <p>Впровадження навчання з використання новітніх технологій у тренуваннях (наприклад, моніторинг фізичних показників через технології).</p> <p>Використання інтердисциплінарного підходу в навчанні (комбінація спорту, психології, медицини).</p> <p>Розробка спеціалізованих курсів з роботи з людьми похилого віку та людьми з інвалідністю.</p> <p>Інтеграція методик психологічної підтримки та мотивації для спортсменів і учасників програм фізичної активності.</p>
Пропаганда здорового способу життя через медіа та соціальні мережі	<p>Розробка відео-уроків та онлайн-тренувань для широкої аудиторії.</p> <p>Створення спортивних челенджів в соціальних мережах для залучення молоді до здорового способу життя.</p> <p>Організація онлайн-кампаній на підтримку фізичної активності та здорового способу життя.</p> <p>Розвиток блогів, влогів і каналів, присвячених спорту та здоров'ю, на популярних медіа-платформах.</p> <p>Поширення мотиваційних історій через соціальні мережі для підтримки популярності спорту та фізичної активності.</p>
Інновації в публічному управлінні	<p>Розробка законодавчих ініціатив для підтримки масового спорту та фізичної активності серед різних груп населення.</p> <p>Створення механізмів фінансування інклюзивних спортивних програм та проектів.</p> <p>Співпраця державних органів з приватним сектором для розвитку спортивної інфраструктури.</p> <p>Впровадження програм державної підтримки для розвитку фізичної культури в регіонах.</p> <p>Розробка стандартів доступності спортивних об'єктів та програм для людей з інвалідністю.</p>

Джерело: узагальнено автором

Наведені в табл. 3.8 інновації спрямовані на покращення доступу до фізичної культури та спорту, забезпечення рівних можливостей для всіх громадян, а також підвищення ефективності спортивних і реабілітаційних програм через використання новітніх технологій і методик.

За допомогою методу аналізу ієрархій проаналізуємо пріоритетність впровадження цих інновацій. Обраний метод передбачає використання системи попарних порівнянь для критеріїв та альтернатив.

Для початку оцінюємо важливість критеріїв попарно (табл. 3.9).

Оцінки можуть бути такі:

1 - однакова важливість;

3 - одна з альтернатив важливіша за іншу в 3 рази;

5 - одна з альтернатив важливіша за іншу в 5 разів;

7 - одна з альтернатив важливіша за іншу в 7 разів;

9 - одна з альтернатив важливіша за іншу в 9 разів.

Попарне порівняння критеріїв представлено в табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Результати попарного порівняння критеріїв

Критерії	Ефективність	Соціальна значимість	Інноваційний потенціал	Сталість
Ефективність	1	3	5	7
Соціальна значимість	1/3	1	3	5
Інноваційний потенціал	1/5	1/3	1	3
Сталість	1/7	1/5	1/3	1

Джерело: розраховано автором на основі експертних оцінок

Для розрахунку ваг знайдемо власні вектори для кожного з критеріїв за допомогою нормалізації значень. Сума значень кожного стовпця (порівнянь) дає нам ваги критеріїв. Для оцінювання альтернатив за кожним критерієм розглянемо попарні порівняння для кожної з альтернатив (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Попарні порівняння альтернатив

Альтернативи / Критерії	Ефективність	Соціальна значимість	Інноваційний потенціал	Сталість
Цифрові технології та персоналізовані платформи	1	1/5	5	3
Інклюзивні ініціативи та доступність інфраструктури	1/3	5	3	5
Інновації в освіті та підготовці спортивних фахівців	3	1/3	7	5
Пропаганда здорового способу життя через медіа	5	3	1	1
Інновації в публічному управлінні	7	1	3	9

Джерело: розраховано автором

На наступному кроці проведемо нормалізацію та розрахунок ваг для альтернатив (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

Нормалізовані значення для критеріїв

Альтернативи / Критерії	Ефективність	Соціальна значимість	Інноваційний потенціал	Сталість
Цифрові технології та персоналізовані платформи	0.071	0.028	0.417	0.222
Інклюзивні ініціативи та доступність інфраструктури	0.024	0.417	0.25	0.333
Інновації в освіті та підготовці спортивних фахівців	0.071	0.028	0.417	0.333
Пропаганда здорового способу життя через медіа	0.118	0.167	0.083	0.056
Інновації в публічному управлінні	0.165	0.028	0.25	0.667

Джерело: розраховано автором

Знаходимо суму нормалізованих значень для кожної альтернативи:

Цифрові технології та персоналізовані платформи: $0.071 + 0.028 + 0.417 + 0.222 = 0.738$;

Інклюзивні ініціативи та доступність інфраструктури: $0.024 + 0.417 + 0.25 + 0.333 = 1.024$;

Інновації в освіті та підготовці спортивних фахівців: $0.071 + 0.028 + 0.417 + 0.333 = 0.849$;

Пропаганда здорового способу життя через медіа: $0.118 + 0.167 + 0.083 + 0.056 = 0.424$;

Інновації в політиці та державному управлінні: $0.165 + 0.028 + 0.25 + 0.667 = 1.110$.

Рейтинг альтернатив представлений в табл. 3.12.

Таблиця 3.12

Рейтинг альтернатив

Альтернативи	Рейтинг
Інновації в публічному управлінні	1.110
Інклюзивні ініціативи та доступність інфраструктури	1.024
Інновації в освіті та підготовці спортивних фахівців	0.849
Цифрові технології та персоналізовані платформи	0.738
Пропаганда здорового способу життя через медіа	0.424

Джерело: розраховано автором

На основі табл. 3.12 можемо зробити висновок, що інновації в публічному управлінні мають найвищий бал і є найпріоритетнішою альтернативою впровадження соціальних стандартів у сфері фізичної культури та спорту. Інклюзивні ініціативи та доступність інфраструктури займають друге місце, що підтверджує важливість доступності спорту для всіх верств населення. Пропаганда здорового способу життя через медіа є найменш пріоритетною в порівнянні з іншими напрямками.

Для удосконалення публічного управління розробленням соціальних стандартів розглянемо моделі поширення інформації. Поширення інформації, на нашу думку, є важливим компонентом забезпечення ефективного впровадження соціальних стандартів, зокрема в сфері фізичної культури та спорту. У цьому контексті можемо використовувати модель поширення інформації, що описує, яким чином ідеї й ініціативи стають відомими серед широкої аудиторії й те, як їх підтримка (або її відсутність) змінює результативність соціальних змін.

Розглянемо ключові напрямки для поширення інформації:

1. Інновації в публічному управлінні є основою будь-яких змін у системі фізичної культури та спорту та передбачають зміни на рівні державних

інституцій, створення законодавчої та регуляторної бази для підтримки фізичної активності, інклюзивності та доступності спортивних ресурсів.

На нашу думку, це найбільш важливий напрямок, оскільки на державному рівні формуються основи реалізації інших ініціатив. Від ефективної державної політики залежить створення механізмів підтримки та забезпечення рівних можливостей для всіх громадян у сфері фізичної культури.

Ініціативи на рівні державних органів потребують широкого поширення через урядові канали, міжурядові платформи тощо, де інформація буде ефективно донесена до широкої аудиторії через офіційні канали комунікації. Роль соціальних мереж тут обмежена, проте саме урядові канали мають найвищу легітимність у розповсюдженні такої інформації.

2. Інклюзивні ініціативи та доступність спортивної інфраструктури спрямовані на забезпечення рівного доступу до спортивних об'єктів для всіх соціальних груп, зокрема для осіб з інвалідністю, літніх людей та малозабезпечених громадян.

Заняття спортом мають стати доступними для всіх верств населення, що сприятиме покращенню здоров'я та соціальної інтеграції, зокрема в повоєнних умовах. Пропаганда інклюзивності через створення фізичних можливостей для занять спортом є важливою частиною реалізації соціальних стандартів.

Поширення відповідної інформації можна здійснювати через громадські організації, які опікуються правами людей з інвалідністю, через місцеві ініціативи і проектні кампанії. Тут важливими каналами будуть місцеві засоби масової інформації, громадські форуми, а також соціальні мережі, оскільки ці ініціативи сприяють залученню громади.

3. Пропаганда здорового способу життя через медіа та соціальні мережі орієнтована на вплив на громадську свідомість, спонукання людей до регулярних занять фізичною активністю та здорове харчування.

Попри важливість цього напрямку, він є більш загальним і потребує меншої урядової підтримки порівняно з іншими ініціативами. Медіа-кампанії

можуть бути ефективними, але вони не здатні забезпечити глибоку зміни в системі через відсутність законодавчої та інфраструктурної підтримки.

Медійні кампанії через соціальні мережі та традиційні ЗМІ можуть досягати великої кількості людей, але вони не завжди мають глибоке охоплення чи стабільний ефект без державної підтримки. Цей процес може бути підтриманий через блогерів, інфлюенсерів і медіа-платформи.

Моделювання поширення інформації є корисним для оцінювання ефективності поширення кожного напрямку. Можемо використовувати модель поширення інформації, наприклад, модель SIR (Susceptible-Infected-Recovered), що дозволяє оцінити, як інформація про ініціативи поширюється серед різних груп населення:

S (Susceptible) – особи, які ще не отримали інформацію, але можуть бути потенційними учасниками процесу.

I (Infected) – особи, які отримали інформацію і активно її поширюють.

R (Recovered) – особи, які вже отримали інформацію, але не беруть активної участі в її поширенні.

Оцінка результатів для кожного напрямку представлена в табл. 3.13.

Таблиця 3.13

Результати поширення інформації за моделлю SIR

	Інновації в політиці та державному управлінні (ШУ)	Інклюзивні ініціативи та доступність інфраструктури (ІІ та ДІ)	Пропаганда здорового способу життя через медіа (ПЗЖМ)
S	високий рівень (широке коло людей може бути зацікавлене у змінах на державному рівні)	середній рівень (ці ініціативи потребують ширшого залучення місцевих громад)	середній рівень (медіа можуть охопити велику кількість людей, але ефективність залежить від контексту).
I	максимальний рівень (поширення через урядові канали, політичні платформи)	середній рівень (включення громадських організацій, обговорення на місцевих платформах)	високий рівень (медіа та соціальні мережі активно поширюють інформацію)
R	середній рівень (основна маса залишиться пасивною, але ті, хто підтримує ідею, стануть активними)	середній рівень (підтримка залишається на високому рівні завдяки залученню спільнот)	високий рівень (інформація поширюється на довгостроковій основі через соцмережі)

Джерело: сформовано автором

Рекомендації для покращення моделі поширення інформації:

ПУ: зосередити увагу на створенні національних стратегій і нормативно-правових актів, які підтримуються урядом, поширення через політичні канали, наукові конференції та державні ініціативи;

П та ДІ: використання місцевих платформ і активізація роботи громадських організацій;

ПЗЖМ: активізація участі медіа та соціальних мереж, залучення інфлюенсерів для пропаганди здорового способу життя.

Наведений підхід дозволяє ефективно оцінити пріоритетність напрямків і розробити стратегії для впровадження соціальних стандартів у сфері фізичної культури та спорту.

У контексті розроблення стандартів фізичної культури та спорту інтегроване надання соціальних послуг є важливим механізмом задоволення потреб уразливих дітей та сімей з дітьми, зокрема через розвиток та підтримку фізичної активності. Децентралізація та реформи соціального сектору значно розширили можливості впровадження таких послуг на місцевому рівні. Одним із ключових принципів, що застосовуються у цьому процесі, є комплексний підхід, що охоплює як лише соціальну підтримку, так й фізкультурні та спортивні послуги, спрямовані на зміцнення здоров'я та соціальну інтеграцію дітей та їхніх родин.

Для успішної реалізації інноваційних проєктів в сфері імплементації соціальних стандартів та надання соціальних послуг вважаємо необхідним забезпечити міждисциплінарну та міжвідомчу взаємодію між органами місцевого самоврядування, соціальними службами, спортивними установами та медичними закладами. При цьому особлива увага, на нашу думку, має приділятися інтеграції міжнародних практик, залученню громадськості до процесу прийняття рішень. В табл. 3.14 відображено ключові аспекти цього процесу.

**Управлінські механізми впровадження соціальних стандартів у сфері
фізичної культури і спорту**

Елемент	Зміст
Відповідальні суб'єкти управління	<ul style="list-style-type: none"> - центральний рівень (Міністерство молоді та спорту України (нормативне регулювання, державні стандарти), Міністерство освіти і науки (інтеграція у систему освіти), Міністерство охорони здоров'я (зв'язок зі здоров'ям населення), Міністерство фінансів (бюджетування програм), Верховна Рада (законодавче забезпечення)); - регіональний рівень (обласні держадміністрації, департаменти спорту); - місцевий рівень (органи місцевого самоврядування, комунальні заклади спорту, спортивні школи); - інституційний рівень (національні федерації видів спорту, спортивні клуби, освітні установи);
Індикатори ефективності впровадження	<ul style="list-style-type: none"> - відсоток населення, охопленого регулярно фізичною активністю (за віковими групами); - кількість об'єктів спортивної інфраструктури на 10 тис. населення; - рівень доступності інклюзивних спортивних послуг; - частка витрат бюджету на фізичну культуру і спорт у ВВП; - питома вага залучення приватних та громадських партнерів у фінансуванні; - динаміка результатів національних та міжнародних змагань - рівень задоволеності населення якістю спортивних послуг (опитування);
Моделі фінансування інновацій	<ul style="list-style-type: none"> - державне фінансування (цільові програми, субвенції місцевим бюджетам, державні інвестиційні проекти); - місцеве фінансування: кошти громад, місцеві програми розвитку спорту; - публічно-приватне партнерство (концесії, спільне будівництво спортивних об'єктів, корпоративне спонсорство); - гранти та донорські програми (ЄС (Erasmus+, Horizon Europe Sport), міжнародні фонди, гуманітарні організації) - соціальне підприємництво (бізнес-моделі, де прибуток реінвестується у спортивну інфраструктуру та програми);
Механізми залучення громадськості, ГО та бізнесу	<ul style="list-style-type: none"> - інституціоналізовані форми (громадські ради при органах влади, робочі групи, національні та регіональні спортивні платформи); - цифрові інструменти (онлайн-опитування, платформи e-democracy для збору пропозицій щодо стандартів); - пряме партнерство з бізнесом (корпоративні програми КСВ (корпоративної соціальної відповідальності) у сфері спорту); - партнерство з ГО (реалізація соціальних проектів, тренінгів, спортивних фестивалів); - місцеві ініціативи (партиципаторне бюджетування (громадський бюджет) для фінансування спортивних об'єктів).

Джерело: складено автором

На основі табл. 3.14 відзначимо, що успішність публічного управління залежить від комплексного підходу, що поєднує нормативно-правові, інституційні, фінансові, кадрові та інноваційно-технологічні компоненти. Впровадження стандартів потребує не лише наявності законодавчої бази, але й ефективних механізмів моніторингу, гнучкості в адаптації до соціально-економічних змін та активної участі всіх зацікавлених сторін. Рекомендовані заходи дозволяють зміцнити інституційну спроможність системи, підвищити рівень залученості населення та забезпечити сталий розвиток сфери фізичної культури і спорту як важливого чинника соціальної інтеграції та здоров'я нації.

Однією з важливих складових публічного управління поряд з інституційно-правовими є зміна ставлення до фізичної культури та спорту як частини соціальних послуг на місцевому рівні.

Кейс-менеджмент як інструмент організації інтегрованих послуг відіграє важливу роль у задоволенні потреб вразливих сімей у соціальних послугах. Континуум надання послуг – це неперервний процес, що включає всі етапи: від профілактики та раннього виявлення проблем до надання послуг та їх оцінки. У рамках фізичної культури це може включати організацію спортивних заходів та тренувань для дітей та сімей, оцінку стану їх фізичного здоров'я, а також перенаправлення до відповідних установ для додаткових послуг (наприклад, фізіотерапевтів або спортивних реабілітологів).

Незважаючи на переваги інтегрованого підходу, відзначимо, що впровадження сучасних стратегій надання соціальних послуг може стикатися з певними труднощами. До них можемо віднести недостатню обізнаність органів місцевого самоврядування щодо інноваційних моделей, обмежений доступ до сучасних фахівців у сфері фізичної культури та спорту, застарілі підходи до організації соціальних послуг. Важливим етапом є навчання фахівців, що займаються наданням соціальних послуг. Не варто забувати і про навчання посадових осіб, що відповідають за організацію та моніторинг цих послуг на місцевому рівні.

Наявність громадських організацій, що просувають інтегрований підхід до надання послуг для вразливих дітей та сімей, на нашу думку, є важливим для розроблення та імплементації соціальних стандартів. Громадські організації можуть не лише надавати безпосередні послуги, а й активно сприяти розвитку інфраструктури для фізичної активності, реалізуючи проєкти спортивної реабілітації, розвитку спорту для всіх та інклюзивних спортивних ініціатив.

Для досягнення ефективної адвокації розвитку системи соціальних послуг на різних рівнях пропонуємо використовувати дані й досвід громад, що реалізують інтегровані моделі надання соціальних послуг. Це дозволить вдосконалювати нормативне середовище на національному рівні та впроваджувати кращі практики, що включають фізичну активність як невід'ємну частину соціальних послуг.

На основі аналітичного матеріалу [70] пропонуємо організаційно-економічні та інноваційні підходи для розроблення та втілення соціальних стандартів в сфері фізичної культури і спорту:

1. В рамках аналізу спортивних можливостей громади рекомендується органам місцевого самоврядування спільно з активними членами громади провести картування спортивної інфраструктури громади, визначити основні ризики та вразливі місця, що впливають на доступність фізичних активностей для дітей. Це дозволить виявити недоліки у наявній інфраструктурі, таких як недостатність спортивних майданчиків, басейнів чи доступних спортивних секцій. Інноваційним підходом буде використання цифрових платформ для збору даних та інтерактивного картографування доступних спортивних ресурсів громади, що дозволить оперативно виявляти та аналізувати проблеми на місцях.

2. Наступним етапом є оцінка потреб у спортивних послугах. Для виявлення прогалин у наданні фізкультурних та спортивних послуг на рівні громади необхідно провести всебічну оцінку потреб дітей та молоді в таких послугах. До оцінки варто залучити представників органів освіти, охорони

здоров'я, соціального захисту, спортивних установ та інших зацікавлених сторін, щоб зібрати комплексну інформацію. Інновацією є створення багатофункціональних платформ для збору та аналізу даних, що дозволить провести ретельну і своєчасну оцінку спортивних потреб громади. Крім того, використання аналізу великих даних може допомогти в прогнозуванні потреб і розвитку спортивної інфраструктури.

3. Органи місцевого самоврядування повинні розробити та затвердити місцеві програми розвитку фізичної культури та спорту. Програми мають включати планування та бюджетування необхідних соціальних послуг з урахуванням виявлених потреб громади. Інноваційним підходом буде створення інтегрованих програм, що поєднують фізичну активність з іншими соціальними послугами, такими як освітні програми, медичні послуги для спортивного відновлення та психологічна підтримка. Такі програми повинні включати безбар'єрний доступ до спортивних послуг для людей з інвалідністю та інших уразливих груп населення.

4. Збільшення фахового потенціалу громади в сфері фізичної культури та спорту є важливим етапом для забезпечення ефективної організації та розвитку спорту. Для цього необхідно оцінити наявні ресурси та кваліфікацію спеціалістів, а також розробити план підвищення кваліфікації тренерів, реабілітологів, інструкторів з фізичної культури та інших фахівців. Інноваційний підхід включає створення онлайн-платформ для професійного розвитку тренерів та фахівців, проведення онлайн-курсів і вебінарів для обміну досвідом між фахівцями з різних регіонів. Такі платформи можуть забезпечити регулярне навчання та доступ до найновіших методик.

5. Корисним є міждисциплінарний підхід у наданні спортивних послуг. Організація інтегрованих спортивних послуг для дітей та сімей вимагає тісної співпраці між різними відомствами, такими як органи місцевого самоврядування, спортивні установи, медичні заклади, школи, а також громадські організації. Інноваційним підходом є створення міжсекторальних робочих груп, які здійснюють координацію зусиль для розвитку комплексних

спортивних послуг. Це також включає використання сучасних ІТ-рішень для обміну даними та узгодження планів і програм на місцевому рівні. Інтеграція інформаційних систем допоможе здійснювати більш ефективне планування та моніторинг наданих послуг.

6. Вкрай важливо розробити чіткі правила та процедури для виявлення та реагування на загрози здоров'ю дітей, зокрема при виникненні спортивних травм чи інших проблем зі здоров'ям, пов'язаних з фізичною активністю. Для цього рекомендується створити міжвідомчі робочі групи, які розроблять протоколи для взаємодії організацій у разі виявлення загроз. Іновацією є використання мобільних додатків для оперативного повідомлення всіх зацікавлених сторін про випадки травм та загроз здоров'ю, що дозволить зменшити час реакції та поліпшити обслуговування.

7. У сфері фізичної культури і спорту важливо, щоб кожен структурний підрозділ та органи місцевого самоврядування усвідомлювали свою роль у запобіганні потраплянню дітей до інституційного догляду через активний розвиток спортивної та фізичної активності. Створення єдиного реєстру таких випадків та впровадження стратегії «гейткіпінгу» дозволить здійснювати профілактику негативних ситуацій. Інноваційним підходом є створення автоматизованих систем для моніторингу стану дітей у таких установах та оперативне реагування на зміну їх фізичного стану чи потреб.

8. В умовах гуманітарної кризи необхідно зосередитись на розробці і впровадженні пакету інтегрованих послуг, що поєднують соціальні виплати з підтримкою в спортивній реабілітації та підвищенням батьківських компетенцій у сфері фізичної активності. Інноваційним підходом є запровадження «соціальних виплат плюс спортивні послуги», де соціальна допомога поєднується з наданням доступу до спортивних заходів для сімей, що дозволить підвищити ефективність підтримки.

9. Важливим аспектом є забезпечення належного фінансування спортивних послуг на рівні територіальних громад та центральних органів влади. Необхідно визначити, які послуги фінансуються місцевими

бюджетами, а які – з державного бюджету, і створити ефективну систему координації між цими рівнями влади. Інновацією є запровадження системи електронного бюджетування, що дозволить автоматично моніторити витрати на фізичну культуру та спорт і забезпечить прозорість процесу фінансування.

10. Необхідно активізувати співпрацю між рівнями влади для створення інтегрованої моделі соціальної підтримки, що включає не тільки соціальні послуги, а й спортивну підтримку. Інноваційним рішенням є розробка єдиної інформаційної платформи для координації соціальних послуг і спортивної діяльності, що дозволить здійснювати автоматизований облік та управління ресурсами.

11. Для забезпечення високої якості спортивних послуг важливо створити єдині стандарти ведення випадків у сфері фізичної культури та спорту. Це включає єдині форми звітності, бази даних та процедури координації між різними організаціями. Інноваційним підходом є створення інтегрованих баз даних, що дозволить зменшити адміністративний час, підвищити ефективність процесу надання послуг і забезпечити моніторинг результатів.

12. Потрібно провести аналіз існуючих стандартів фізкультурних послуг на рівні громад та адаптувати їх до міжнародних практик, зокрема до стандартів ЄС. Інноваційний підхід передбачає використання міжнародного досвіду і стандартів для створення адаптованих моделей, що відповідають місцевим умовам. Це може включати впровадження новітніх технологій, таких як смарт-технології для моніторингу стану спортивних об'єктів і забезпечення безпеки під час тренувань.

Сучасна динаміка соціальної сфери вимагає нових підходів до організації суспільних процесів, і фізична культура та спорт є невід'ємною його частиною. У цьому контексті інноваційні рішення в публічному управлінні стають ключовим інструментом для забезпечення сталого розвитку цієї сфери, залучення громадян до активного способу життя та формування здорового суспільства. Особливої уваги заслуговують креативні підходи, які виходять за рамки традиційних підходів і відкривають нові горизонти для розроблення та

впровадження соціальних стандартів.

Одним із напрямів інновацій є інтеграція спортивної активності у повсякденне життя громадян через урбаністичні рішення. Наприклад, розробка «активних просторів» у містах, де спорт стає природною частиною міського середовища. Це можуть бути багатофункціональні парки з елементами для фізичної активності, спеціально спроектовані тротуари для бігу чи ходьби, інтерактивні спортивні майданчики з використанням кінетичної енергії. Таким чином, фізична активність стає доступною у будь-який час і для будь-якого віку, що відповідає сучасним стандартам інклюзивності.

Ще одним важливим напрямом є розробка нових моделей фінансування фізичної культури та спорту. Традиційні підходи, які базуються на державному фінансуванні, поступаються місцем державно-приватному партнерству. Проте тут важливими є не просто співпраця з бізнесом, а створення інноваційних моделей, які передбачають використання соціального інвестування. Наприклад, «спортивні облігації» — фінансовий інструмент, який дозволяє інвесторам вкладати кошти у спортивну інфраструктуру чи програми з поверненням капіталу через соціальний ефект, як-от зниження витрат на охорону здоров'я.

Інноваційний потенціал має також інтеграція елементів екологічної відповідальності у сферу спорту. Наприклад, розробка соціальних стандартів, які б передбачали використання екологічно чистих матеріалів при будівництві спортивних споруд, популяризацію «зелених» видів спорту, таких як велоспорт, чи створення спеціальних спортивних зон у національних парках. Такі підходи не лише сприяють розвитку спорту, але й формують екологічну свідомість громадян.

Креативні рішення можуть бути спрямовані й на трансформацію традиційних уявлень про спорт. Наприклад, інтеграція елементів гейміфікації у спортивні програми та соціальні стандарти. Використання цифрових ігор та віртуальної реальності для залучення молоді до фізичної активності може

стати потужним стимулом для підвищення популярності спорту серед нових поколінь. Завдяки сучасним технологіям можна створювати індивідуальні програми тренувань у віртуальному середовищі, які поєднують фізичну активність із елементами гри, мотивації та виклику.

У контексті підвищення ефективності публічного управління важливими стають інновації у взаємодії з громадянами. Тут особливу роль можуть відігравати механізми громадського контролю та участі. Наприклад, впровадження платформ громадського моніторингу, де мешканці можуть оцінювати стан спортивної інфраструктури, висловлювати пропозиції щодо її розвитку чи навіть брати участь у плануванні нових об'єктів. Такий підхід забезпечує прозорість та підзвітність, а також формує відчуття відповідальності громадян за розвиток своєї спільноти.

Ще однією цікавою інновацією може бути використання принципів економіки спільного доступу у спортивній сфері. Наприклад, створення мережі доступних для оренди спортивних об'єктів чи обладнання за принципом «sharing economy». Це дозволяє громадянам отримувати доступ до якісних умов для занять спортом без необхідності значних фінансових витрат.

Не менш перспективним є запровадження спортивних ініціатив, які мають міждисциплінарний характер. Наприклад, розвиток програм, що поєднують спорт із культурними або освітніми заходами. Це може бути організація фестивалів, де спорт стає частиною ширшого соціокультурного простору, або інтеграція спортивних активностей у шкільні та університетські програми як інструмент формування лідерських якостей та навичок командної роботи.

Водночас варто підкреслити, що процес впровадження вищенаведених інноваційних підходів супроводжується рядом ризиків і бар'єрів, пов'язаних із цифровою нерівністю, регіональною диспропорцією у спроможності громад, недостатнім фінансуванням та опором змінам з боку персоналу й користувачів. У публічному управлінні ці фактори потребують системного аналізу та врахування у плануванні таким чином, щоб інновації не

поглиблювали існуючі нерівності, а ставали інструментом соціальної інтеграції та підвищення ефективності спортивної галузі. В табл. 3.15 нами узагальнено ключові потенційні ризики, негативні наслідки та наведено рекомендації щодо їх мінімізації.

Таблиця 3.15

**Ризики та бар'єри впровадження інноваційних рішень та
рекомендації щодо її мінімізації**

Категорія ризику / бар'єру	Сутність проблеми	Можливі негативні наслідки	Рекомендації щодо мінімізації ризиків
Цифрова нерівність	Нерівний доступ до сучасних технологій та інтернету серед населення і закладів	Обмежена участь окремих груп у цифрових програмах і сервісах, зниження ефективності інновацій	Розвиток інтернет-інфраструктури, створення безкоштовних публічних точок доступу, субсидії на обладнання
Опір змінам	Небажання або страх персоналу, тренерів, громад приймати нові підходи	Затримка впровадження реформ, зниження мотивації учасників	Проведення тренінгів і демонстрацій, залучення лідерів думок, поетапне впровадження
Недостатність фінансування	Обмежені ресурси на модернізацію інфраструктури та впровадження інновацій	Неможливість забезпечити якісне обладнання, навчання кадрів, підтримку програм	Залучення грантів, державно-приватне партнерство, пріоритизація фінансування ключових проектів
Регіональні відмінності у спроможності громад	Різний рівень економічного розвитку та кадрового потенціалу регіонів	Нерівномірний доступ до інноваційних рішень і сервісів	Розробка цільових програм підтримки малих громад, обмін досвідом між регіонами
Низька цифрова грамотність населення	Відсутність навичок користування інноваційними технологіями	Неефективне використання нових сервісів, зниження результативності програм	Організація курсів цифрової грамотності, прості інтерфейси додатків, консультаційні пункти
Ризики безпеки даних	Загрози кібербезпеці та витоку персональної інформації	Недовіра користувачів, відмова від цифрових сервісів	Використання захищених платформ, чітка політика конфіденційності, навчання користувачів правилам безпеки

Джерело: сформовано автором

На основі табл. 3.15 можемо зробити висновок, що з позицій публічного управління інноваційна трансформація сфери фізичної культури і спорту має відбуватися на засадах балансування технологічних можливостей та соціальної справедливості. Ключовим завданням органів влади є не лише

створення нормативно-правових умов для впровадження інновацій, але й забезпечення рівного доступу до них для всіх верств населення незалежно від місця проживання, доходів чи рівня цифрової грамотності. Ефективне управління ризиками, на нашу думку, має передбачати інтеграцію інноваційної політики з програмами розвитку інфраструктури, освітніми ініціативами, механізмами фінансування (в т.ч. публічно-приватне партнерство).

Значна частина ризиків у сфері публічного управління фізичною культурою і спортом формування соціальних стандартів пов'язана з умовами криз, воєнних дій та післявоєнного відновлення. Соціальні стандарти стають не лише індикатором якості та доступності послуг, а й інструментом підтримки соціальної згуртованості, реабілітації та інтеграції населення. У ситуаціях воєнної турбулентності, окупації, масового переміщення людей та руйнування інфраструктури необхідно враховувати специфічні виклики, адаптувати стандарти до обмежених ресурсів і забезпечувати їхню гнучкість. В табл. 3.16 наведено ключові аспекти формування соціальних стандартів у різних кризових і післякризових контекстах й окреслено пріоритети та інструменти реалізації з урахуванням завдань публічного управління.

З позицій публічного управління, формування соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту в умовах кризових викликів вимагає інтеграції підходів кризового менеджменту, сталого розвитку та соціальної політики. Головним завданням органів влади є забезпечення неперервності доступу населення до фізичної активності навіть у найскладніших умовах, з одночасним урахуванням безпеки, інклюзивності та психологічної підтримки. На етапі повоєнного відновлення стандарти повинні спрямовуватися на модернізацію інфраструктури з використанням інноваційних технологій та екологічно відповідних рішень, а також на відновлення соціального капіталу через спорт. Ефективна реалізація таких стандартів можлива лише за умови системної координації між центральними та місцевими органами влади, громадськими організаціями, міжнародними партнерами та бізнесом.

Таблиця 3.16

**Ключові аспекти формування соціальних стандартів у різних кризових і
посткризових контекстах**

Етап / контекст	Ключові виклики	Пріоритети соціальних стандартів	Інструменти та механізми реалізації
Криза / воєнний стан	Обмежений доступ до безпечних локацій, загроза життю, руйнування об'єктів	Забезпечення базової фізичної активності в безпечних умовах, мінімальний набір спортивних послуг	Мобільні спортивні майданчики, адаптовані тренування, дистанційні та онлайн-програми
Окупація / деокупація	Втрата контролю над інфраструктурою, обмеження свободи пересування, психологічна травматизація	Збереження та відновлення доступу до спорту, інтеграція реабілітаційних елементів	Тимчасові спортивні простори, колективні фізкультурні ініціативи, залучення гуманітарних організацій, спортивно-реабілітаційні програми
Масове переміщення населення (ВПО, біженці)	Дефіцит інфраструктури у приймаючих громадах, відмінності в рівні доступу до спорту	Інклюзивність і доступність послуг для всіх вікових та соціальних груп	Організація спортивних активностей у центрах тимчасового перебування, адаптовані програми для дітей, ветеранів, людей з інвалідністю
Руйнування інфраструктури	Втрата спортивних об'єктів, відсутність обладнання	Стандарти надання послуг без капітальних споруд	Використання модульних спортивних споруд, відкрите облаштування територій, співпраця з приватним сектором
Повоєнне відновлення	Потреба швидкої реконструкції, обмежені ресурси	Відновлення спортивної інфраструктури за принципами сталого розвитку та енергоефективності	Державно-приватне партнерство, міжнародна технічна допомога, проектування інклюзивних просторів, пріоритет відновлення об'єктів масового користування

Джерело: розроблено автором

Інноваційні рішення у сфері публічного управління, спрямовані на розвиток фізичної культури та спорту, знаходять яскраве підтвердження в успішних прикладах з усього світу. Наприклад, концепція «активних просторів» набуває великої популярності у скандинавських країнах, зокрема в Данії. У Копенгагені були створені багатофункціональні парки з інтерактивними спортивними майданчиками, які використовують кінетичну енергію для освітлення території. Такі проекти не лише сприяють фізичній активності, але й підвищують екологічну обізнаність населення.

Загалом інноваційні моделі фінансування спорту демонструють ефективність у таких країнах, як Велика Британія. Там активно впроваджуються «соціальні облигації», які дозволяють залучати приватних інвесторів до фінансування спортивних програм із гарантією повернення інвестицій через досягнення визначених соціальних показників. Один із таких проектів – фінансування спортивних клубів для дітей із малозабезпечених сімей, що позитивно вплинуло на рівень здоров'я молоді та зменшення соціальних проблем.

Варто згадати й про екологічні інновації в спорті, які є пріоритетом для Японії. Олімпійські ігри в Токіо 2020 року стали прикладом застосування екологічних стандартів: спортивні об'єкти були побудовані з перероблених матеріалів, а електроенергія для їх функціонування постачалася від відновлюваних джерел. Це надихнуло й інші країни на впровадження подібних ініціатив.

Інтеграція гейміфікації у спортивну сферу виявляє себе у таких програмах, як шведський проект Beat the Street. Мешканці міст отримують спеціальні браслети, які реєструють їхню активність під час прогулянок, бігу чи їзди на велосипеді. Накопичуючи бали, учасники змагаються за індивідуальні чи групові нагороди. Ця ініціатива не лише заохочує до активного способу життя, а й зміцнює зв'язки всередині громад.

Взаємодія громадян із владою у процесі розвитку спортивної інфраструктури є ще одним прикладом світового досвіду. У Канаді активно

використовуються платформи громадського моніторингу, де мешканці можуть висловлювати свої думки щодо стану спортивних об'єктів або пропонувати ідеї їх поліпшення. Така взаємодія дозволяє ефективно розподіляти ресурси, спрямовуючи їх на реальні потреби.

Економіка спільного доступу знаходить своє втілення в Нідерландах, де спортивне обладнання та об'єкти стали частиною концепції «sharing economy». Громадяни можуть орендувати спортивні велосипеди, човни чи навіть тенісні корти через спеціальні мобільні додатки, що значно підвищує доступність спорту для широкого загалу.

Міждисциплінарний підхід також знаходить застосування у багатьох країнах. Наприклад, в Італії щорічно проводяться спортивні фестивалі, які поєднують активності з мистецькими та освітніми програмами. Такі заходи не лише популяризують спорт, але й створюють середовище для культурного обміну та розвитку нових компетенцій у молоді.

Світовий досвід доводить, що інновації у сфері публічного управління фізичною культурою та спортом можуть стати потужним інструментом соціального прогресу. Вони надихають на створення нових підходів, які одночасно враховують потреби громадян, екологічні виклики та економічні реалії. Це підтверджує, що фізична культура та спорт можуть бути не лише засобом оздоровлення, але й драйвером сталого розвитку суспільства.

Висновки до розділу 3

Спорт і сталий розвиток мають тісний зв'язок, що відображається у значущості спорту не лише як засобу фізичної активності, а й як важливого інструмента для досягнення цілей сталого розвитку. Спорт має здатність сприяти сталому розвитку суспільства, підтримувати здоровий спосіб життя, забезпечувати соціальну інтеграцію, сприяти економічному розвитку та охороні навколишнього середовища. У сучасному світі, коли проблеми

екології, соціальної справедливості, економічної стабільності та інклюзивності стають дедалі важливішими, спорт має величезний потенціал для підтримки цілісного підходу до сталого розвитку суспільства.

Сфера фізичної культури та спорту з позицій публічного управління є не лише засобом фізичної активності, але й важливим інструментом у досягненні сталого розвитку. Його потенціал для покращення здоров'я, підтримки соціальної інклюзивності, економічного зростання та охорони навколишнього середовища робить його важливим з точки зору формування сталих, соціально відповідальних й екологічно збалансованих суспільств. Як для будь-якої суспільно орієнтованої функції для ефективного публічного управління в сфері спорту важливими є соціальні стандарти.

Соціальні стандарти в сфері спорту визначено як сукупність вимог, що визначають рівень доступності, якості, безпеки та інклюзивності спортивних послуг для різних груп населення. Зазначені стандарти відіграють важливу роль у розвитку спорту як соціального явища, яке не тільки підтримує фізичне здоров'я, але й сприяє соціальній інтеграції, розвитку особистості, покращенню якості життя та формуванню загальнонаціональної культури.

Сутність соціальних стандартів у сфері спорту полягає в тому, щоб вони виконували наступні функції: встановлення необхідного рівня забезпечення спортивними послугами; підтримка інклюзивності спорту; стимулювання створення спортивних об'єктів, доступних для різних категорій громадян; сприяли створенню середовища, в якому кожен може знайти своє місце в спортивній діяльності.

Стандарти охоплюють широкий спектр аспектів, починаючи від фізичної доступності спортивних об'єктів і закінчуючи соціальною рівністю у можливостях для участі в спортивних заходах. Зокрема, це питання доступу до тренувальних майданчиків, забезпечення спортивного інвентарю для дітей з особливими потребами, забезпечення рівних можливостей для жінок і чоловіків у різних спортивних дисциплінах, а також вирішення питання безпеки спортсменів, профілактики травматизму і забезпечення норм

харчування для спортсменів.

Однією з ключових особливостей соціальних стандартів у сфері спорту є здатність реагувати на динамічні (соціальні, економічні та технологічні) умови. Це означає, що соціальні стандарти мають бути гнучкими і адаптуватися до нових викликів (технологічний прогрес, зміни в системі освіти, нові соціальні рухи та тренди), що впливають на сферу фізичної культури і спорту. Наприклад, розвиток цифрових технологій дозволяє впроваджувати нові методи тренувань і моніторингу фізичної підготовки, що має враховуватися в соціальних стандартах, сприяючи поліпшенню якості спортивного процесу та інклюзивності.

Публічне управління у сфері фізичної культури і спорту набуває особливої актуальності в умовах, коли здоров'я нації стає стратегічним пріоритетом держави. Дана сфера впливає на розвиток фізичного і морального стану громадян, формування здорового способу життя та підвищення якості життя. Ефективне публічне управління сферою фізичної культури і спорту сприяє не лише оздоровленню населення, але й забезпечує розвиток спортивної інфраструктури, популяризацію спорту серед молоді, підтримку професійних спортсменів й інтеграцію в міжнародне спортивне середовище.

Аналіз національних та міжнародних проєктів й ініціатив свідчить, що ефективне публічне управління у сфері спорту має водночас враховувати як локальні особливості, так й інтегрувати міжнародні стандарти для досягнення соціально-економічних цілей. Партнерство з різними секторами економіки та суспільства, інклюзивність, гендерна рівність, доброчесність і прозорість є тими принципами, що мають бути закладені у національні стратегічні документи та плани дій.

Міжрегіональні порівняння є корисними для оцінювання ефективності соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту. Ці порівняння забезпечують комплексний та багатофакторний аналіз результативності державної політики з урахуванням наближеності до кінцевого споживача. Такий підхід дозволяє проаналізувати різні чинники, що впливають на

реалізацію цих стандартів у різних регіонах; виявляти варіації в доступі до ресурсів; виявляти рівні зацікавленості громадськості; оцінювати якість впровадження.

На основі розрахунків ефективності соціальних стандартів у сфері фізичної культури та спорту сформульовано низку рекомендацій для публічного управління, спрямованих на покращення якості та доступності цих стандартів. Нижче подано детальні рекомендації, що охоплюють як загальні напрями, так і конкретні кроки з поліпшення соціальних стандартів у фізичній культурі та спорті.

Перша рекомендація пов'язана з балансом між уніфікацією та адаптацією соціальних стандартів на основі регіональних потреб. Стандарти у сфері фізичної культури та спорту мають враховувати унікальні потреби кожного регіону. Виявлені міжрегіональні відмінності, отримані за допомогою мережевого аналізу, свідчать про те, що централізовані стандарти можуть бути менш ефективними в регіонах з різними рівнями розвитку спортивної інфраструктури. Публічне управління має сприяти гнучкості стандартів та їх адаптації. Це дозволить врахувати як регіональні особливості, так і потреби локальних громад.

Наступний аспект пов'язаний із розподілом ресурсів на основі результатів ефективності. Регулятори можуть використовувати результати розрахунків для встановлення пріоритетів фінансування, що дозволить збільшити підтримку менш розвинених регіонів або регіонів із недостатньо розвинутою інфраструктурою. Це дозволить досягти балансу в якості та доступності послуг фізичної культури і спорту для всіх громадян.

Для забезпечення постійного вдосконалення соціальних стандартів у сфері фізичної культури та спорту необхідно створити систему регулярного моніторингу їх реалізації. Цей процес має бути структурованим та базуватись на кількісних індикаторах, що вимірюють ключові аспекти ефективності, як-от кількість охоплених програмами фізичної активності людей, рівень задоволеності населення, показники здоров'я та соціальної інтеграції.

Моніторинг дозволить виявляти проблемні зони та оперативно вживати заходів для корекції.

Розробка та впровадження соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту є важливою складовою стратегічного розвитку національної політики у напрямку здоров'я нації. Інновації в цій сфері здатні не лише підвищити доступність та ефективність спортивних програм, але й створити інклюзивне середовище для різних соціальних груп. У цьому контексті виділимо основні блоки інновацій, які, на нашу думку, можуть стати основою удосконалення публічного управління у сфері фізичної культури і спорту.

Один з найбільш перспективних напрямів інновацій є **впровадження цифрових технологій для розробки соціальних стандартів**. Сучасні мобільні додатки та інтерактивні платформи здатні не лише залучати громадян до регулярних занять спортом, але й здійснювати персоналізований підхід до кожного користувача. Наприклад, розробка онлайн-платформ, які дозволяють користувачам отримувати індивідуальні рекомендації щодо фізичних навантажень, тренувань, а також планувати харчування та відпочинок на основі їхнього здоров'я та фізичних можливостей. Інтеграція таких технологій у систему соціальних стандартів дозволить охопити ширшу аудиторію, зокрема людей з обмеженими можливостями, а також сприяти формуванню звички до здорового способу життя у різних вікових групах.

Ще один важливий блок інновацій стосується **інклюзивності спорту та доступності спортивної інфраструктури**. Розвиток інклюзивних програм, що враховують потреби людей з різними фізичними можливостями, є важливим кроком до забезпечення рівного доступу до фізичної активності, особливо в контексті сучасних реалій України.

Соціальні стандарти повинні передбачати не лише створення доступних спортивних майданчиків, але й розробку спеціальних програм для людей з обмеженими можливостями, включаючи адаптовані тренування, спеціалізовані курси та реабілітаційні програми. Це дозволить інтегрувати людей з інвалідністю у суспільне життя та стимулюватиме їх до активної

участі у спортивних заходах. В цій сфері інновації можуть бути пов'язані з адаптацією спортивної інфраструктури: модернізація спортивних майданчиків, створення спеціальних зон для людей з обмеженими можливостями, забезпечення інклюзивного доступу до спортивного обладнання. Важливим етапом є також *адаптація програм навчання для тренерів та фізіотерапевтів*, щоб вони могли працювати з людьми з різними потребами, зокрема з людьми з інвалідністю.

Розвиток інновацій включає *реформування освітніх програм для підготовки фахівців*, здатних працювати за новими вимогами часу. Програми навчання для тренерів, фізіотерапевтів та спортивних менеджерів повинні орієнтуватися на сучасні технології, інтердисциплінарний підхід та інклюзивні методики. Важливо підготувати фахівців, які не тільки володіють базовими спортивними знаннями, але й розуміють, як застосовувати інноваційні технології для покращення результатів, а також здатні створювати безпечне і комфортне середовище для різних соціальних груп.

Пропаганда здорового способу життя через мас-медіа та соціальні мережі є ще одним важливим блоком інновацій. В умовах сучасного інформаційного суспільства використання медіа-платформ для поширення інформації про важливість фізичної активності є надзвичайно ефективним. Соціальні мережі та популярні медіа-канали можуть стати майданчиком для створення та підтримки спортивних трендів, організації онлайн-кампаній на підтримку здорового способу життя. Окрім того, широке використання відео-уроків, онлайн-занять, блогів та спортивних челенджів допоможе не тільки залучити до спорту нові аудиторії, але й надасть можливість людям з різних регіонів та соціальних груп брати участь у спортивних ініціативах.

В кінцевому рахунку, для ефективного впровадження соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту важливим є *створення підтримуючої державної політики*, що включає розробку та реалізацію законодавчих ініціатив, що регулюють доступ до спортивних послуг, а також створення механізмів для фінансування інклюзивних спортивних програм.

Державні установи мають також активно підтримувати ініціативи на місцевому рівні, зокрема розвиток громадських спортивних майданчиків, сприяння розвитку масового спорту серед молоді та пенсіонерів, а також створення нових форм партнерства між державними та приватними структурами для забезпечення сталого розвитку спортивної інфраструктури.

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано розв'язання наукової проблеми розвитку теоретико-методичних засад удосконалення організаційного механізму публічного управління розробленням та імплементацією соціальних стандартів на основі актуальних інноваційних інструментів, що дало можливість отримати нові наукові результати та сформулювати такі висновки:

1. Соціальний вимір сталого розвитку є невід'ємною частиною життєздатності та прогресу сучасного суспільства, оскільки він охоплює як базові потреби людей (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист), так і глибинні механізми забезпечення соціальної справедливості, рівноправного доступу до ресурсів та послуг і зменшення структурної нерівності. Створення умов всебічної реалізації людського потенціалу потребує системного підходу, в якому публічне управління відіграє ключову роль. Завдяки злагодженій та відповідальній діяльності органів влади можливо забезпечити виконання державних обов'язків перед громадянами у формі соціальних гарантій. Ефективність державної соціальної політики значною мірою залежить від того, наскільки виважено і цілісно реалізуються програми підтримки вразливих груп населення, формуються інклюзивні правові рамки, забезпечується відкритість до змін. У цьому контексті соціальні стандарти визначено як інструмент закріплення мінімальних умов гідного життя та інтегрують ідеї солідарності, відповідальності та рівності у практику публічного управління.

2. Публічне управління соціальними стандартами потребує постійної адаптації до нових соціальних викликів, динаміки змін в суспільстві та посилення міжсекторальної взаємодії. З огляду на багаторівневу природу публічного управління, воно має охоплювати розробку нормативної бази та впровадження ефективних механізмів реалізації політик через узгоджену взаємодію державного, приватного та громадського секторів. Саме міжсекторальна співпраця, інноваційні соціальні технології та врахування

принципів сталого розвитку формують основу для розбудови сучасної системи соціального захисту, що здатна реагувати на швидкі трансформації економіки, демографії та очікувань суспільства. При цьому необхідно мати чітку критерійно-аналітичну базу, яка дозволяє постійно оцінювати ефективність соціальних стандартів, проводити їх своєчасну ревізію та модернізацію. Усе це вимагає від публічних управлінців високого рівня компетентності, стратегічного мислення та готовності до інституційних інновацій.

3. Виклики, з якими стикається сучасна система розробки соціальних стандартів, вимагають нових підходів до процесу формування публічної політики. Застарілі управлінські моделі, відсутність належної координації, слабка залученість громадськості та обмежені ресурси часто стають перешкодами для реалізації справедливих і дієвих соціальних норм. Проте перспективи реформування публічного управління передбачають активізацію участі громадян у прийнятті рішень, побудову довіри між владою і суспільством, забезпечення прозорості й підзвітності процесів. Це дозволить не лише краще відображати потреби громади в соціальних стандартах, а й посилити їхню легітимність. Крім того, важливою умовою є відкритість до міжнародного досвіду та кращих практик, що сприяє гармонізації стандартів на глобальному рівні. Удосконалене публічне управління соціальними стандартами здатне забезпечити мінімальні соціальні гарантії та стати інструментом глибокої соціальної інтеграції, стабільності та сталого розвитку в посткризовому суспільстві.

4. Удосконалення публічного управління в сфері розроблення та імплементації соціальних стандартів є ключовим аспектом забезпечення ефективної соціальної політики України. В умовах постійних змін у суспільстві, що викликані економічними, політичними та соціальними трансформаціями, важливою стає необхідність адаптації управлінських механізмів до нових викликів. Ефективне публічне управління у цій сфері сприяє підвищенню якості життя громадян та забезпеченню стабільності та сталого розвитку суспільства в цілому. Тому, на сьогодні, вдосконалення

підходів до створення та реалізації соціальних стандартів є важливим завданням для досягнення соціальної справедливості та рівності й основою для впровадження різноманітних інноваційних рішень.

5. Організаційно-аналітичний механізм публічного управління розробкою соціальних стандартів передбачає інтеграцію різних організаційних та аналітичних елементів, що забезпечують ефективність процесу розробки соціальних стандартів. Організаційно-аналітичний механізм розробки та впровадження соціальних стандартів має низку важливих переваг. По-перше, він забезпечує структурованість та системність у процесі формування соціальних норм, що підвищує ефективність їхнього впровадження. Завдяки цьому підходу вдається створити чітку систему взаємодії між різними інститутами та організаціями, що сприяє більш скоординованій роботі на державному рівні. По-друге, механізм передбачає регіональну адаптацію соціальних стандартів, що дозволяє враховувати специфіку різних регіонів країни. Це важливо, оскільки соціально-економічні умови в різних регіонах можуть суттєво відрізнятися, і завдяки такій адаптації забезпечується рівномірний соціальний захист населення.

6. Інновації відіграють ключову роль у формуванні соціальних стандартів, адже вони сприяють трансформації суспільства та створюють нові можливості для поліпшення якості життя. Сучасний світ швидко змінюється, і соціальні стандарти, що визначають рівень добробуту громадян, повинні йти в ногу з цими змінами. Інноваційні рішення стають важливим інструментом у забезпеченні соціальної справедливості, підвищенні доступності послуг, покращенні умов праці та захисті прав населення. Стратегічні вектори інноваційного забезпечення розроблення соціальних стандартів повинні враховувати сучасні виклики та можливості, що виникають завдяки технологічним змінам та соціально-економічним трансформаціям. До складу стратегічних векторів входять цифрова трансформація державного управління, інклюзивність та доступність соціальних стандартів, використання штучного інтелекту та великих даних, інноваційні соціальні

моделі та пілотні проєкти, розвиток публічно-приватного партнерств, сталий розвиток та екологічні стандарт.

7. Імплементация інноваційних векторів та відповідних інноваційних проєктів у процесі розроблення та втілення соціальних стандартів – це багаторівневий та динамічний процес, який вимагає залучення новітніх технологій, участі громадян та адаптації до сучасних викликів. Алгоритм реалізації цих векторів можна уявити як послідовний, циклічний процес, що поєднує аналіз, планування, впровадження, моніторинг і постійне вдосконалення стандартів.

8. Інноваційним рішенням у сфері публічного управління соціальними стандартами є створення рамки універсальних базових соціальних послуг (стандартів) (УБСП). Ця рамка передбачатиме гарантію доступу кожного громадянина до базового набору необхідних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, житло та соціальний захист, незалежно від їхнього економічного статусу, завдяки переосмисленню підходів до розподілу ресурсів та організації надання послуг. Підхід УБСП є відходом від існуючих моделей, що базуються на перевірці доходів або інших складних критеріях. Замість цього універсальна система забезпечить доступ усіх громадян, незалежно від їхніх доходів, до мінімального стандарту необхідних послуг. Це значно спростить адміністрування соціальних послуг, скоротить бюрократичне навантаження та забезпечить, щоб жоден громадянин не залишився поза системою. До того ж, орієнтація на послуги, а не на пряму фінансову допомогу, сприяє довгостроковому соціальному та економічному розвитку, а не лише короткостроковому зменшенню бідності.

9. Ключові напрями формування інклюзивних соціальних стандартів полягають у створенні доступного та справедливого соціального середовища для всіх груп населення. Це включає розробку інституційних механізмів підтримки, удосконалення нормативно-правової бази, адаптованої до потреб вразливих верств суспільства, та запровадження інклюзивної інфраструктури, доступної для всіх. Важливим є фінансування програм соціального захисту,

розширення освітніх можливостей, цифровізація послуг і впровадження інформаційних платформ для забезпечення прозорості й ефективності.

10. Фізична культура і спорт у контексті сталого розвитку посідають стратегічно важливе місце, оскільки поєднують фізичну активність, соціальну інклюзивність, економічний прогрес і екологічну відповідальність. Їх роль виходить за межі оздоровлення населення: спорт стає універсальним інструментом для розв'язання комплексних завдань сталого розвитку. Ефективне публічне управління цією сферою повинно забезпечувати не лише якісну спортивну інфраструктуру, а й гарантувати доступність, безпечність та інклюзивність послуг для різних соціальних груп. Це особливо важливо в умовах сучасних викликів, де потрібна міжсекторальна взаємодія та інтеграція цілей сталого розвитку в національні політики. Соціальні стандарти в цьому контексті виступають як основа формування справедливих і збалансованих умов для розвитку фізичної активності, охоплення широких верств населення та формування нової культури здоров'я нації. Стандарти повинні відображати багатогранну природу спорту, враховуючи не лише фізичні, а й освітні, моральні, психоемоційні, гендерні та технологічні аспекти участі в спортивному процесі.

11. Соціальні стандарти у сфері спорту набувають нової якості в умовах динамічного суспільного розвитку та цифровізації. Їх розробка та реалізація мають базуватися на принципах гнучкості, адаптивності до регіональних умов, інноваційності й справедливого розподілу ресурсів. Важливою умовою підвищення ефективності таких стандартів є регулярний моніторинг їх впровадження за допомогою системи індикаторів, що дозволяє своєчасно реагувати на виявлені проблеми та вдосконалювати практики управління. Водночас, результати міжрегіональних порівнянь підтверджують потребу у збалансованій уніфікації та децентралізації підходів до управління спортивною сферою, щоб врахувати як національні пріоритети, так і локальні реалії. Публічне управління має відігравати не лише адміністративну, але й просвітницьку та координуючу роль, виступаючи платформою об'єднання

зусиль державних органів, місцевих громад, спортивних організацій, бізнесу та громадянського суспільства задля побудови інклюзивної спортивної екосистеми.

12. Особливу перспективу розвитку мають інноваційні рішення, що інтегрують цифрові технології в систему соціальних стандартів у фізичній культурі та спорті. Впровадження персоналізованих цифрових сервісів, мобільних додатків, аналітики великих даних і платформ для онлайн-тренувань відкриває нові можливості для участі в спорті, особливо для людей з інвалідністю, дітей, молоді та осіб старшого віку. Такі технології сприяють формуванню нових моделей взаємодії між громадянами та державою у сфері здоров'я, залучаючи до активного способу життя та зміцнюючи соціальну згуртованість. Водночас, інноваційна політика в цій сфері повинна включати в себе підтримку інклюзивної інфраструктури, розробку спеціальних програм та підвищення рівня професійної підготовки фахівців. У поєднанні з ефективним публічним управлінням, такі підходи забезпечать стійкий розвиток спорту як соціального феномену, що підтримує гідність, рівність та благополуччя кожного громадянина у відповідності до цілей сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Becker J., Smith D. B. The Need for Cross-Sector Collaboration. *Sanford Social Innovation Review*. 2018.
2. Brand K.-W. Social Practices and Sustainable Consumption: Benefits and Limitations of a New Theoretical Approach. *Environmental Sociology: European Perspectives and Interdisciplinary Challenges* / eds. M. Gross, H. Heinrichs. Dordrecht, Heidelberg, London, New York: Springer, 2010. pp. 217–235.
3. Clarke A., Crane A. Cross-Sector Partnerships for Systemic Change: Systematized Literature Review and Agenda for Further Research. *Journal of Business Ethics*. 2018. Vol. 150, Issue 2. pp. 303–313.
4. Empowering communities: nexus of infrastructure and local prosperity: collective monograph. Ed. by Olena Omelianenko and Olha Prokopenko. Tallinn: Teadmus OÜ. 2024. 415 p.
5. Esping-Andersen G. The three worlds of welfare capitalism. Cambridge, 1990.
6. European Commission. Social Innovation Research in the European Union. Approaches, findings and future directions. 2013. URL: http://ec.europa.eu/research/social-sciences/pdf/social_innovation.pdf
7. Franz H.-W., Hochgerner J., Howaldt J. Challenge social innovation. Potentials for Business, Social Entrepreneurship, Welfare and Civil Society. Berlin, New York: Springer, 2012.
8. Hargraves T., Longhurst N., Seyfang G. Up, down, round and round: connecting regimes and practices in innovation for sustainability. *Environment and Planning A*. 2013. Vol. 45. pp. 402–420.
9. Howaldt J., Kopp R., Schwarz M. Social innovations as drivers of social change – Tarde’s disregarded contribution to social innovation theory building. 2013.
10. Howaldt J., Schwarz M. Social Innovation: Concepts, research fields and international trends. IMO international monitoring. Aachen, 2010.

11. Marshall K., Butzbach O. New social policy agendas for Europe and Asia: challenges, experience and lessons. 2003. The international Bank for reconstruction and development/The World Bank;
12. Moulaert F., MacCallum D., Mehmood A., Hamdouch A. The International Handbook on Social Innovation. Collective Action, Social Learning and Transdisciplinary Research. Cheltenham: Elgar, 2013.
13. Omelyanenko V. A., Fantaiev V. E. Methodical aspects of assessing the impact of implementation stages of smart city projects on the social and economic impacts. *Achievements of the Economy: Prospects and Innovations*. 2024. № 9. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13326540>
14. Omelyanenko V., Hodriienko V. Innovations in social standards development: advancing equity and progress. *Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices: Materials of International Scientific and Practical Conference (April 21-22, 2023)* / Gen. Edit. Olha Prokopenko, Aleksander Sapiński, Tallinn: Teadmus OÜ, 2023. pp. 22–23.
15. Omelyanenko V., Hordiienko V., Nosachenko O. Public management of socio-economic standarts development: institutional and innovation design framework. *Scientific Journal of Polonia University*. 2024. № 66 (5). pp. 176–186. <https://doi.org/10.23856/6619>
16. Omelyanenko V., Omelianenko O. Infrastructure and service methodology for the development of innovative hromadas: general idea and example of smart city infrastructure. *Three Seas Economic Journal*. 2023. Vol. 4, Issue 1. pp. 49–57.
17. Omelyanenko V.A. Institutional strategies of safety-oriented management of innovative development of communities (archetypes methodology). *Наукові перспективи: журнал*. 2024. N 5 (47). pp. 24-37. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-5\(47\)-24-37](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-5(47)-24-37)
18. Pieters D., Nickless J.A. Pathways For Social Protection In Europe, report to the Finnish Ministry of Social Affairs and Health, <http://pre20031103.stm.fi/english/tao/publicat/pathways/contens.htm>
19. Vadrot A. B. Re-thinking the Conditions for Social Change and Innovation.

Innovation: The European Journal of Social Science Research. 2020. Vol. 33, Issue 1. pp. 1–3. <https://doi.org/10.1080/13511610.2020.1713455>

20. Wedel M. Social Change and Innovation for Times of Crises. Innovation: The European Journal of Social Science Research. 2020. Vol. 33, Issue 3. pp. 277–279.

21. Ziegler R. Social Innovation as a Collaborative Concept. Innovation: The European Journal of Social Science Research. 2017. Vol. 30, Issue 4. pp. 388–405. DOI: <https://doi.org/10.1080/13511610.2017.1348935>.

22. Андрійчук В.Г. Ідентифікація Україною європейських соціально-економічних стандартів: реальний стан та шляхи досягнення. Економічний часопис-XXI. 2011. № 3–4.

23. Баймуратов М. Імплементация як механізм входження європейських правових стандартів в національне законодавство України. Юридичний журнал. 2011. № 12. С. 14–20.

24. Балабан С.М. Інституціональний аспект публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту в Україні. Право і суспільство. 2016. № 6, ч. 2. С. 88–94.

25. Балтачєєва Н. Б. Методологічні аспекти розробки структури механізму формування і реалізації соціальної політики в сучасних умовах. Вісник Донбаської державної машинобудівної академії, 2012. № 2 (27). С. 178–183.

26. Баранова Н., Поляк Н. Удосконалення соціальних стандартів у системі соціального забезпечення. Україна : аспекти праці. 2009. № 2. С. 21–25.

27. Барсуков А.В. Соціальна політика країн ЄС. Формування ринкових відносин в Україні. 2005. № 2. С.49–53.

28. Блащак І. Європейський досвід публічного управління сферою спорту: структурно-функціональні аспекти. Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. 2023. № 6. С. 14–20.

29. Богуш Л. Г. Соціальні пріоритети сталого розвитку України : критерії формування, політика реалізації. Економіка та держава. 2013. № 12. С. 34–39.

30. Бойко А.І. Децентралізація як фактор розвитку соціальної сфери в

Україні. Вісник Національного університету «Остронадський економічний університет». 2022. Вип. 32. С. 50–65.

31. Боков О. Вдосконалення методології визначення прожиткового мінімуму в контексті досвіду країн Європейського Союзу. Україна : аспекти праці. 2013. № 1. С. 40–44.

32. Боков О. Моніторинг соціальних стандартів та їх вплив на регіональний рівень життя населення України. Україна: аспекти праці. 2012. № 8. С. 28–34.

33. Бутирська І. В. Соціальна політика Європейського союзу : виклики та можливості. Держава і право : збірник наук. праць. 2013. Вип. 60. С. 491–498.

34. Бюджетна декларація на 2022–2024 роки. URL: https://buhgalter.com.ua/upload/news/2021/6/budgetna_deklaracija_2022_2024.pdf

35. Василюк Д.Я. Професійний статус та рівень освіченості як критерій належності до середнього класу суспільства. Вісник Прикарпатського університету. Сер. «Економіка». 2012. № 9. С. 339–342.

36. Василюк Д.Я. Розвиток середнього класу в Україні з позиції нової ідеології його функціональності. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 2. С. 843–847.

37. Верланов С. Стандарти економічних та соціальних прав людини у Європейському Союзі та Раді Європи : взаємозв'язок і співвідношення. Право України. 2008. № 5. С. 137–141.

38. Верховод І., Леушина О. Соціалізація розподілу благ: досвід європейських країн і проблеми України. Україна: аспекти праці. 2013. № 3. С. 43–50.

39. Весельська Л.А. Міжнародний досвід державного регулювання соціальної безпеки в країнах з різними моделями соціального розвитку: застосування в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 17. С. 108–113.

40. Вітківська К.В. Методологічні аспекти оцінки рівня життя в регіонах України. Статистика України. 2020. № 4. С. 54–60.

41. Воднік В.Д. Середній клас як суб'єкт соціальнополітичних процесів в умовах побудови громадянського суспільства в Україні. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2016. № 3. С. 30-42.
42. Волинський Г. Про соціальну диференціацію населення. Економіка України. 2008. № 2. С. 77–82.
43. Вплив коронавірусної кризи на бідність: перші наслідки для України / Черенько Л.М. та ін.; НАН України, Інститут демографії та соц. досліджень ім. М. В. Птухи. Київ, 2020. 76 с.
44. Гаврилюк О.В. Соціальні послуги в умовах децентралізації: виклики та можливості. Журнал соціальних досліджень. 2023. Вип. 18. С. 112–127.
45. Ганцюк Т. До проблеми визначення елементів комплексного механізму державного управління. Державне управління та місцеве самоврядування. 2014. Вип. 3. С. 17–26.
46. Гасюк І. Соціально-економічні стандарти як інструмент публічної політики. Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. 2025. № 11. С. 47–58.
47. Гасюк І.Л. Особливості публічного управління соціальною сферою та роль соціальних стандартів. Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2025. № 1. С. 27-35.
48. Головня О. М. Соціальні гарантії як джерело підтримки економічної безпеки України. Інвестиції: практика та досвід. 2009. № 23. С. 41–45.
49. Головня Ю.І. Детермінанти розвитку малого та середнього бізнесу в регіоні. Економічний простір. 2014. № 90. С. 88-96.
50. Горбатюк С.Є. Державне регулювання соціальної роботи в Україні: дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 / Національна академія державного управління при Президентові України. Київ, 2009. 236 с.
51. Горбенко О.В., Корнієнко І.Г. Організаційно-управлінські резерви професійно-орієнтаційної роботи ВНЗ галузі фізичної культури і спорту із загальноосвітніми школами. Оптимізація наукових досліджень. Миколаїв :

НУК, 2009. С. 239–241.

52. Гордієнко В.В. Проблеми та перспективи публічного управління розробкою соціальних стандартів в умовах сучасних викликів. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2024. № 42. С. 44–48. <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.42.7>

53. Гордієнко В.В. Публічне управління в сфері розроблення соціальних стандартів: основні особливості та напрями удосконалення. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 10. <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.10.14>

54. Гордієнко В.В. Особливості розроблення інноваційних соціальних стандартів. Економіка, інноватика та сучасні бізнес-технології: актуальні проблеми та розвиток: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (м. Суми, 27–28 травня 2024 року). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. С. 59–60.

55. Гордієнко В.В. Соціальні стандарти в сфері фізичної культури і спорту: проблеми реалізації та перспективні інноваційні інструменти. Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 26 травня 2023 р.). Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2023. С. 163–165.

56. Гордієнко Л. Оцінка фінансового забезпечення соціальної сфери в Україні. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2016. Т. 1. № 2. С. 362–366.

57. Грицай І. Соціальні стандарти та гендерна рівність: інтеграція теорії та практики в правовому забезпеченні. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2024. № 1 (128). С. 59–66.

58. Грициняк О.І. До питання аналізу зарубіжного досвіду соціального забезпечення та можливості його впливу на відтворення робочої сили в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 7 Ч. 1.

С. 96–99.

59. Демченко В.Ю. Соціальна інфраструктура територіальних громад: сучасні тенденції та перспективи розвитку. Актуальні проблеми державного управління. 2023. Вип. 11. С. 72–86.

60. Державне управління: у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; ред. кол.: Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін. Київ; Дніпропетровськ: НАДУ, 2012. Т. 1. 564 с.

61. Державний класифікатор соціальних стандартів та нормативів: наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 17.06.2002. № 293. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0293203-02#Text>

62. Державні соціальні та гарантії у 2020–2021 році. Міністерство соціальної політики України. 2021. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/socialni-standarti.html?PrintVersion>

63. Дмитренко С.І. Моделі управління соціальною сферою в Україні: теоретичний аналіз. Науковий вісник Львівського національного університету. 2021. Вип. 25. С. 95–108.

64. Довбиш К.К. Оплата праці як основний спосіб забезпечення достатнього рівня життя. Право та інновації. 2014. № 1–2 (5–6). С. 133–142.

65. Дорофєєва Т.І. Застосування стандартів державними і громадськими організаціями в умовах публічного управління розвитком фізичної культури і спорту. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. 2021. № 2 (130). С. 54–59.

66. Дорофєєва Т.І. Проблема розробки та застосування стандартів розвитку фізичної культури і спорту. *New impetus for the advancement of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries : research matters*. Vol. 1. Riga, 2021. pp. 290–296.

67. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.

68. Євсєєва О.О. Соціальні стандарти як функціональні орієнтири

розвитку соціальної сфери. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2011. № 34. С. 375–378.

69. Ємельяненко Л.М., Москвіна В.І. Формування концептуальної моделі трансфертної політики в соціальній сфері України. Інноваційна економіка. 2019. № 3-4 (79). С. 34–40.

70. Єременко І. Сучасні підходи до впровадження інтегрованих соціальних послуг на рівні громад. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/36691/file/Unicef_Integrated%20social%20services.pdf

71. Жуковська А.Ю. Соціальні стандарти у сфері доходів населення та проблематика їх запровадження в Україні. Актуальні проблеми економіки. 2009. № 11 (101). С. 181-189.

72. Закон України «Про Державний бюджет України на 2021 рік». Відомості Верховної Ради України. 2021. № 16. С. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>

73. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії». Відомості Верховної Ради України. 2000. № 48. С. 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>

74. Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 01.06.2000 р. № 1768-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>

75. Закон України «Про прожитковий мінімум». Відомості Верховної Ради України. 1999. № 38. С. 348. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14#Text>

76. Закон України «Про соціальні послуги». Відомості Верховної Ради. 2019. № 18. С. 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

77. Запара С.І. До питання про сутність міжнародного соціального стандарту. Актуальні проблеми регулювання відносин у сфері праці і соціального забезпечення: тези доп. та наук. повідом. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. Харків: Кросроуд, 2011. С. 443–447.

78. Іваній О.М. Інноваційні підходи до удосконалення публічного управління стратегічним розвитком регіону. Наукові перспективи. 2025. № 3 (57). С. 207–223.
79. Іваній О.М. Механізми публічного управління стратегічним розвитком регіону. Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека». 2025. № 2. <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2025-2-10700>
80. Іванова Н., Плотніков О. Нові європейські стандарти. Політика і час. 2007. № 3. С. 29.
81. Ільчук Л.І. Світовий досвід моделей соціальної політики та їх можливість використання в Україні. 2015. URL: <http://ipzn.org.ua/svitovuj-dosvid-modelej-sotsialnoyi-polityky-ta-yih-mozhlyvist-vykorystannya-v-ukrayini/>
82. Інтеграційний вибір України: соціальні, економічні, екологічні наслідки (регіональний вимір). Регіональна економіка. 2013. № 3. С. 7–39.
83. Калашнікова Т.М. Забезпечення територіально локалізованими благами в контексті людського розвитку. Демографія та соціальна економіка. 2015. № 1 (23). С. 102–112.
84. Качан О. А., Пристинський В. М. Концепція «Спорт заради розвитку» у фізкультурно-оздоровчій і спортивно-масовій роботі закладів загальної середньої освіти. Монографія. Слов'янськ: вид-во Б. І. Маторіна, 2022. 162 с.
85. Клименко А. Л. Стандарти і гарантії соціального забезпечення: міжнародно-правовий і вітчизняний контекст : монографія. Харків: Юрайт, 2019. 176 с.
86. Клименко А. Л. Тенденція посилення значення міжнародно правових стандартів соціального забезпечення за умов соціально економічних викликів сьогодення. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. Харків, 2017. С. 90–94.
87. Клименко А.Л. Стандартизація в соціальній сфері України. Наукові записки ХЕПУ. 2018. № 1 (20). С. 58–61.
88. Колот А.М. Соціальна політика в умовах глобалізації та лібералізації

економічних відносин: здобутки, втрати, тенденції. Демографія та соціальна економіка. 2008. № 1. С. 23–41.

89. Кораблін С.О. Україна: економічна нестійкість та вади сировинної спеціалізації (за матеріалами наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 13 вересня 2017 р.). Вісник Національної академії наук України. 2017. № 10. С. 10–21.

90. Коротич О.Б. Методологічні засади державного управління регіональним розвитком. Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2005. Вип. 3 (12). С. 241–246.

91. Костюк В.Л. Європейські соціальні стандарти в контексті сучасної моделі джерел права соціального забезпечення: науково-теоретичний. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2018. Т. 1. С. 68–73.

92. Кравченко Т.М. Співпраця територіальних громад: практичні аспекти та перспективи. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2022. Вип. 29. С. 80–92.

93. Кривцова М.С. Шляхи підвищення державних соціальних стандартів у політиці доходів населення. Вісник соціально-економічних досліджень. 2013. Вип. 4. С. 252–259.

94. Криштанович М.Ф. Інновації в публічному управлінні як фактор сталого розвитку і підвищення соціальних стандартів. Суспільство та національні інтереси. Серія «Публічне управління та адміністрування». 2025. № 3 (11). С. 804–812.

95. Кудряченко А.І. Соціальне партнерство: європейський досвід і Україна. Стратегічні пріоритети. 2008. № 3. С. 132–141.

96. Куспляк Г. Класифікаційний склад та структура механізмів державного управління. Теоретичні та прикладні питання державотворення. Вип. 23. С. 61–75.

97. Ларіна Р.Р., Владзимирський А.В., Балусєва О.В. Державний механізм забезпечення інформатизації системи охорони здоров'я / під заг. ред. В.В. Дорофійенко. Донецьк: Цифрова типографія, 2008. 252 с.

98. Левченко П.О. Роль громадського сектору у формуванні соціальних послуг. Актуальні проблеми соціології. 2020. Вип. 16. С. 134–145.
99. Лібанова Е., Осауленко О., Черенько Л. Оцінка якості життя в Україні на основі суб'єктивних показників добробуту: монографія. Warsaw. RS Global Sp. z O.O., 2020. 361 p.
100. Лібанова Е.М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: монографія; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана», НАН України, Ін-т демографії та соц. дослідж. К., 2008. 330 с.
101. Лібанова Е.М. Соціальні проблеми модернізації української економіки Демографія та соціальна економіка. 2012. № 1 (17). С. 5–22.
102. Лібанова Е.М. Трансформаційні процеси, соціальна стратифікація і перспективи становлення середнього класу. Економіка і прогнозування 2002. № 2. С. 34–60.
103. Лопатченко І.М. Державне управління профілактикою соціального сирітства: дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 / Харківський регіональний інститут державного управління. Харків, 2017. 236 с.
104. Лопушняк Г.С. Державні соціальні стандарти, гарантії та нормативи: сутнісно-проблемні аспекти. Соціально-трудові відносини: теорія та практика. 2014. № 2. С. 491–499.
105. Любецька М.М. Аналіз зарубіжного досвіду надання соціальних послуг, здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 19. С. 109–116.
106. Малюга Л.Ю. Європейські соціальні стандарти: сучасний стан та шляхи імплементації у соціальне законодавство України. Журнал східноєвропейського права. 2018. № 48. С. 70–76.
107. Малюга Л.Ю., Юреккул І.В. Проблеми реалізації державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні. Правові новели. 2022. № 18. С. 161–167.

108. Мануїлова К.В., Мужайло В.Д., Бондар В.А. Оптимізація міжбюджетних відносин як чинник сталого розвитку громад в контексті децентралізації влади України. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1975>
109. Мануїлова К.В., Несененко П.П., Луньова О.К. Інноваційне стратегічне управління для стійкого розвитку громад в умовах воєнного стану. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2024. № 13. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-13-02-01>
110. Матвійчук В. М. Упровадження в Україні стандартів якості соціальних послуг населенню. Фінанси України. 2014. № 6. С. 7–18.
111. Мацола І. Міжнародний та вітчизняний рівень забезпечення публічної соціальної політики: нормативна база. 2022. Випуск 6 (66). С. 38–45.
112. Медяник В.А. Адміністративно-правове забезпечення державної соціальної політики в Україні: дис. д-ра юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 424 с.
113. Мельник Р.В. Інноваційні підходи до управління соціальною сферою в Україні. Соціально-економічні дослідження. 2023. Вип. 12. С. 40–56.
114. Міжнародні соціальні стандарти / авт.: А. М. Юшко, Н. М. Швець; за заг. ред. В. В. Жернакова. Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. 121 с.
115. Мойсіяха А.В. Державно-приватне партнерство у соціогуманітарній сфері. Science, education, innovation: topical issues and modern aspects : 3rd International Scientific and Practical Conference, June 25-26, 2021; Tallinn, Estonia, 2021. С. 300-303.
116. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Стратегічного плану діяльності Міністерства соціальної політики України на 2021 бюджетний рік і два бюджетні періоди, що настають за плановим (2022–2023 роки)» від 26.01.2021. № 30. URL: <https://www.msp.gov.ua/documents/5959.html?PrintVersion>
117. Наливайко І. Ефективність правового регулювання соціальних

стандартів та гарантій: проблеми та перспективи. Наукові перспективи. 2023. № 7 (37). С. 494–509.

118. Наливайко І. Роль держави у забезпеченні соціальних стандартів та гарантій: теоретико-правові аспекти та світовий досвід. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2023. № 2. С. 151–155.

119. Насібова О.В. Механізм реалізації державних стандартів і гарантій соціального розвитку. Український журнал прикладної економіки. 2019. Т. 4, № 4. С. 375–387.

120. Національне опитування щодо сприйняття і обізнаності населенням соціальної політики в Україні: аналітичний звіт. Березень 2024. Київ, Київська школа економіки, Міністерство соціальної політики України, Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ). 2024. 44 с. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/48646/file/KSE_MoSP_UNICEF_report_Sociology_Ukr.pdf.pdf

121. Николаєва В.І. Соціально-педагогічна реабілітація підлітків із сімей груп ризику в центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді: монографія. Донецьк: Дмитренко Л.Р., 2014. 228 с.

122. Новосільська Т.В. Соціальні стандарти і гарантії та їх співвідношення. Демографія та соціальна економіка : наук. журнал. 2012. № 2. С. 142–150.

123. Носенко Ю.І. Управління соціальною політикою на місцевому рівні: міжнародний досвід. Науковий вісник Одеського національного університету. 2021. Вип. 30. С. 90–105.

124. Оверчук В.А. Міжнародний досвід у сфері працевлаштування осіб з інвалідністю. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Випуск 22. Ч. 3. 2018. С. 14–17.

125. Омеляненко В.А., Гордієнко В.В. Інноваційні проєкти у публічному управлінні розробкою та імплементацією соціальних стандартів. Публічне адміністрування та національна безпека. 2024. № 9.

<https://doi.org/10.25313/2617-572X-2024-9-10307>

126. Омеляненко В., Гордієнко В. Публічне управління соціальним проєктуванням. Теорія і практика сучасної економіки: матеріали XXV Міжнародної науково-практичної конференції: 22 жовтня 2024 р. / відп. ред. Р. В. Манн; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: ЧДТУ, 2024. С. 44–46.

127. Омеляненко В., Гордієнко В. Регіоналізація соціальних стандартів в контексті вирішення проблем сталого розвитку. Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю заснування Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (м. Суми, 31 травня – 01 червня 2024 року). У 2-х томах. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. Т. 2. С. 306–309.

128. Омеляненко В., Омеляненко О., Лиштван В. Ключові аспекти інфраструктурної безпеки та сталості в контексті повоєнного відновлення громад (цифровий та бізнес-екосистемний аспект). Цифрова економіка та економічна безпека. 2023. № 8 (08). С. 54-61. <https://doi.org/10.32782/dees.8-10>

129. Омеляненко В.А., Гордієнко В.В. Публічне управління розробленням інклюзивних соціальних стандартів: концептуальні основи проєктування, цифрові трансформації та регіональні аспекти. Публічне адміністрування та національна безпека. 2025. № 1. <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2025-1-10636>

130. Омеляненко В.А., Омеляненко О.М. Інфраструктура розвитку людського капіталу та вибір пріоритетних проєктів смарт-рішень для громад. Суспільство та національні інтереси. 2024. № 4 (4). С. 1252–1269.

131. Омеляненко В.А., Омеляненко О.М. Огляд потенціалу використання теорій інноваційних спільнот для розвитку територіальних громад. Проблеми економіки. 2023. № 3. С. 134–141.

132. Омеляненко В.А., Омеляненко О.М., Мірошніченко Я.О. Концептуальні основи та прикладні аспекти маркетингу інфраструктури

територій в контексті розвитку громад (проектний підхід). Цифрова економіка та економічна безпека. 2024. № 1. С. 123-130.

133. Омеляненко О., Кудріна О., Омеляненко В. Загальні основи використання технологічного консалтингу для інноваційного розвитку громад. Цифрова економіка та економічна безпека. 2024. № 4 (13). С. 54-60.

134. Омеляненко О.М. Безпека та резильєнтність розвитку громад в умовах постмодерну (архетипна методологія). Наукові перспективи: журнал. 2024. № 5 (47). С. 210–227.

135. Омеляненко О.М. Соціально-психологічні причини деструктивних аспектів розвитку інноваційних спільнот на локальному рівні. Ukr. Socium. 2023. № 2 (85). pp. 88–105. <https://doi.org/10.15407/socium2023.02.088>

136. Омеляненко О.М., Іваненко Р.В., Мірошніченко Я.О., Микитченко М. І. Бізнес-модель функціонування сучасних інноваційних інфраструктурних рішень на засадах маркетингу взаємодії. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2023. № 11. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-11-9371>

137. Омеляненко О.М., Омеляненко В.А. Концептуальні основи інфраструктурно-сервісної методології розвитку локальних спільнот. Проблеми економіки. 2023. № 2. С. 120–128. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-2-120-128>

138. Омеляненко О.М., Омеляненко В.А. Розвиток інфраструктури громад на засадах local resource-based підходу. Вісник економічної науки України. 2023. № 1 (44). С. 63–69. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.1\(44\).63-69](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.1(44).63-69)

139. Опішняк С. Міжнародні соціальні стандарти: порівняльно-правовий аналіз. Право і суспільство. 2020. № 2. С. 58–63.

140. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М. А. Порошенко [та ін.]; Всеукр. благод. організація «Благодійний фонд Порошенка». Київ, 2018.

252 с.

141. Орленко Н.А., Панченко В.Ф., Коротя В.В. Державний соціальний стандарт у сфері обслуговування закладами фізичної культури і спорту як підґрунтя надання якісних фізкультурноспортивних послуг в системі вищої освіти. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія. 2017. № 10. С. 109.

142. Пальчук О.І. Якість життя населення: грані проблем у фокусі перетворень. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 21. С. 96–102.

143. Панченко М.М. Удосконалення механізмів державного управління соціальною сферою на регіональному рівні: організаційний аспект: автореф. дис. ... канд з держ. упр.: спец. 25.00.02. Одеса, 2009. 24 с.

144. Папієв М. Світовий досвід застосування соціальних стандартів. Економіка України. 2004. № 1. С. 4–8.

145. Передерій О.С. Забезпечення соціальних стандартів як принцип функціонування органів державної влади у відповідності до угоди про асоціацію (теоретико-правовий аспект). Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2024. Серія ПРАВО. Випуск 84: частина 1. С. 91–96.

146. Петров В.Ф. Соціальна відповідальність бізнесу: роль у розвитку територіальних громад. Економіка і суспільство. 2020. Вип. 34. С. 55–70.

147. Пирога І.С., Пирога С.С. Соціальні стандарти як основа соціальної політики України. Порівняльно-аналітичне право. 2020. № 2. С. 97–100.

148. Полозенко Д.В., Квітко Н.О. Особливості механізму фінансування соціальних послуг в Україні. Фінанси України. 2010. № 4. С. 45–52.

149. Поляк Н. Удосконалення системи соціального забезпечення населення в Україні. Україна : аспекти праці. 2011. № 3. С. 23–30.

150. Поснова Т.В. Роль середнього класу в системі економічної безпеки. Економічний простір. 2016. № 109. С. 109–120.

151. Права людей з інвалідністю в умовах збройного конфлікту на сході

України : аналітичний звіт, наук. видання / Л. Байда, П. Ждан, Б. Мойса ; заг. ред. А. Бущенко ; УГС з прав людини. Київ, 2016. 126 с.

152. Приходченко Л. Структура механізму державного управління: взаємозв'язок компонентів та фактори впливу на ефективність. Вісник Національної академії державного управління. 2009. Вип. 2. С. 105–112.

153. Приходченко Л.Л. Концепції та моделі ефективності: перспективи розвитку. Актуальні проблеми державного управління. 2009. Вип. 3 (38). С. 95–98.

154. Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів населення. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2003. № 1078. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1078-2003-п#Text>

155. Рудик В. К. Соціальні чинники запровадження і розвитку накопичувального пенсійного страхування. Актуальні проблеми економіки. 2011. № 4. С. 195–202.

156. Рябека О.Г. Оцінка рівня та якості життя населення України. Економіка та держава. 2014. № 11. С. 46–48.

157. Свистун Л.А. Шевченко Л. І. Соціально-економічні проблеми та переваги інтеграції України до Європейського Союзу. Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 6. С. 211–216.

158. Сидоренко Н.А. Підходи до оцінки ефективності управління соціальною сферою. Журнал соціальної політики. 2023. Вип. 21. С. 100–115.

159. Системна криза в Україні : передумови, ризики, шляхи подолання : аналітична доповідь / [за заг. ред. Я. А. Жаліла]; Національний інститут стратегічних досліджень. К. : НІСД, 2014. 130 с.

160. Скуратівський В., Трощинський В., Ситник П. Державна політика в соціогуманітарній сфері. Видавництво НАДУ. 2007.

161. Скуратівський В., Трощинський В., Ситник П., Кравченко М., Петрос О. Управління соціальним і гуманітарним розвитком. НАДУ. 2009.

162. Смирнова І., Сімакова О., Карлаш Ю. Державні соціальні стандарти та гарантії як основа ефективного розвитку соціального захисту

населення в Україні. Економіка та суспільство. 2021. № 34.
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-15>

163. Соколик М. Мінімальні соціальні стандарти у формуванні середньомісячної заробітної плати в Україні. Економіст. 2010. № 5. С. 52–57.

164. Соціальна педагогіка: теорія і технології / ред. І.Д. Зверєвої. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 316 с.

165. Соціальна та освітня інклюзія: історія, сучасність та перспективи розвитку: колективна монографія у 2 частинах. Частина 1. Інституційні та особистісні аспекти впровадження в Україні / за ред. С.П. Миронової, Л. Б. Платаш. Чернівці: «Технодрук», 2021. 352 с.

166. Соціальне залучення в Україні : європейський вибір та інституції соціального сектору : [програма розвитку ООН] / UNDP Україна. К. : Б. в., 2010. 84 с.

167. Соціальні стандарти та соціальні гарантії: теоретичні аспекти, проблеми, світовий досвід: [монографія] / ред.: В. В. Латік, В. В. Мушчинін; Центр персп. соц. дослідж. М-ва праці та соц. політики України та НАН України. К.: ЦПСД, 2007. 320 с.

168. Спостереження та вимірювання соціальної захищеності населення України: проблеми становлення. О.Г. Осауленко, О.Ф. Новікова та ін. Донецьк; Київ, 2003. 440 с.

169. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки : монографія / О.Ф. Новікова, О.Г. Сидорчук, О.В. Панькова [та ін.] / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. К. ; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с.

170. Стандарти громадсько-активної школи: соціальна інклюзія: навчально-методичний посібник / Найда Ю.М., Ткаченко Л.М. Під заг. ред. Даниленко Л.І., К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 68 с.

171. Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України : аналіт. доп. / [Зубченко С. О., Каплан Ю. Б.,

Тищенко Ю. А.]. Київ : НІСД, 2020. 24 с.

172. Стойка А. Критерії формування та реалізації соціальної політики: теоретичний аспект. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2010. № 3. С. 222–228.

173. Сурмін Ю.П. Проблеми та напрями змін державного управління в Україні в сучасних умовах. Публічне управління: шляхи розвитку: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 26 листоп. 2014 р.): у 2 т. / за наук. ред. Ю.В. Ковбасюка, С.А. Романюка, О.Ю. Оболенського. Київ: НАДУ, 2014. Т. 1. С. 10–13.

174. Тимошенко О.В. Економічний освітній простір України : сучасні тенденції та перспективи розвитку. Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 5. С. 194–199.

175. Тимченко А.В. Використання інформаційних технологій в управлінні соціальною сферою. Інформаційні технології в управлінні. 2021. Вип. 15. С. 75–89.

176. Тищенко О.В. Державні соціальні стандарти та гарантії як основа соціального забезпечення в Україні. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2013. № 4. С. 97–102.

177. Тищенко О. Соціальні стандарти в Україні: проблеми євроінтеграції. Право України. 2016. № 8. С. 24–33.

178. Ткачова О. Ефективність державного управління: поняття та підходи до оцінювання. Вісник Національної академії державного управління. 2013. № 2 (6). С. 30–37.

179. Товт О.М. Зарубіжний досвід досягнення соціального забезпечення та ефективного економічного управління. Наукові праці МАУП. 2009. Вип. 4 (23). С. 96–105.

180. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019. № 722. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

181. Утвенко В. В. Система соціального забезпечення та соціальної

підтримки. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 248 с.

182. Федоренко Г.О. Соціальні інновації в умовах децентралізації: практичний досвід. Соціальні дослідження в Україні. 2022. Вип. 11. С. 45–58.

183. Фролова В.М. Соціальна стандартизація в соціальній політиці як вид соціальної технології. Вісник Одеського національного університету. Серія : Соціологія і політичні науки. 2013. Т. 18, Вип. 2 (2). С. 322–329.

184. Хорошаєв Є.С. Правове регулювання соціального забезпечення в ЄС. Держава і право : збірник наук. праць. Юридич. і політич. науки. Вип. 39. 2008. С. 591–599.

185. Цьось А. Відновлення сфери фізичної культури і спорту сільських територіальних громад на основі використання стандартів управління якістю послуг. Спортивний вісник Придніпров'я. Науково-практичний журнал. 2023. № 1. С. 165–176.

186. Чередниченко О.І. Співпраця між громадами: нові виклики та можливості. Вісник соціології. 2023. Вип. 19. С. 123–137.

187. Черленяк І.І. Про методiku дослідження ідентифікації європейських соціальних стандартів. Стратегічні пріоритети. 2008. № 4. С. 121–128.

188. Чорна Є.В., Кошова С.П. Державне управління соціальним розвитком та впровадження міжнародних соціальних стандартів. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 19. С. 115–122.

189. Чернодід І.С. Світовий досвід соціалізації економіки та можливості для України. Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 6. С. 15–19.

190. Чукут С.А., Шиць О.Р. Забезпечення соціальної інклюзії в розумних містах: виклики та сучасні тенденції. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 1.

191. Шевченко І.П. Розвиток соціальної інфраструктури в контексті децентралізації. Науковий вісник Національного університету «Острозький економічний університет». 2022. Вип. 33. С. 20–36.

192. Щербата Г.М. Соціальні стандарти якості життя: теоретико-методологічні підходи до їх визначення Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. 2009. № 844. Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. Вип. 23. С. 136–142.

193. Ярова Л.В. Соціальна база європейського суспільства : проблеми і перспективи. Держава і право. 2012. № 55. С. 502–508.

194. Ярославська В.М. Політика соціальної підтримки на місцевому рівні: проблеми та рішення. Журнал економічної теорії. 2023. Вип. 28. С. 110–125.

ДОДАТКИ

Додаток А

Довідки про впровадження результатів дослідження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002, факс (0542) 22-15-17, тел. (0542) 68-59-02
e-mail: rector@sspu.edu.ua, www.sspu.edu.ua
Код ЄДРПОУ 02125510

04.03.2025 № 604 На № _____ від _____

Довідка
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Володимира ГОРДІЄНКА

Результати дисертаційного дослідження аспіранта кафедри бізнес-економіки та адміністрування Володимира ГОРДІЄНКА впроваджено в навчальний процес Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, зокрема:

- при розробленні матеріалів навчально-методичного комплексу з дисципліни «Цифрова трансформація публічного управління», що викладається для здобувачів вищої освіти третього освітньо-наукового рівня вищої освіти спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування;
- при розробленні матеріалів навчально-методичного комплексу з дисципліни «ІКТ в управлінні соціально-економічними системами», що викладається для здобувачів вищої освіти за освітнім рівнем Магістр спеціальності 051 Економіка.

Використання зазначених розробок позитивно позначається на якості освітнього процесу в контексті оновлення і наповнення навчальних курсів новітніми науковими досягненнями, підвищення якості підготовки фахівців.

В.о. ректора

Завідувач кафедри
бізнес-економіки та адміністрування

Ганна ЗАКІНА

Вікторія БОЖКОВА

БРАЦЛАВСЬКА СЕЛИЩНА РАДА

вул. Незалежності, 28, селище Брацлав, Тульчинський район, Вінницька область, 22870,
тел. (04331) 51-6-42, e-mail: brarada@ukr.net, web: bratslav-rada.gov.ua

код ЄДРПОУ 04325928

Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження Володимира Гордієнка

Результати дисертаційного дослідження Володимира Гордієнка, присвяченого удосконаленню публічного управління в соціальній сфері, використано в діяльності Брацлавської селищної ради

В межах наукового дослідження розроблено інноваційні підходи до вдосконалення публічного управління у сфері соціальної політики, з особливою увагою до галузі фізичної культури і спорту як складової сталого суспільного розвитку. Сформовано нову архітектуру надання універсальних базових соціальних послуг, яка сприяє мінімізації адміністративних бар'єрів та забезпечує рівний доступ усіх категорій населення до соціальної підтримки. Важливою складовою стало активне використання публічно-приватного партнерства, залучення місцевого бізнесу та громадських ініціатив до розроблення і впровадження соціальних сервісів із використанням цифрових рішень, стартап-підходів та принципів соціального підприємництва.

Практична апробація результатів дослідження в громаді здійснювалася в сфері фізичної культури та спорту як важливому напрямі соціальної політики сталого розвитку. Проведено аналіз доступності спортивних послуг, виявлено територіальні диспропорції та оновлено підходи до стандартів фізичної активності з урахуванням принципів інклюзивності та сталості. На цій основі реалізовано модель розвитку спортивної інфраструктури, що поєднує інклюзивні ініціативи (створення безбар'єрного середовища, адаптація обладнання), громадське проектування (залучення мешканців через конкурси, воркшопи, опитування) та публічно-приватне партнерство (співфінансування спортивних об'єктів).

Отримані результати підтверджують ефективність мультисекторального та цифрово орієнтованого підходу до модернізації соціальної сфери громади, який сприяє соціальній інтеграції, підвищенню якості життя мешканців і відповідає сучасним глобальним тенденціям сталого розвитку.

Брацлавський селищний голова

Микола КОБРИНЧУК

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
**«ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЙ ІННОВАЦІЙНОГО
 РОЗВИТКУ І ТРАНСФЕРУ ЗНАНЬ»**

вул. ЗСУ, 15/125, м. Суми, 40034

код ЄДРПОУ 44424871

тел.: +380951675952

e-mail: idskt.institute@gmail.com

<https://idskt.org.ua>

№ 38 від 9.12.2024

ДОВІДКА
про впровадження результатів
дисертаційного дослідження

Даною довідкою засвідчується, що результати та пропозиції дисертаційного дослідження Гордієнка В. на тему «Інноваційні підходи до вдосконалення публічного управління розробкою та втіленням соціальних стандартів в контексті сталого розвитку», представленого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування, використовуються в науковій діяльності ГО «Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань», а саме:

– концепція «соціальний стандарт 4.0», що передбачає цифрову персоналізацію соціальних стандартів, використання аналітики великих даних, відкритих платформ для суспільної участі та гнучкої адаптації до індивідуальних і регіональних потреб й дозволяє створити більш адаптивну, прозору та орієнтовану на потреби громадян систему соціального забезпечення, що відповідає викликам сучасного цифрового суспільства;

– інноваційний організаційно-аналітичний механізм управління соціальними стандартами, що поєднує моніторинг, оцінку ефективності та гнучке коригування стандартів залежно від змін у соціальному середовищі й дозволяє забезпечити сталий розвиток соціальної політики, підвищити її адаптивність та оперативно реагувати на нові соціальні виклики;

– рекомендації щодо нової архітектури надання універсальних базових соціальних послуг, орієнтованої на мінімізацію адміністративних бар'єрів, цифрову доступність і рівність у доступі до соціальної підтримки, що дозволяє підвищити ефективність функціонування системи публічного управління у соціальній сфері, сприяти інклюзії та соціальній справедливості в громадах.

Довідка видана без фінансових зобов'язань перед автором.

Член Правління ГО «Інститут стратегій
 інноваційного розвитку і трансферу знань»

Ольга ПРОКОПЕНКО

**Перелік державних соціальних стандартів і нормативів
(відповідно до Державного класифікатора соціальних стандартів та
нормативів [61])**

Код	Найменування стандартів і нормативів
1	Державні соціальні стандарти у сфері доходів населення
1.1	Прожитковий мінімум у розрахунку на місяць на одну особу
1.2	Прожитковий мінімум для дітей віком до 6 років
1.3	Прожитковий мінімум для дітей віком від 6 до 18 років
1.4	Прожитковий мінімум для працездатних осіб
1.5	Прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність
2	Державні соціальні нормативи у сфері соціального обслуговування
2.1	Соціальні послуги, які надаються закладами соціального обслуговування
2.1.1	- житлово-комунальні послуги
2.1.2	- соціально-побутові послуги
2.1.3	- психологічні послуги
2.1.4	- соціально-педагогічні послуги
2.1.5	- медико-соціальні та соціально-реабілітаційні послуги
2.1.6	- соціально-економічні послуги
2.1.7	- юридичні послуги
2.1.8	- інформаційні послуги
2.2	Норми харчування та забезпечення непродовольчими товарами у державних і комунальних закладах соціального обслуговування
2.3	Норми видачі та строки використання одягу, взуття і м'якого інвентарю в будинках-інтернатах для осіб похилого віку, інвалідів та дітей, які перебувають на утриманні держави
2.4	Норми витрат миючих і обробляючих засобів для прання та додаткової обробки білизни в закладах системи соціального захисту
2.5	Соціальні нормативи послуг, які надаються притулком для неповнолітніх служби у справах неповнолітніх
2.5.1	Нормативи організації діяльності притулку для неповнолітніх служби у справах неповнолітніх
2.5.1.1	- норматив наповнюваності груп у притулку
2.5.1.2	- норматив співвідношення вихованців і вихователів у притулку
2.5.1.3	- санітарні норми улаштування, обладнання, утримання притулку для неповнолітніх
2.5.2	Штатні нормативи керівних і педагогічних працівників, медичного та обслуговуючого персоналу притулку для неповнолітніх служби у справах неповнолітніх
2.5.3	Нормативи соціальних послуг у притулку для неповнолітніх
2.5.3.1	- норми харчування вихованців притулку для неповнолітніх
2.5.4	Нормативи матеріального забезпечення
2.5.4.1	- норми забезпечення одягом, білизною, взуттям та предметами особистої гігієни

2.5.4.2	- нормативи оснащення притулку для неповнолітніх м'яким інвентарем і обладнанням
2.6	Соціальні нормативи послуг, які надаються центром соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх служби у справах неповнолітніх
2.6.1	Нормативи організації діяльності центру соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх служби у справах неповнолітніх
2.6.1.1	- норматив наповнюваності груп у центрі соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх
2.6.1.2	- санітарні норми улаштування, обладнання, утримання центру соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх
2.6.2	Штатні нормативи керівних і педагогічних працівників, медичного та обслуговуючого персоналу центру соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх служби у справах неповнолітніх
2.6.3	Нормативи соціальних послуг у центрі соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх
2.6.3.1	- створення житлово-побутових умов
2.6.3.2	- норми харчування вихованців центру соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх
2.6.3.3	- організація навчально-виховної та психолого-реабілітаційної роботи у центрі соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх
2.6.4	Нормативи матеріального забезпечення
2.6.4.1	- норми забезпечення одягом, білизною, взуттям та предметами особистої гігієни
2.6.4.2	- нормативи оснащення центру соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх м'яким інвентарем і обладнанням
3	Державні соціальні нормативи у сфері житлово-комунального обслуговування
3.1	Гранична норма оплати послуг з утримання житла, житлово-комунальних послуг залежно від отримуваного доходу
3.1.1	- норма оплати послуг, встановлена у відсотках до середньомісячного сукупного доходу сім'ї, в межах норм споживання
3.1.2	- норми оплати постачання природного або скрапленого газу, встановлені у відсотках до середньомісячного сукупного доходу сім'ї, в межах норм споживання
3.2	Соціальна норма житла та нормативи користування житлово-комунальними послугами, щодо оплати яких держава надає пільги та встановлює субсидії малозабезпеченим громадянам
3.2.1	- граничний розмір витрат громадян на оплату користування житлом або його утримання та комунальних послуг (водо-, тепло-, газопостачання, водовідведення, електроенергія, вивезення побутового сміття та рідких нечистот), придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива залежно від доходу
3.2.2	- норма загальної площі на кожного пільговика, який проживає в житловому приміщенні (одноквартирному будинку)
3.2.3	- норма загальної площі для громадян, які проживають в однокімнатній квартирі
3.2.4	- норматив споживання холодної та гарячої води для господарсько-питних потреб в розрахунку на одну особу
3.2.5	- норматив споживання теплової енергії для опалення житла в розрахунку на 1 кв. метр опалювальної площі
3.2.6	- норматив споживання природного або скрапленого газу для користувачів газових плит та газових колонок в розрахунку на одну особу

3.2.7	- норматив споживання природного газу для опалення житла в розрахунку на один квадратний метр опалювальної площі (в разі відсутності лічильника газу)
3.3	Показники якості надання житлово-комунальних послуг
3.3.1	- безперебійне цілодобове водопостачання протягом року
3.3.2	- забезпечення температури повітря в житлових приміщеннях на рівні не нижче ніж +18 градусів по Цельсію
3.3.3	- безперебійне цілодобове постачання природного газу протягом року (при умові повної сплати споживачами)
4	Державні соціальні нормативи у сфері транспортного обслуговування та зв'язку
4.1	Норми забезпечення транспортом загального користування
4.1.1	- кількість пасажирів, що приходить на 1 кв. м вільної площі салону автобусу в часи "пік" і в період спаду пасажиропотоків на міських і приміських маршрутах
4.1.2	- забезпеченість сільського населення автобусним сполученням з містами та доставки школярів до навчальних закладів
4.1.3	- норми пропускної здатності станцій і вестибюлів метрополітену
4.1.4	- норми забезпечення міським електротранспортом
4.1.5	- кількість легкових таксі, що приходяться на 1000 жителів міст
4.1.6	- кількість стоянок таксі залежно від категорії міст
4.2	Показники якості транспортного обслуговування на автомобільному транспорті
4.2.1	- виконання запланованої кількості рейсів у всіх видах автобусного сполучення
4.2.2	- середні витрати часу населення на транспортну поїздку за категоріями міст
4.2.3	- середні витрати часу перебування пасажирів в черзі при покупці квитка на автостанції
4.3	Показники якості транспортного обслуговування на залізничному транспорті
4.3.1	- забезпечення продажу проїзних документів через систему "Експрес"
4.3.2	- забезпеченість пасажирських поїздів комфортабельними вагонами та відповідними типами вагонів в залежності від попиту населення і схеми поїздів
4.3.3	- дотримання санітарно-технічних норм в залах очікування вокзалів та поїздах
4.3.4	- перелік та умови надання послуг пасажирів на вокзалах та в поїздах
4.3.5	- виконання графіку руху пасажирських поїздів
4.4	Норми забезпечення населення послугами зв'язку
4.4.1	- норми забезпечення населення послугами голосової телефонії
4.4.2	- норми забезпечення населення послугами телефонного зв'язку
4.4.3	- норми забезпечення населення послугами телеграфного і телексного зв'язку
4.4.4	- норми забезпечення населення послугами передавання даних
4.4.5	- норми забезпечення населення послугами факсимільного зв'язку
4.4.6	- норми забезпечення населення додатковими послугами (електронна пошта, голосова пошта, доступ до бази даних та (або) обробка даних)
4.4.7	- норми забезпечення населення послугами поштового зв'язку
5	Державні соціальні нормативи у сфері охорони здоров'я
5.1	Норматив забезпечення певної території мережею закладів охорони здоров'я
5.2	Норматив обсягу гарантованого рівня медичної допомоги, яка надається безоплатно всім громадянам у державних і комунальних закладах охорони здоров'я

5.3	Нормативи надання медичної допомоги, що включають обсяг діагностичних, лікувальних та профілактичних процедур
5.3.1	- норматив надання діагностичних, лікувальних та профілактичних процедур в амбулаторно-поліклінічних умовах
5.3.2	- норматив надання діагностичних, лікувальних та профілактичних процедур в стаціонарних умовах
5.4	Показники якості надання медичної допомоги
5.5	Нормативи пільгового забезпечення окремих категорій населення лікарськими засобами та іншими спеціальними засобами
5.5.1	- перелік груп населення, яким у разі амбулаторного лікування за рецептами лікарів відпускаються лікарські засоби та вироби медичного призначення безоплатно або на пільгових умовах
5.5.2	- перелік груп захворювань, у разі амбулаторного лікування яких лікарські засоби та вироби медичного призначення відпускаються безоплатно або на пільгових умовах (за рецептами лікарів).
5.5.3	- перелік категорій населення, яким безоплатно або на пільгових умовах відпускаються спеціальні медичні засоби
5.5.4	- перелік категорій захворювань, за яким відпускаються спеціальні медичні засоби
5.6	Нормативи забезпечення стаціонарною медичною допомогою
5.6.1	- норматив забезпечення населення стаціонарними лікарняними ліжками за профілями допомоги (число ліжок на 10 тис. населення)
5.7	Нормативи забезпечення медикаментами державних і комунальних закладів охорони здоров'я
5.7.1	- перелік (формуляр) лікарських засобів та виробів медичного призначення для багатопрофільних лікарняних закладів
5.7.2	- перелік (формуляр) лікарських засобів та виробів медичного призначення для однопрофільних лікарняних закладів
5.7.3	- перелік (формуляр) лікарських засобів та виробів медичного призначення для спеціалізованих лікарняних закладів
5.7.4	- перелік (формуляр) лікарських засобів та виробів медичного призначення для лікарняних закладів особливого типу
5.7.5	- перелік (формуляр) лікарських засобів та виробів медичного призначення для закладів переливання крові, швидкої та екстреної медичної допомоги
5.8	Нормативи санаторно-курортного забезпечення
5.8.1	- норматив санаторно-курортного забезпечення хворих на туберкульоз
5.8.2	- норматив санаторно-курортного забезпечення дітей з різними видами захворювань
5.9	Нормативи забезпечення харчуванням у державних і комунальних закладах охорони здоров'я (середньодобові набори продуктів)
5.9.1	- для санаторно-профілактичних закладів (санаторії різного профілю)
5.9.2	- для загальних відділень лікарень, у тому числі дитячих
5.9.3	- для онкологічних лікарень і відділень, у тому числі дитячих
5.9.4	- для нефрологічних відділень, у тому числі дитячих
5.9.5	- для гастроентерологічних відділень, у тому числі дитячих
5.9.6	- для ендокринологічних відділень, у тому числі дитячих
5.9.7	- для опікових відділень, у тому числі дитячих
5.9.8	- для відділень інтенсивної терапії, у тому числі дитячих
5.9.9	- для психіатричних лікарень, у тому числі дитячих
5.9.10	- для будинків дитини
5.9.11	- норматив харчування донорів після крові-, плазмадачі

6	Державні соціальні нормативи у сфері забезпечення навчальними закладами
6.1	Послуги, що надаються державними і комунальними навчальними закладами дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної, позашкільної та вищої освіти
6.1.1	Послуги, що надаються державними і комунальними дошкільними навчальними закладами
6.1.1.1	- здобуття дітьми дошкільної освіти
6.1.1.2	- утримання дітей у дошкільних навчальних закладах
6.1.1.3	- соціально-педагогічний патронат сім'ї
6.1.1.4	- соціальна адаптація дітей щодо продовження освіти
6.1.1.5	- збереження та зміцнення здоров'я дітей
6.1.1.6	- корекція психологічного і фізичного розвитку, оздоровлення дітей та лікувально-відновлювальна робота
6.1.1.7	- здійснення безоплатного медичного обслуговування
6.1.2	Послуги, що надаються державними і комунальними загальноосвітніми навчальними закладами
6.1.2.1	- здобуття учнями загальної середньої освіти за різними формами навчання – очною, вечірньою, заочною, екстернатом
6.1.2.2	- утримання дітей у групах продовженого дня
6.1.2.3	- організація “груп здоров'я”
6.1.2.4	- організація відпочинку і дозвілля учнів
6.1.2.5	- організація і проведення оздоровлення учнів
6.1.2.6	- організація і проведення учнівських олімпіад з базових і спеціальних дисциплін, турнірів, конкурсів-захистів науково-дослідних робіт, конкурсів фахової майстерності
6.1.2.7	- проведення навчальних екскурсій, навчальної практики
6.1.2.8	- користування навчальною, культурно-спортивною, побутовою, оздоровчою базами
6.1.2.9	- надання психологічної допомоги
6.1.2.10	- бібліотечно-інформаційна, культурно-просвітницька діяльність
6.1.2.11	- організація харчування
6.1.3	Послуги, що надаються державними і комунальними професійно-технічними навчальними закладами
6.1.3.1	- первинна підготовка кваліфікованих робітників
6.1.3.2	- перепідготовка та підвищення кваліфікації робітників
6.1.3.3	- здійснення виробничої практики
6.1.3.4	- надання повної загальної середньої освіти
6.1.3.5	- організація харчування та побутового обслуговування учнів
6.1.3.6	- проведення навчальних екскурсій
6.1.3.7	- організація відпочинку і дозвілля учнів
6.1.3.8	- матеріальне забезпечення в період навчання
6.1.3.9	- бібліотечно-інформаційна, культурно-просвітницька діяльність
6.1.3.10	- здійснення професійного навчання незайнятого населення за замовленням служби зайнятості
6.1.4	Послуги, що надаються державними і комунальними позашкільними навчальними закладами
6.1.4.1	- здобуття позашкільної освіти
6.1.4.2	- проведення організаційно-масової роботи у формі конференції, концерту, змагання, походу, екскурсії, експедиції, навчально-тренувального збору та інших формах, передбачених статутом

6.1.4.3	- задоволення потреб у професійній орієнтації
6.1.4.4	- розвиток творчих здібностей вихованців, учнів, слухачів
6.1.4.5	- психолого-педагогічна підтримка дитини та сім'ї
6.1.4.6	- організація змістовного дозвілля
6.1.4.7	- проведення оздоровлення дітей
6.1.4.8	- бібліотечно-інформаційна, культурно-просвітницька діяльність
6.1.4.9	- організація і проведення відпочинку вихованців, учнів і слухачів
6.1.5	Послуги, що надаються державними і комунальними вищими навчальними закладами
6.1.5.1	- здобуття вищої освіти за різними формами навчання – очною, вечірньою, заочною, шляхом поєднання цих форм, екстернатом
6.1.5.2	- післядипломна освіта
6.1.5.3	- підготовка і перепідготовка спеціалістів за замовленнями служби зайнятості населення
6.1.5.4	- підготовка аспірантів і докторантів
6.1.5.5	- довузівська підготовка
6.1.5.6	- організація і проведення відпочинку і дозвілля студентів
6.1.5.7	- бібліотечно-інформаційна, культурно-просвітницька діяльність
6.1.5.8	- організація і проведення олімпіад, виставок, спортивних змагань тощо
6.2	Нормативи наповнюваності класів, груп у навчальних закладах
6.2.1	Нормативи наповнюваності груп у дошкільних навчальних закладах
6.2.1.1	- наповнюваність груп у дошкільному навчальному закладі
6.2.1.2	- наповнюваність груп у дошкільних навчальних закладах компенсуючого типу
6.2.1.3	- наповнюваність дошкільних відділень у загальноосвітніх школах – інтернатах
6.2.1.4	- наповнюваність дошкільних відділень у загальноосвітніх школах-інтернатах для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування
6.2.1.5	- наповнюваність дошкільних груп у спеціальних загальноосвітніх школах (школах-інтернатах)
6.2.2	Нормативи наповнюваності класів, груп у загальноосвітніх навчальних закладах
6.2.2.1	- наповнюваність класів у загальноосвітніх навчальних закладах
6.2.2.2	- наповнюваність груп продовженого дня у загальноосвітніх навчальних закладах
6.2.2.3	- наповнюваність класів та виховних груп для дітей шкільного віку у загальноосвітніх школах-інтернатах
6.2.2.4	- наповнюваність класів та виховних груп у загальноосвітніх школах-інтернатах для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування
6.2.2.5	- наповнюваність класів та виховних груп у спеціальних загальноосвітніх школах (школах-інтернатах)
6.2.2.6	- наповнюваність груп (класів) шкіл соціальної реабілітації
6.2.2.7	- наповнюваність класів та виховних груп у загальноосвітніх санаторних школах (школах-інтернатах)
6.2.2.8	- наповнюваність груп при проведенні факультативних занять та курсів за вибором у загальноосвітніх навчальних закладах
6.2.2.9	- порядок поділу класів на групи при вивченні окремих предметів
6.2.2.10	- наповнюваність груп при проведенні занять з лікувальної фізкультури у загальноосвітніх навчальних закладах
6.2.3	Нормативи наповнюваності груп у професійно-технічних навчальних закладах

6.2.3.1	- наповнюваність навчальних груп при проведенні занять з теоретичної підготовки
6.2.3.2	- поділ груп на підгрупи під час вивчення загально-технічних і спеціальних дисциплін
6.2.3.3	- наповнюваність груп при проведенні виробничого навчання
6.2.4	Нормативи наповнюваності гуртків, груп та інших творчих об'єднань у позашкільних навчальних закладах
6.2.4.1	- наповнюваність гуртків, груп та інших творчих об'єднань позашкільних навчальних закладів
6.2.5	Нормативи наповнюваності груп та співвідношення чисельності студентів і науково-педагогічних працівників у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації
6.2.5.1	Нормативи наповнюваності академічних груп та співвідношення чисельності студентів і науково-педагогічних працівників у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації
6.2.5.2	- співвідношення чисельності студентів і науково-педагогічних працівників у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації
6.2.5.3	- наповнюваність груп при проведенні практичних, лабораторних та семінарських занять
6.3	Норми пільгового забезпечення учнів і студентів
6.3.1	Нормативи соціального і матеріального забезпечення учнів і студентів
6.3.1.1	- організація безплатного харчування учнів та студентів згідно чинного законодавства у загальноосвітніх навчальних закладах, у професійно-технічних та вищих навчальних закладах
6.3.1.2	- порядок надання пільгового проїзду студентам вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації та учням професійно-технічних навчальних закладів у міському, приміському пасажирському транспорті та міжміському автомобільному і залізничному транспорті територією України
6.3.1.3	- пільгові довгострокові кредити для здобуття освіти у вищих навчальних закладах
6.3.1.4	- надання стипендій
6.3.1.5	- забезпечення пільгових умов для вступу до державних та комунальних професійно-технічних, вищих навчальних закладів дітям-інвалідам, дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, та іншим категоріям дітей, які потребують соціального захисту у відповідності із чинним законодавством
6.3.1.6	- обов'язкове державне страхування дітей-сиріт, та дітей позбавлених батьківського піклування, до досягнення ними 18-річного віку
6.3.1.7	- працевлаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, після закінчення навчання в державних та комунальних навчальних закладах
6.3.2	Норми харчування та забезпечення непродовольчими товарами у навчальних закладах
6.3.2.1	- норми харчування у дитячих будинках усіх типів, загальноосвітніх школах-інтернатах усіх типів (крім шкіл-інтернатів, у яких встановлені більш високі норми харчування), інтернатах при загальноосвітніх навчальних закладах, загальноосвітніх школах і професійно-технічних училищах соціальної реабілітації
6.3.2.2	- норми харчування дітей у дошкільних закладах
6.3.2.3	- норми харчування в училищах фізичної культури, оздоровчих та санаторних таборах

6.3.2.4	- грошове забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування при працевлаштуванні
6.3.2.5	- норми забезпечення одягом, взуттям і м'яким інвентарем вихованців дитячих будинків усіх типів, дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають у школах-інтернатах усіх типів, загальноосвітніх школах і професійно-технічних училищах соціальної реабілітації, вищих навчальних закладах усіх рівнів акредитації
6.3.2.6	- перелік одягу, взуття, м'якого інвентарю і обладнання та обладнання, що видаються вихованцям дитячих будинків усіх типів, дітям-сиротам і дітям, позбавлених батьківського піклування, що перебувають у школах-інтернатах усіх типів, у професійно-технічних училищах, у вищих навчальних закладах усіх рівнів акредитації, у загальноосвітніх школах і професійно-технічних училищах соціальної реабілітації при їх працевлаштуванні
6.3.2.7	- норми забезпечення одягом, взуттям, м'яким інвентарем вихованців загальноосвітніх шкіл-інтернатів усіх рівнів, дитячих будинків (крім дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування)
7	Державні соціальні нормативи у сфері обслуговування закладами культури
7.1	Перелік безоплатних послуг, які надаються населенню закладами, підприємствами, організаціями та установами культури
7.1.1	Перелік безоплатних послуг користувачам бібліотек
7.1.1.1	- отримання повної інформації про склад бібліотечних фондів через систему каталогів і інших форм бібліотечного інформування
7.1.1.2	- отримання консультативної допомоги у пошуку і виборі джерел інформації
7.1.1.3	- отримання у тимчасове користування документів із бібліотечних фондів
7.1.2	Перелік безоплатних послуг клубних закладів
7.1.2.1	- участь у аматорських художніх колективах
7.1.2.2	- користування матеріалами методичних, інформаційних, довідкових відділів або інших структурних підрозділів, які функціонують при закладах культури
7.1.2.3	- надання консультативно-методичних послуг
7.2	Нормативи забезпечення населення закладами, підприємствами, організаціями та установами культури
7.2.1	Нормативи забезпечення клубними закладами
7.2.2	Нормативи забезпечення публічними бібліотеками
7.2.3	Нормативи мінімальної кількості міських і сільських кіновидовищних закладів
7.3	Показники якості надання населенню послуг закладами, підприємствами, організаціями та установами культури
8	Державні соціальні нормативи у сфері обслуговування закладами фізичної культури та спорту
8.1	Нормативи безоплатних та платних послуг, які надаються населенню закладами фізичної культури і спорту
8.1.1	Нормативи безоплатних та платних послуг, які надаються населенню суб'єктами господарської діяльності, закладами фізичної культури і спорту, а також дитячо-юнацькими спортивними школами та спеціалізованими дитячо-юнацькими спортивними школами
8.1.1.1	- безоплатні та платні послуги, що надаються населенню
8.1.1.2	- безоплатні послуги, що надаються окремим категоріям дітей, підлітків та юнацтва (сиротам та позбавленим батьківської опіки, постраждалим

	внаслідок Чорнобильської катастрофи, з малозабезпечених та багатодітних сімей, дітям-інвалідам)
8.1.1.3	- безоплатні послуги, що надаються організаціями фізкультурно-спортивного спрямування (зкладами фізичної культури і спорту) незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, дитячо-юнацькими спортивними школами
8.2	Нормативи забезпечення населення закладами фізичної культури і спорту
8.2.1	Нормативи забезпечення населення спортивними спорудами закладів фізкультурно-спортивного спрямування незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, дитячо-юнацькими спортивними школами
8.3	Норми одночасної пропускної здатності фізкультурно-оздоровчих та спортивних споруд
8.3.1	Планово-розрахункові показники одночасної пропускної здатності фізкультурно-оздоровчих та спортивних споруд щодо кількості осіб, що займаються та режимів експлуатації зазначених споруд
8.4	Норми радіусу обслуговування населення фізкультурно-оздоровчими та спортивними спорудами
8.5	Норми пропорцій розміщення і кількості спортивних споруд для різних категорій населених пунктів
8.6	Норми та розміри фізкультурно-оздоровчих та спортивних споруд, норми кількості місць для глядачів на фізкультурно-оздоровчих та спортивних спорудах
8.7	Нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України
8.8	Нормативи підготовки спортсменів в Україні
9	Державні соціальні нормативи у сфері побутового обслуговування, торгівлі та громадського харчування
9.1	Нормативи забезпечення населення побутовими послугами
9.2	Показники якості надання побутових послуг
9.3	Норми площі виробничих приміщень на підприємствах побутового обслуговування населення
9.4	Норми забезпеченості населення торговою площею у магазинах
9.5	Норми площі підприємств громадського харчування
9.6	Нормативи забезпечення місцями у закладах громадського харчування
9.7	Показники якості та безпеки товарів і послуг підприємств громадського харчування
10	Державні соціальні стандарти і нормативи здійснення соціальної роботи з дітьми, молоддю та різними категоріями сімей
10.1	Нормативи здійснення соціальної роботи з дітьми та молоддю центрами соціальних служб для молоді
10.1.1	Розрахункові нормативи потреби в коштах поточних витрат на утримання та капітальних вкладень центрів соціальних служб для молоді
10.1.1.1	- розрахунковий норматив потреби в коштах поточних витрат на утримання центрів соціальних служб для молоді
10.1.2	Нормативи надання центрами соціальних служб для молоді державних соціальних послуг
10.1.2.1	- психологічних послуг
10.1.2.2	- соціально-педагогічних послуг
10.1.2.3	- соціально-медичних послуг
10.1.2.4	- соціально-економічних послуг
10.1.2.5	- інформаційних послуг
10.1.2.6	- юридичних послуг

10.1.3	Розрахункові нормативи потреби в коштах поточних витрат для надання центрами соціальних служб для молоді державних соціальних послуг на одну особу
10.1.4	Структурно-штатні нормативи центрів соціальних служб для молоді
10.2	Послуги, що надаються закладами і установами, які проводять соціальну роботу з дітьми
10.2.1	Послуги, що надаються закладами і установами для безпритульних та бездоглядних дітей
10.3	Структурно-штатні нормативи служби у справах неповнолітніх залежно від кількості неповнолітніх у районі, місті
10.4	Розрахункові нормативи потреби в коштах та матеріально-технічного утримання служби у справах неповнолітніх
10.5	Послуги, що надаються закладами і установами, які проводять роботу з молоддю
10.5.1	- послуги, що надаються закладами і установами для забезпечення зайнятості молоді
10.5.2	- послуги, що надаються закладами і установами для інформаційного забезпечення молоді

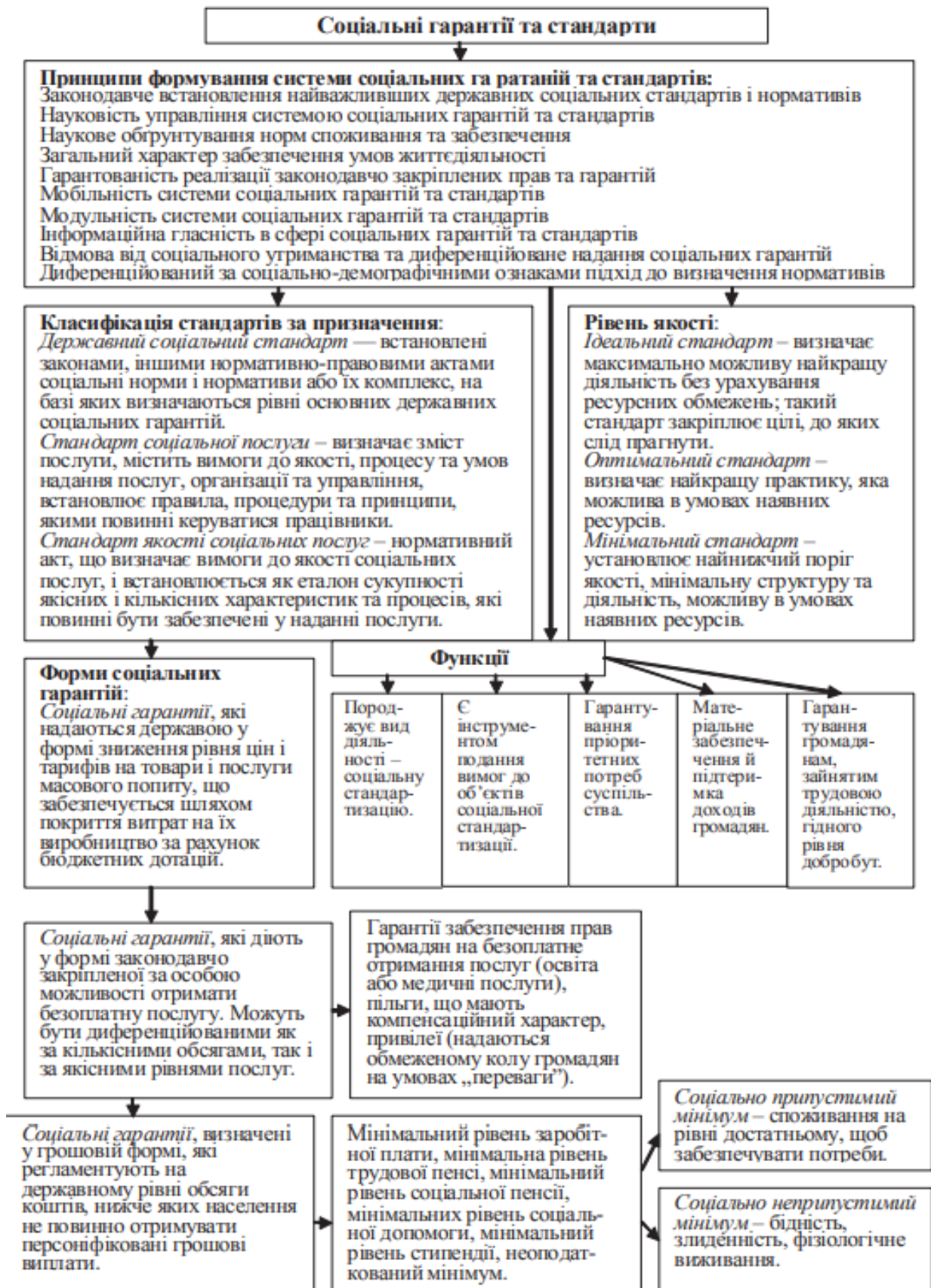

Рис. Б.1. Науково-методичні основи забезпечення системи соціальних стандартів та гарантій у соціально орієнтованій ринковій економіці [48]

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації *Статті у наукових фахових виданнях України*

1. **Гордієнко В. В.** Публічне управління в сфері розроблення соціальних стандартів: основні особливості та напрями удосконалення. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 10. <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.10.14>

2. Омеляненко В. А., **Гордієнко В. В.** Інноваційні проекти у публічному управлінні розробкою та імплементацією соціальних стандартів. Публічне адміністрування та національна безпека. 2024. № 9. <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2024-9-10307>

3. **Гордієнко В. В.** Проблеми та перспективи публічного управління розробкою соціальних стандартів в умовах сучасних викликів. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2024. № 42. С. 44–48. <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.42.7>

4. Омеляненко В. А., **Гордієнко В. В.** Публічне управління розробленням інклюзивних соціальних стандартів: концептуальні основи проектування, цифрові трансформації та регіональні аспекти. Публічне адміністрування та національна безпека. 2025. № 1. <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2025-1-10636>

Публікації у наукових виданнях іноземних держав

5. Omelyanenko V., **Hordiienko V.**, Nosachenko O. Public management of socio-economic standarts development: institutional and innovation design framework. Scientific Journal of Polonia University. 2024. № 66 (5). pp. 176–186. <https://doi.org/10.23856/6619>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Omelyanenko V., **Hodriienko V.** Innovations in social standards

development: advancing equity and progress. Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices: Materials of International Scientific and Practical Conference (April 21-22, 2023) / Gen. Edit. Olha Prokopenko, Aleksander Sapiński, Tallinn: Teadmus OÜ, 2023. pp. 22–23.

7. **Гордієнко В.В.** Соціальні стандарти в сфері фізичної культури і спорту: проблеми реалізації та перспективні інноваційні інструменти. Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 26 травня 2023 р.). Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2023. С. 163–165.

8. Омеляненко В., **Гордієнко В.** Регіоналізація соціальних стандартів в контексті вирішення проблем сталого розвитку. Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю заснування Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (м. Суми, 31 травня – 01 червня 2024 року). У 2-х томах. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. Т. 2. С. 306–309.

9. **Гордієнко В.** Концепція інклюзивності соціальних стандартів. Міжнародний онлайн-форум «Траєкторії інновацій: від науки до практики». Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань. 2024. URL: <https://iidskt.org.ua/wp-content/uploads/HordiienkoV2024.pdf>

10. Омеляненко В., **Гордієнко В.** Публічне управління соціальним проектуванням. Теорія і практика сучасної економіки: матеріали XXV Міжнародної науково-практичної конференції: 22 жовтня 2024 р. / відп. ред. Р. В. Манн; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: ЧДТУ, 2024. С. 44–46.

11. **Гордієнко В.В.** Особливості розроблення інноваційних соціальних стандартів. Економіка, інноватика та сучасні бізнес-технології: актуальні проблеми та розвиток: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (м. Суми, 27–28 травня 2024 року). Суми:

СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. С. 59–60.

Відомості про апробацію

Основні положення та результати дослідження оприлюднено на наукових конференціях різних рівнів:

міжнародних в країнах ЄС

«Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices» (Таллінн, 2023) – дистанційна;

міжнародних в Україні

«Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі» (Суми, 2023-2024 рр.) – очна;

«Траєкторії інновацій: від науки до практики» (Суми, 2024 р.) – дистанційна;

«Економіка, інноватика та сучасні бізнес-технології: актуальні проблеми та розвиток» (Суми, 2024 р.) – очна;

всеукраїнських

«Теорія і практика сучасної економіки» (Черкаси, 2024 р.) – очна.